

Riksdagens protokoll

2011/12:79

Torsdagen den 1 mars

Kl. 12.00 – 20.50

Protokoll
2011/12:79

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 24 februari.

2 § Tillkännagivande om Prinsessan Estelles födelse

Upplästes följande till riksdagen inkomna tillkännagivande:

Till riksdagen

H.K.H. Kronprinsessan har den 23 februari 2012 nedkommit med en dotter. Hon kommer att få namnen Estelle Silvia Ewa Mary. Hon kommer att kallas Estelle.

Kungl. Slottet den 24 februari 2012

På nådigt uppdrag

Svante Lindqvist

Riksmarskalk

Tredje vice talmannen anmälde att talmannen vid en ceremoni på Haga slott den 24 februari 2012 till Deras Kungliga Högheter Kronprinsessan Victoria och Prins Daniel framfört riksdagens lyckönskningar med anledning av den glädjande tilldragelsen.

3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Erik A Eriksson (C)* skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 5 mars, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Marie Wickberg (C)*.

4 § Ny riksdagsledamot

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Rune Wikström (M), utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 19 mars 2012 sedan Malin Löfsjögård (M) av sagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 28 februari 2012

Marianne Eliason

ordförande

/Kerstin Siverby
sekreterare

5 § Anmälan om nya ersättare

Tredje vice talmannen anmälde

att *Johnny Munkhammar* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för statsrådet Ewa Björling (M) från och med den 19 mars tills vidare,

att *Metin Ataseven* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M) från och med den 19 mars tills vidare,

att *Edip Noyan* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Mikael Sandström (M) under tiden den 19 mars–4 oktober samt

att *Bino Drummond* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Eliza Roszkowska Öberg (M) under tiden den 19 mars–30 april.

6 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Bengt Berg* (V) av sagt sig uppdraget som ledamot i kulturutskottet från och med den 2 mars.

Kammaren biföll denna avsägelse.

7 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Lars Ohly som ledamot i kulturutskottet från och med den 2 mars.

Tredje vice talmannen förklarade vald *från och med den 2 mars* till

ledamot i kulturutskottet

Lars Ohly (V)

8 § Anmälan om personlig ersättare för särskild företrädare för partigrupp

Prot. 2011/12:79
1 mars

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Berit Högman* (S) som personlig ersättare för särskild företrädare för partigruppen.

9 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Tredje vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2011/12:18 för tisdagen den 28 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från försvarsutskottet.

10 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM118 Meddelande om ökad solidaritet inom EU på asylområdet *KOM(2011)835* till socialförsäkringsutskottet

2011/12:FPM119 Direktiv om dataskydd på det brottsbekämpande området *KOM(2012)10* till justitieutskottet

11 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2011/12:268

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:268 Relationen till palestinsk högre utbildning och forskning

av Thomas Strand (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 17 april 2012.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade resor och engagemang.

Stockholm den 28 februari 2012

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

12 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2011/12:103 till konstitutionsutskottet

Motioner
2011/12:Ju5–Ju9 till justitieutskottet

Mineralpolitiska frågor

13 § Mineralpolitiska frågor

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2011/12:NU14
Mineralpolitiska frågor.

Anf. 1 KARIN ÅSTRÖM (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 6 som handlar om uranbrytning.

Jag kommer att ägna mitt anförande åt det strategiska programmet för mineral- och gruvnäringen. Det har vi i näringsutskottet nu majoritet för i detta betänkande. Det är ett motionsförslag från Socialdemokraterna om att Sverige behöver ett sammanhållet nationellt program för en framåt-syftande offensiv och aktiv gruvnäring- och miljöpolitik.

Mineral- och gruvnäringen är en strategiskt oerhört viktig näring för Sverige. Inte minst kan vi se det i den alltmer globala utveckling som sker i världen där efterfrågan på våra svenska mineraler och metaller har ökat starkt de senaste åren.

Det blev mycket tydligt för oss i näringsutskottet när vi var på vår resa i Kina i höstas och fick ta del av deras oerhört starka tillväxt. Där räknar man med att år 2050 kommer hela Ostasien med minst tre miljarder människor att ha uppnått samma välstånd som vi i västvärlden har. Det är bra, men en av de många byggstenarna för att nå detta är bland annat våra svenska metaller och mineraler.

Våra svenska mineraler är ju också oerhört viktiga för Europa. Enbart LKAB, som är mycket känt, står för drygt 90 procent av Europas järnmalmsproduktion.

Fru talman! Den växande gruvindustrin med vidareförädling kommer att spela en viktig roll för att bygga den svenska ekonomin fortsatt stark. Det handlar om oerhört många nya jobb. Enbart i Norrbotten räknar man med att anställa ca 5 000 personer de närmaste åren. Om vi lägger till det som sker i Västerbotten, Bergslagen och fler områden i Sverige där vi har nyupptäckta gruvfyndigheter handlar det om ytterligare tusentals nya jobb.

Detta är beräkningar på direkta jobb inom gruvorna. Men vi måste ta med att varje gruvjobb genererar tre till fem andra arbetstillfällen i det som finns runt omkring. Vi pratar om en oerhört stark tillväxt för Sverige.

I gruvkommunerna lever samhällena i symbios med gruvan. Därför ställs krav på att gruvnäringen ska ha och ta till vara och värna bra miljöer med starka miljö- och klimatinsatser.

Det behövs mer av samhällsentreprenörer som bygger våra framtida gruvssamhällen. Så sade rektorn på Bergsskolan som vi i näringsutskottet besökte för några veckor sedan. Det är så sant, så sant.

Det gäller att vi ligger i framkant vid användande av miljövänlig teknik och även satsningar på forskning och innovation inom området. Vi i Sverige kan bli bättre på det område där vi spetsar klimatsmarta tekniska produkter. Det ger dessutom nya jobb och gröna jobb. Vi välkomnar också en vidareförädling.

Fru talman! Det är därför bra att regeringen nu har vaknat upp och gett SGU en ny roll i att bistå regeringen att ta fram en svensk mineralstrategi. Men det räcker inte med det regeringen menar med att bistå. Här krävs starkare krafttag för att vi i Sverige ska kunna fortsätta att ligga i framkant. Det krävs också av politiken att man tar ett helhetsgrepp.

SGU kan inte jobba ensamt med att bistå regeringen med den mineralpolitiska strategin. Näringen måste på ett mycket tidigare stadium få en allt aktivare roll och vara med i det arbetet, liksom politiken och akademien ska vara där. Vi behöver, liksom man gjort i Finland, ta ett mer kraftfullt initiativ till en samlad nationell gruvindustripolitik.

Fru talman! När vi gör det finns det vissa områden som vi tycker är viktigare än andra.

Det behövs förbättringar av vägar och järnvägar för att få ut malmen från gruvorna. Som vi alla vet ligger de nyupptäckta gruvfyndigheterna ofta i väglöst land.

Ta exemplet med Northland Resources nya gruvor i Pajala, Tapoli och Sahavaara. Det alternativ som står till buds nu är att de ska transportera malmen med tunga lastbilar från Kaunisvaara till Svappavaara. Sedan tänker man lasta över på järnväg för att transportera vidare till utskjeppningen i Narvik. Det är en befintlig vägsträcka på ca 15 mil enkel väg som ska trafikeras.

Nu finns förslag om att man ska göra vägförbättringar, broförstärkningar etcetera. Men det kommer att innebära att 90 ton tunga lastbilar kommer att rulla var sjätte sjunde minut. Det bor människor längs vägen. Lastbilarna kommer dessutom att rulla dygnet runt, 24 timmar om dygnet. Det behövs ca 450 chaufförer för att klara av det.

Här måste vi tänka i en förlängning: Hur kommer detta att se ut om ett antal år? Det vore självfallet bättre att diskutera järnväglösningar på en sådan här sträcka.

Nu ser det ut olika från gruvort till gruvort, men vi vet att såväl järnvägs- som vägkapaciteten i dag är oerhört begränsande för en fortsatt utveckling av näringen. För att lyckas med detta krävs, än en gång, en mycket mer offensiv och nära samverkan mellan berörda instanser.

För det andra, fru talman, måste vi se över tillståndsprocesserna och förbättra dem. Det har varit en genomgående fråga till oss som politiker på de resor vi har gjort då vi har besökt näringen. Det handlar framför allt om att gällande miljörestriktioner ska gälla. Så är det också för företagen; de vill inte ha några särdeles stora förändringar när det gäller miljörestriktionerna. Däremot tycker de att själva handläggningsprocessen är besvärlig. Om det nu inte är möjligt att korta ned den menar vi att ytterligare resurser måste tillskjutas länsstyrelserna och miljödomstolen. Det är exempelvis inte försvarbart att det ska ta hela 22 månader, som det gjorde för LKAB, att få Gruvberget i Svappavaara godkänt.

För det tredje behöver kommunerna förutsättningar att möta den ökande efterfrågan på bostäder, skolor, barnomsorg och annan offentlig service. De kommuner där gruvorna finns lever i ett symbiotiskt förhållande med gruvan. Gruvorna går inte att flytta som andra företag, och därför uppstår speciella förhållanden.

Att gruvorna dessutom finns i de mindre kommunerna gör inte saken lättare. Där finns ofta en tung arbets- och skuldbörda inom kommunen. Därför behöver vi mer av samhällsintreprenörer och mer av samverkan mellan politiken, näringen och kommunerna på ett mycket tidigare stadium än vad som nu sker.

För det fjärde vill jag säga något om kompetensförsörjningen. Näringsringen har ropat länge efter utbildad arbetskraft inom alla sektorer i gruvnäringen. Vi menar att vi måste säkerställa detta genom att investera i människors förmåga till omställning för att de ska kunna ta de nya jobb som finns och som kommer. Vi har en oerhört hög arbetslöshet på många håll i vårt land, men de arbetslösa saknar oftast den rätta utbildningen för att kunna ta dessa jobb. Vi behöver en starkare och mer kraftfull nationell samverkan!

För det femte och sista, fru talman, behöver vi mer väga in förhållandet mellan å ena sidan näringen och den expansion som sker och å andra sidan riksintressena i form av miljömål och nyare kunskaper om hur miljö och omgivning påverkas av den gruvnäring som nu växer. Vi behöver mer av forskning och innovation på detta stora och intressanta område.

Fru talman! Vi behöver med detta en mer aktiv näringspolitik med ett sammanhållet program för gruvnäringen och miljön.

Anf. 2 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! I dag diskuterar vi både gruvindustrin generellt och uranbrytning specifikt. Miljöpartiet föreslår tillsammans med den övriga oppositionen ett program för gruv- och mineralindustrin. För oss är det avgörande att det ställs moderna miljökrav på gruvindustrin, att det satsas på järnväg för transporterna och att näringen ställs under en långsiktigt hållbar utveckling.

Uranbrytning kan aldrig ske på miljömässigt acceptabla sätt. Vissa hävdar att uranbrytning här skulle ske på ett acceptabelt sätt eftersom Sverige har ett rykte om att ha högt ställda krav. Men när inte ens ett statligt bolag som Vattenfall i ett ekonomiskt utvecklat land som Australien klarar att garantera grundläggande miljö- och hälsokrav är det en tydlig signal om att uranbrytning inte bör ske någonstans.

Brytning av uran liknar inte brytning av något annat mineral. Uran är radioaktivt. Långsiktiga studier visar att förekomsten av cancer och genetiska skador är större hos arbetare vid urangruvor än hos den övriga befolkningen.

Försöken med svensk uranbrytning upphörde i Skövde för över 40 år sedan därför att grundvattnet förgiftats, och lokalbefolkningen protesterade. Hela 85 procent av den radioaktivitet som finns i malmen lämnas kvar som gruvavfall. Resterna efter brytningen innehåller ofta höga halter av tungmetaller. Staten har tvingats finansiera saneringen av detta område i Skövde, och marken är obrukbar under mycket lång tid.

Utländska företag investerar just nu stora pengar för att få söka efter uran i svensk mark. Detta gör de därför att de bedömer att de kommer få till stånd en uranbrytning. Det är ett stigande världsmarknadspris på uran som gör att Sverige än en gång står inför hotet om uranbrytning.

I riksdagen finns glädjande nog en majoritet för ett uranbrytningsförbud. Dess värre stoppas ett förbud av att Centerpartiet inte vågar rösta för ett förbud av rädsla för att reta regeringskollegerna. När Miljöpartiet tidigare år har lagt fram förslag om ett uranbrytningsförbud har C-märkta ledamöter skyllet på detaljer i formuleringen. För att underlätta för centerpartisterna formulerade vi i år förslaget ordagrant med Centerpartiets eget stämmobeslut: en utredning om ett lagstiftat förbud.

Allt fler ställer frågan var Centerpartiets smärtgräns går. Vad är det för mening med att sitta i en regering om man inte lyckas påverka politiken? Man har tillåtit ny kärnkraft, utbyggnadstakten av förnybart har minskat och man står inte upp för ett förbud mot uranbrytning.

I andra frågor har en majoritet gjort upp i riksdagen om frågor som är viktiga. Senast denna vecka har en majoritet bildats utan att regeringen är enig – denna gång om frågan om insemination av kvinnor. Att Centerpartiet inte vågar bilda en majoritet med oss om förbud mot uranbrytning kan jag bara tolka som att man inte tycker att frågan är tillräckligt viktig.

Om Centerpartiet ställde sig bakom det förslag som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet här har lagt fram skulle det innebära att regeringen får i uppdrag att genomföra en utredning om ett lagstiftat förbud. Det skulle ge ett tydligt besked till skillnad från dagens situation.

Dagens regelverk är mycket oklart, och regeringspartierna gör olika tolkningar av om uranbrytning är möjlig i Sverige. Centerpartister har tidigare använt argumentet att dagens lagstiftning garanterar att det inte blir någon brytning. Folkpartiets Jan Björklund uttalade sig nyligen i *Agenda*, där han sade att det är tillåtet att bryta uran i Sverige och att det inte finns några planer på att ändra regelverket.

Dessa oklarheter om vad som gäller gynnar ingen. Vad är det för näringspolitik att låta företag investera miljontals kronor i att provborra efter uran om regeringen inte avser att låta dem bryta? Vad är det för landsbygdspolitik att låta dessa bygder leva under hotet om uranbrytning? Hur ska man våga investera i turism, förnybart eller gröna näringar om man inte vet att man kommer att få ha marken i fred? I Nianfors i Hudiksvall har hotet om uranbrytning lett till att en planerad satsning på fisketurism har lagts ned. I Skövde har hotet lett till uteblivna satsningar på gröna näringar. I Jämtland är kommunerna runt Storsjön oroliga för att få dricksvattnet förstört om uranbrytning kommer till stånd i Oviken. Hotet om uranbrytning lägger en död hand över orternas utveckling.

Redan provborringen får alltså stora negativa konsekvenser. Många familjer har i generationer kämpat emot provborringen. Det lokala samhället har inget att sätta emot när utländska företag vill provborra. Miljöpartiet föreslår därför ett tillfälligt moratorium för provborring medan man nu utreder ett lagstiftat förbud mot uranbrytning. Om inte förslaget om ett lagstiftat förbud mot brytning får en majoritet är det minsta som Centerpartiet borde ställa upp på att ge kommunerna en möjlighet att säga nej även i prospekteringsfasen.

Uranbrytning är en öm punkt för alla som accepterar kärnkraft. I dag importerar Sverige uran från länder som Namibia, Kazakstan, Australien

och Kanada. I de två senare fallen endast från områden där det bor ursprungsbefolkning. Uranbrytning är ett klassiskt exempel på en miljöorättvisa där fattiga människor och deras miljö drabbas.

Miljöpartiet ger ett tydligt besked i denna kammare: Uranbrytning är ej önskvärd vare sig i Sverige eller i andra länder. Det finns ett alternativ. Genom att ställa om till 100 procent förnybar energi behöver vi varken ha import av uran på vårt samvete eller utsätta svenska bygder för brytningen.

Både utanför riksdagen och på många drabbade orter ordnas just i denna stund manifestationer till stöd för ett uranbrytningsförbud. Det är hög tid för ett beslut som garanterar att brytning inte kommer att ske. Det skulle lyfta en enorm börda från axlarna hos dem som bor i de hotade områdena.

Fru talman! Sverige förtjänar ett förbud mot uranbrytning. Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 5.

Anf. 3 LARS ISOVAARA (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Att gruv- och mineralnäringen har en stor betydelse för Sveriges ekonomi är nog de flesta överens om. Det beräknas att den svenska mineralindustrin sysselsätter nästan 60 000 människor och årligen, tillsammans med stål- och metallverken, omsätter 220 miljarder kronor.

Mineralnäringen svarar för nästan 20 procent av nettoexportvärdet. Många är de svenska innovationer som har sin grund i behovet av att bryta och transportera mineral. Dynamit, avancerade gruvbormaskiner och krossanläggningar har alla i sin tur medfört en uppbyggnad av världsståndsskapande världsföretag.

Gruv- och mineralnäringen har den stora fördelen att arbetstillfällena inte kan flyttas utomlands. Tvärtom kan svenskt gruvtekniskt kunnande och avancerad tjänsteexport inom mineralbranschen utgöra en god grund för att skapa nya arbetstillfällen i Sverige. I Sverige finns dessutom avancerad kunskap för att ta fram energimässigt effektiva och miljövänliga processer inom smältverksindustrin.

Det statliga gruvbolaget LKAB visade 2011 ett rörelseresultat på nästan 15 miljarder kronor. Investeringsstakten har uppgått till 5 miljarder kronor per år under de senaste sju åren.

Det är i sanning glädjande att nu se hur bygder som för några årtionden sedan ansågs mer eller mindre utdöende nu blomstrar upp och återfår tron på framtiden. Det talas om nyöppningar av gruvor i närheten av sysselsättningsmässigt hårt prövade orter i Bergslagen. Bara för någon vecka sedan blev slutfinansieringen av Kaunisvaaraprojektet klart och det i tider då banker och investerare har blivit återhållsamma på grund av de ekonomiska osäkerhetsfaktorer som råder ute i Europa.

Inget är dock så bra att det inte kan bli än bättre. I detta läge, med den framtidsoptimism som finns inom gruvnäringen, är det av särskild vikt att politiken med dess möjligheter intar en offensiv roll och ser till att tillhandahålla de verktyg som behövs för att alla dessa satsningar ska utfalla på det mest gynnsamma sättet.

Fru talman! Gruvbranschen i Norrbotten räknar med 5 000 nya arbetstillfällen under de närmaste åren. Med kringeffekter får vi räkna med uppåt 15 000 nya arbetstillfällen. Om inte nu, när ska man annars satsa

och vara offensiv? Om inte nu, vid vilken tidpunkt ska man annars bygga ut nödvändig infrastruktur i form av järnvägar och vägar? Om inte nu, vid vilken tidpunkt ska man annars satsa på utbildning inom gruvnäringen?

Det finns all anledning för staten att ta initiativ med riktning mot framtiden. Detta är av särskild vikt för ett litet land som Sverige. Vi har helt enkelt inte råd att slarva bort denna möjlighet. Jag menar att detta är för nationen alltför viktiga frågor för att helt kunna lämnas över till kvartalsekonomin. Vi måste lyfta blicken mot en längre bort belägen horisont.

En samverkan mellan stat och näringsliv har historiskt sett många gånger visat sig vara lyckosam. Låt mig bara ta ett exempel. Var skulle exempelvis det som en gång hette Asea ha stått i dag inom överföring av högspänd likström om inte staten hade satsat på vattenkraften i norr? I dag ser vi hur det som nu heter ABB är i världstopp när det gäller denna kunskap.

Under de senaste decennierna har tyvärr pendeln verkat åt ett håll där offentliga satsningar och teknikupphandlingar mer eller mindre har ansetts vara av ondo. Som en sidovinkling noterar jag med viss förvåning att statliga Fjärde AP-fonden tackade nej till att investera i Kaunisvaara-projektet men att norska och finska pensionsfonder tackade ja.

Nu är det inte bara en uppbyggnad av infrastrukturen som kan underlätta för gruvnäringen. Minst lika viktigt är att tidsspannet för tillståndsfrågor minimeras. Vi kan inte låta för landet viktiga framtidssatsningar försenas på grund av saktfärdig handläggning. Detta behöver inte nödvändigtvis betyda att viktiga miljöprövningar riskerar att få en undermålig handläggning.

Fru talman! Ibland får jag det intrycket av debatten att det skulle råda ett slags motsatsförhållande mellan gruv- och mineralnäring och miljöintressen. Det synes mig märkligt då det ena faktiskt kräver det andra. Hur skulle vi kunna bygga vindkraftverk om vi samtidigt inte fick bryta mineraler? Överföring av elström kräver kopparledningar. Hur skulle vi kunna satsa på solceller om vi inte fick tillgång till sällsynta jordartsmetaller? Avancerad miljöteknik i form av exempelvis lågenergilampor, katalysatorer i bilar och datorer för att styra effektiva energiprocesser kräver att vi har tillgång till metaller och i många fall sällsynta metaller. Bara till en mobiltelefon går det åt ca 40 olika råmaterial bland annat litium, tantal, kobolt och så vidare.

Ett av de större problemen är att brytningen av många nödvändiga metaller är begränsad till ett fåtal länder. Kina producerar 95 procent av de sällsynta jordartsmetallerna och Brasilien 90 procent av all niob. Niob är en viktig beståndsdel i avancerade metallegeringar. Sydafrika producerar nästan 80 procent av allt rodium som krävs för bilkatalysatorn. En miljöbil innehåller 10–15 kilo sällsynta jordartsmetaller, och allt detta utvinns utanför Europa.

Utan att djupare gå in på de utrikes- och handelspolitiska aspekterna kan man konstatera att vi i många fall är beroende av metaller som utvinns i länder som i vissa fall kanske inte alltid har en helt solklar politisk utveckling på sikt. Jag vill ta tillfället i akt att påminna om vad som kan hända med oljetillgången om Iran skulle stänga av Hormuzsundet

med eventuellt efterföljande reaktioner från USA. En femtedel av alla oljetransporter till havs passerar Hormuzsundet.

Det för tankarna vidare till våra egna mineraler och oberoendet. Det är viktigt att det görs prospekteringar i vårt land för att säkra tillgången till mineraler som är eller kan bli strategiskt betydelsefulla. Utan spaning ingen aning, som det heter. Dessutom ser jag faktiskt hellre att det bryts mineraler i Sverige än i länder med betydligt sämre, för att inte säga helt obefintlig, mineral- och miljölagstiftning.

Fru talman! Allt som nu har tagits upp löses enligt min mening på ett bättre sätt om det finns en nationell mineralstrategi som visar färdriktningen. Målet bör därför också sättas högt. Varför ska vi vara sämre än Finland som redan har en mineralstrategi? Många frågor är av intresse. Vad kan göras med de hightechmetaller som ligger i varphögar? Vilken processutveckling behövs för att kunna ta till vara dessa metaller? Återvinning av metaller görs redan, men metoder och uppsamling går säkert att utveckla än mer. Det behövs utveckling av effektivare brytningsmetoder och transportlösningar. Det handlar om metallurgi. Hur tar vi fram nya legeringar? Hur producerar vi med än lägre miljöpåverkan? Det handlar om intensivare prospektering. Listan kan göras lång. En sak är jag dock helt övertygad om, en satsning på teknik och teknisk utveckling kommer att betala tillbaka mångfalt.

Till sist vill jag säga att när vi nu ser hur gruvbolagen uppvisar goda resultat finns det faktiskt anledning att fundera över om inte ersättningsnivåerna till markägare borde höjas. Ersättningsnivåerna har legat stilla under en lång tid, och det finns starka skäl att utreda om det går att förändra dessa.

Anf. 4 KENT PERSSON (V):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 5 och 8, men jag står givetvis bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer.

Reservation 5 handlar om uranbrytning och behovet av ett förbud i svensk lagstiftning mot uranbrytning.

Reservation 8 handlar om äganderätten till mineraltillgångarna. Vem har egentligen rätten att äga mineraltillgångarna i Sverige? Och framför allt: Vem äger uranet vid eventuell brytning?

I mer än tusen år har malmen och gruvorna tillsammans med skogen i Bergslagen, Västerbotten och Norrbotten utgjort grunden för vårt lands tekniska och ekonomiska utveckling. Ur dessa naturresurser har vi byggt vårt välstånd. Ur dessa naturresurser har ny, världsledande industri byggts upp här i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att vi kommer ihåg det.

Vi har alltså naturresurser som är unika för Sverige. De är unika på det sättet att gruvorna, malmen, ligger där de ligger. Det är inte så lätt att flytta på dem. Skogen står där den står. Den är inte heller så lätt att flytta på. Dessutom finns det en global marknad för avsättning av våra naturtillgångar.

Men, fru talman, det handlar också om att bryta och använda våra naturresurser på ett klokt sätt så att vi brukar dem utan att förbruka dem. Det handlar också om att ha ett perspektiv som sträcker sig längre än till morgondagen eller nästkommande tio år och tar hänsyn till våra barn och

barnbarn så att de kan leva här i Sverige och dra nytta av de möjligheter som våra naturresurser utgör.

Därför finns det behov av en klar strategi för hur vi ska bevara och utveckla våra naturresurser. Jag är glad över att det i dag i det här betänkandet finns en majoritet som står bakom en sådan uppfattning. Den är nödvändig därför att det finns samhällsutmaningar som måste klaras av om vi ska hantera möjligheterna att använda naturresurserna på ett klokt sätt. Det är naturresurser som är efterfrågade på världsmarknaden tack vare ett uppsving i globaliseringen och en tillväxt i framför allt Asien.

Vi ska komma ihåg att när vi öppnade minerallagen i början av 90-talet öppnade vi också för andra stater och utländska företag att exploatera Sverige näst intill gratis. Tidigare fanns någonting som kallades kronoandel och som innebar att kronan, staten, skulle ha en andel av vinsterna från gruvbrytningen. Den togs bort i och med 1993 års lagstiftning.

I dag är det fritt fram. SGU, Sveriges geologiska undersökning, tillhandahåller gärna uppgifter om var det kan finnas möjligheter att hitta mineraler. I Malå där vi har hela vår kartering av borrhärdar är det öppet för alla. Och Bergsstaten beviljar undersökningstillstånd och även eventuell brytning.

Det här kan anses vara bra, och det har också öppnat för prospektering i Sverige som tidigare låg på is. Men vi måste också ställa frågan: Vad har Sverige och vi som nation för ansvar för att de mineraler som finns i vår berggrund inte används och brukas på ett sådant sätt att det blir en rovdrift som gör att kommande generationer inte har möjlighet att leva på dem?

Det bör vi faktiskt fundera över framöver, för det moderna samhälle som vi har i dag och som kräver att vi löser de stora klimatutmaningarna kräver också mineraler som i dag är väldigt svåra att få tag på, och en stor del av de sällsynta jordartsmineralerna sitter Kina på. Är det rimligt att de resurser som ur strategisk synvinkel kan vara viktiga att ha kontroll över hamnar i andra nationers eller i utländska företags händer?

Vi behöver också fundera lite grann över de gamla gruvsamhällena som har byggts upp en gång i tiden på grund av gruvnäringen. Hur ska de nu, när vi har en boom och kan se stora möjligheter till en stark nationell gruvnäring som har ännu större betydelse i framtiden, kunna överleva, leva och ta del av möjligheterna som finns?

Det är frågor som måste lösas, och där har regeringen faktiskt inget svar. Det räcker inte att som nu åka i skytteltrafik upp till Norrbotten och stå och hurra vid sidan av och säga: Bra! Men när frågan kommer om infrastruktur, järnvägar och bostadsbyggande säger man nej. Det får någon annan sköta, nämligen den så kallade marknaden.

Löser man inte de här grundläggande frågorna om infrastruktur och bostadsbyggande kommer man inte heller att få någon acceptans för ökad gruvbrytning och gruvdrift i Sverige.

Vem vill bo i ett samhälle som inte får ta del av det som rikedomarna ger? Arbetskraften flygs in och flygs ut, och transporterna går i värsta fall på landsväg och inte på järnväg. Vad har de samhällena för möjlighet att utvecklas? Vad har de kommunerna för möjlighet att klara den grundläggande servicen?

Det blir en kolonial utveckling liksom den som västerländska länder har lett gentemot forna kolonier i framför allt Asien och Afrika. En sådan utveckling ska vi givetvis inte ha här i Sverige, och då måste vi föra en politik som gör det möjligt att bruka utan att förbruka. Vi måste alltså göra det här på ett miljömässigt hållbart sätt så att det skapar acceptans på de orter där nya gruvfyndigheter finns.

Vi måste lösa frågan om bostadsbyggande, och här har staten ett ansvar. I ett kommande program bör det finnas en klar idé om hur det här ska ske.

Men allt är inte frid och fröjd. I samband med den här boomen har intresset för den svenska berggrunden blivit enormt. Nu är det den radioaktiva uranmalmen som är intressant. Det finns i dag ett tjugotal företag som prospekterar uran i Sverige.

Jag kan förstå tanken hos Folkpartiet och Moderaterna om att det är okej. I och med kärnkraftsuppgörelsen som Alliansen har säger man att det är okej och att man ersätter de gamla reaktorerna med tio nya reaktorer. Då förstår jag Fredrik Reinfeldt och Jan Björklund när de går ut i medierna och talar om att det är logiskt att vi bryter uran i Sverige. Jag tycker att det är logiskt, och det hedrar dem att de står upp för den politiken.

Men när det gäller Centerpartiet är det samma överenskommelse man står för, men man säger nej till uranbrytningen. Det hänger inte ihop. Det blir cyniskt, för det skulle innebära att vi importerar uran till de nya reaktorerna och att andra länder alltså får ta hand om all den miljönedskräpning och de miljöutmaningar som uppstår.

Fru talman! Slutligen när det gäller uran vill jag säga något om Euratomfördraget. Vad innebär det för vår tid? Jag menar att det inte finns några klara säkerheter i det fördrag som finns i dag. Om Sverige skulle öppna en gruva kan EU vid en krissituation ställa krav på att ta del av den.

Det finns inga juridiskt bindande krav som klart och tydligt säger att det är en svensk mineraltillgång, något som Sverige har. Det finns inga krav i EU-fördraget på att man ska starta uranbrytning i Sverige. Därför är det viktigt att vi i lagstiftningen får in ett förbud mot uranbrytning. Då är hela frågan ur världen. När det egentligen finns en majoritet i kammaren är det viktigt att reservationen bifalls.

När det gäller mineral- och gruvpolitiken i övrigt tror jag att vi återkommer till den längre fram då vi debatterar näringslivsfrågor. Den är ju en del av näringslivs- och industripolitiken.

Anf. 5 EVA FLYBORG (FP):

Fru talman! I dag ska vi så att säga borra ned oss i något av det mest grundläggande vi har, vår berggrund och de mineraler som finns där. Det är ingen överdrift att säga att gruvindustrin, tillsammans med andra viktiga branscher, hjälp till att bygga vårt lands välbefinnande.

Lagstiftningen på området visar att flera olika intressen ska tillgodoses samtidigt, vilket inte alltid är enkelt. Avvägningen gäller markägarens intressen, statens intressen, miljöhänsyn och näringslivets egna intressen. Allt detta ska samsas. Samhällsintresset av att mineral kan brytas och tas till vara har bedömts vara ett så starkt allmänt intresse att grundlagens förutsättningar för ingrepp i markägarnas rätt är uppfyllda.

Under de senare åren har företagen enligt ansökningarna till SGU i första hand letat efter guld. Därefter kommer järn, koppar och zink. Dessutom finns ett starkt ökat intresse för så kallade REE, sällsynta jordartsmetaller, som vi har hört om tidigare i debatten. Dessa metaller används ofta i ny teknik, i till exempel katalysatorer, specialmagneter i hybrid- och elbilar, vindkraftverk och solceller.

Kina har dominerat utvinningen av och den globala handeln med dessa metaller. Den snabba tillväxten i Kina resulterar i en ökande inhemsk efterfrågan, vilket minskar deras möjligheter att exportera metallerna. Det innebär att det behövs fler leverantörer för den övriga världen, inte minst för Sverige och EU. Det bidrar i sin tur till det växande intresset för prospektering efter dessa metaller i Sverige.

Fru talman! Sverige har stor potential för fynd och utvinning av malmer och kritiska mineraler. Betydelsen av och tillgången på råvaror står högt på den politiska dagordningen över hela världen, så också i EU och Sverige. Några av de största industriinvesteringarna i vårt land görs i dag inom gruvnäringen. Det bidrar till nya jobb, tillväxt och utveckling. Det är mycket bra, men det måste samtidigt ske med hänsyn tagen till människor och natur.

Utnyttjande av naturresurser ställer krav på varsamhet mot miljön och människors hälsa. Minerallagen ska därför värna det allmänna intresset av att värdefulla mineraler kan tas till vara på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Att exploateringen av dessa mineralresurser sker på ett hållbart sätt säkerställs bland annat genom att verksamheterna prövas enligt gällande miljölagstiftning. Miljöbalken och minerallagen ska tillämpas parallellt, men försiktighetsprincipen gäller alltid.

Därför är det bra att utskottet förra året gemensamt tog initiativ till att det nu genomförs en översyn av minerallagen som syftar till att markägare och kommuner med ökad tydlighet och effektivitet får tidig information om vad en prospektering avser och hur den kommer att genomföras. En utredning om detta pågår och resultatet ska redovisas den 30 april i år.

Fru talman! Frågan om uran kan tyckas något laddad. Vi ska komma ihåg att uran förekommer naturligt i jordskorpan och ofta tillsammans med andra metaller såsom järn, koppar, guld och de sällsynta jordartsmetallerna, REE. Strålningsegenskaperna i berggrunden används i samband med prospektering. Uran kan sägas visa vägen till andra fyndigheter, nästan som en modern skattkarta. Parallellt med uranet, hand i hand, sida vid sida, ligger i berggrunden alltså de ämnen som är nödvändiga för till exempel vindkraften.

Näringsutskottet har vid flera tillfällen under de senaste åren tagit ställning till motioner om förbud mot prospektering eller brytning av uran. Det är ingen ny fråga. Utskottet har konsekvent avstyrkt motionerna och bland annat konstaterat att prospektering som omfattar uran är värdefull då den ökar möjligheten att finna andra brytvärda mineraler. Vidare har vi påpekat att en vetorätt mot uranprospektering i praktiken skulle vara utan betydelse då det är oundvikligt att finna uran när man söker efter andra mineraler. Mineraler, fru talman, tar ingen hänsyn till regler eller gränser, de bara är.

I Sverige får uranbrytning över huvud taget inte ske utan tillstånd utfärdade enligt minerallagen, miljöbalken och kärntekniklagen. En miljö-

konsekvensbeskrivning ska bifogas en ansökan enligt samtliga tre lagar. Dessutom finns det kommunala vetot, som är mycket starkt, och regeringen måste ge sitt tillstånd. Vi har inte bara hängslen och livrem på oss. Vi har också gummistövlar, sydväst, regnkappa och gummiraka. Det finns därför inget behov av ett generellt brytningsförbud mot uran.

Fru talman! Jag tycker att det är bra att flera i debatten har använt tiden till att tala om gruvnäringen och mineralernas betydelse. Historiskt har vi i Sverige ofta använt oss av våra gruvor för att klara våra skulder eller för att betala lösen. Det gällde inte minst när vi betalade lösen för Älvsborgs fästning utanför Göteborg – det tackar vi särskilt för – som danskarna olyckligtvis tog 1570. Sverige betalade 150 000 silvermynt i lösen. Det var på den tiden när hela Sveriges omsättning var 450 000.

Det är väl få saker som förknippas så starkt med Sverige som Falu rödfärg och en röd liten stuga med vita knutar. Falu rödfärg kommer från Falu koppargruva. Av röd järnoxid, vatten och rågmjöl får man Falu rödfärg, som flera av oss säkert har använt, med varierande framgång. Det är två exempel på hur gruvnäringen genom historien har satt sin prägel på Sverige.

Fru talman! Från Alliansens sida kan vi gärna instämma i oppositionens krav på att ta fram en mineralstrategi. Det arbetet sker redan i samarbete med näringen och andra intressenter. Som ni vet fick SGU 2011 i uppdrag att ange riktningen och upplägget för arbetet. Regeringen avsätter också 30 miljoner kronor per år under fyra år, alltså 120 miljoner kronor, för en kvalificerad mineralinformation, vilket jag tycker är mycket bra.

För att strategin ska bli framgångsrik behöver den belysa infrastruktur, transporter, kompetensförsörjning, tillståndsprocesser och kommunernas viktiga roll med den offentliga servicen. Även förhållandet mellan industrins behov å ena sidan och riksintressen och miljömål å andra sidan behöver belysas. Vi menar att regeringens arbete är väl i linje med de krav som motionärerna ställer, och vi ser fram emot den slutprodukt som så småningom kommer att presenteras.

När det gäller motioner om vinstfördelning vid expropriation, som också behandlas i detta betänkande, hänvisar vi till den utredare som för närvarande utreder området. Han ska redovisa sina slutsatser den 1 oktober i år.

Fru talman! Sverige är en erfaren och mycket kompetent gruvnation. Den svenska gruvnäringen är en framtidsbransch där modern teknik samsas med en ansvarsfull politik. De mycket högt ställda miljö- och säkerhetskraven gör att gruvdrift passar Sverige väl. Det är dessutom mycket tillfredsställande att se att satsningarna kommer kommunerna i norra Sverige till godo, med ökat antal arbetstillfällen och högre kommunala intäkter. En ökad framtidstro är märkbar och ytterst välkommen. Man kanske kan säga att det våras för gruvindustrin, fru talman.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Det finns några saker som vi kanske ska klara ut. Jag börjar med uranet. Eva Flyborg sade att uran visar vägen till andra mineraler. Så kan man väl säga, men det handlar ju inte om det. När man ansöker om tillstånd att prospektera efter uran ska man tala om det. Det är

det vi vill förbjuda när vi säger att det ska finnas ett förbud mot prospektering efter uran.

Det sades att det skulle finnas gott om uran i Sverige. Det finns i mycket, mycket små mängder, så små att det åtminstone för tio år sedan inte var brytvärt. Med tanke på utvecklingen i världen kan man tänka sig att det är brytvärt i det skiffer som finns i Billingen – i gigantiska dagbrott. Man utvinner ungefär 300 gram per ton malm. Det är alltså fråga om enorma brytningsvolymmer.

Du sade också att det inte finns behov av något förbud, då det finns vetorätt för kommunerna, då det finns hängslen och livremmar. Men varför tror du att gruvbolag runt om i världen söker tillstånd att prospektera efter uran om det inte är för att sedan bryta uran? De har givetvis tolkat lagstiftningen. Det är fritt fram i Sverige i dag. Vi har öppnat detta med den nya mineralagstiftningen, som började gälla 1993. Det är därför detta är så viktigt när vi pratar om uran. Vi har det så väldigt nära inpå oss. Det är bara att se utvecklingen i Iran, där man inte släppte in FN:s observatörer för att undersöka om de utvecklar kärnvapen.

Anf. 7 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Jag försökte redovisa väldigt neutralt hur det ser ut med ledning av uppgifter från SGU, Bergsstaten med flera. Vänsterpartiets och Miljöpartiets resonemang och inställning i den här frågan blir ett kraftfullt slag i luften. Det går inte att särskilja mineralerna när de ligger i berggrunden. Söker man efter det ena får man också det andra. Därför spelar det över huvud taget ingen roll.

Det som är lite lustigt med det hela är det jag sade i slutet av mitt anförande. REE, de sällsynta jordartsmetallerna, nämnde du i ditt anförande. Vi är helt överens. De ligger sida vid sida, Kent, hand i hand, uranet och REE, kärnkraftens och vindkraftens förutsättningar. Sida vid sida ligger de där i berggrunden och ser ingen skillnad sig emellan. Det borde vi inte göra heller. Det där är överdrivet, och det blir ett så kraftfullt slag i luften att jag tycker att ni borde avstå från det där snart.

Vad gäller fyndigheterna är vi överens. Det finns en hel del i Sverige. Men det är mindre än 1 procent av de totala fyndigheterna i världen. Att måla upp på väggen att det nu blir en uranrenässans och brytning i Sverige som det stora Uranklondyke är helt fel. Jag tycker att det är dumt att föra in det i debatten över huvud taget.

Dessutom är dessa stackars ynka fyndigheter – som sagt mindre än 1 procent – av så dåligt brytvärde att det inte kommer att bli aktuellt på många herrans år, om över huvud taget någonsin. Det är inte intressant i Sverige. Guld, zink, koppar och järn är det som man letar efter mest, enligt myndigheterna.

Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt diskutera flera andra saker, men det blev en del felaktigheter. Man anger till Bergsstaten förstahandsalternativet för brytning. Man anger om det är uran som är förstahandsalternativet. Det är det vi säger. Sedan är det riktigt att uran kan finnas med bland andra. Det är inte det vi vänder oss emot.

Vindkraft och kärnkraft hand i hand? Det är väl en våt dröm, förstår jag. Vi ser dock en framtid utan kärnkraft här i Sverige. Men jag förstår

Jan Björklund när han säger att man visst kan tänka sig att öppna för uranbrytning i Sverige. Det är egentligen logiskt. Vi har urantillgångar här, och vi ska bygga ut kärnkraften. Det är Folkpartiets linje. Jag respekterar den. Säg inte att det inte finns tankar om att bryta uran i Sverige. De finns!

Det intressanta i det här – jag tror att Lise kommer att tala mer om uran – är att du inte tog upp någonting i ditt anförande om de utmaningar som gruvsamhällena står för nu när de har sådana här möjligheter. Det handlar om infrastrukturer. Vad ska de ordna det på för sätt? Hur blir det med bostadsbyggandet? Eller ska vi få en situation där det flygs in och flygs ut folk? Jag hörde en minister som var uppe i Kiruna nu och sade att vi kanske ska ha arbetskraftsinvandring när vi har massarbetslöshet i Sverige. På 60-, 70- och 80-talet, när de här gruvorna inte var på modet och skulle läggas ned, gick flyttlassen från Norrlands inland och Bergslagen in till storstäderna. Det är dags att vända politiken, och det behövs ett statligt initiativ, men något sådant har jag inte sett från regeringens sida.

Anf. 9 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Angående vad de söker och inte söker försökte jag redovisa lite grann hur det ser ut över huvud taget. Sedan vill jag även återkoppla till det jag sade i mitt anförande. Uranet visar ofta vägen till de andra, till exempel guld, zink och REE, som Vänsterpartiet behöver till sin vindkraft. Då är det bra att man kan använda sig av de egenskaper som uranet har. Det är en stor förtjänst att man hittar så pass mycket guld och andra metaller när uranet visar vägen.

Det är bra att Vänsterpartiet erkänner att Folkpartiet har haft en klar linje från början. Vi kan tänka oss att det skulle kunna vara möjligt att bryta uran i Sverige. Vi vill ha kärnkraft och erkänner kedjan, liksom Vänsterpartiet och Miljöpartiet kanske senare kommer att erkänna kedjan med REE, hur man bryter det i andra länder och hur det hänger ihop miljömässigt. Det kommer vi säkert att återkomma till så småningom.

Utmaningarna för samhället nämnde jag i mitt anförande. Jag återkopplar till strategin som nu utarbetas. Man kommer också att ta med just de utmaningar som Kent Persson lyfter fram. Det kan han vara alldeles lugn för.

Vad gäller experter och att flyga in och flyga ut och så vidare kan jag säga att vi i många år hade en expertskatt i Sverige för att man på vissa områden under vissa tider behöver personal med en viss kompetens. Detta tycker jag inte att vi ska ta ifrån företagen. Däremot står det väl helt klart redan nu att man anställer människor lokalt. Till och med innan gruvorna har öppnat eller verksamhet kommit i gång sker det en ökning av antalet arbetstillfällen på de orter som man har valt ut. Jag tycker inte alls att det står i motsättning. Det här ger lokala arbetstillfällen.

Anf. 10 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Flyborg sade i sitt anförande att det våras för gruvindustrin. Tänk, det har jag tyckt för länge sedan! Jag tycker att gruvindustrin har varit på väg att expandera under oerhört många år. Jag har stått i denna kammare och debatterat detta sju år i rad. Vad vi har debatterat har

handlat väldigt mycket om de offensiva satsningarna, framför allt i våra så kallade branschprogram, och det sättet att jobba med de här frågorna.

Till och med när Sverige hade lågkonjunktur 2008–2009 var det den växande gruvindustrin som gav ett rejält tillskott till Sveriges varuexport. Det var en viktig del som gjorde att Sverige klarade sin finansiella situation bättre än merparten av resten av Europa. Det här måste vi komma ihåg. Flyborg gillar att prata historia. Det gör jag också. Då måste man ta med sig historiebetraktningen från den här branschen.

Vi har sagt att det är bra att regeringen äntligen har vaknat upp och att man får i gång en mineralstrategi. Men jag blir bekymrad när jag läser på SGU:s hemsida att man ska ha en utveckling inom ramen för en nationell mineralstrategi. Man vill bland annat se en förstärkt kartering och utökad mineralinformation från regeringens sida. Man vill ha löpande analyser och vill följa arbetet. Det där tycker jag redan finns. Jag tycker att det är en lite mer defensiv inställning, om vi pratar om en offensiv strategi för den här näringen. Jag ska i nästa anförande berätta vad jag tycker om det, men jag vill få ett förtydligande från Flyborg när det gäller er syn på strategin.

Anf. 11 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Det ska du gärna få, Karin Åström.

Jag började mitt anförande med att säga att gruvindustrin har hjälpt till att bygga detta lands välfärd. Det visar klart att det finns både en historik och ett erkännande från alla partier. Det finns väl ingen orsak att säga något annat än som det är – det skulle aldrig falla mig in. Så är det naturligtvis.

Gruvnäringen är viktig. Gruvbrytning är bra för Sverige. Gruvbrytningen har varit med och byggt välfärd och gör det fortsatt. Det var också därför jag i mitt anförande – om du möjligtvis missade något – återkom till att den fortsätter att göra det, att det är särskilt glädjande att den gör det just i de regioner som de senaste decennierna haft svårt att behålla sin befolkning och så vidare. Det är bra att vi skapar arbetstillfällen just i länen i norr, vilket betyder ökade kommunala intäkter. Det pratade jag också lite om i mitt anförande, men det är möjligt att du missade just det.

Vad gäller SGU tycker jag att vi ska komma ihåg att det är en bra kravlista som man måste ta hänsyn till. SGU fick just uppdraget att samordna den här strategin och se hur man ska gå vidare.

Jag råkade hitta ett pressmeddelande från i förrgår, ”Ny fas för arbetet med den svenska mineralstrategin”, om hur man nu går vidare och praktiskt implementerar det som Socialdemokraterna efterfrågar.

Man säger att det ska hållas tre dialogmöten redan i maj där ”regioner, lärosäten, länsstyrelser, industrin och andra berörda aktörer inbjuds att komma in med inspel”. Jag tycker att det är ett bra sätt att förankra saker och ting och hur man har tänkt gå vidare: i samarbete med industrin, i samarbete med det lokala, med kommuner, länsstyrelser och lärosätena – akademien, som Socialdemokraterna också har förordat tidigare. Jag tycker att det är bra, och jag tror inte att skillnaden är så enorm när det gäller detta som man kanske vill göra gällande i en debatt.

Jag ser verkligen fram emot när det här kommer att redovisas i riksdagen.

Anf. 12 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det har varit bra förut. Gruvnäringen har bidragit till Sveriges uppbyggnad på många olika sätt. Men man måste också ställa sig frågan: Varför har det blivit så bra? Då handlar det mycket om att politiken har funnits med från begynnelsen, näringen har funnits med från begynnelsen och samhällena har funnits med från begynnelsen. Där har man på ett betydligt enklare, snabbare och effektivare sätt kommit fram till lösningar som har varit bra för Sverige och för näringens tillväxt.

Jag tycker fortfarande att den ingång som regeringen nu har med sin mineralstrategi känns lite bakåtsyftande. Det kanske är därför den kallas strategi, för strategi är lite annorlunda än program. Det vi pratar om är ett program, och det handlar i mycket högre grad om att det ska vara framåtsyftande. Då ska man, vill jag upprepa, sitta tillsammans runt bordet, näringen, utbildningsanordnarna, kommunerna och facken, och där bolla frågor. När man gör det i ett sådant forum får man lösningar på en mängd problem, inte minst investeringsklimatet, och möjligheterna att hitta lösningarna blir betydligt bättre.

Det är det som är vår grej med bland annat de strategiprogram som vi pratar oss varma för. Det finns en anledning till att vi i vår skuggbudget i höst lägger 2 miljarder till just denna form av arbete och för att stärka näringslivet. 2 miljarder under loppet av fyra år är lite mer än den platta som ni nu lägger med 30 miljoner till SGU, medan politiken ska sitta på sidan om och titta på och inte vara medverkande.

Anf. 13 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Vi kanske har en debatt om ord och mer semantik än politik. Men strategin är framåtsyftande – just det som Karin Åström åberopar här, att kommuner, näringsliv och utbildningssektorn ska sitta ned tillsammans. Det är det man ska göra nu. Jag läste dessutom upp ett pressmeddelande från i förrgår som handlar om att under maj kommer tre möten att hållas med alla de aktörer som Socialdemokraterna vill ska delta i detta arbete. Jag tycker att det är att klyva små hår att inte vara överens om det här. Jag tror att vi har samma inriktning och samma omsorg om gruvindustrin och dess framtid. Det tycker jag är bra. Det är bra att det finns en så stark majoritet för detta i kammaren.

Det som ni far efter är möjligtvis perspektivet på hur man ska göra det sedan, för att hitta någon logik i det här, att man kommer ovanifrån och att staten talar om hur alla ska göra. Där ser vi mer att branschen själv och tillsammans med akademien, kommunerna, staten, näringslivet och allihop ska utarbeta detta. Det är möjligtvis där det ligger en hårfin skillnad, men jag tycker inte att den är särskilt stor över huvud taget.

Vad gäller att satsa på näringsliv och inte kan jag bara hävda att ni tar med den ena handen och klappar glatt till med den andra handen med skattehöjningar på olika sätt för näringslivet. Där blir det inte ens så att det ena tar ut det andra, utan det är en brandskattning av företaget. Och det gäller inte minst hur ungdomar ska få nya jobb när ni höjer arbetsgivaravgiften. Det är inte bra för industrin. Det kan vi säkert prata mer om i kommande debatter.

Anf. 14 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Jag slant på en siffra i mitt yrkande tidigare och ska nu be att få yrka bifall till reservationerna 3, 5 och 6.

Jag konstaterar att Eva Flyborg försöker smutskasta vindkraften, vilket jag tycker blir lite tröttsamt – om inte Eva Flyborg kan visa att det finns några vindkraftverk i Sverige som använder dessa sällsynta jordartsmetaller. Det finns olika tekniska lösningar för vindkraftsturbiner. I Sverige är det inte ett problem, för vi använder inte den sortens metaller till våra vindkraftverk. Och så ska det förbli.

Jag har förstått att argumenten om uranbrytningens miljö- och hälsoaspekter inte tas in av Folkpartiet. Det faktum att det inte någonstans i världen har brutits uran utan stora konsekvenser, som läckage i grundvattnet eller förhöjd risk för cancer, tycks inte spela någon roll. Men den aspekt som kanske kan påverka Folkpartiet i den här frågan är den näringspolitik som blir väldigt otydlig med dagens regelverk, där utländskt kapital investerar i att bryta uran. Om de nu inte får bryta uran är det väl klokare att använda det kapitalet för att satsa exempelvis på framtidens förnybara energi.

Det är inte heller en särskilt klok näringspolitik att låta dessa bygder leva under detta hot. Vi ser på flera håll i Sverige att satsningar på bland annat turism, förnybar energi och gröna näringar läggs ned på grund av hotet. På vilket sätt skapar det nya jobb i Sverige? Jag vore tacksam om Eva Flyborg kunde redogöra för på vilket sätt hon ser det som positivt för Sverige med de här oklarheterna om huruvida det kommer att brytas uran i Sverige eller inte.

Anf. 15 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Det är inga okända ämnen vi diskuterar i dag. Vi kan åtminstone börja med att konstatera att vi är överens om att inte vara överens i den här frågan. Jag tror att vi representerar motpolerna längst ut, och det är väl bra att vi kan mötas i en trevlig debatt.

Vad gäller lagstiftningen om att bryta uran har vi en säkerställd ordning för hur man ska göra vid en eventuell framtida brytning av uran. Det är ingen som har gjort det hittills, om vi bortser från det som skedde i Västergötland på 60-talet, och det finns inga ansökningar om att göra det nu heller.

Jag tycker att det är väldigt mycket spöken i Miljöpartiets syn som får råda. Ni är så fanatiskt emot allting som rör kärnkraften att även en framtida, fiktiv möjlighet att bryta ett visst ämne gör att ni skrämmer upp väldigt många människor, som kanske blir rädda. Jag vet inte om det är något överdrivet att så många är så rädda, för den bilden finns inte annat än när Miljöpartiet framför den.

Vi har tidigare pratat om att när man bryter till exempel REE, som behövs för mycket modern teknik, bland annat vindkraften, finns uranet där också. Uranet visar vägen till de sällsynta jordartsmetallerna. De finns naturligt ute i naturen. Det kan inte ens Miljöpartiet ändra på – det är som det är.

När man bryter andra mineraler kommer uranet med naturligt, och det gör det redan i dag. Ska vi då förbjuda all gruvnäring och brytning av alla mineraler? Man bryter vissa mängder uran redan i dag. Ska vi förbjuda gruvnäring eller inte? Svaret på det i stället, Miljöpartiet!

När det gäller hotet om uranbrytningen tycker jag att Miljöpartiet verkligen visar upp sin blinda fläck. Är det någonting som har lett till folklig ilska och missnöje här i landet i dag är det vindkraftsutbyggnaden om någon.

Anf. 16 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Detta tricksande, där man inte ger besked om huruvida det kommer att brytas uran eller inte, gör ingen gladare. Att som Eva Flyborg redogöra för ett oklart regelverk ger fortfarande inget svar på om det kommer att brytas uran eller inte. Med dagens regelverk är det uppenbart att olika aktörer gör olika bedömningar om det kommer att brytas eller inte.

Det behövs en politisk riktning. Vi har hört centerpartister som säger att dagens regelverk garanterar att det inte kommer att brytas uran. Eva Flyborgs partiledare Jan Björklund sade nyligen i *Agenda* att dagens regelverk gör det möjligt att bryta uran. Regelverket i sig ger alltså ingen som helst klarhet.

Regelverket i dag reglerar bara om vi kommer till läget då ett företag vill bryta. Om man nöjer sig med det bortser man från hela den situation som vi har i dag, med alla de orter som lever under hotet om uranbrytning genom prospekteringen. Prospekteringen i sig leder till stora negativa konsekvenser för de bygderna. Att säga att det är acceptabelt innebär att många bygder inte når sin potential. Vad är det för landsbygdspolitik?

Att som Eva Flyborg påpeka att det finns uran i svensk mark ger ingen klarhet i frågan. Det är klart att det finns uran som kan komma upp när man provborrar eller bryter andra mineraler, men det är inte vad frågan handlar om. Det vi från rödgrön sida föreslår är att man inte ska få ange uran som det huvudämne man söker efter och avser att bryta. Det är det som spelar roll för de utländska företag som nu säger att de befinner sig i Sverige för att söka efter uran. Där skulle det förtjänas ett klargörande.

Uranbrytningen är ett skäl att bli kvitt kärnkraften som är smutsig från vaggan till graven. Jag vet att det är en mycket öm punkt för regeringen som säger att man accepterar ny kärnkraft men inte ger något besked om varifrån uranet ska komma. Ska vi fortsätta att importera det, eller ska vi bryta det i svensk mark?

Anf. 17 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Det var många olika småpunkter, men jag ska i alla fall försöka hinna med några av dem.

Det är egentligen lite lustigt att se hur Miljöpartiet uttrycker sig i den här debatten. Det Miljöpartiet betecknar som tricksande är egentligen marknaden och marknadens olika krafter. Miljöpartiet har i olika sammanhang tidigare tyckt att det har varit en bra kraft för att förändra samhället, inte minst när det gäller skolor och annat.

Just i denna fråga byter man fot och kallar marknaden "tricksande". Jag vet inte om det en signal om att Miljöpartiet har bytt fot och är på väg åt ett helt annat håll. Det lär vi väl få se i framtiden. Jag tycker att det är dumt att göra så.

Det är så här, fru talman: Det är tillåtet att bryta olika mineraler i Sverige om man uppfyller alla ställda miljö- och säkerhetskrav. Precis så

enkelt är det. Om man inte gör det får man inte heller bryta. Till och med Miljöpartiet måste kunna förstå något så enkelt.

Miljöpartiet målar också upp en bild av att vi i hela Sverige darrar över att vi skulle kunna bryta uran. Ja, Miljöpartiet, det sker redan i dag! Man kan nämligen inte särskilja mineralerna från varandra. Hand i hand ligger vindkraftens och kärnkraftens mineraler, sida vid sida, evigt tillsammans i berggrunden.

Jag tycker att det är dumt att man målar upp dessa hotbilder, som Miljöpartiet också tar upp i en senare reservation i betänkandet om mineralstrategin, som inte ens finns på det sätt som Miljöpartiet vill måla upp. Sluta skrämma svenska folket!

De allra flesta tycker att det är bra att vi har en aktiv och bra näringspolitik, där gruvnäringen är en självklar och central del. Det tas ett stort ansvar, det finns ett stort och gediget kunnande och vi har bra erfarenhet att stå på. Jag tycker inte att Miljöpartiet ska avfärda det så enkelt. Det går inte att måla fan på väggen hela tiden, för då blir det som om vargen kommer hela tiden – men vargen kommer inte!

Anf. 18 JOHAN JOHANSSON (M):

Fru talman! Mineraler påverkar vår vardag och levnadsstandard. Behovet av mineraler är växande i hela världen, och mineralnäringen svarar för nära en femtedel av det svenska nettoexportvärdet.

I mitt hemlän Norrbotten är mineralnäringen het, nästan överhettad, då ett flertal aktörer gör mycket stora investeringar. LKAB fortsätter sitt tillväxtprogram och ökar produktionen till 40 miljoner ton färdiga produkter år 2015. Tre nya gruvor är på väg att öppnas: Gruvberget, Mertainen och Leveäniemi. Dessutom har LKAB initierat ett mycket viktigt projekt om att tillvarata de sällsynta jordartsmetaller som finns i gruvornas sandmagasin. LKAB tror att produktvärdet kan bli uppskattningsvis 9 miljarder kronor per år under ett antal år framöver.

Northland Resources är i full gång med att starta upp gruvdrift i Kainisvara, Pajala. Avalon Minerals har ansökt om att få starta upp en koppar- och magnetitgruva i Viscaria. I Jokkmokk tas de första stegen mot en stor järnmalmsgruva.

Flera projekt är på gång, inte bara i Norrbotten utan i hela Sverige. Dannemora gruva, som har varit nedlagd sedan 20 år, startas upp eftersom höga råvarupriser och modernare brytmetoder gör det lönsamt. Gamla gruvor och fyndigheter i Ludvika och Grängesberg står på tur. Detta är mycket positivt för Sverige.

Fru talman! Regeringen har påbörjat arbetet med att ta fram en mineralstrategi med tydliga och uppföljbara mål. Målsättningen är att strategin bör vara väl sammanhållen och starkt förankrad hos intressenterna. Som ett led i detta arbete avsätter regeringen 30 miljoner kronor årligen under en fyraårsperiod.

Regeringen har också gett SGU ett ansvar för att tillsammans med industrin och övriga myndigheter löpande analysera och följa upp arbetet med att utveckla den svenska gruvnäringen. När det gäller infrastruktur ökas kapaciteten på Malmbanan. Såväl malmtransporterna som mineralfrågorna i stort är prioriterade av regeringen.

Utöver detta sker satsningar av LKAB, Swerea Mefos och Boliden på kompetensutveckling och forskning i nära samarbete med Luleå tekniska universitet och andra ledande lärosäten. Det är samarbeten som är helt i linje med regeringens intentioner med mineralstrategin.

Jag är särskilt glad över de ansträngningar som nu görs för att utveckla den redan i dag internationellt erkända forskning som bedrivs i Luleå kring gruvor och metallurgi. Här finns goda förutsättningar att skapa ett världsledande excellenscenter med Luleå tekniska universitet, Swerea Mefos och LKAB:s forskningsmasugn som viktiga pusselbitar.

Att näringsens aktörer investerar i forskning samt kompetensutveckling tillsammans är glädjande och ett bevis på att samarbeten är lönsamt. Dessutom säger entreprenörskapsforskningen att det är just precis så de bör agera för att de ska behålla sin entreprenöriella glöd, samtidigt som de processer de startar kommer att leda till än starkare konkurrenskraft och därmed en livskraftigare näring.

Fru talman! Det som kan oroa mig är inte utvecklingen i näringen utan hur det omgivande samhället påverkas. Hur klarar kommuner och landsting konkurrensen om personal när löneläget är 30–40 procent högre i gruvnäringen? Vilka långsiktiga konsekvenser får det att en hjul-lastarkurs på någon vecka ger lönenivåer över 30 000 kronor medan ingångslönen för en lärare efter fyra års studier är knappt 23 000 kronor?

Självfallet drivs lönerna upp av den höga efterfrågan, men det är hur som helst problematiskt. När mineralpriserna viker eller när tillgången på mineral viker, då riskerar vi att stå med väldigt många chaufförer som är arbetslösa.

Vi måste därför nu, främst i Norrbotten, som är mest beroende av gruvnäringen, bygga upp alternativ. Besöksnäring, it, testverksamhet samt hälsa och särskilt e-hälsa är alla områden som har stor potential att växa. Genom den aktiva näringspolitik som bedrivs, med fokus på entreprenörskap, finns det goda förutsättningar att nya basnäringar växer fram.

Det känns jättebra. Statens roll på det näringspolitiska området ska vara att skapa generellt goda förutsättningar för företagande och utveckling, inte att ge särskilt stöd till någon speciell näring.

Allt entreprenörskap kommer underifrån. Det är därför som näringslivsklimatet och de generella förutsättningarna är så viktiga. Hela tanken med ett branschprogram går stick i stäv med hur man får fram ett mer entreprenöriellt Sverige. Entreprenörskap kan inte planeras fram, utan det växer fram genom starka individers lust, nyfikenhet och personliga drivkrafter för att lösa viktiga problem.

Jag finner det märkligt att Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet väljer att gå denna väg med branschprogram, nu när de vill ge regeringen ett tillkännagivande om ett branschprogram.

Fru talman! LKAB:s beslut om nya huvudnivåer i Malmberget och Kiruna är två för Malmfälten mycket viktiga beslut som stärker förutsättningarna inte bara för lokal och regional utveckling utan även för nationell ekonomisk utveckling. Besluten innebär stora förflyttningar av människor och bostäder i Malmfälten. Samhällen måste flyttas. Bostadsområden blir industriområden.

Här har regeringen tydligt uttryckt att statens ägande i LKAB är en viktig och generell förutsättning för att säkerställa bolagets ansvar i stadsomvandlingen, där styrelserepresentation och kontinuerlig dialog inbegriper ett hållbart miljömässigt och socialt ansvarstagande.

Ställningstagandet är bra, och det är självklart att staten som ägare tar sitt ansvar och att det i regeringens riktlinjer till LKAB tydliggörs vilket ansvar bolaget har för stadsomvandlingen. Regeringens besked skiljer sig därmed rejält från dåvarande socialdemokratiska partiledaren Håkan Juholts besked vid sitt besök i Kiruna den 22 oktober 2011. Då aviserade han att Socialdemokraterna ”avser att utreda” ansvaret för stadsflytten. Jag tycker att regeringen är bra mycket tydligare.

Fru talman! Att upprätthålla en hög nivå på antalet prospekteringar är viktigt, dels eftersom prospekteringarna ger kunskap om vad som finns i marken, dels eftersom det finns ett samband mellan prospekteringsaktivitet och framtida gruvor.

Att begränsa möjligheterna till prospektering, vilket vissa motionärer förespråkar, är dumt både ur ett kunskapsperspektiv och i ett samhällsperspektiv. Resultatet skulle bli mindre och kanske även sämre kunskap om hur vår berggrund är beskaffad. Resultatet skulle även bli minskad samhällsnytta i form av uteblivna mineraler som behövs i många olika produkter samt naturligtvis minskade arbetstillfällen i mineralnäringen och i de näringar som är beroende av mineraler.

Uran är anledningen till att vissa motionärer vill begränsa möjligheterna till prospektering. Jag förstår oron men upplever den som obefogad, eftersom det finns särskilda bestämmelser när det gäller uran. I dag har kommuner möjlighet att yttra sig när undersökningstillstånd ges för alunskiffer, en bergart som är rik på uran. Dessutom finns ett kommunalt veto mot uranbrytning.

Att införa ett förbud mot prospektering av uran skulle med stor sannolikhet leda till minskad prospekteringsaktivitet totalt sett, då prospekterare riskerar att bryta mot lagen varje gång de genomför en provborrning. Vad gör man om man hittar just uran – anmäler man det till myndigheterna eller stampar man bara igen hålet och går vidare? Problematiken med ett förbud kan bli stor.

Avslutningsvis vill jag säga att efterfrågan på mineraler är stor och växande, inte minst inom den högteknologiska energiindustrin och miljöindustrin som bland andra Eva Flyborg refererade till. Sverige är ett land som har mycket goda möjligheter att vidareutveckla industrin. Vi har fyndigheter, lång erfarenhet och en hygglig infrastruktur som är på väg att bli ännu bättre. Vi har stort miljömedvetande och en bra lagstiftning.

I detta anförande instämde Jonas Jacobsson Gjörtler, Olof Lavesson, Lotta Olsson, Hans Rothenberg och Borian Åberg (alla M) samt Mats Odell (KD).

Anf. 19 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Johansson pratar väldigt mycket ur ett norrbottniskt perspektiv och säger att det är bra med samverkan. Jag håller med om det. Johansson säger också att det sker i linje med regeringens strategi.

Det kanske stämmer att det sker i linje med regeringens och Reinfeldts strategi. Vi vet ju alla att han var uppe i Norrbotten i måndags och besökte bland annat Pajala. Det resulterade i den här tidningsrubriken i Aftonbladet: ”Reinfeldt förstår inte gruvfebern”. Det är en gängse uppfattning att Reinfeldt och Johansson inte riktigt verkar ha förstått den gruvfeber som råder. De kanske inte riktigt har förstått den betydelse som vi lägger i branschprogram.

De kanske inte heller riktigt har förstått vad Flyborg egentligen argumenterade för i sitt anförande och i replikskiftena. Jag tyckte att hon hade en helt annan åsikt när det gäller samverkan och mineralstrategin. Hon uttryckte på ett bra sätt ungefär det som vi tycker, alltså att man ska sätta sig ned med näringen, facket och kommunerna, att politiken är viktig och att man där ska forma det som faktiskt behövs för att utveckla gruvnäringen. Johansson verkar ha en helt annan inställning.

Johansson tycker enligt sitt anförande att politiken definitivt ska skita i de här frågorna. Det blir synligt också i referaten av vad Johanssons partiordförande, statsministern, sade uppe i Norrbotten. Man tycker att kommunen ska gå långsamt fram, och man är inte beredd att över huvud taget gå in politiskt på något sätt.

Anf. 20 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att mineralstrategin är alldeles utmärkt, och den bygger på ett underifrånperspektiv där man i dialog med näringens intressenter ska inventera vad som behöver göras. Naringens intressenter är de företag som är engagerade, kommuner, lärosäten – universitet eller gymnasieskola – naturorganisationer och så vidare. Det är så man måste gå till väga.

Ni försöker planera fram något top-down. Det är fel väg att gå. Det tar bort den entreprenöriella glöden. Vi måste använda all kraft vi kan få. Man kan inte planera fram entreprenörskap. Det måste komma underifrån.

Gruvnäringen är en entreprenöriell näring i allra högsta grad.

Anf. 21 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Framför allt samhällsentreprenörer är viktiga när vi talar om gruvnäringens tillväxt. De måste vara med i de breda program som vi talar om och där man ska forma det framtida gruvsamhället.

Johansson måste inse att Sverige tappar på detta område på grund av ert sätt att bedriva näringspolitik.

När man bygger underjordsgruvor någonstans i världen kommer ca 70–90 procent av den nya teknik man använder från den svenska och den finska gruvnäringen. De senaste åren har dock Sverige börjat tappa fart.

Alldeles nyligen, den 24 februari, presenterades en undersökning där man har frågat 802 gruvföretag om deras åsikter om investeringsklimat på marknaden och så vidare. Där går Finland om. Finland ligger nu på andra plats i världen när det gäller framtid, bransch, utveckling etcetera, medan Sverige ligger kvar på sjunde plats. Man uttrycker farhågor för att Sverige kommer att halka efter ytterligare när det gäller den här näringens framtid.

Det är klart att jag tycker att detta är alarmerande, särskilt när jag nu också får klart för mig att ni som regeringsföreträdare har helt olika synsätt på hur ni ska jobba rent strategiskt med gruvnärlingsfrågorna i Moderaterna och Folkpartiet. Det är vad jag kan konstatera av det jag har hört i dag från de två partiföreträdarna.

Anf. 22 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det är oerhört viktigt att vi fortsätter samarbetet. Jag tycker att jag och Eva Flyborg har precis samma position i den här frågan.

Det är viktigt att utnyttja det strategiska fönster som finns när mineralpriserna är höga och att kunna expandera och utveckla näringen där den finns. Det är också viktigt att vi tillsammans med kommuner, regioner och de företag som gör stora vinster på detta utvecklar attraktiva städer, liksom att vi utvecklar dem så att det också finns andra arbetsgivare än mineralnäringsen. Det är viktigt inte minst för att medföljande ska kunna komma till orten så att vi slipper det fly-in/fly-out-system som det har talats om tidigare.

Anf. 23 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Johan Johansson uttrycker här oro för att vi skulle få färre arbetstillfällen om vi skulle förbjuda uranbrytning. Jag blir då fundersam kring Moderaternas ståndpunkt vad gäller de arbetstillfällen som vi uppenbarligen förlorar på grund av den uranprospektering som sker.

Johan Johansson säger att oron för uranbrytning är obefogad. Oavsett om den är det och oavsett vad slutresultatet skulle bli ser vi att det läge vi nu befinner oss i, med en prospektering, leder till att vi tappar arbetstillfällen.

Vad är Moderaternas svar till de turismföretag, bland annat i Hudiksvall, som nu har lagt ned en satsning på fisketurism på grund av hotet om uranbrytning? Vad är svaret till de markägare i Skaraborg som har lagt ned satsningar på ytterligare gröna näringar på grund av hotet om uranbrytning? Kommuner runt Storsjön i Jämtland sitter nu och diskuterar: Hur kan vi garantera vårt dricksvatten om det kommer till stånd en uranbrytning i Oviken? Vad är svaret till dem?

Detta är på riktigt faktorer som gör att vi håller på att tappa arbetstillfällen på grund av hotet om uranbrytning.

Jag hoppas att Johan Johansson, som representant för det dominerande partiet i regeringen, kan ge besked om regeringens ståndpunkt när det gäller uranbrytning. Om vi nu förutsätter att de företag som vill bryta uran klarar den lagstiftning som finns kommer frågan att landa på regeringens bord för ett avgörande om de får bryta uran eller inte. Vad är då regeringens ståndpunkt? Får de utländska företag som vill bryta uran i Sverige göra det?

Anf. 24 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag var tydlig. Men det var jag tydligen inte, så jag förtydligar mig ännu en gång.

Det finns ett tydligt samband mellan antalet prospekteringar och de framtida gruvor som startas. Om antalet prospekteringar minskar kommer antalet nya gruvor också att minska, och det kommer att få en effekt vad gäller arbetstillfällena i Sverige och exportinkomsten.

Kommer vi nu till uranet så finns det en oro. Den tycker jag att man ska ta på allvar. Jag tycker också att man ska vara ärlig och säga att den största kända uranfyndigheten i Sverige ligger i Billingen. Där har man 300 gram per ton gråberg. Det är 0,03 procent. I Kanada är de största fyndigheterna på nära 20 procent. Industrin säger att det ska vara över 0,1 procent för att det ska vara brytbart. Vi är alltså långt ifrån brytbara gränser i Sverige.

Det kan hända att vi hittar det här uranet, men jag tycker nog att Lise Nordin och Miljöpartiet spelar på den här oron och kanske till och med blåser upp den för att vinna politiska poäng som de sedan kan använda i andra syften.

Anf. 25 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet ser den oro som finns ute i landet. Vi ser inget egenvärde i att stå här och prata om uranbrytning om det inte vore ett problem i Sverige. Jag har besökt ett flertal av de orter som är hotade. Jag hoppas att regeringsrepresentanter också besöker de platser som i dag är hotade av uranbrytning.

Johan Johansson säger att vi, om vi inte prospekterar, troligtvis får färre arbetstillfällena i brytningsfasen. Självklart är det så, generellt. Frågan är om vi anser att det är värt att bryta uran i Sverige på grund av arbetstillfällena? Moderaterna har inte svarat på om man vill ha uranbrytning eller inte. Är det den sortens arbetstillfällena man anser är lämpliga i Sverige i framtiden?

Det finns ett flertal områden i världen där man har förbjudit både prospektering och brytning av uran, eftersom man bedömer att det är mer framtidsinriktat. Det är alltså inga som helst problem för ett land som har en stor gruvindustri, som Sverige, att säga att det finns ett ämne som man inte anser är lämpligt att bryta. Bland annat British Columbia och allt fler stater i Australien har redan tagit beslutet att förbjuda uranbrytning. Om nu Australien, som likt Sverige har en stor gruvindustri, klarar att lyfta ur uranbrytning från det man anser är önskvärt måste Sverige också kunna det.

Frågan kvarstår: Vad är Moderaternas åsikt om uranbrytning? Är det något som är acceptabelt för Sveriges del eller inte? Och varifrån ska vårt uran till de nya kärnkraftverken, som Moderaterna vill ha, komma?

Anf. 26 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Nu fortsätter Lise Nordin egentligen på samma spår som tidigare med att blåsa upp den här oron.

Vi har inga kända brytningsbara mineraltillgångar när det gäller uran i Sverige. Det du pratar om nu är ett hypotetiskt resonemang: Tänk om vi skulle hitta en sådan fyndighet, hur skulle det då kunna vara?

Jag känner mig tillfreds med det regelverk som finns, det kommunala vetot och de miljöprövningar som kommer att ske. Låt oss ta ställning till detta den dag vi faktiskt har ett riktigt case! Nu är det ett hypotetiskt resonemang som du för i något speciellt syfte.

Anf. 27 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Så är det inte. Det är priset som är avgörande för om det blir brytning eller inte. Det är priset som är helt avgörande.

Sedan tror jag att vi ska komma ihåg att vi har en statsminister som för inte så länge sedan var ute och sade: Det är logiskt att vi öppnar för uranbrytning i Sverige. Det är en logisk följd av vårt beslut när det gäller kärnkraft.

Jag förstår det sättet att resonera. Men det var inte det jag tänkte prata så mycket om.

Du, Johan Johansson, var uppe här och talade om att entreprenörskap ska växa underifrån. Staten ska inte lägga sig i så mycket. Jag vill bara påminna dig om att vi har haft ett gruvprogram tidigare här i Sverige som sträckte sig fram till 2010. Det pågick 2006–2010. Det var inget program som växte fram underifrån, men utvärderingar som Vinnova gjort visar att det var väldigt positivt. De företag som var med sade också att det var väldigt positivt.

Vi kan inte ha en regering som agerar åskådare från läktaren. Man sitter inte ens på avbytarbänken utan på åskådarläktaren när det gäller näringspolitik. Det är så det är. Vad gör regeringen? Du sade själv att vi inte kan ha en situation där vi har fly-in/fly-out, där gruvbrytningen inte kommer kommunerna till godo.

Hur ska vi lösa det? Vad har regeringen för förslag när det gäller till exempel bostadsbyggande? Eller vad har man för förslag när det gäller infrastrukturen uppe i Håksberg, Blötberget och Garpenberg? Ska vi öppna gruvor där? Eftersom regeringen inte avser att göra någonting undrar jag: Ska vi låta det ligga för fåfot i sådana fall? Vi ska ju inte och kan inte transportera detta på lastbil.

Regeringen måste givetvis agera. Man har en viktig roll om vi ska kunna utveckla vår gruvnäring.

Anf. 28 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Kent Persson har naturligtvis rätt om priset. Det skulle nästan ske en tredubbling av nuvarande uranpriser för att de största kända fyndigheterna i Sverige i dag skulle kunna bli brytbara. Det är mycket möjligt att någonting sådant händer och att det skulle bli ekonomiskt möjligt att bryta det.

Jag håller med statsministern om att det är en logisk följd att man ska ha möjlighet att bryta uran i Sverige när man har kärnkraft. Men då måste det också finnas uran som är brytbart. Man måste också följa de miljöregler och de säkerhetsregler som finns.

Vi är inte i den situationen. Låt oss ta diskussionen när det blir aktuellt!

När det gäller en aktiv näringspolitik är det viktigaste att verka för generellt goda förutsättningar för företagande och ett gott näringslivsklimat. Det handlar om personer med olika idéer om hur man kan lösa viktiga samhällsproblem. För det är när det gäller de viktiga samhällsproblemen som de entreprenöriella möjligheterna finns, och det är dem som entreprenörer ger sig på.

Då måste vi verka brett. Då kan vi inte bara bestämma via någon programstruktur för olika branscher att vissa branscher är intressanta men

inte andra. Vi måste ha breda generella förutsättningar för företagande. Vi vet inte var de nya storföretagen kommer att växa fram.

Med det sagt är det inte ointressant att satsa på de näringar vi redan har, att verka för en god infrastruktur och att verka för att prövning när det gäller miljötillstånd och annan tillståndsprövning sker inom rimliga tider så att vi kan utnyttja det strategiska fönster som finns för mineralnäringen.

Anf. 29 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Det finns ju flera aspekter, och det är ganska intressant. Jag läste om vår näringsminister Annie Lööfs senaste satsning tillsammans med fordonsindustrin. 450 miljoner kastar man in i ett gemensamt forskningsprogram. Det är den typen av samverkan man måste ha, och det är det som vi i Sverige har haft väldigt gott om. Det är det som har lett till att vi har en positiv utveckling i Sverige.

Utan statens agerande hade vi inte haft någon järnväg i Sverige. De lånade till järnvägen helt enkelt för att den skulle komma till stånd. Man såg till att de statliga företagen agerade på ett sådant sätt att vi fick en produktiv utveckling av en näring inom verkstadsindustrin. Det visar sig att vi via statliga beslut alltså kan skynda på den tekniska utvecklingen och få nya innovativa lösningar på stora samhällsutmaningar. Det är det vi måste göra helt enkelt.

När det gäller våra kommuner, som i dag står inför en tillväxtboom, är det oerhört viktigt att folk har någonstans att bo. Johan Johansson var inne på det själv. På vilket sätt tänker regeringen hjälpa till att hitta de lösningarna? Du vet lika väl som jag att värdet på en nybyggd fastighet i det inre av Bergslagen eller uppe i delar av Norrland har minskat med 20 procent dagen efter den står färdig. Det är inga som bygger då. Där måste man hitta någon lösning.

Vi kan inte ha husvagnscampingsplatser där folk bor under den tid de är verksamma på platsen och sedan flyttar. Då kommer inte detta samhällena till del. Vi måste lösa infrastrukturfrågorna och se till att det finns en grundläggande service. Vi måste ändå ha en regering som stöder den tydliga signalen att det här ska vi lösa på något sätt. Det har vi ju gjort tidigare med investeringsbidrag när det gäller bostäder.

Anf. 30 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Bostäder är ett stort problem. Nu refererar jag först och främst till Malmfälten och Pajalaområdet. Om 20–25 år står man inför ett nytt beslut om en ny huvudnivå i Kiruna eller Gällivare. Vi har inte en aning om hur mineralpriserna ser ut vid det tillfället. Bara en sådan sak gör att det blir ett svårt investeringsbeslut för den som vill bygga en hyresfastighet eller en villa. Därför är det än viktigare att vi satsar på att bygga upp näringsstrukturer som kan vara ett komplement eller ett alternativ den dag som mineralnäringen eventuellt viker. Vi måste göra det för att få attraktiva samhällen.

Nu utesluter inte jag heller att man gör riktade satsningar för att faktiskt få i gång bostadsproduktionen här. Men tar vi Kiruna som ett exempel ser vi att de har liknande inkomster som invånarna på Lidingö. Det finns faktiskt goda möjligheter för dem att investera själva. Det borde

finnas större möjligheter för riskvilligt kapital att investera i hyresfastigheter.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Anf. 31 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman och alla som lyssnar och tittar!

Det finns en stor efterfrågan på metaller och mineraler i världen. Det ser vi inte minst på de höga priserna. Om man tittar på användningen av metaller inom Europeiska unionen kan man konstatera att medlemsländerna står för ungefär en fjärdedel av den globala produktionen. Samtidigt är den egna produktionen inom EU inte mer än 3 procent av den totala produktionen i världen. Dessutom ska tilläggas att många metaller över huvud taget inte produceras i Europa.

Sverige är, precis som många har sagt här i talarstolen, ett stort gruvland som är av stor betydelse. Det ser vi inte minst när det gäller järnmalmproduktionen, där Sverige svarar för nästan all produktion i Europa – 90 procent. Även guld och bly är viktiga metaller som vi exporterar till EU-länderna.

Jag skulle vilja ägna lite grann av det här anförandet åt att prata positivt om gruvindustrin och inte bara prata om det som är negativt och alla farhågor. Det är inte oviktigt, men jag tycker att vi också kan tala om det som är bra.

Gruvnäringen expanderar som sagt i Sverige. I norra Sverige finns majoriteten av det totala antalet aktiva gruvor som vi har i landet. Ca 90 procent av den svenska gruvproduktionen sker i Kiruna, Malmberget och Aitik.

För x antal år sedan användes uttrycket Sista personen från Pajala släcker lyset, eller någonting i den stilen. Det kanske ni känner igen. Människor flyttade från orten. Många såg inte någon framtid där. I dag är det tvärtom. Nu sjuder det av tilltro i Pajala. Tack vare gruvnäringen växer Pajala så det knakar.

Jag såg ett nyhetsinslag för några dagar sedan om vad som händer på orten. För några år sedan gapade många lägenheter tomma; om jag inte missminner mig revs en del lägenheter. I dag står 700 personer i kö för en lägenhet. Problemet är att över huvud taget få tag i en bostad och vem som ska bygga de nya lägenheter och bostäder som behövs för att få människor att flytta till Pajala.

Vi kommer också att ta fram en mineralstrategi i samverkan med näringslivet och andra intressenter. Min förhoppning och tilltro är just att infrastrukturen också kommer att finnas med här, eftersom också det är en rätt viktig poäng i det hela.

LKAB är en av statens guldkalvar, och i Kiruna planeras en omfattande stadsflytt då ännu mer ska brytas från den stora malmkroppen. Det kommer att ge flera tusen arbetstillfällen inom de kommande åren. Utmaningen är att locka arbetskraft och familjer att sätta ned sina bopålar i området.

Jag hade förmånen att besöka Kiruna och LKAB med Alliansen i näringsutskottet för några månader sedan. Det var häftigt att lyssna till företrädarna för bolaget som berättade om de framtida satsningarna. Inte minst var det rätt kul och intressant att besöka gruvan.

Ett annat framgångsexempel när det gäller gruvnäring är Storumans kommun i mitt hemlän Västerbotten. Här räknar kommunledningen, med

*Mineralpolitiska
frågor*

det drivande och duktiga kommunalrådet Tomas Mörtzell, med att det kommer att satsas 26 miljarder fram till 2020 på vindkraft, besöksnäring och gruvverksamhet, varav det sistnämnda kommer att stå för 11 miljarder. Detta är försiktigt räknat.

Jag träffade nyligen ett gruvföretag som vill expandera i kommunen. Det är Nickel Mountain som vill expandera i Rönnbäcken utanför Tärnaby. Här finns en stor nickelfyndighet, och om satsningen kommer i gång kommer det att ge 550 direkta arbetstillfällen och minst 350 arbeten vad gäller kringverksamhet. Alla satsningar har i dagsläget inte kommit i gång, men Storuman har redan i dag en arbetslöshet under både läns- och rikssnittet. Den ligger på 4 procent. Detta beror delvis på sjudande framtidstro. Visst är det rätt fantastiskt! Det tycker man i alla fall i Storuman.

Sverige har en av världens bästa kartläggningar av vad som finns i vår berggrund, detta tack vare generös prospektering. Även om brytning inte sker är det bra att veta vad som finns i berggrunden. Dessutom, som några har påpekat, följs en rad metaller och mineraler åt. Hittar man en metall kanske det är en vägvisare till fler.

Dock är jag medveten om att prospektering på vissa håll också kan upplevas som ett problem och kan skapa frågor, ibland rädsla för ingrepp och sår i naturen. Just nu pågår en översyn av minerallagen för att öka kommunikationen mellan dem som prospekterar, kommuner och markägare. Det är viktigt att berörda får en tidig information om vad prospekteringen avser och hur den ska genomföras. Det gäller inte minst prospektering efter uran. Prospekteringsföretagen har ett stort ansvar för hur boende i området uppfattar och tolererar verksamheten ifråga.

Centerpartiet vill som parti inte att det ska brytas uran i Sverige. Vi säger tydligt nej. Centerpartiet arbetar långsiktigt för att driva igenom det stämmobeslut som partistämman i Åre antog 2011 och som säger att Centerpartiet vill utreda en lagstiftning mot uranbrytning i Sverige. Vi har under årtionden tydligt arbetat mot uranbrytning, och vi använde det kommunala vetot i en skarp situation när vi var med och fattade ett beslut som omöjliggjorde vidare uranbrytning vid Ranstadsverket i Skaraborgs län i mitten av 1970-talet. Centerpartiet kommer att fortsätta att på lokal och nationell nivå arbeta aktivt och långsiktigt för att det inte ska brytas uran i Sverige.

Varför väljer då Centerpartiet att inte stödja Miljöpartiets motion med formuleringar som är medvetet snarlika vårt eget stämmobeslut i frågan? Detta är ett tillvägagångssätt som Miljöpartiet använder för att få uppmärksamhet och väcka debatt i frågan. Till viss del kan jag ha förståelse för själva sakfrågan men inte för tillvägagångssättet. Att Centerpartiet i det här läget skulle rösta emot allianskollegerna i utskottet skulle knappast föra oss framåt i arbetet med att få till stånd en utredning om en lagstiftning mot uranbrytning. Det skulle snarare försämra utsikterna för en sådan lagstiftning, då vår position i alliansregeringen skulle försvagas.

Vi har en långsiktig energiöverenskommelse, och den har visat att vi, tillsammans med de andra allianspartierna, har gjort skillnad för den svenska miljö- och energipolitiken. Vi är inte färdiga med att göra Sverige till ett mer miljövänligt, företagsamt och hållbart land. Det är även inom regeringssamarbetet som vi kommer att fullfölja vårt arbete för att Sverige ska fortsätta att vara ett land där uranbrytning inte sker.

Vi har sagt nej till uranbrytning, vi säger nej till uranbrytning och vi kommer att fortsätta att säga nej till uranbrytning i Sverige. Centerpartiet verkar aktivt för att ingen uranbrytning kommer att ske i Sverige och kommer att göra det i regeringsställning.
(forts. 15 §)

Prot. 2011/12:79
1 mars

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

14 § Frågestund

Frågestund

Anf. 32 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna till dagens frågestund.

Strategisk samverkan med näringslivet

Anf. 33 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Eskil Erlandsson.

Riktig näringspolitik handlar om att skapa förutsättningar för flexibilitet på arbetsmarknaden så att fler vågar och kan ta nya steg i arbetslivet och så att fler vågar och kan växla från gammalt till nytt. Det handlar exempelvis om kompetensutveckling och vuxenutbildning. Näringspolitik handlar också om att satsa på spetskompetens och forskning så att vi kan skapa förutsättningar för framtidens jobb. Sverige är ett för litet land för att inte ha ett strukturerat och kreativt samarbete mellan näringsliv, stat, universitet och högskolor.

I den meningen har regeringen inte bara misslyckats med sin jobbpolitik utan också med sin näringspolitik. Sedan 2006 har regeringen avskaffat de branschprogram vi socialdemokrater utvecklade i samarbete med näringsliv, fack och akademi.

Jag vill fråga statsrådet hur bristen på strategisk samverkan med näringslivet främjar tillväxt och nya jobb i Sverige.

Anf. 34 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag tackar för frågeställningen. Jag instämmer i frågeställarens synpunkter kring att det är viktigt med innovation, forskning och utveckling för att utveckla och bibehålla jobb i alla delar av vårt land. Detta kommer att ta sig uttryck i en proposition som förbereds inom Regeringskansliet och som vi beräknar kan läggas fram under slutet av detta år. Där kommer ställning att tas från regeringens sida kring vilka

insatser som behöver göras för att ytterligare stärka förutsättningarna för att vi ska få de jobb vi behöver för att utveckla alla delar av vårt land.

Anf. 35 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag tror att statsrådet kanske lite grann missförstod min frågeställning. Det är jättebra att man kommer med en forsknings- och innovationsproposition till hösten – kanske – men det räcker inte.

Globalt sett är vi i ett läge i världen i dag där andra nationer jobbar väldigt aktivt med just den strategiska samordningen för att skapa goda förutsättningar för sitt näringsliv. Man gör det när det gäller bilindustri och läkemedelsindustri, för att ta två exempel. Att vi då i Sverige har en regering som exempelvis via Fredrik Reinfeldt kallar vårt näringsliv för ett särintresse och där man avvecklar de branschprogram som tidigare har funnits utan att ersätta det med något nytt kan inte kompenseras med en proposition om forskning och innovation, även om givetvis också den är önskvärd.

Min fråga kvarstår: Hur kan bristen på strategisk samverkan skapa förutsättningar som behövs för vårt näringsliv?

Anf. 36 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! I den senare delen håller jag inte med frågeställaren. I den förra innovations- och forskningspropositionen pekades ett antal områden ut där vi från regeringens sida sade vad vi tycker är prioriterat att lägga tillgängliga resurser på och vilka organisationer, institut och samarbetspartner vi ska inleda samarbete med för att få den spets man ibland behöver för att kunna vara bland de absolut bästa i världen och leda en utveckling. Jag förutsätter att vi kommer att peka ut några sådana områden i den forskningsproposition som nu är under beredning i Regeringskansliet.

Till detta kan läggas att det dessutom finns ett antal saker som jag för min del har tagit initiativ till på mitt departement. Ett sådant samarbete som är inlett handlar om skogen som är oerhört viktig för jobben i Sverige, men där vi har ytterligare att göra och ett strategiskt samarbete behövs.

Sveriges självförsörjningsgrad

Anf. 37 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa frågan till landsbygdsministern om det verkligen bör anses rimligt att vi i Sverige inte har något tydligt mål om självförsörjningsgrad på samma sätt som tidigare. Jag undrar också om vi verkligen ska släppa livsmedelsförsörjningens långtidskrisberedskap.

Vi är i en situation där mycket tyder på att klimatförändringarna kommer att orsaka en mängd olika problem. Det är risk att vi framöver kommer att drabbas av svårigheter att importera mat, och de fossila drivmedlen kommer sannolikt att bli påtagligt dyrare. Samtidigt har vi stora problem med utsläppen från transportsektorn, och ur ett klimatper-

spektiv bör vi minska transporter. Detta skulle gynnas och mildras av en ökad närproduktion.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Frågestund

Anf. 38 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Vad beträffar den konkreta huvudfrågan är det så att vi sedan 1995 är medlemmar i den europeiska unionen. I den europeiska unionen hanteras frågorna gemensamt vad gäller jordbrukspolitik och matförsörjning. Det gäller även frågor kring vilka produktionsförutsättningar vi har i den europeiska unionen. Det innebär att inget land i den europeiska unionen vad jag känner till har det som många länder tidigare hade, nämligen egna produktionsmål och liknande.

Till detta ska läggas att det i visionen Matlandet Sverige finns ett fokusområde som är döpt till "primärproduktion". I detta fokusområde har vi som ett mål att öka produktionen. Det leder nämligen till jobb. Det leder till jobb på den svenska landsbygden, och det leder till jobb i förädlingsverksamheten. Det är oerhört viktigt att vi utökar mängden jobb i Småortssverige och på den svenska landsbygden.

Anf. 39 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Jag ser att det är stora problem om inga länder inom EU har en resurshantering och en beredskap för om transporter skulle försämrats betydligt på grund av oljekrisen. Jag vet att man i Finland jobbar lite bättre än i Sverige med självförsörjningsgrad, så lite differentiering finns mellan olika länder. Tendensen är dock oroande.

Jag skulle också vilja fråga ministern om inte Matlandet Sverige skulle kunna inriktas på att stärka den lokala produktionen. Nu jobbar man nämligen mycket med exportinriktad produktion, och man skulle kunna gå över lite mer till att faktiskt bli självförsörjande och jobba mer med hållbarhet och långsiktig resurshushållning över huvud taget, i stället för i första hand kortsiktig ekonomisk tillväxt.

Anf. 40 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag får upprepa mitt tidigare svar på frågan. Frågeställningen hanteras alltså numera gemensamt inom den europeiska unionen.

Vad beträffar den andra frågeställningen är det alltså på det sättet att vi har ett fokusområde inom visionen Matlandet Sverige. Vi har ett fokus på primärproduktionen, och målet där är att vi ska öka den primärproduktion som kommer från såväl den svenska bonden som den svenska fiskaren, den svenska renskötare och så vidare. Skälet är att vi har produktionsförutsättningar i vårt land som inte är fullt utnyttjade samt att en ökad produktion leder till jobb på den svenska landsbygden, både i primärproduktionen och i förädlingsledet.

Energisnåla hus

Anf. 41 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Min fråga går till bostadsministern.

Ett nollenergihus borde vara ett hus som netto inte drar någon energi. För att det ska vara möjligt måste huset självt producera energi, för vi vet

ju att inget hus kan fungera helt utan energi till ventilation, varmvatten och så vidare. Då kan solceller vara ett alternativ.

Nu har regeringen rätt nyligen gått ut med en remiss om någonting man kallar nära-nollenergihus. Arkitekter, konsulter, byggföretag, byggmaterialföretag, energiexperter och till och med fastighetsförvaltare hade förväntat sig ganska tuffa krav, eller åtminstone högre krav än dem man redan bygger efter. Jag undrar hur det kan komma sig att regeringen väljer att bara omdefiniera de befintliga kraven på 90, 110 och 130 kilowattimmar per kvadratmeter och kalla det nära-nollenergihus. Flera kommuner ställer redan krav på 50–60 kilowattimmar per kvadratmeter.

Vad är tanken bakom förslaget?

Anf. 42 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Vi har ett EU-direktiv som vi ska tolka utifrån våra klimatförutsättningar.

Sverige har bland de tuffaste energikraven i Europa utifrån våra klimatförutsättningar. Boverket har skärpt normerna från den 1 januari i år. Vi har dessutom nu bindande regler. Det innebär att minimireglerna inte får underskridas i den praktiska verkligheten. Förut gällde reglerna mer teoretiska beräkningar. Och självklart ska vi följa frågorna och se hur vi kan utveckla dem ytterligare.

Det är också en avvägning mellan vilka minimiregler vi ska ha kontra vilka kostnader de boende ska ha. Vi vet att om man skulle använda bästa möjliga teknik, vilket är fritt fram för alla att göra, innebär det kanske 650 kronor mer i månaden i hyra för en trerummare. Man ska gärna bygga sådana hus, men jag vill inte åläggas alla att driva upp kostnaderna till den nivån.

Vi måste hitta en rimlig avvägning. De här kraven innebär en skärping på vägen mot ännu mer energieffektiva hus.

Anf. 43 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Faktum är dock att man redan i dag bygger med betydligt högre krav än de som finns i BVR 19. Där är till exempel kravet på u-värde, värmeförlustvärde, 0,4, och i dag bygger man med 0,2 normalt sett.

Jag tycker att det är lite märkligt. Om man ska ha politiska beslut som ska flytta fram positionerna och innebära att vi gör något bättre, hur kan man då ställa krav som inte ens lever upp till det som är verkligheten ute i samhället? Man borde formulera något som går lite längre.

Har man från regeringens sida funderat något på vilken effekt de här kraven får när det gäller val av energislag? Olika energislag som används för att värma betyder ju olika typer av kvalitetsförluster, så ur ett energiperspektiv är det också viktigt hur man formulerar kraven.

Anf. 44 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Det finns delvis en förvirring i diskussionen. Vi har ett energikrav som är högre för tillförd energi till huset, exempelvis fjärrvärme. Vi har tuffare krav om man har värmepumpar och använder den typen av lösningar. Ibland blandas de olika normerna med varandra.

Vi har alltså skärpt energikraven, vi har mer bindande krav och vi har minimiregler. Sedan är det upp till varje husfabrikant att bygga energi-

snålare. Frågan är bara vad vi ska ålägga konsumenterna för hyreshöjningar som en konsekvens av detta.

Jag tycker att vi måste ha minimikrav som är skarpa, som självklart ligger i teknikens framkant men som också innebär en rimlig avvägning av de kostnader som det innebär. Vi ska ha forskning, utveckling och successivt skärpa kraven. Sedan ska man gärna konkurrera.

Jag vill bygga ett energisnålare hus, men då kostar det också lite mer. Då får konsumenten välja mellan olika lösningar. Det måste vara både konsumentefterfrågan och energiminimireglerna som driver utvecklingen, men det måste vara med en rimlig avvägning mot de kostnader som uppstår för den enskilda människan.

Bostadsbristen

Anf. 45 MAGDALENA ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag vänder mig också till statsrådet Attefall. Det handlar om bristen på bostäder.

Boverket, som håller i de här frågorna, har nyligen rapporterat att i över 60 procent av landets kommuner är det brist på bostäder. Det är samma mönster som man har sett tidigare. Man rapporterar att Sverige har större brist än de övriga nordiska länderna, fast Sverige är det land som växer mest och har mest tillväxt. Det är en brist som vi alla ser och framför allt unga eller förstår de som är på väg in i sin allra första lägenhet. Nu gäller inte detta överallt och inte i mindre kommuner, men i tillväxtområdena är det så. Det ligger ett stort ansvar hos kommunerna för detta, visst är det så, men inte helt och fullt.

Då är min fråga: Vad har statsrådet för åtgärder att berätta om för att Sverige ska kunna komma till rätta med den tydliga brist som finns?

Anf. 46 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Det handlar om att vi under en lång tid, 20 års tid, har byggt mycket mindre än omvärlden. Vi har investerat mycket mindre i bostadssektorn än vad jämförbara industriländer gjort. Då gäller det att vidta åtgärder som skapar långsiktigt goda förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande.

Regeringens arbete, det utredningsarbete vi drar i gång och de åtgärder som vi jobbar med följer tre linjer. Det handlar om att skapa en smidigare fungerande bostadsmarknad. Vi har ett nytt hyressättningssystem som just har börjat gälla och som parterna har ett ansvar för. Vi har också utredningar på gång om hyresrättens ställning och hur vi ska kunna utveckla hyresrätten. Det handlar om bättre förutsättningar för byggande, plangenomförandeprocessen, tiden från idé till spaden i jorden, och det handlar också om att stimulera andrahandsmarknaden. Vi tror också att vi måste utnyttja befintliga bostäder på ett effektivare sätt.

I de här frågorna har vi redan lagt fram en del förslag. Vi utreder också en hel del åtgärder som ska göra att vi får en bättre fungerande bostads- och byggpolitik i Sverige.

Anf. 47 MAGDALENA ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag tackar för redovisningen. Jag tror att väldigt många av de här åtgärderna är behövliga.

En fråga som statsrådet tog upp var om andrahandsuthyrningen och andrahandsmarknaden. Där har det kommit ganska stark kritik från en del organisationer. Häromveckan kunde man läsa en debattartikel där man hävdar att staten stimulerar till att driva fram och legalisera ockerhyror. Det låter kanske inte riktigt så som man tänker sig att en ansvarsfull regering ska handla.

Då är min fråga: Vad har statsrådet för kommentar till detta?

Anf. 48 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Det är riktigt att många människor lever i ganska otrygga boendeformer på grund av bostadsbristen. Vi måste bygga mer, och vi måste göra det både kort- och långsiktigt. Men det kommer inte att lösa alla akuta problem. Därför måste vi också få fram fler lägenheter på andrahandsmarknaden.

Jag tror att tydligare regler och bättre villkor för andrahandsuthyrning kan göra att vi får klarare spelregler för den som ska hyra ut, men framför allt att den som ska hyra vet bättre vad som gäller.

I dag bor många, inte minst unga människor, i andrahandsboenden med ganska oklara regler och oklara kontrakt och kanske också ibland med hyror som inte är rimliga genom att det blir något slags halvsvart marknad.

Jag tror att det utredningsarbete som pågått i de här frågorna kan bidra till att lösa många av problemen. Stockholms handelskammare har pekat på att det kanske handlar om tiotusentals nya lägenheter som kommer fram om man förbättrar reglerna.

Utredaren ska lägga fram sitt förslag inom en snar framtid, och då får vi ta ställning till de här frågorna. Men jag tror att vi måste göra någonting på det här området för att skapa tydligare och bättre spelregler, och därmed fler lägenheter för uthyrning, men också klarare regelverk.

Cannabisanvändning bland unga

Anf. 49 ANNA STEELE (FP):

Fru talman! Min fråga i dag går till statsrådet Maria Larsson.

Det finns en oroväckande ökning av cannabisanvändning bland våra ungdomar i dag, vilket inte så sällan också leder till bruk av tyngre narkotika. Jag undrar vad som görs i arbetet mot detta.

Anf. 50 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Det förebyggande arbetet är centralt när det gäller droger och arbete speciellt riktat mot unga.

Vi har, precis som frågeställaren säger, sett en oroväckande ökning av cannabisanvändning bland unga. Vi vet också att ju yngre man är när man börjar, desto farligare kan det långvariga användandet av drogen bli. Så mycket behöver göras för att förhindra ingången till en cannabisanvändning.

Vi har erfarenheter från Skåne. Där har man inom Region Skåne drivit ett pilotprojekt, flera kommuner och regionen tillsammans, för en ökad insats för yngre gymnasieungdomar med kunskapsbildning och opinionsbildning som gett ett bra resultat, även om inte allt är utvärderat ännu. Detta har legat till grund för regeringens arbete, där vi nu går in i en stor cannabissatsning som jag gärna ska berätta om i nästa inlägg.

Anf. 51 ANNA STEELE (FP):

Fru talman! Mycket hamnar nämligen hos kommuner och polis, så Maria Larsson får gärna berätta mer, för jag blir skeptisk här. Socialtjänsten måste ju faktiskt uppsöka mer och få mer resurser.

Anf. 52 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Det som görs nu är en riktad insats mot yngre ungdomar och deras föräldrar. Föräldrarna är naturligtvis jätteviktiga samarbetspartner för att kunna upptäcka droganvändning tidigt och för att också skapa attityder och opinionsbilda gentemot sina ungdomar.

Med hänvisning till det skånska exemplet gör vi nu bland annat en trestadsatsning i de större städerna, men inte bara där. Problemet finns överallt, och det här måste vara en satsning som riktar sig till alla i alla kommuner, därför att narkotikan i dag inte är begränsad till storstadsområden.

Här tänker vi naturligtvis också använda oss av de ideella organisationerna som är en viktig del. Det finns ungdomar som talar till ungdomar, vilket vi vet är ett mycket verksamt instrument. Det gäller att ta till vara alla goda krafter.

En inriktning på cannabis och narkotiska preparat kommer att bli regeringens enskilt största satsning kommande år.

Behovet av arbetskraft

Anf. 53 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström. Både Arbetsförmedlingen och regeringen talar gärna om den arbetskraftsbrist som uppstår när 40-talisterna går i pension. Genom den mytbild som målas upp blir det i framtiden arbetskraftsbrist, inte minst för att vi måste ta hand om vården av de allt fler äldre. Regeringen menar att vi behöver en omfattande och helt oreglerad arbetskraftsinvandring för att möta detta.

Vi lät riksdagens utredningstjänst titta på hur det egentligen förhåller sig. År 2014 går de sista 40-talisterna i ålderspension. Faktum är att under de kommande åren, 2012–2015, väntas antalet åldersavgångar vara 415 000. Antalet tillträdande ungdomar väntas bli 407 000. Skillnaden är alltså 8 000 individer från nu och fram tills samtliga 40-talister gått i pension. Framtida invandring eller utvandring har inte tagits med i beräkningarna. Det är en skillnad i arbetskraftsutbudet som med tanke på den situation vi har med massarbetslöshet är anmärkningsvärt liten.

Med tanke på dagens historiskt höga massarbetslöshet, tror inte regeringen att vi kan lösa denna i sammanhanget blygsamma arbetskraftsminskning med hjälp av de 400 000 som inte går till jobbet varje dag?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Sedan 2006 har vi haft en sysselsättningsökning på 240 000 personer, trots att vi har haft den allvarligaste krisen på väldigt lång tid.

Sverige är beroende av att få alla som kan arbeta i jobb men också att människor från andra länder kan komma hit och jobba. Regeringen välkomnar detta. Bor man utanför EU och har ett jobberbjudande i Sverige är man välkommen att komma hit och arbeta om man kan försörja sig. Det är jag stolt och glad över. Vi kommer nämligen att behöva arbetskraft från utanför Europa i vårt land. Man kan redan i dag se att många branscher inte skulle klara sig utan den arbetskraft som kommit till Sverige utifrån.

I många delar av landet har man bekymmer, inte minst i Kiruna som jag besökte förra veckan. Man klarar sig inte; man har stora arbetskraftsbehov som man inte kommer att kunna tillgodose med personer som bor i Norrbotten eller är beredda att flytta till Norrbotten. Det gäller till exempel inom kommunen och sjukvården.

I grunden är det därför bra att människor kan och vill komma till Sverige och jobba och försörja sig. Det gör Sverige rikare.

Anf. 55 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Vi behöver arbetskraftsinvandring för att ta hand om bland annat vården av de äldre i framtiden, sägs det.

Det här är dock en utbildningsfråga. Ni måste vända er till utbildningsministern och andra delar av regeringen. Det är där ni ska lösa problemen. Ni har misslyckats med utbildningspolitiken, och därför saknas det arbetskraft inom vissa delar av arbetsmarknaden. Det finns inte folk som kan ta de jobb som finns, nu och i framtiden.

För att ungdomarna på läktaren ska få ett jobb i framtiden måste ni se till er utbildningspolitik följer arbetsmarknadspolitiken så att ungdomarna i framtiden matchar de krav som arbetsmarknaden ställer. Här har ni misslyckats. Arbetskraften finns. Vi har 400 000 arbetslösa.

Det kommer det även att finnas 2025. Skillnaden mellan avgående arbetskraft på grund av pensionsavgångar och tillträdande arbetskraft fram till 2025 är 35 0000.

Låt mig påminna om att vi har 400 000 arbetslösa i dag.

Vilket ansvar har arbetsmarknadsministern för att sprida mytbilden om arbetskraftsinvandringen?

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Sverigedemokraternas uppfattning är populistisk och naiv. I Sverige finns inte ett fixt antal jobb, och människor är inte heller utbytbara mot varandra.

I Norrlands inland har man arbetskraftsbrist, för det saknas personer som kan matchas mot de lediga jobben inom till exempel vård, omsorg och hemtjänst. Man söker med ljus och lykta efter medarbetare. Nu har man hittat kvalificerade medarbetare utanför Europa som ser till att våra äldre får en god välfärd.

Vi ska vara stolta över att det finns de som vill flytta till Sverige, ta de lediga jobben och se till att Sverige växer och utvecklas.

Vi vill ha nya arbetstillfällen. Att befolkningen växer är positivt. Vi ska bejaka arbetskraftsinvandringen och vara glada för att människor vill komma till Sverige och bidra, inte tvärtom.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Frågestund

Bostadsbyggandet och klimatmålen

Anf. 57 ROGER TIEFENSEE (C):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Stefan Attefall. Regering och riksdag har lagt fast att Sverige till 2050 ska vara utan nettoutsläpp av växthusgaser. Som gammal byggnadsingenjör kan det vara intressant att reflektera över det faktum att 80–90 procent av de byggnader som finns i dag kommer att finnas även 2050. Det ställer krav på omfattande renovering och hårdare krav på energiprestanda när vi bygger nytt.

Hur ser bostadsministern på möjligheten att via en nationell handlingsplan för nära-nollenergibyggnader både leva upp till EU-direktivet om byggnaders energiprestanda och uppnå klimatmålen?

Anf. 58 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Självklart ska Sverige nå klimatmålen, både dem som EU satt upp och de tuffare krav som vi satt upp för oss själva. Bostadssektorn förbrukar drygt 30 procent av energin i Sverige, men det är bara 7–8 procent av de klimatpåverkande utsläppen som orsakas av bostadssektorn. Det beror på att vi har mycket fjärrvärme som produceras på ett sätt som inte påverkar klimatet.

Vi måste rikta in åtgärderna där de gör störst nytta. Boverket har som jag sade tidigare skärpt energikraven från den 1 januari i år. Vi har gått från att ha teoretiska krav till att ha verkliga krav. Nu måste man vara på rätt sida av gränserna när huset står klart och testkörs. Givetvis ska vi se vad vi kan göra ytterligare för att skärpa dessa krav.

Vi måste också förlita oss på generella spelregler. Det handlar om ekonomiska styrmedel och liknande som gör att varje investering driver utvecklingen i rätt riktning.

Anf. 59 ROGER TIEFENSEE (C):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Det förslag som regeringen har skickat ut om nära-nollenergihus har fått mycket kritik, inte bara från Energimyndigheten och Naturvårdsverket utan även från branschen själv som säger att man kan bygga energisnålare med ungefär samma kostnader och framför allt lägre kostnader under byggnadens livstid.

Hur anser regeringen att man ska ta till vara och hantera de synpunkter som kommit in under remisstiden?

Anf. 60 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Fru talman! Remisstiden är till för att vi ska kunna få in synpunkter. Enligt Boverkets experter är problemet inte att det inte går att bygga ännu energisnålare än vad normerna säger utan att det inte går att räkna hem de kostnaderna. Det blir en kostnadsfördyring. Denna kostnad kan man vara beredd att ta som konsument om man vill bo i ett hus som har bättre energiprestanda. Problemet är dock hur långt minimireglerna ska gå från tid till annan.

Jag är i dag inte beredd att lägga på en hyresgäst 650 kronor mer i månaden för att vinna en marginell förbättring. Jag tror att det finns andra områden i ekonomin där vi kan få större effekt.

När det gäller renovering av det gamla beståndet, som är den stora energiförbrukaren, vet vi att varje renovering innebär en kraftig energi- besparing. Med de generella ekonomiska styrmedel vi har och med Bo- verkets normer innebär varje renovering en kraftig förbättring.

Jag vill betona att varje byggare och aktör kan gå så långt de själva önskar om de kan möta den kostnad det innebär och räkna hem det i de ekonomiska kalkylerna. Det är upp till var och en.

Omvårdnadslyftet

Anf. 61 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Maria Larsson. I början av februari praktiserade jag på ett äldreboende i Uddevalla, Hovhults de- mensboende och särskilda boende. Jag såg vilka storverk personalen gjorde, och det blev en motbild till allt elände vi har sett i medierna. Man hade givetvis genomförandeplaner, kontaktmannaskap och så vidare. Det var mycket bra, och jag blev imponerad av det boende jag praktiserade på.

Det fanns givetvis en del önskemål. Det handlade om schema, lön och inte minst kompetenshöjning och utveckling i arbetet. Det var viktigt för dem.

Hur går det på detta område och inom det som regeringen iscensatt som kallas Omvårdnadslyftet?

Anf. 62 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Tack för frågan!

Jag har samma erfarenhet som Roland Utbult av många resor i landet att det finns mycket av god äldreomsorg av hög kvalitet och massor av fantastisk personal som varje dag gör ett mycket bra jobb.

Kompetensfrågorna är viktiga för att man i framtiden ska kunna ga- rantera kvalitet och för att äldre ska känna sig trygga med att de får en god vård och omsorg.

Även om det är kommunerna som har huvudansvaret för äldreomsor- gen och för att se till att personalen har god kompetens har vi velat stödja kommunerna i det som kallas Omvårdnadslyftet. Det är en satsning på 1 miljard under fyra år. Vi har redan gjort det första året som handlar om en grundutbildning. Jag är glad att intresset från kommunerna har varit så stort. Det är 210 kommuner som har ansökt om de här pengarna.

Nu är vi inne på år två. I går skickade Socialstyrelsen ut information om möjligheten till specialistutbildningar.

Anf. 63 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag blev väldigt glad. Jag kan resa hem till mina nyvunna vänner på demensboendet och det särskilda boendet och all personal där och tala om att det finns möjligheter och att de bör hålla ögonen öppna för den information som kommer från Social- styrelsen.

Det här är en oerhört viktig fråga. För att vi ska få behålla de unga är det bra om de ser en attraktion i att arbeta bland äldre. Många unga vill arbeta med människor – som de ofta säger. Här finns en möjlighet i de olika boendena. Jag är glad om man kan göra det mer attraktivt.

Anf. 64 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Äldreomsorgen är verkligen en framtidsbransch. Här vet vi att det kommer att finnas arbetstillfällen. Då ska det också finnas karriärmöjligheter så att man kan arbeta där ett helt yrkesliv. Det är anledningen till att vi inte bara erbjuder stöd till en grundutbildning utan också möjlighet för undersköterskor och vårdbiträden att specialisera sig.

I går gick Socialstyrelsen ut med ett erbjudande till alla kommuner igen. Jag hoppas att det kan blir ännu fler än 210 i nästa omgång. Det kommer att erbjudas specialistutbildning inom fem områden, nämligen palliativ vård, det vill säga vård i livets slutskede, demenssjukvård, psykisk sjukvård, mat och nutrition samt funktionsbevarande omsorg, det vill säga att rehabilitera tillbaka till förmågor.

Det är bra därför att det skapar karriärvägar, men det är också en möjlighet för arbetsgivarna att tillvarata den kompetens som många medarbetare kommer att ha framöver. Det är ganska mycket pengar – 243 miljoner – som vi fördelar under 2012.

Kulturprojekt i biståndsarbetet

Anf. 65 KERSTIN ENGLE (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Gunilla Carlsson.

Kulturen är en av grundpelarna i ett demokratiskt samhälle. Den hjälper oss att kanalisera våra åsikter och utgör en arena för samtal och debatt, och den granskar och ifrågasätter samhället. Därför tycker jag att det är trist att Sveriges stöd till kulturprojekt i utvecklingsarbetet har minskat kraftigt under senare år. Bland annat i Afrika har insatserna blivit färre i samband med de nya strategierna.

Jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati är ju utvecklingspolitiska prioriteringar, men de måste ha sina verktyg. Med kultur som verktyg kan svåra frågor belysas och diskuteras.

Min fråga till biståndsministern blir därför: Ser ministern också kultur som ett framgångsrikt verktyg att nå de utvecklingspolitiska målen, och kan ministern tänka sig att öka insatserna på detta område?

Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Tack för frågan!

Det är självklart grundläggande i alla demokratiska samhällen att vi kan träffas, uttrycka oss och samlas kring en uppfattning eller olika uppfattningar. Det som brister i fattigdomsbekämpningen är många gånger just demokrati och människors rättigheter att kräva förändring. Därför har det svenska engagemanget i yttrandefrihet tagit sig tydligare uttryck. Vi använder också möjligheten att arbeta med kulturskapare och se till att fler människor är delaktiga.

Vi har gjort en ökad satsning på yttrandefrihet och demokratisering. Vi har också ökat möjligheten att hjälpa fristadsförfattare. Det sker en hel

del på det här området. Det betyder att en del av det som Sida tidigare har ägnat sig åt har minskat.

Anf. 67 KERSTIN ENGLE (S):

Fru talman! Tack för svaret!

Faktum är att utbetalningarna till kulturinsatser har minskat från 180 miljoner till 40 miljoner.

Nyligen besökte delar av kulturutskottet Tanzania. Där besökte vi bland annat Parapanda Theatre Lab. De jobbar med drama, musik och idrott för ungdomar för att få dem bort från gatan och få dem att använda sin energi till något kreativt. Det betyder också att de får tillbaka ungdomarna till skolan, vilket naturligtvis är värdefullt.

De flesta kulturinstitutioner i Sverige har ju också i uppdrag att samarbeta internationellt. En diskussion mellan UD och Kulturdepartementet om hur kulturen kan användas till ömsesidig nytta vore värdefullt. I Dar es Salaam finns det ett kulturhus som är renoverat för svenska pengar, och det behöver fyllas med verktyg för demokratiutveckling och yttrandefrihet.

Min förhoppning är att biståndsministern, på samma sätt som jag, kan komma att brinna för att koppla ihop bistånd och kultur.

Anf. 68 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Senast i dag talade jag och kulturministern om hur vi samarbetar och om det är andra plattformar som vi behöver utveckla för att få våra partnerländer att förstå att mycket av det som är kultur är sådant som de själva måste ta ansvar för.

Det har tyvärr blivit så att det svenska biståndet ska göra sådant som annars inte kommer att bli gjort i utvecklingsländerna. Vi har gett bistånd till Tanzania i mer än 40 år, och biståndsberoendet är fortfarande stort där. Därför är det viktigt att vi inte fortsätter att ta på oss allt utan för över ansvaret på tanzanierna själva och använder våra goda erfarenheter och väcker engagemanget och förståelsen. Vi ska inte bara fortsätta i gamla hjulspår, utan vi ska se vad som får i gång processer i kulturbiståndet.

Vi arbetar med detta, men jag tror att även denna del av biståndet behöver förnyas och förstärkas.

Matlandsambassadörernas uppdrag

Anf. 69 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Fru talman! Min fråga går till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Jag har ställt en fråga till landsbygdsministern om matlandsambassadörernas uppdrag som är att bidra till att framhäva regionens mat- och naturupplevelser. Under januari och februari lånade ambassadörerna ut sig till debattartiklar för att propagera för att öppna för gårdsförsäljning av alkohol.

I svaret sade landsbygdsministern att ambassadörerna inte är anställda av regeringen, att de inte har någon ekonomisk ersättning, att de är engagerade företagare och entreprenörer och att de ger uttryck för åsikter i olika sammanhang.

Min fråga till landsbygdsministern är: Är det verkligen deras uppdrag att ge sig in och diskutera gårdsförsäljning när vi ännu inte har något förslag från regeringen?

Prot. 2011/12:79
1 mars

Frågestund

Anf. 70 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! De som är engagerade i "Sverige – det nya matlandet" är, som jag skrev i mitt frågesvar till ledamoten, entreprenörer och visionärer som självklart har åsikter. I en demokrati har man möjlighet att framföra sina åsikter.

Anf. 71 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Fru talman! Självklart har folk rätt att uttrycka sina åsikter. Men om de har ett uppdrag från regeringen att vara ambassadörer för att prata om Matlandet Sverige och marknadsföra det tycker jag att det är ytterst tveksamt att de propagerar för gårdsförsäljning.

Har landsbygdsministern en dold agenda i regeringen? Vi har fortfarande inte fått något förslag i frågan. Två statliga utredningar har sagt nej till gårdsförsäljning för att det inte är förenligt med detaljhandelsmonopolet. En utredare har gått utanför direktiven och presenterat ett helt annat upplägg. Vi har ännu inte sett något förslag från regeringen. Därför tycker jag att det är märkligt att dessa ambassadörer, i så fall på regeringsuppdrag, kan propagera för gårdsförsäljning.

Anf. 72 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag upprepar mitt svar att det är klart att människor som är engagerade i en fråga har rätt och möjlighet att uttrycka sin åsikt.

Vad beträffar sakfrågan är den under beredning i Regeringskansliet.

Regelverket för yrkesfisket

Anf. 73 RUNE WIKSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tänker ställa en fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Yrkesfisket har, som ministern vet, en stor betydelse för åtskilliga kustbygder. En del insatser har gjorts för att uppnå långsiktig hållbarhet både avseende fiskebestånden och yrkesfisket. Det finns dock ett behov av en kontinuerlig översyn utifrån förändrade förutsättningar.

Avser ministern att titta närmare på vad som kan göras för att förenkla det komplicerade regelverket för yrkesfiskare?

Anf. 74 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Mitt svar på den framställda frågan är enkelt. Svaret är ja. Att säkerställa regelförenklingar är viktigt för mig speciellt eftersom det oftast i dessa sammanhang handlar om ganska små företag med få eller rent av inga anställda. Belastningen på yrkesutövare och näringsidkare som är ensamma i sitt värv är extra stor.

Ett exempel på det som vi för närvarande jobbar med är att se till att undvika en dubblering när det gäller krav på datainsamling. Det finns sådana propåer, men vi försöker göra vad vi kan för att denna typ av uppgifter ska samlas in bara en gång, och det får räcka.

Anf. 75 RUNE WIKSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar för det. Som alla vet är det ett mycket komplicerat system som vi har, och varje förenkling är välkommen. Det finns många förenklingar som kan göras. Många av dessa regler är dessutom ganska onödiga.

Anf. 76 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Även i denna del kan jag instämma med frågeställaren. Vi ska göra vad vi kan för att motverka dubbelregleringar och oproportionerliga administrativa pålagor på fiskarna såväl som på andra yrkesutövare. Jag tycker att det är viktigt eftersom vi vill att företag ska uppstå och att företag ska växa. Då är ibland administrativa kostnader och regler hinder för att så ska ske.

Arbetsmarknadspolitiken

Anf. 77 AGNETA GILLE (S):

Fru talman! Jag ska ställa en fråga om den misslyckade arbetsmarknadspolitiken, eller den uteblivna jobbpolitiken. Jag vänder mig då till arbetsmarknadsministern.

Vi hade hårda och tuffa duster och debatter under valrörelsen 2006, och vi blev hårt anklagade för den svåra situationen för de arbetslösa. Man pratade om utanförskapet och om att det var en massarbetslöshet. Vi hade då en arbetslöshet på 6 procent.

Nu har det gått nästan sex år, och den arbetsmarknadspolitik som har drivits under dessa närmare sex år har helt förstört den trygghet som har funnits i samhället. Man ser en situation där de arbetslösa får en allt svårare situation, och de blir fler och fler. I dag har vi en arbetslöshet på 8 procent.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Om man kallar en arbetslöshet på 6 procent för massarbetslöshet, vad kallar man då en arbetslöshet på 8 procent?

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Låt mig börja med att tala om hur det i dag ser ut på arbetsmarknaden. Vi har haft en kraftig lågkonjunktur, en av de värsta kriserna på 80 år i Sverige och i hela Europa. Det som skiljer Sverige från många andra länder är att vi har haft en ekonomi i balans som har gjort att vi har kunnat satsa och rädda många jobb här i Sverige. Från valet 2006 till i dag kan vi se att det är 242 000 fler som är sysselsatta och som går till jobbet. Det är inte alls säkert att det blir på det sättet i en så allvarlig lågkonjunktur.

Vi kan också se att utanförskapet har minskat med 165 000 personer enligt SCB:s statistik.

Men jag är förstås inte nöjd så länge inte alla som kan arbeta får göra det. Därför är jag ändå glad att vi har en så bra ekonomi i Sverige att vi har kunnat satsa 8 miljarder extra för de närmaste åren för att hjälpa arbetssökande att få ett jobb. Vi har till exempel halverat kostnaden för arbetsgivare att anställa ungdomar. Socialdemokraterna föreslår att man

ska fördubbla denna kostnad. Vi sänker alltså trösklarna in på arbetsmarknaden.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Frågestund

Anf. 79 AGNETA GILLE (S):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern har lätt att svänga sig med siffror och visa att skattesänkningar har genererat arbete.

Men fakta är att man har sänkt skatter för närmare 100 miljarder. Det gav inga nya jobb. Man har sänkt arbetsgivaravgifterna för de unga med 16 miljarder. Det gav inga nya jobb. Nu sänker man krogmomsen med 5 miljarder. Det har inte gett några nya jobb.

Kopplat till det som Jennie Nilsson tog upp tidigare vill jag fråga: Var finns de nya jobben? Var finns åtgärderna för de arbetssökande? Vad är tanken? Vilka ytterligare skattesänkningar kommer i nästa steg i tron på att det skapar nya jobb? Jag skulle vilja ha ett bättre svar och mer fakta från arbetsmarknadsministern.

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Låt mig uppehålla mig vid en frågeställning. Jag hinner inte svara på alla frågor. Jag ska tala om ungdomar som är en viktig grupp, och det är många ungdomar som inte har klarat av skolan. Vi försöker nu motivera ungdomar som inte har klarat av skolan att gå tillbaka till skolan och erbjuder dem då ett bidrag på 6 500 kronor var fjärde vecka.

Men många unga vill inte gå tillbaka till skolan. De vill ut och jobba. Därför har vi halverat arbetsgivaravgifterna för ungdomar så att det blir billigare för arbetsgivare att anställa ungdomar.

Nu föreslår Socialdemokraterna att vi i stället ska göra det dubbelt så dyrt. Det kommer att leda till att ungdomar förlorar jobbet och att färre ungdomar kommer in på arbetsmarknaden.

Detta är några exempel på åtgärder som vi har vidtagit och riktat till ungdomar, förutom att vi förbättrar skolan så att färre ungdomar slås ut.

Djurskyddskrav vid statlig upphandling av mat

Anf. 81 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till landsbygdsministern.

Förra veckan fick Sigtuna kommun grönt ljus från kammarrätten för att ställa djurskyddskrav vid upphandling av mat till kommunens skolor, förskolor, äldreboenden och så vidare. Det var en glad nyhet, inte bara för dem utan också för alla de kommun- och landstingspolitiker runt om i landet som jobbar för att den mat som serveras ska vara sjystare framställd.

Men hur är det egentligen i statens verksamheter? Ställer man några djurskyddskrav på den maten, eller är det fritt fram att köpa in mat som produceras under förhållanden som inte skulle vara tillåtna i Sverige?

Anf. 82 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag tackar för frågan. I likhet med frågeställaren tycker jag att det var glädjande att läsa den dom som kom i förra veckan om upphandling av mat till den offentliga sektorn.

Vad beträffar statens del i detta är det upphandlande myndighet som själv sätter upp sina krav gällande vad som ska inhandlas respektive krav som ska ställas på de inköp som görs.

Anf. 83 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Ska jag tolka det som att regeringen inte har några synpunkter på det utan det är helt okej att vi här i riksdagen stiftar lagar om att vi vill att djur ska behandlas på ett visst, förhoppningsvis sjyst, sätt som vi förväntar oss att svenska bönder ska leva upp till men att vi sedan inte har några synpunkter på att våra myndigheter köper in varor som är framställda på ett helt annat sätt, där djuren har utsatts för lidanden som vi inte skulle tillåta här? Är inte det lite dubbelmoral?

Anf. 84 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Per definition är det på det sättet att statliga myndigheter är självständiga.

Högekostnadsskydd vid behandling av endometrios

Anf. 85 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill vända mig till folkhälsominister Maria Larsson.

Det kändes som tusen knivar i magen, och jag var väldigt trött.

Detta sade Emilia, 27 år, kort innan hon dog. Hon dog i sjukdomen endometrios. Det är en sjukdom som drabbar drygt var tionde kvinna i Sverige. Men det är en mycket okänd sjukdom trots att det är så många kvinnor som drabbas.

Tack och lov överlever de flesta, men det är ett mycket stort lidande för de drabbade. Det avfärdas ofta som kraftig mensvärk. Många blir också ofrivilligt barnlösa.

Nu har det kommit en medicin, Visanne, som hjälper många av dessa patienter. Men tyvärr omfattas den inte av högekostnadsskyddet.

Då undrar jag vad regeringen kan göra för att hjälpa dessa kvinnor som ofta har dålig ekonomi, inte minst till följd av sin sjukdom och problem med jobbet kopplat till sjukskrivning.

Anf. 86 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Dess värre är jag inte rätt adressat beträffande den här frågan; den ligger inom Göran Hägglunds område. Jag skulle vilja be frågeställaren att vid tillfälle kanske upprepa frågan till rätt mottagare.

Jag har tyvärr inget svar på frågan och är inte uppdaterad på exakt vad högekostnadsskyddet i dagsläget innehåller. Jag får alltså be frågeställaren att vända sig till berörd minister.

Anf. 87 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! I och med att du, Maria Larsson, är folkhälsominister tänkte jag att frågan faller inom det området. Kanske finns det någon annan här som kan svara. Eskil Erlandsson har ju det övergripande ansvaret.

Självklart ska jag ta upp frågan med Göran Hägglund, men redan i dag vill jag till regeringen sända signalen att det här är en mycket viktig

fråga. Våldigt många är drabbade, och ofta dröjer det länge innan man får en diagnos. Ofta har det då, tyvärr, hunnit gå väldigt långt och blivit stora skador.

Det finns väldigt lite forskning kring den här sjukdomen. Därför är det extra glädjande att det äntligen har kommit en medicin. Den hjälper inte alla, men den har visat sig hjälpa betydligt fler än som varit fallet med tidigare behandlingar. Dessutom ger den betydligt färre biverkningar, vilket ju varit ett problem med tidigare behandlingar.

Jag vill alltså att ni tar med er frågan. Det är viktigt att se till att de drabbade har råd med den medicin som nu finns.

Frågestund

Tidiga åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Anf. 88 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Det är bra att vi lyfter fram en av våra största utmaningar framöver: ungdomsarbetslösheten. Tittar man på målgruppen unga arbetslösa ser man att runt 54 000, drygt 43 procent, är heltidsstuderande. Likväl är det en stor utmaning att ungefär 12 procent av de unga arbetslösa inte heltidsstuderar.

Regeringen har aviserat gymnasiereformer, yrkesvuxsatsningar och så vidare, och många kommuner – till exempel min hemkommun Västerås – tar ett mycket stort lokalt ansvar och prioriterar lokala pengar till projekt. Men vad gör Arbetsförmedlingen när det gäller den första tiden? Ibland kan man i debatten höra att Arbetsförmedlingen inte har rätt instrument.

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar frågeställaren för frågan. Det är väldigt angeläget för regeringen att hjälpa till med att minska ungdomsarbetslösheten.

En viktig nyhet i årets budget och som gäller från den 1 januari är att Arbetsförmedlingen får en kraftig förstärkning med 1,2 miljarder i år för att mota långtidsarbetslösheten och för att satsa mer för dem som är i garantier, i arbetsmarknadsutbildning.

När det gäller ungdomar kommer man att göra en så kallad profile-ring och väldigt tidigt försöka identifiera de ungdomar som löper risk att hamna i långtidsarbetslöshet så att de mycket tidigt får rätt insats. Detta är *en* viktig del. Det handlar också om att ungdomarna får bättre kontakt med Arbetsförmedlingen, om att de får tätare kontakter och mer praktik. Det kan också bli fråga om arbetsmarknadsutbildning.

Profileringen är alltså en nyhet i årets budget. Vi tror att den kommer att ha stor effekt för de ungdomar som inte klarat av skolan och som har det lite extra besvärligt.

Anf. 90 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret här.

Vid besök på många arbetsförmedlingskontor pekar man – i alla fall har det tidigare varit så – på att jobb- och ungdomsgarantin varit en sluss in. Men samtidigt varnar man för inlåsnings effekter. Jag hoppas att regeringen tar till sig denna synpunkt. Därför är det viktigt att se hur man kan

stötta kommunerna och inte minst hur man kan använda Arbetsförmedlingen som ändå finns runt om i Sverige till den första delen för att snabbt kunna erbjuda åtgärder.

Jag tycker att det är ett positivt besked här från arbetsmarknadsministern.

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill gärna säga att ett av problemen när det gäller att vi har en hög ungdomsarbetslöshet är att det har varit i brister i skolan – brister som nu åtgärdas, men det här kommer att ta några år. Det har också varit för dålig koppling mellan skolan och arbetslivet. Skolan har inte riktigt levererat det som arbetsgivarna efterfrågar.

En stor utmaning är också att svenska arbetsgivare, såväl kommunala och statliga som privata, vill släppa in ungdomarna. Jag har träffat så många ungdomar som inget annat vill än att komma in på arbetsmarknaden. Men i dag är det väldigt höga trösklar in på den. Då är det viktigt att arbetsgivarna till exempel tar till vara möjligheten att anställa en ung person för vilken vi halverat arbetsgivaravgiften. De här ungdomarna kommer vi att behöva – duktiga ungdomar som i dag inte ges chansen.

Näringspolitiken

Anf. 92 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Som flera andra frågeställare sagt här i dag har vi massarbetslöshet i Sverige. Vi socialdemokrater tror att det är bland annat genom att driva en aktiv näringspolitik som det går att minska denna arbetslöshet. Men i det avseendet kan man säga att det är väldigt svårt att se den där aktiva näringspolitiken från regeringens sida. Det är svårt att se förslag till åtgärder som till exempel skulle kunna få företag att växa så att fler därmed kan anställas.

Regeringen står just nu snarare vid sidan av. Man tittar på och kommenterar. Ingenting levereras. Vi kan bara notera att det hittills under vårriksdagen inte finns en enda proposition från Annie Lööf.

Min fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson är därför: Vilka åtgärder måste till för att vi ska få en bättre näringspolitik så att företagen verkligen kan växa? I dag är detta ett av de stora problemen i det svenska näringslivet.

Anf. 93 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det finns många svar på här framställd fråga. Ett svar är att det behövs en bra forsknings- och innovationspolitik som gör att Sverige inom ett antal områden är i världsklass när det gäller saker som vi är duktiga på och som vi har förutsättningar att producera, tillverka. Ett annat svar kan vara att det behövs vettiga kommunikationer så att människor kan förflytta sig och så att varor kan förflyttas.

Det finns en mängd svar att ge på här framställd fråga. Men låt mig starkt dementera detta med att vi inget gör. Senast vid årsskiftet halverades restaurangmomsen, en åtgärd ämnad att ge möjligheter för alla unga människor som många gånger har sin första inkomst och sitt första jobb i samband med mat – servering, disk och liknande i sammanhanget.

Anf. 94 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Är det någonting jag känner till är det restaurangbranschen eftersom jag själv kommer därifrån. Naturligtvis stämmer det att många har sitt första jobb inom restaurangbranschen.

Det stora bekymret med regeringens näringspolitik är att det är ett litet duttande här och ett litet duttande där. Sällan kan vi se den helhet som skulle gynna hela näringslivet. Tvärtom är det små små saker som sätts in.

Förutom att en forsknings- och innovationsproposition ska komma – när vet vi som sagt inte; vi har hört rykten om att den kommer att försejas – måste det väl ändå finnas någonting mer. Alla företag har ju inte behov av forskning och innovationer i sin verksamhet utan är tvärtom vanliga företag som kanske jobbar med exempelvis produktion.

Anf. 95 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Låt mig ge några andra exempel, Börje Vestlund. Vi har reducerat arbetsgivaravgiften för unga människor. Rimligen borde detta bidra till en större vilja bland arbetsgivarna att anställa den som är ung än det ni föreslår, nämligen att ha samma kostnad för den som är ung och därmed förmodligen också oerfaren på arbetsmarknaden gentemot den som är lite äldre.

Låt mig också säga att vi har gjort rejäla insatser när det gäller lärlingsutbildningar, yrkeshögskolor och liknande för att ge människor den kompetens som behövs så att den motsvarar kraven på de arbetsplatser som finns och som i framtiden kommer att uppstå i vårt näringsliv.

Nystartsjobben

Anf. 96 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Min fråga till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström handlar om nystartsjobben. Jobben och detta med att hålla en fungerande arbetslinje i politiken är viktigt. Arbetslinjen är viktig för alla i arbetsför ålder men också helt enkelt för att vi ska ha en god ekonomi och pengar till välfärden.

Nystartsjobben har varit en del av regeringens jobbpolitik. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU, har kommit med en rapport om hur nystartsjobben påverkar att arbetsföra men arbetslösa snabbare kommer i jobb än de skulle ha gjort utan den här insatsen. Detta är positivt.

Nu till min fråga till arbetsmarknadsministern: Hur ser statistiken ut för dem som kommit i arbete – blir dessa kvar i arbete eller åtgår de till arbetslöshet?

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Tack för frågan! Nystartsjobben har visat sig vara väldigt framgångsrika. Det är för att de är enkla för arbetsgivare och inte kräver något beslut. Har man varit långtidsarbetslös har man rätt att få ett nystartsjobb.

Det innebär att arbetsgivaren slipper betala arbetsgivaravgiften. För vissa personer blir det en fördubbling, det vill säga att man får arbetsgivaravgiften tillbaka en gång till. Det har varit framgångsrikt.

Det är ungefär 43 000 personer i dag som har ett nystartsjobb. Den insatsen har visat sig vara en av de mer framgångsrika eftersom en stor andel får ha kvar jobbet när subventionen tas bort.

Jag tror därför att detta är en framtida modell som vi ska fortsätta att utveckla ännu mer. Det ska vara enkelt för arbetsgivare att vilja anställa en person som har varit långtidsarbetslös.

Anf. 98 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund avslutad. Jag tackar inblandade frågeställare och svarare.

15 § (forts. från 13 §) Mineralpolitiska frågor (forts. NU14)

Anf. 99 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Centerpartiet har en central position i den debatt vi har haft i dag om uranbrytning eftersom man sitter i den positionen att man kan avgöra frågan.

Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslagit ett förbud mot uranbrytning. Centerpartiet har uttryckt att man har precis samma ståndpunkt men väljer att inte rösta för detta förslag. Man väljer att inte göra vad man kan för att få ett förbud mot uranbrytning i Sverige.

Tidigare år när Miljöpartiet har motionerat om ett uranbrytningsförbud har centerpartisterna sagt att det har hängt på specifika formuleringar som har gjort att man inte har kunnat ställa sig bakom det man egentligen håller med om.

Efter flera år med sådana ursäkter valde Miljöpartiet i år att lägga fram ett precis likadant förslag som Centerpartiet beslutade om på sin egen stämma, nämligen att utreda ett lagstiftat förbud. Nu skyller man på helt andra saker, nämligen att man inte kan ställa sig bakom detta på grund av den regeringsposition man sitter i.

Vad vi har sett den senaste veckan är att regeringen inte alltid är enig i vissa frågor. Vi har bland annat sett att Göran Hägglund har blivit överkörd i frågan om insemination av ensamstående kvinnor. Det finns inte alltid en enighet inom regeringen. I den här frågan är det uppenbart att Centerpartiet inte väljer att ställa sig bakom ett förslag som förbjuder brytning av uran.

Helena Lindahl säger i sitt anförande att man arbetar långsiktigt för ett förbud i den regeringsposition man har. Jag undrar varför man inte i stället tänker långsiktigt och nu tar chansen att en gång för alla få till ett förbud mot uranbrytning i Sverige.

I dag har vi debatten som kommer att leda till en omröstning den 14 mars. Den fråga som jag och många andra runt om i Sverige ställer är: Kommer Centerpartiet att välja makten före miljön?

Anf. 100 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att upprepa det jag har sagt tidigare. Centerpartiet har en tydlig hållning när det gäller uranbrytning. Vi har aldrig accepterat, vi accepterar inte och vi kommer inte att acceptera att uranbrytning sker någonstans i Sverige och inte heller i framtiden.

Jag har också varit tydlig med att vi kommer att jobba för att få igenom stämmans beslut på lång sikt. Det kommer vi att göra i regeringen. Jag antar att Lise Nordin och Miljöpartiet blir besvikna, men jag tror att ni har räknat ut att det inte går till så i politiken.

Centerpartiets tro är att vi som en stark del av en allians kan göra betydligt mer i en regering än genom att stå utanför och tycka och inte få igenom någonting alls. Jag tänker då mycket på energipolitiken som sådan.

Lise Nordin nämnde tidigare att det inte hänt så mycket i energipolitiken. Jag skulle vilja säga tvärtom. Sedan Centerpartiet kom med i regeringen har det hänt väldigt mycket.

År 2011 hade vindkraftsproduktionen ökat med 74 procent i jämförelse med året innan. Man räknar med att man kommer att nå målen för 2020 redan 2013. Jag vet inte vad Lise Nordin talar om när det gäller detta.

Jag förstår att det kan vara störande att vi inte kommer att rösta för bifall till motionen i dag. Men vi väljer att jobba på sikt. Vi tror att vi kan få igenom mer i regeringen när det gäller just energifrågor.

Jag ska vara ärlig och säga att alla här inne vet att om vi skulle rösta för bifall till den motionen i dag skulle vår position och utgångspunkt som ett miljöparti i regeringen försvagas väldigt kraftigt. Det riskerar vi inte.

Vi jobbar i regeringsställning. Vi kommer att försöka att göra allt för att se till att uranbrytning inte ska bli av. Centerpartiet är en garant för att det inte ska bli av.

Anf. 101 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Jag ställer mig frågan: När ska Centerpartiet använda sin position till att föra den politik man säger sig vilja föra? Centerpartiets bidrag i energipolitiken hittills är att man tillåter ny kärnkraft.

Även om vindkraften slår rekord, vilket är mycket positivt, har vi i dag en långsammare utbyggnadstakt av förnybart än vad vi haft tidigare. Det går långsammare att nå den potential som Sverige har för förnybar energi.

Man låser sig enligt Helena Lindahl i den regeringsposition man har och ställer sig inte bakom ett förbud mot uranbrytning. Det är väldigt tråkigt att Sverige inte nu kan få det förbud mot uranbrytning som Sverige förtjänar.

Att jobba via regeringen för att få till ett förbud mot uranbrytning tycks inte särskilt framgångsrikt. Vi har i debatten här i dag hört företrädare för både Folkpartiet och Moderaterna uttala sig positivt om att det kan ske uranbrytning i Sverige. Man har uppenbarligen ingenting emot det.

Det är väldigt oklart var regeringen står i fråga om uranbrytning. Det behöver också förtydligas, eftersom det tycks vara oklart, att det är riksdagen som är lagstiftande. Om Centerpartiet ställer sig bakom det röd-

gröna förslaget om ett uranbrytningsförbud innebär det att vi har en majoritet och att regeringen får i uppdrag att genomföra det beslutet. Så tydligt är det.

När Centerpartiet väljer makten före miljön fortsätter oklarheten och det hot som jag vet att också Helena Lindahl har mött på många håll i landet. Vad vi ser under tiden är att vi tappar viktiga gröna jobb för de bygder som i dag står under det ständiga hotet om uranbrytning och inte vågar investera.

Sverige förtjänar en tydlighet. Jag vädjar till Centerpartiet att stå upp för den politik som man säger sig driva och stå bakom det förslag som vi nu har lagt fram så att vi en gång för alla kan få ett tydligt förbud mot uranbrytning i Sverige.

Anf. 102 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag förstår att Lise Nordin är frustrerad när jag står här i talarstolen och säger att Centerpartiet inte kommer att rösta för bifall till Miljöpartiets motion. Vi har samma mål, men vi har valt olika vägar att nå det målet. Vi väljer att arbeta i regeringen.

Vårt mål i regeringen är att vi ska fasa ut kärnkraften, att kärnkraften ska vara en parentes och att vi ska ersätta den med förnybar energi. Vi vill också att vår position i regeringen ska vara fortsatt stark. Vi har fått igenom enormt mycket när det gäller den förnybara energin. Vi tänker fortsätta att göra detta.

Vi har vårt sätt att arbeta på. Jag kan förstå att du känner en frustration över att vi inte säger ja i dag, Lise Nordin. Men jag lovar, Lise Nordin, att Centerpartiet är en garant. När vi sitter starka i regeringen är vi en garant för att det inte blir någon uranbrytning.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Lise Nordin. Vi har ägnat mycket tid i denna talarstol åt att tala om uran. Jag vill fråga Lise Nordin: Vad tycker du om all den utveckling som sker i de tidigare avfolkningsbygderna i Storuman, Tärnaby, Pajala eller Kiruna?

Där händer det otroligt mycket, och människor har en framtidstro. Det finns otroligt många arbetstillfällen att tillgå inom snar framtid. Tycker Lise Nordin att det är dåligt? Eller tycker du att gruvdriften har varit och är positiv för dessa bygder?

Anf. 103 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag gör bara tolkningen igen att det tydligen finns många olikheter när vi diskuterar betänkandet i näringsutskottet. Det är intressant att observera. Den här gången handlar det om uranfrågan för Centerpartiet. Jag kan konstatera att Centern säger att kärnkraft är en parentes, men det finns tydligen ingen borte gräns när det gäller kärnkraft för detta parti.

Jag tänker gå över till det som jag tycker är viktigt i betänkandet. Det handlar om mineralstrategin och om er reservation nr 7, där ni skriver att ni vill lyfta fram och belysa fungerande transporter, kompetensförsörjning, tillståndsprocesser samt kommunens viktiga roll och ansvar att möta behovet – och så vidare. Inte någonstans har jag i detta betänkande kunnat läsa vad politiken är och vilken roll och vilket ansvar regeringen har för de viktiga näringsfrågor som vi pratar om. Det finns inte en enda mening om vad som är regeringens ansvar.

Av alla de områden som ni vill belysa vill jag särskilt ta upp kompetensförsörjningen till näringen. Jag skulle vilja veta hur Centerpartiet ser på detta. Vi vet att det är gigantiskt mycket arbetskraft som ska till. Vi pratar om 5 000 enbart i Västerbotten. När vi lägger till alla områden i hela Sverige rör det sig säkert om det dubbla. Om vi ska multiplicera detta med kringnäringarna handlar det kanske om 20 000 jobb som måste till i slutändan, och det ganska snabbt.

Hur tänker Centerpartiet när det gäller kompetensförsörjningen?

Anf. 104 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Först vill jag be Lise Nordin om ursäkt. Jag var så uppjagad i min debatt att jag glömde bort att du inte hade en replik till. Du kunde alltså inte svara, så jag ber om ursäkt.

När det gäller kärnkraften, Karin Åström, tror jag att Socialdemokraterna har en egen läxa att göra. Du säger att det inte finns någon bortre gräns för Centerpartiet när det gäller kärnkraften. Jag skulle vilja veta var Socialdemokraterna står när det gäller kärnkraften. Kongressbeslutet säger en sak, och Stefan Löfven säger i tidningar en helt annan. Dessutom sträcker ni ut handen för att diskutera en långsiktig energiöverenskommelse. Mitt förslag till er är att ni kanske drar er tillbaka och i stället först försöker diskutera internt vad ni vill.

Jag håller med Karin Åström om att infrastrukturen är en stor utmaning när det gäller mineralstrategin. Det handlar då inte bara om vägar och järnvägar utan även om boende, service och skolor.

Som mina eminenta kolleger tidigare har nämnt pågår det nu arbete med en mineralstrategi på Näringsdepartementet. Jag litar på mina kolleger på Näringsdepartementet. De kommer att ta upp dessa frågor. Det kan ju inte ha gått någon obemärkt förbi att det nu står 700 personer i kö för en lägenhet i Pajala eller att Norrbotniabanan definitivt måste byggas. Det handlar framför allt om malmen, om billigare transporter och om miljön. Detta kommer också att bidra till en bättre ekonomi när det gäller hanteringen. Det påverkar hela Sveriges ekonomi.

Jag tror inte att Karin Åström behöver oroa sig, för det gör inte jag. Jag litar på mina kolleger på Näringsdepartementet.

Anf. 105 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det känns säkert bra för dig att du litar på dina kolleger på Näringsdepartementet, Helena Lindahl. Men jag måste säga att näringen länge har efterlyst rätt utbildad arbetskraft. Utbildad arbetskraft är en av de frågor som alltid tas upp när vi åker omkring och möter hela mineralnäringsn. I det här läget kan jag definitivt inte lita på den regering vi nu har. Vad är gjort?

Som vi kunde höra i ett inlägg under frågestunden har inte näringsministern lagt fram ett enda förslag och inte en enda proposition. Det finns inte något förslag i näringsutskottet på åtgärder för hur man ska se till att näringen får försörjning.

Arbetsmarknadsministern stod här för en stund sedan och berättade att hon hade besökt bland annat Kiruna. Hon talade om det enormt stora arbetskraftsbehov man har där uppe. Det har man också i resten av landets mineralnäringskommuner. Men var är ansvaret?

Förlåt, men Helena Lindahl måste ju som centerpartist veta om att dessa näringar befinner sig i ganska små och svaga kommuner med svaga budgetar som över huvud taget inte själva har möjlighet att se till att ordna kompetensförsörjningen till den näring som växer i kommunerna. Var finns ansvaret och initiativet för att se till att rätt utbildad arbetskraft kommer? Vi får rapporter, senast i dag, om att allt fler ungdomar trycks in i fas 3, vilket aldrig någonsin var meningen. Och detta ökar. Var finns ert ansvar för att utbilda den arbetskraft som näringen behöver?

Anf. 106 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Karin Åström får det att framstå som att regeringen står helt handfallen och inte är medveten om vilka satsningar och vilka utmaningar som finns i norra Sverige. Jag vill påminna Karin Åström om att jag är en av de regeringsföreträdare som bor i norra Sverige, och jag ser positivt på den utveckling som sker.

Jag tycker att det är synd att Karin Åström inte tar tillfället i akt att marknadsföra denna del av landet. Självfallet har vi utmaningar, men jag skulle tycka att det vore positivt om Karin Åström kunde stå i talarstolen och tala om vad som händer i Storuman, i Tärnaby, i Kiruna och i Pajala. Jag tänker på all den framtidstro som finns där och på alla de människor som ser på framtiden på ett helt annat sätt.

Det finns utmaningar, men jag tycker inte om att Karin Åström står i talarstolen och säger att vi inte har något ansvar och att vi inte tar något initiativ. Näringsminister Annie Lööf har suttit som minister i fyra månader. Ni må förlåta henne, men jag tror att hon har ganska många saker på sitt bord. Jag vet mycket väl att hon tar dessa frågor på stort allvar.

Låt oss invänta mineralstrategin! Som centerpartist tror jag på decentralisering, det vill säga att man ska tala med de människor som det berör. Man ska alltså tala med näringslivet, med enskilda, med facket och med andra som Karin Åström tidigare har nämnt. Vad är det då för fel? Om vi talar med dem och dessutom får inspel tror jag att de kommer att säga samma sak som Karin Åström just har nämnt. Att regeringen sedan skulle ignorera det känns nästan överkligt för mig.

Även om det är en allvarlig sak som du talar om, Karin Åström, tycker jag inte att du ska försöka måla och bygga upp ett luftslott. Regeringen tar detta på allvar.

Anf. 107 MATS ODELL (KD):

Fru talman! Vi har hört många här tala om gruvindustrin i Sverige. De allra flesta har välkomnat den gruvboom som vi nu ser och alla de positiva effekter som vi kan utvinna för det svenska folkhushållet genom den stora efterfrågan som finns på mineraler från Sverige.

I takt med att den globala efterfrågan på mineraler och metaller ökar intar gruvnäringen en allt viktigare roll för hela den svenska tillväxten, ekonomin och folkhushållet. Sverige är i dag en framstående gruvnation som svarar för mer än 90 procent av järnmalmproduktionen inom Europeiska unionen. Ändå finns det fortfarande en stor potential för ytterligare utvinning av malm och mineral som behövs för produktion av inte minst högteknologiska produkter. Vi har också hört talas om att några av landets allra största industriinvesteringar sker just i denna industri.

Detta skapar möjligheter till nya arbetstillfällen, framför allt i glesbygden. Vi har hört talas om siffror från Arbetsförmedlingen som säger att enbart i Norrbotten behöver ungefär 5 000 personer rekryteras. För stora delar av de glest befolkade länen är detta mycket goda nyheter som förbättrar möjligheterna att utveckla bygderna och skapa sysselsättning och välfärd.

Vi politiker kan möjliggöra långsiktiga gynnsamma förutsättningar för näringen och därmed kvalificerade jobb i områden som har demografiska utmaningar och en omfattande arbetslöshet. Det är klart att jag själv som kristdemokrat vill bidra till att stärka den viktiga basnäringen – i det här fallet gruvnäringen – och därmed förbättra möjligheterna att leva och bo i delar av den svenska glesbygden. Samtidigt måste vi ta vårt förvaltaransvar på största allvar och värna om miljö och klimat.

Prospektering och utvinning enligt minerallagen, som många har diskuterat här i dag, omgärdas av mycket stränga miljöhänsyn enligt miljöbalken. Försiktighetsprincipen ska självfallet gälla. Staten tar också ett stort eget ansvar för den pågående utvidgningen av gruvverksamheten genom att vi gemensamt äger det största svenska gruvbolaget, LKAB, som förväntas ta ansvar för miljömässig hållbarhet likaväl som för social hållbarhet. Det här innefattar bland annat stadsomvandlingen i Kiruna och Malmberget.

Alliansregeringen har tagit ett helhetsgrepp på de mineralpolitiska frågorna och gruvnäringen. Under 2012 arbetar regeringen med att ta fram en strategi för ett långsiktigt och hållbart utnyttjande av Sveriges mineralresurser. Den här strategin ska presenteras i slutet av året. Regeringen för också en nära dialog med berörda aktörer från den offentliga sidan, från näringslivet och från det civila samhället.

I stora delar råder det en samsyn mellan allianspartierna och Socialdemokraterna vad gäller framtagandet av en nationell strategi. För att skapa bästa möjliga förutsättningar för gruvnäringen att växa och skapa nya arbetstillfällen anser allianspartierna i utskottet, precis som oppositionen, att en fungerande infrastruktur är mycket viktig, att kompetensförsörjning är en av de allra viktigaste frågorna och att tillståndsprocesser och offentlig service är helt avgörande för att detta ska lyckas. Allianspartierna tillstyrker också delvis Socialdemokraternas motion om ett program för gruv- och mineralindustrin.

Man kan naturligtvis alltid diskutera vad det är för skillnad på ett program och en strategi. Jag ska återkomma till det.

Som vi har hört har det redan tagits viktiga initiativ, till exempel en översyn av minerallagen. Våren 2011 lämnade riksdagen också ett tillkännagivande till regeringen om en översyn som syftar till att markägare och kommuner med ökad tydlighet och effektivitet ska få tidig information om vad en prospektering avser och hur den ska genomföras.

Jag tycker att vi här nådde en blocköverskridande samsyn mellan allianspartierna och Socialdemokraterna när det gäller de mineralpolitiska frågorna i alla avseenden utom ett, nämligen uranbrytningen. Den här överenskommelsen innefattade också att Socialdemokraterna är välkomna att vara med och utarbeta den mineralstrategi som regeringen nu arbetar med, som SGU har lagt grunden till och som vi gemensamt ska jobba med.

Fru talman! Jag ser inte de stora skillnaderna mellan det som ska stå i denna mineralstrategi och det som ska stå i det program som anförs i motionen. Man får nästan ha målfoto om man ska se några skillnader. Jag rekommenderar ledamöterna att läsa den reservation, nr 7, som Alliansen har skrivit. Där står det. Det är nästan ordagrant. Vi talar till och med om att regeringen måste vara skyndsam i den här processen. Vi är dock inte riktigt lika slängiga som oppositionen är i sin motion i den text som finns i majoritetens ställningstagande. Jag skulle vilja säga att vi har med samtliga de element som handlar om kompetensförsörjning, kommunernas ansvar, infrastrukturens betydelse och samverkan mellan industrin, akademien och andra delar av den offentliga sektorn.

Regeringen tillsatte, som vi också har hört här i debatten, en utredare som ska presentera sitt resultat under senare delen av våren 2012. Låt mig i det sammanhanget också påminna om att expropriationslagens ersättningsregler ändrades 2010. Genom den ändringen stärktes fastighetsägarnas ställning och därigenom också äganderätten. Det var ett mycket viktigt steg som togs. Mot bakgrund av det vill jag yrka avslag på samtliga motioner som handlar om ändringar i minerallagen.

När det gäller prospektering efter uran yrkar jag avslag på de motioner som finns med förslag om moratorium, kommunal vetorätt och andra begränsningar i prospekteringen. Ett förbud mot prospektering efter uran skulle skada näringen och hämma förutsättningarna att hitta andra brytvärda mineral. Detta har varit föremål för diskussion här i kammaren, så jag fördjupar mig inte i det.

Vi i utskottet har inte hittat några skäl för kommuners vetorätt mot prospektering. Vi har letat i era förslag, och vi kan inte hitta några skäl att införa en sådan eftersom prospekteringen redan i dag omfattas av mycket strikta miljörestriktioner. Samtidigt pågår det en översyn av minerallagen som ska ge markägare, sakägare och kommuner ännu bättre information om prospekteringen. På så sätt stärker vi både de enskilda markägarna och kommunerna i de här processerna. Det enda rimliga och logiska är ju att vi avvaktar den här översynen av lagen innan det blir tal om nya ageranden i fråga om prospekteringsvillkoren.

Sedan har vi motionärer från Socialdemokraterna och Miljöpartiet som framför krav på förbud mot uranbrytning. Det är i grunden en möjlig ståndpunkt, men jag tycker att den har vissa moraliska utmaningar för ett land som till över 40 procent av sin elförsörjning är beroende av den närmast klimatneutrala kärnkraften. Jag tycker att det blir lite svårt att få ihop den ekvationen. Majoriteten i utskottet kan inte upptäcka att oppositionen har fört fram någon ny information som ger anledning till en omprövning av de ställningstaganden som utskottet tidigare har gjort i den här frågan.

Jag tycker att det är helt klart att brytning av uran omgärdas av mycket strikta miljörestriktioner. Det krävs tillstånd med särskilda prövningar både från regeringen och från den berörda kommunen. Därmed, fru talman, yrkar jag också avslag på motionerna om förbud mot uranbrytning.

Anf. 108 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har tidigare uppgett att man är emot uranbrytning, bland annat när Naturskyddsföreningen frågade. Då sade man att om frågan skulle komma upp skulle Kristdemokraterna rösta för

ett förbud. Min fråga är: Vad är det som har gjort att ni har bytt ståndpunkt? Har det kommit någon ny information som gör att Kristdemokraterna i dag är beredda att acceptera uranbrytning?

Jag ser snarare att det är tvärtom, det vill säga att skälen att förbjuda uranbrytning har stärkts. Vi har flera tillstånd i Sverige för företag som vill bryta uran. Vi har fått allt fler rapporter om miljö- och hälsoproblem i de länder där man i dag bryter uran. Jag anser att skälen för att Sverige ska ta en tydlig ståndpunkt och säga nej till uranbrytning snarare har stärkts.

Det är Miljöpartiets bedömning att uranbrytning inte kan ske på ett acceptabelt sätt utifrån ett miljö- och hälsoperspektiv. Jag är nyfiken på om Mats Odell har något exempel på något ställe runt om i världen där man har lyckats bryta uran utan att de katastrofala miljö- och hälsoeffekter som den här brytningen medför har uppstått. Jag har inte hittat något exempel på att man någonsin har lyckats med uranbrytning på ett acceptabelt sätt. En analys av situationen i världen visar snarare att det i dag bara bryts uran i de områden där det bor svaga grupper. Det handlar om länder som Namibia och Kazakstan. Det finns också stor brytning i länder som Australien och Kanada, som ju är utvecklade länder, men det sker enbart i områden där ursprungsbefolkningen bor.

Mina frågor till Mats Odell är: Vad är det som har gjort att Kristdemokraterna har ändrat ståndpunkt och numera tycker att uranbrytning är acceptabelt? Finns det något exempel runt om i världen där man någonsin har lyckats bryta uran på ett miljö- och hälsomässigt acceptabelt vis?

Anf. 109 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Det har inte tillkommit någon ny information i den här frågan. Vi har tidigare hört från andra alliansföreträdare hur osannolik en sådan uranbrytning skulle vara mot bakgrund av den mycket låga uranhalten i den malm som finns i de fyndigheter som i dag är kända i Sverige. Det är fullständigt osannolikt.

Men om det skulle ske skulle det göra det efter att folket i närområdet har sagt ja till detta, efter att regeringen har sagt ja och efter att våra miljömyndigheter har kunnat försäkra sig om att det sker under sådana miljömässiga omständigheter att det är acceptabelt.

Det, Lise Nordin, är bakgrunden till Kristdemokraternas ståndpunkt.

Anf. 110 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Än en gång får vi höra att det regelverk som finns garanterar att det inte sker någon uranbrytning på ett oacceptabelt sätt. Om vi kan vara säkra på att det inte blir någon smutsig hantering, kan vi då inte för tydlighetens skull enas om ett förbud mot uranbrytning?

Det finns en oro på många håll i landet. Vi har hört från kolleger till Mats Odell att den oron är obefogad. Om vi hypotetiskt säger att den är obefogad, varför då låta de här bygderna leva i den oron? Om man är trygg i att det inte kommer att bli någon brytning, kan man då inte lagstifta om det så att alla vet vad som gäller och de här människornas oro tas på allvar?

Vi ser konsekvenser i många av de här bygderna redan i dag. Vi behöver inte vänta tills det kommer en ansökan om att bryta. Redan pro-

spekteringsfasen leder till att satsningar på förnybar energi, turism och gröna näringar läggs ned.

Mats Odell säger i sin replik att det är en moralisk utmaning, för vi behöver uran till kärnkraften. För oss som vill avveckla kärnkraften är det inte ett moraliskt problem, men varifrån uranet ska komma är en öm punkt för alla partier som accepterar kärnkraft.

Den energiöverenskommelse som regeringspartierna nu har lyft fram accepterar att det byggs ny kärnkraft i Sverige. Den kärnkraften behöver uran. Vad är Kristdemokraternas svar på var det här uranet ska komma från?

Om man inte anser att det är moraliskt accepterat att köpa från de här utsatta områdena i världen, anser man då att det är mer moraliskt att vi ska bryta uranet i Sverige?

Anf. 111 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Jag uppfattar Lise Nordin och Miljöpartiet som teknikpessimister. Ni är oroliga för det som händer. Det är bra. Men att vara pessimistisk inför framtiden och möjligheterna att hitta nya lösningar är inte bra.

Jag hörde i går eller om det var i förrgår på radio om forskningen på KTH om de nya smarta möjligheterna att använda det utbrända kärnbränslet för den nya generationen som är betydligt miljövänligare och som inte alls har de risker som vi förknippar med de kärnkraftsgenerationer som finns i dag.

Att principiellt säga nej till saker och ting kan man naturligtvis ägna sig åt om man vill ta korta vägar och skaffa sig snabba poäng. Vad vi tycker är viktigt är att verksamheter som ska finnas ska vara förenliga med god miljö och med god hälsa.

Sverige är väldigt framgångsrikt på de här områdena. Vi ligger långt framme när det gäller djurskydd och miljöarbete, och vi kommer icke i vårt land att släppa fram en smutsig brytning av några metaller. Oavsett om de strålar eller inte strålar kommer vi att se till, genom våra myndigheter och de befolkningar som finns i kommunerna som faktiskt har vetorätt mot detta, att en smutsig brytning inte släpps fram. Detta är för oss den linje som vi tycker är moraliskt rimlig att försvara.

Anf. 112 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Vi noterade tidigare i replikskiftena att det trots allt finns en oenighet i vissa frågor då det gäller mineralbetänkandet. Det kan vi konstatera igen.

Jag kan tycka att det är lite bekymmersamt med de rykten som kommer ut om att vi har en försenad forsknings- och innovationsproposition framför oss, alltså att den inte kommer att komma ut till hösten. Just forskning och innovation är ett oerhört viktigt område för hela den här näringen.

Vi pratar om gruvor och mindre kommuner där man har lägre sysselsättning. Det vi vill göra med den här näringen i och med det mineralstrategiska programmet är att gå vidare och gå lite längre. Vi pratar om satsningar på att vidareförädla. Vi pratar om mineralindustrin, och då kommer det plötsligt att omfatta hela Sverige, för mineralindustrin finns i Småland, Skåne, Västra Götaland, Stockholm och lite varstans. Det är

det steget vi vill ta. I den diskussionen är innovationsfrågan oerhört viktig.

Men, Mats Odell, när man läser vår utskottsmajoritetstext och jämför den med er reservation 7 kan man tycka att vi pratar väldigt mycket om samma saker. Du nickar och håller med, men jag vill fråga: Vad var det egentligen som gjorde att vi faktiskt inte kunde få ett enigt utskott i den här så viktiga frågan?

Anf. 113 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Vi tyckte att ni hade en del onödigt slängiga skrivningar som mest var politisk retorik.

Vi har med det mesta, och som jag sade, när det gäller att regeringen inte får vara saktfärdig skriver vi: "Avslutningsvis vill vi understryka vikten av att regeringen skyndsamt hanterar det vi har anfört ovan."

Om du, Karin Åström, går igenom er text och jämför med vår kommer du att se att vi har allting med. Jag hoppas mot den här bakgrunden att vi ska kunna fullfölja det som jag och Lars Johansson diskuterar, nämligen att vi vill jobba tillsammans. Det här är en så viktig sak, och det är en väldigt positiv signal om vi kan vara eniga.

Vi gjorde nyligen ett bra besök i det nygamla Gruvsverige där man nu öppnar gruvor igen i Dalarna, Värmland och Bergslagen. Jag tycker att det blev en samstämmighet då. Låt oss bygga vidare på den!

Vi tillstyrker er motion, delvis, utom de här, som vi tycker, lite onödiga slängarna. Vi har samma inriktning att här får man icke dra benen efter sig. Det är en snabb process som nu pågår. Det är miljarder som investeras av privat kapital i de här regionerna, och det är viktigt att vi får snabba och tydliga besked.

Tänk om vi tillsammans kunde säga att nu sätter vi oss ned och jobbar med detta och lägger manken till så att det blir tydliga besked som kan leda till det som Karin Åström pratar om, nämligen att vi går vidare och kommer längre så att mineralindustrin kan känna att här finns en bred samstämmighet om hur det här ska hanteras.

Vi har lite olika uppfattningar när det gäller om man ska förbjuda uranbrytning eller inte. Vi säger att ska den förekomma ska den vara sådan att den accepteras av de närboende.

Låt oss titta på det som förenar mer än det som skiljer i det här avseendet!

Anf. 114 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Slängiga skrivningar, säger Mats Odell. Vi tycker också att det hade varit bra om vi i utskottet hade kunnat få ett gemensamt ställningstagande just när det gäller de mineralstrategiska programmen.

Jag vet inte om du menar att de slängiga skrivningarna är de där vi skriver att vi tycker att det ska vara en aktiv politisk medverkan. Det är ungefär det som skiljer texterna åt. Vi skriver att en aktiv politisk medverkan också innebär att politiken måste gå in och ta ansvar för en mängd frågor som faktiskt behöver lösas för att vi ska få fart på tillväxten inom det här området.

Jag tycker att det är bekymmersamt när borgerliga ministrar och företrädare åker ut i landet och besöker kommuner och ger en klapp på axeln och säger: Ni jobbar jättebra, men det blir inget stöd, för marknaden ska sköta det.

Det är så man har sagt i de kommuner som har besökts, och det tycker jag är bekymmersamt. Då tar inte politiken ansvar, utan då tycker jag att hela regeringen sätter sig på läktaren och tittar på. Det är inte vad vi menar med att ha en aktiv mineralstrategi för framtiden. Vi vill betydligt mycket mer.

Anf. 115 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Egentligen finns det goda förutsättningar bortom de verbala skillnaderna. Det finns säkert vissa politiska skillnader i detta också, men de är i sammanhanget små. Det som förenar är mycket större. Därför hoppas jag att vi tillsammans ska kunna titta på det, precis som vi kommit överens om. Jag har ingenting emot att även andra partier från oppositionen deltar för att få till stånd den enighet som faktiskt finns i dessa texter.

Sedan är frågan hur långt man ska gå. Jag vet att Socialdemokraterna gärna vill se branschprogram. Vad är ett branschprogram? De har anslagit pengar till det. Det har vid en tidigare behandling avlagits av kamraren. De pengarna finns inte, alltså sätter vi oss ned med de pengar vi har och tittar på detta. Det tycker jag vore i det här läget det mest konstruktiva att göra.

Det har varit en bra debatt. Skiljelinjen går egentligen vid hur vi ser på kärnkraften och de bränslen som den behöver. När det däremot handlar om gruvnäringen i Sverige och dess möjlighet att utvecklas finns en stor samstämmighet. Låt oss ta vara på den och lägga undan de formuleringsskillnader som finns. Jag tror att det skulle vara en mycket positiv signal.

Anf. 116 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Mats Odells anförande. Flörten med Socialdemokraterna var ganska uppenbar och intressant att höra. Jag lyssnade på samma radioprogram som Mats Odell, *Vetenskapsradion*, sent i går kväll. Det är möjligt att vi kom fram till olika slutsatser efter att ha lyssnat på det.

Skillnaden mellan oss är att Vänsterpartiet vill avveckla kärnkraften, och då är det logiskt att vi också säger nej till uranbrytning. Det är därför vi driver frågan, för att den kopplingen är så tydlig. Kopplingen är dessutom tydlig till utveckling av atomvapen. Vi ser det i Iran i dag och kan med rätta känna oro över den utveckling som deras kärnkraftsprogram innebär.

När det talas om brytning av uran måste jag än en gång påminna om att vi har brutit uran i Sverige. Det gjorde vi på 50-talet. Orsaken till det var att vi startade upp ett atomvapenprogram. Vi bröt uran för att ha det till svenska atomvapen, inte till någon fredlig kärnkraft. Därför ser vi från Vänsterpartiets sida så pass allvarligt på det.

Sedan gällde det gruvbrytningen. Jag kommer från en gammal gruvort, Norberg. Redan när man hör de vackra namnen – Riddarhyttan, Skinnskatteberg – får man en bild av vad det är för bas vi vilar på. Gruvbrytning är särdeles miljöpåverkande. Vi har sett det i våra röda sjöar i min hemtrakt. I dag är de inte längre röda, men gräver man i botten på dem ligger skiktet där och har därmed också en miljöpåverkan.

Därför är det viktigt att vi har det förvaltaransvar som jag tänkte ta upp i min nästa replik.

Anf. 117 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Jag respekterar Vänsterpartiets och andra partiers vilja att söka mandat för att avveckla kärnkraften, absolut, och jag accepterar att det kan få till följd att man inte vill tillåta uranbrytning. Oberoende av om man vill tillåta uranbrytning eller inte är det mycket osannolikt att det kommer att ske i Sverige. Om det kommer att ske blir det under miljömässigt betryggande förhållanden. Vår lagstiftning garanterar att det ska vara så, annars blir det ingenting. Folk som bor runt omkring ska godkänna det, i annat fall blir det nej.

Atomvapenprogram – ja, det fanns, men Kent Persson och jag måste väl vara överens om att det inte är någon utveckling av atomvapen på gång i Sverige. Det kan vi glömma, tycker jag.

Visst är gruvbrytning miljöpåverkande, men vi är ändå beredda att göra det. Vi flyttar en hel stad – det skulle jag vilja kalla miljöpåverkan i megaklass – för att vi anser det vara värt att flytta den. Det är avvägningen mellan dessa intressen som ska göras av våra myndigheter och medborgare så att det blir en balans. Det ska bli en ekologisk balans, en balans mellan olika intressen, så att vi kan fortsätta att utveckla de rika naturtillgångar som vi har i vårt stora och glest befolkade land.

Vi är väl försedda och lyckligt lottade när det gäller naturtillgångar i vårt land. Skogen och malmen är själva ryggraden i den svenska välfärdsutvecklingen. Låt oss därför gemensamt förvalta dem. Jag tror att det finns goda förutsättningar för det.

Anf. 118 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattningen och lyfte också fram det i mitt anförande. Därför är det viktigt att ha ett förvaltarskap som är långsiktigt och inte bara innebär rovdrift av våra naturtillgångar. Det måste också finnas en acceptans i de berörda kommunerna så att de känner att de får del av de vinster som gruvbolagen genererar. Tidigare fanns en kronoandel där en del av vinsten från gruvbrytningen gick tillbaka till staten eller kommunerna. Man kan tänka sig olika lösningar. Det skulle vara ett sätt att verkligen se till att de resurser som skapas kommer dem till godo.

Den lagstiftningen är oerhört gammal. Redan i Magnus Erikssons privilegiebrev på 1300-talet talade man om vad bergsmännen fick och inte fick göra, vem som hade rätt att bryta malm. Det är alltså en tradition vi haft under mycket lång tid. Låt oss se på möjligheten att förstärka den.

Vi ska bruka utan att förbruka. Vi måste ta miljöhänsyn, och vi måste se till att även kommande generationer kan glädjas åt våra mineraltillgångar. Därför måste vi ha en strategi för vem som har äganderätten. Kan vi, som i dag, låta andra stater exploatera våra naturresurser rakt av, utan

restriktioner? Vi har inte den möjligheten i Kuwait vad gäller deras olja, de säger blankt nej, och inte i Kina heller. Men i Sverige är det i dag öppet hus – varsågod, kom och exploatera, marken är i princip gratis.

Om vi kan tänkas diskutera någon form av strategi för hur vi ska bevara och behålla någonting till våra barn och barnbarn är jag med på det. För övrigt kommer jag att lämna över Vänsterpartiets mineralstrategi om fyra veckor.

Anf. 119 MATS ODELL (KD) replik:

Fru talman! Jag uppskattar Kent Perssons omsorg om miljön och möjligheten för våra barn och barnbarn att få del av de resurser som finns i den svenska berggrunden.

Som jag nämnde i mitt anförande har vi på gång en översyn av minerallagen som ger markägare och kommuner, och andra sakägare, bättre förutsättningar och även stärker äganderätten. Det är viktigt att detta kan fullföljas och att vi hittar mekanismer i den mineralstrategi som nu ska utarbetas som skapar ännu bättre förutsättningar för att kunna gå vidare från generation till generation.

Anf. 120 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! Det har varit intressant att följa debatten om uranbrytning. Jag vet att många följer debatten via olika medier. Egentligen är det en pågående debatt om just uranbrytning, som många hoppas ska få ett slut. Man sätter sin förhoppning till oss i denna kammare, att vi ska fatta det kloka beslutet att förbjuda uranbrytning.

Det finns inget län i Sverige med så många pågående prospekteringar som Jämtland. Bara i Bergs kommun pågick ett trettiotal prospekteringar så sent som för ett år sedan. Nu har de blivit något färre. Man letar mer eller mindre öppet efter uran. Redan prospekteringarna är ett stort ingrepp i naturen, och tanken på en urangruva i dessa trakter, vid kanten av Storsjön, skrämmer många.

Det handlar inte bara om att en gruva skulle innebära oerhörda ingrepp i naturen i form av dagbrott, dammar och slagghögar, något som aldrig kan återställas i ursprungligt skick, utan också om de konsekvenser för miljön som det skulle innebära i form av stora mängder lakrester som ska pumpas ut i dammarna i anslutning till gruvan. I dessa lakrester finns uranets naturliga sönderfallsprodukter kvar, bland annat radium, som bildar radogas. Avfallet förblir radioaktivt under oöverskådlig tid, och lakrester innehåller ofta även andra giftiga tungmetaller. Risken för att dessa sipprar ned i Storsjön, som är gemensam vattentäkt för Östersunds, Åre, Krokoms och Bergs kommuner, är stor. Det skrämmer och oroar alla oss som bor i det län som i dag står i fokus för gruvbolagen.

Eva Flyborg med flera har tidigare i dagens debatt hävdat att ingen vill bryta uran, att det inte finns någon som helst vilja eller något intresse från gruvbolaget att sätta det i verket. Men det stämmer inte. Continental Precious Minerals har redovisat ett konkret gruvprojekt för utvinning av uran och andra metaller norr om Ovikens kyrkby i Jämtland. Man planerar en provbrytning och har tecknat ett arrendeavtal med markägaren. Nu har man en sluten pilotanläggning för provanrikning av uran i ett 200 gånger 1 000 meter stort projekteringsområde. Det har godkänts av läns-

styrelsen men överklagats av Bergs kommun. Det avslogs också av mark- och miljödomstolen. Nu har man överklagat till hovrätten.

Det är mot den bakgrunden jag och min bännkamrat från Jämtland Gunnar Sandberg skrev motionen där vi föreslår ett förbud mot uranbrytning. Vi socialdemokrater har sagt nej till uranbrytning under många år. Vi har också slagit fast att vi inte tänker medverka till att uran bryts i Sverige. Därför kan vi inte göra annat än att ställa oss bakom och vara glada över den reservation vi har i dag och som kammaren har att ta ställning till den 14 mars.

Tyvärr är inte beskedet från nuvarande regering detsamma, snarare tvärtom. Det är inte så konstigt att gruvbolagen vädrar morgonluft. Det är just därför man lägger ut miljonbelopp på att prospektera. Man tror på en framtida brytning. Man slänger inte pengarna i sjön för att man tycker att det är roligt att springa i Jämtlands skogar och provborra, utan man har förhoppningen att det ska ge utdelning.

Vi har i dag diskuterat kommunernas veto mot en eventuell gruva i respektive kommun. Men vi anser att det inte är skydd nog. Frågan är för viktig för att det ska beslutas på kommunal nivå. Just i Jämtland blir det uppenbart att detta inte räcker, då en gruva i en kommun som till exempel Berg kan komma att påverka alla kommuner kring Storsjön, medan ingen av dessa kan vara med och säga nej till en gruva.

Jag skulle naturligtvis vilja se ett större lokalt inflytande över prospekteringarna och en ökad informationsskyldighet, så jag välkomnar den utredning som nu pågår. Men det som är viktigast just nu är att vi får en lagstiftning som förbjuder uranbrytning. Därför var jag så glad innan debatten började. Vi har en reservation som det rimligtvis borde finnas en majoritet för, då Centerpartiet i höstas i Jämtland på sin senaste parti-stämma slog fast att man ska verka för att utreda möjligheterna till en nationell lagstiftning om uranbrytning, vilket vår reservation också föreslår. Därför beklagar jag verkligen det besked som lämnades i dag från Centerpartiet.

Fru talman! Jag vet inte om jag ska skratta eller gråta när jag lyssnar på Centerpartiets Helena Lindahls argumentation om varför man inte följer centerstämmans beslut. Man ser sig fortfarande som en stark part i alliansregeringen, men man fick sälja sin gröna själ när regeringen skrotade den tidigare energiöverenskommelsen och öppnade för nya kärnkraftverk.

Nu väljer man att inte rösta för en reservation som skulle innebära ett förbud mot uranbrytning inom kort, inte långsiktigt. Jag kan lova er att de i Jämtland som i dag lever med prospekteringarna och hotet om en gruva inte nöjer sig med en långsiktig lösning utan vill se ett beslut den 14 mars.

Det här gör Centerpartiet genom att säga att man vill ha kvar en stark position i regeringen, när det är så uppenbart att man är överkörd. Den gröna kilen i den orange Alliansen är för länge sedan borta. Just nu är det tyvärr så att Centerpartiet går emot sina medlemmars vilja och fortsätter att vara en garant för att det inte ska bli ett lagstadgat beslut mot uranbrytning. Det är många som känner sig svikna, inte minst hemma i Jämtland.

Men det finns tid att ändra sig. Det är två veckor till omröstningen. Jag hoppas att vi får en majoritet som går helt i linje med majoriteten av partierna i riksdagen.

Anf. 121 TOMAS NILSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut under punkt 5. Jag tycker att det är ett mycket klokt beslut. Jag har jobbat inom gruvnäringen i 26 år inom olika områden och bor i en gruvkommun. Jag vet betydelsen av ett sammanhållet gruvprogram.

Fackföreningar och gruvföretagen har under en lång tid jobbat aktivt tillsammans med strategiska frågor som berör gruvnäringen och dess tillväxtpotentialer. Samarbetet har handlat om investeringar, energifrågor, miljöfrågor och inte minst utbildningsfrågor. Det har inneburit att vi inte bara tryggt jobbat utan även skapat hållbara och nya jobb som ger en framtidstro.

Jag har fått se och uppleva glädjen i kommuner, samhällen och byar som fått nya möjligheter tack vare gruvnäringen. Jag har fått se hur ungdomars ögon på nytt fått tro på framtiden och hopp om ett riktigt jobb och en möjlighet till att bli självständig.

Trots att fackföreningarna och gruvföretagen arbetat aktivt och gemensamt med dessa frågor räcker det inte, för det krävs politiska beslut. Regeringen måste hjälpa till om tillväxten ska fortsätta.

Gruvindustrin har målet att fördubbla produktionen fram till 2020. Det är en kraftig satsning på tillväxt som skapar tusentals nya arbetstillfällen över hela landet. Andelen anställda i gruvnäringen är den största på 20 år samtidigt som gruvnäringen är Sveriges mest expansiva bransch. De uppskattade investeringarna under de kommande fem åren kan uppgå till 50 miljarder kronor. Exporten av metaller och mineralprodukter ökar kraftigt. Det betyder stora intäkter för statskassan, nya jobb, ökad forskning och teknikutveckling.

I takt med att världen blir rikare och fler får ta del av välståndet pekar alla prognoser på en fortsatt efterfrågan på råvaror. Vi kan se hur andra länder agerar snabbt för att tillvarata dessa möjligheter. Det är viktigt att gruvföretagen kan få och får förutsättningar för att växa. Annars riskerar man att bli marginaliserad.

Regeringens nuvarande mineralstrategi räcker inte till. Det kommer snabbt att krävas ytterligare insatser för att ta till vara det investeringsfönster som nu är vidöppet. Utskottets förslag till beslut innebär ett samlat program för gruv- och mineralindustrins avgörande områden.

Ett av dessa områden är tillståndprocesser. Det finns stora möjligheter att förenkla tillståndprocessen utan att sänka ambitionerna avseende miljöskydd. Ett annat är betydelsen av välutbildad arbetskraft. På kort sikt behöver gruvbranschen nyanställa ca 5 000 personer. Moderna grubarbeten är högkvalificerade och ställer särskilda krav på utbildning. Ytterligare ett område är infrastruktur. Gruvornas konkurrenskraft är beroende av en väl fungerande infrastruktur med hög kapacitet. Det är också en förutsättning för att nya gruvor ska kunna öppna.

Ett annat viktigt område är kommunerna. Gruvor och kommuner är beroende av varandras framgångar. Därför är det av största vikt att kommuners intressen, möjligheter och utmaningar ingår i ett heltäckande program i form av utbildning och bostäder.

Fru talman! Gruvindustrin är en motor för tillväxt och sysselsättning i Sverige. Gruvnäringen ger en framtidstro i nya och gamla gruvkommuner. Vi har därför ett gyllene läge att skapa förutsättningar för gruvbranschen att växa och samtidigt minska den svenska arbetslösheten. Tåget går nu, och gör vi ingenting riskerar Sverige att gå miste om både tillväxt och nya jobb. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut under punkt 5.

Anf. 122 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag hörde i debatten att Mats Odell sade att det är bara ett målfoto som skiljer mellan majoritetens förslag och den reservation som de borgerliga partierna har lämnat. Det är möjligt att Mats Odell upplever det på det viset, men jag tror faktiskt att det handlar om sak.

Jag kan notera att det redan finns en mineralstrategi utarbetad som SGU tog fram för ett år sedan och som vi har haft att behandla i utskottet. Det visar sig att när de själva talar om vad det innebär säger de att det finns andra myndigheter som får ta ansvaret. För forskning och utveckling är det Vinnova, för återvinning och miljöåtgärder är det Naturvårdsverket, för infrastrukturbyggnad är det Trafikverket, etcetera. Det är inte deras uppdrag. Mineralstrategin handlar om ett lite smalare uppdrag än det som majoriteten i utskottet pratar om, nämligen att vi måste skapa ett handlingsprogram för hela denna bransch omfattande alla de olika åtgärder som måste till.

Här är regeringen väldigt passiv, tycker jag, och faktiskt också historielös. Hur har vi byggt Sverige starkt? Jo, det är genom att satsa våra gemensamma resurser på infrastruktur, bygga hamnar, bygga bostäder och skapa förutsättningar för människor att gå från ett arbete till ett annat arbete. Det handlar om en samordning av politiken som skapar en positiv utveckling.

Jag kan notera att marknaden också har reagerat negativt hittills. I Dagens Industri i dag kan man läsa att när det gäller den gruva som finns i Pajala, Northland Resources, är investeringarna nu uppe i 6 miljarder. De har då gått ut på marknaden för att efterhöra intresset. Vilka är det som investerar? Ja, det är inte svenskar. Det är norska intressen och finska intressen. Inte ens AP-fonderna investerar i den nya gruvan i Pajala. 2 procent är svenska investeringar i denna gruva. Vi som har varit där har kunnat notera att det är en stor gruva som har goda möjligheter att få framgång framdeles.

Det här är ett uttryck för den passivitet som regeringen står för. Jag har inte hört att finansministern har sagt att det är viktiga infrastrukturinvesteringar i Norrbotten till exempel eller att det är viktiga investeringar i Norrbotten eller i Bergslagen för att lösa alla de praktiska frågorna med tunga transporter. Man pratar om getingmidjan här i Stockholm och om infrastrukturen i Göteborg. Jag är från Göteborg och tycker att det är positivt i sig. Men man pekar inte på de stora investeringar som måste fram för att klara godstransporter och för att näringarna ska kunna utvecklas i Sverige. Det är där passiviteten finns.

Vi talar också i vår skrivning om betydelsen av vidareförädlingsfrågorna, alltså att gå vidare, inte bara att Sverige ska bli en stor gruva utan att man ska vidareförädla våra metaller i industrin i Sverige. Då krävs det kapital och intressen för att engagera sig i den utvecklingen.

Det handlar om, som så många har sagt – Karin Åström, Tomas Nilsson med flera – att det måste till ett samlat program för att utveckla gruvnäringen i Sverige. Då handlar det om politisk vilja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

16 § Eftersök av vilt vid sammanstötning med spårbundna fordon

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12:MJU5
Eftersök av vilt vid sammanstötning med spårbundna fordon (prop. 2011/12:58).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

*Riktlinjer för
bemanning inom
äldreomsorgen*

17 § Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU11
Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen.

Anf. 123 KENNETH JOHANSSON (C):

Fru talman! Förra veckan debatterade vi socialutskottets äldrebetänkande. Jag tycker att det var en bra debatt där vi kunde redovisa att vi på många håll runt om i landet har en bra äldreomsorg, med kommuner som följer upp verksamheter och kvalitetssäkrar sin verksamhet, där verksamheter drivs av kommuner, kooperativ och privata.

Vi kunde också konstatera att det finns stora utmaningar – stora förbättringsområden inom äldreomsorgen. Exempelen finns också tyvärr på verksamheter där det brister och där våra gamla inte får den vård och omsorg de har rätt till.

Vi är inom Alliansen eniga om att utgångspunkten är att alla våra äldre och anhöriga ska kunna känna trygghet i att vården och omsorgen fungerar och håller god kvalitet.

Från Centerpartiet och övriga allianspartiers företrädare förde vi fram att vi sätter äldrefrågorna högt. Vi lyfter fram de mest sjuka äldre. Vi pekar på en fortsatt satsning på trygghetsboenden och andra anpassade äldreboenden. Vi presenterar inom kort förslag om parboendegaranti. Vi satsar på anhörigvård och värdighetsarbete. Vi pekar på – det är viktigt för denna debatt – Omvårdnadslyftet, en utbildningssatsning för äldreomsorgens medarbetare. Detta bara för att nämna något.

Det är ju så, fru talman, att medarbetare som har förutsättningar att göra ett bra jobb, lämpliga erfarenheter och kompetenser är en nyckel till framgång. Därför är dagens betänkande *Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen* så viktigt. Jag är mycket glad för och vill tacka utskotts-kollegerna för det sätt på vilket hela utskottet har hanterat frågan. Jag

tycker att vi gemensamt har gjort det på ett ansvarsfullt sätt, och i dag kan vi lägga fram ett enigt betänkande, SoU11.

Socialutskottet föreslår att riksdagen ska besluta om ett tillkännagivande till regeringen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda och, om man anser det lämpligt, utfärda föreskrifter om bemanning på särskilda boenden inom äldreomsorgen för även andra grupper än demenssjuka. Vi tar alltså ytterligare ett steg. Tidigare har Socialstyrelsen ett motsvarande uppdrag från regeringen när det gäller demenssjuka.

Socialstyrelsen bekräftar bilden att det finns brister i bemanningen i särskilda boenden även för andra grupper än demenssjuka. De bestämmelser som nu planeras för demenssjuka, och som utgår från den enskildes behov, kan således vara relevanta för alla som bor i särskilda boenden. Det kan vara så – ”det saknas koppling mellan den enskildes individuella faktiska behov och det särskilda boendets bemanning”.

Jag betonar att vi nu inte pratar om någon minibemanning, utan om vägledning i form av föreskrifter och allmänna råd, som utgår från den enskildes behov. Jag upprepar: Det är den enskildes behov som ska vara styrande. Detta kan bli ett bra underlag – jag utgår från det – för kommuners uppföljning och ett bra underlag vid bemanning. Kommunerna får bättre stöd för att organisera sina verksamheter så att behoven styr, utan att det blir för detaljstyrande.

Jag vet också att många kommuner gör ett bra arbete. Jag vet att Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, arbetar offensivt med dessa frågor. Jag vill se det som en gemensam uppgift att vi ska nå målet att förbättra och kvalitetssäkra äldreomsorgen.

Det ska inte innebära något större nytt åtagande för kommunerna som aktualiserar den kommunala finansieringsprincipen, utan det ska säkerställa att kommunerna gör det socialtjänstlagen kräver.

Vi menar också att ett nytt uppdrag till Socialstyrelsen ska harmoniseras med tidigare uppdrag på ett sätt som inte försvårar det pågående arbetet. En återredovisning ska ske till riksdagen senast i november i år.

Fru talman! Med alla de insatser som nu görs och planeras för en bättre äldreomsorg, nu kompletterade med arbetet att ta fram nya bemanningsriktlinjer, tar vi ytterligare steg för att kvalitetssäkra äldreomsorgen i vårt land.

Jag yrkar därmed bifall till betänkandets förslag i dess helhet.

Anf. 124 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Förra gången riksdagen diskuterade riktlinjer för bemanning i äldreomsorgen handlade det specifikt om bemanning för boende med demenssjukdom. Då var tongångarna helt annorlunda, och omdömena från regeringspartierna var hårda gentemot oss socialdemokrater och övrig opposition som drev på och då fick majoritet i kammaren.

Då, den 17 december 2010, sade Kenneth Johansson följande:

”Socialstyrelsen har genomfört ett omfattande arbete, och i våras presenterade man nationella riktlinjer. Efter många överväganden kom man fram till att det saknas underlag för att utfärda rekommendationer i bemanningsfrågan. Många säger att det till och med kan vara kontraproduktivt att göra det. Efter att ha tagit del av Sveriges Kommuner och Lands-

tings protest är det lätt att inse att vi har hamnat helt rätt när vi anser att det är en kommunal fråga som måste lösas utifrån lokala förutsättningar. Där man inte gör det, och det finns exempel på detta, ska tillsynen fungera, och vi ser alltmer att den gör det.”

Jag tror att vi är rätt överens om att tillsynen inte fungerar allt bättre utan snarare tvärtom. Det är ett viktigt utvecklingsområde som inte kan vänta.

Uttalandet att Centerpartiet och övriga regeringspartier ”har hamnat helt rätt” kanske ångras i dag. Vad vet jag?

Kenneth Johansson sade också:

”Vi säger nej till Sverigedemokraternas och Vänsterpartiets motioner med likalydande förslag om riktlinjer för bemanning för demensvård. Centralstyrda riktlinjer kan urholka den individuella bedömningen och har inte stöd i det omfattande riktlinjearbete som Socialstyrelsen har gjort. Socialdemokrater och miljöpartister vet tydligen bättre och ger sitt stöd till Sverigedemokraternas och Vänsterpartiets förslag. I skön förening avser den samlade oppositionen att driva igenom ett tillkännagivande.”

Fru talman! Med tanke på dessa hårda ord känns det faktiskt riktigt bra att i dag stå i riksdagens talarstol och konstatera att den sköna föreningen nu har blivit ännu större. Faktum är att hela utskottet, inklusive regeringspartierna och Kenneth Johansson, nu ställer sig bakom det initiativ som väckts av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det är ett initiativ där vi kräver ett tillkännagivande om att riktlinjer för bemanningen som stärks till föreskrifter borde omfatta samtliga äldreomsorgstagare i särskilt boende. Förra gången gällde det enbart boende med demenssjukdom. I initiativet krävdes inte minimibemanning, inget golv som alla ska sänka sig till, inget tak som inte får överskridas, ingen likabehandling där en snittbemanning ska gälla för alla boende oavsett kondition och behov. Vi krävde då och kräver nu gemensamt att Socialstyrelsen får i uppdrag att utreda och, om myndigheten finner det lämpligt, utfärda föreskrifter om bemanning i särskilda boenden för andra grupper än demenssjuka.

Men, fru talman, Kenneth Johansson var inte ensam om att för drygt ett år sedan i hårda ordalag kritisera Socialdemokraternas och oppositionens dåvarande förslag om bemanningsriktlinjer.

Mats Gerdau och Moderaterna hoppades att det fanns några socialdemokrater som i voteringen skulle ta sitt förnuft till fånga och i stället rösta med regeringspartierna. Han sade:

”Det finns ingen som föreslår att vi ska ha riktlinjer när det gäller personaltäthet, vare sig Socialstyrelsen, Svenskt Demenscentrum eller någon annan.

Vi moderater tycker att det är viktigt att man har en bra bemanning på alla demensboenden, men vi kan inte ha samma personaltäthet överallt. Man måste utgå från varje persons individuella behov hela tiden.”

Det är inte avsikten nu, och det var inte avsikten då. Att utgå från den enskilda individens perspektiv är självklart. Men bristfällig bemanning kan aldrig förklaras av kommunalt självstyre eller lokala variationer. Riktlinjer borde inte heller kunna röstas ned med samma argumentation.

Tack för att Moderaterna för en gångs skull har tagit sitt förnuft till fånga och insett att ni har blivit omsprungna av verkligheten!

Fru talman! Barbro Westerholm, Folkpartiet, var lite mindre dogmatisk och konstaterade:

”Sedan var det bemanningen i demensvården. Vi är naturligtvis alla upprörda över det som har hänt. Men återigen, att gå ut med riktlinjer som alltså blir bindande kan bli så fel.”

Jag hoppas att Barbro inte känner att det blir fel med nuvarande förslag. Jag och Socialdemokraterna är glada över det tillkännagivande som föreligger och över den enighet som finns kring förslaget. Vi ser det som att en pusselbit av många är på plats för en omsorg av god kvalitet. Men det är en pusselbit av många – det vill jag verkligen understryka. Med det vill jag också instämma i mycket av det som Kenneth Johansson beskrev, när det handlar om vilken typ av kvalitet det blir när man ser till utbildningsförutsättningar hos dem som arbetar inom äldreomsorgen.

Låt mig verkligen understryka att mycket mer finns att göra för att äldreomsorgen ska ges samma utvecklingsmöjligheter och kvalitetsberöm som dagens barnomsorg. Men vi ska dit, och vi kommer gemensamt att återkomma många gånger även när mediefokus tillfälligt har flyttat vidare.

I detta anförande instämde Christer Engelhardt, Christin Hagberg och Gunnar Sandberg (alla S) samt Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 125 KENNETH JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Lena Hallengren: Var glad! Var glad att vi har enats om tagen! Var glad att vi kan se att vi över blockgränsen kan gå ut till svenska folket och våra äldre och säga: Här står vi inför en utmaning som gör att vi nu kraftsamlar på en rad områden för att vi ska förbättra vår äldreomsorg!

I stället inleddes anförandet med lite av grälsjuka eller lite av konfrontation. Det förvånar mig. Se möjligheterna och var glad, Lena Hallengren!

Det vi diskuterade vid förra tillfället handlade mycket om minimibemanning. Det handlade mycket om personaltäthetsfrågor. Det handlade mycket om att någon på nationell nivå skulle veta bäst hur bemanningen ska vara på de olika boendena. Det var vad det handlade om. Det var väldigt klart uttryckt.

Jag tycker att Socialstyrelsen i sitt yttrande har diskuterat detta på ett bra sätt. Det finns möjligheter i form av snittbemanning och liknande att utifrån individens behov, individens perspektiv, ta ett grepp för att förbättra äldreomsorgen.

Se möjligheterna! Var glad! Och titta ut över vårt avlånga land och säg: Nu skapar vi förutsättningar, och nu gräver vi ned trätan!

Anf. 126 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag är glad, och det sade jag också i mitt anförande. Men jag tror att det kanske innerst inne finns ganska stor förståelse hos både Kenneth Johansson och övriga regeringspartier för den typ av argument som jag framförde. Jag tror att ni hade gjort ungefär detsamma om ni för drygt ett år sedan hade blivit väldigt hårt angripna, mer eller mindre dumförklarade, därför att vi inte förstår att bemanningen ska fastställas utifrån de behov som finns lokalt.

Vi ville då ha riktlinjer. Vi sade inte att vi ville ha minimibemanning. Vi sade inte att staten via Socialstyrelsen skulle tala om exakt hur många personal det skulle finnas per boende.

Jag är glad i dag. Men jag tycker ändå att det är ganska anmärkningsvärt att vi kan få en sådan svängning. Det är bra, men jag tycker att den ska uppmärksammas.

Debatten är egentligen inte så annorlunda den här gången. Men det har förflutit lite tid. Socialstyrelsen har överbevisat sig själv om att det var möjligt att ta fram inte bara riktlinjer utan sannolikt också föreskrifter, som faktiskt är ännu starkare gentemot kommunerna.

Återigen: Jag är glad. Vi vill inte ha minimibemanning. Diskussionen är inte så annorlunda mot förra gången. Däremot är debatten och tonen det.

Anf. 127 KENNETH JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det var skönt. Jag skulle inte komma på tanken att dumförklara Lena Hallengren, och det känns skönt att höra att också Lena Hallengren är glad. Det ska hon vara, för vi står nu inför att enas om riktlinjer som bygger på individnivå, vilket inte var det som vi diskuterade vid det tidigare tillfället.

Det har varit en utveckling. Socialstyrelsen har tänkt igenom detta en vända till. Vi har fått erfarenheter från bland andra Stockholms läns landsting. Vi har fått uttalanden om snittbemanning. Det tycker jag är bra, för vi har fått ett underlag för att tala om att ge kommuner stöd på individnivå. Det tycker jag är positivt.

Anf. 128 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Om man ska gräva ned stridsyxan är det väl bra om man gör det på båda sidor. Detta inleddes faktiskt inte med att vi hade fel, utan det vi ville var faktiskt möjligt. Nu har vi sagt från båda talarstolarna att det faktiskt var möjligt. Den här gången blev vi slutligen överens. Inte minst – och framför allt – för dem det berör är det väldigt positivt.

Anf. 129 MARGARETA B KJELLIN (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett enigt betänkande om riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen. Trots att vi är eniga är debatten viktig. Det här gäller nämligen en fråga där det ständigt behövs nya impulser.

Frågan aktualiserades egentligen redan i valet 2010 då ett tv-reportage visade bilder från ett äldreboende i Piteå där demenssjuka människor var ensamma och inlåsta på en avdelning nattetid. Det var ganska livliga diskussioner, och en nattlig kontroll från Socialstyrelsen i 100 kommuner visade att detta inte var alldeles ovanligt förekommande.

Kommunerna har inom ramen av den kommunala självstyrelsen och enligt socialtjänstlagen skyldighet att bemanna på ett sådant sätt att den enskildes behov ska kunna tillgodoses. För att göra en lång historia kort står vi nu här i dag med ett enigt betänkande.

Fru talman! Utgångspunkterna för en god kvalitet inom äldreomsorgen på särskilda boenden är att ha en personal med stort hjärta och en god kompetens inom sitt arbetsområde, att ha ett boende som skapar både trivsel och möjligheter till en effektiv organisation så att man an-

vänder arbetstiden på rätt sätt, att ha kompetenta chefer med goda ledaregenskaper och att ha en personal anpassad till människors behov.

Jag är mycket glad över att vi i dag har ett enigt betänkande som tar hänsyn till den enskildes behov utan att låsa fast sig vid en många gånger otillräcklig minimibemanning, vilket var Miljöpartiets förslag från början. Jag har här artikeln där det står: "Miljöpartiet väcker därför i morgon ett initiativ i socialutskottet som kräver att regeringen tar fram en lag som ålägger kommunerna att ange miniminivåer för personalen på äldreboendena." Där startade diskussionen som nu har gått vidare och lett fram till det betänkande som vi är eniga om i dag.

Jag är glad över att samtliga partier nu förstår vikten av att den enskildes behov ska utgöra grunden för personalbehovet. Det är den grund som finns i befintlig lag, i socialtjänstlagen. Jag är glad över att Miljöpartiet har gått från kravet på minimibemanning till detta eniga betänkande.

Jag är också glad över att vi nu alla är överens om att detta ska gälla i hela äldreomsorgen och inte bara demensvården. Det ska gälla oavsett vårdens innehåll. Det finns ett område som vi inte har berört, nämligen hemtjänsten. Där finns det säkert annat att säga i framtiden.

Socialstyrelsen har under vintern genom uppföljning och utvärdering kunnat konstatera att det funnits brister i bemanningen och att det saknats koppling mellan enskildas individuella behov och boendets bemanning. Socialstyrelsen menar att en sådan grund för bemanningen skulle vara mer relevant än miniminivåer. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum säger i en rapport att lämplig bemanning inte kan översättas till en norm eftersom den alltid måste anpassas efter lokala förutsättningar.

I måndags besökte jag en växelvårdsavdelning, och vi diskuterade normer för bemanning. Undersköterskorna menade att det hela tiden varierar på denna typ av avdelning. Däremot beskrev de värdet av en bra chef som hela tiden anpassade bemanningen utifrån individernas vårdbehov och utifrån vårdtyngd. De poängterade också vikten av rätt utbildning, vilket de menade var ändå tydligare på boenden där de äldre har olika former av demenssjukdom. När personalen inte har dessa kunskaper så är vården och omsorgen svårare och mer tidskrävande.

På samma sätt påverkas också behovet av personal beroende på boendets utseende. Med korta korridorer och möjligheter att vandra runt behövs ofta mer personal än när man har stora ytor och öppen planering. Då vore det enkelt att säga att man ska ha stora ytor och öppen planering överallt, men så enkelt är det inte. Människor som har ångest, oro och demenssjukdom behöver ofta kanske ett hörn att gå åt sidan till.

Socialstyrelsen får nu ett uppdrag att utreda och om myndigheten finner det lämpligt att utfärda föreskrifter om bemanning i särskilda boenden, och de bör utgå från den enskildes behov.

Att få en debatt och en medvetenhet i hela Vårdsverige om behovet av att bemanna utifrån vårdtyngd är mycket värdefullt. När detta kommer på plats kommer också värdegrund och lokala värdighetsgarantier att bli uppfyllda.

Alliansregeringen står för kvalitetskriterier som utvärderas och följs upp genom LOV, personal med kompetens genom Omvårdnadslyftet, utbildade ledare och en bemanning utifrån socialtjänstlagen som utgår från den enskildes behov och som gör att alla får en ålderdom värd att

leva för. Med detta i ryggen yrkar jag bifall till förslaget i betänkande SoU11.
(Applåder)

Anf. 130 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Miljöpartiets företrädare här har ju inte möjlighet att ta replik än men återkommer kanske sedan med sina reflexioner om minimibemanning. Jag vill i det här sammanhanget verkligen understryka och få taget till riksdagens protokoll att utskottsinitiativet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte innehåller krav på minimibemanning, så att detta inte föresvävar någon som lyssnar på den här debatten.

Jag vill också fråga Margareta B Kjellin: Är det din bild att det förslag som ditt parti och de övriga regeringspartierna röstade emot för ett drygt år sedan gällde minimibemanning? Var det ett förslag om personaltäthet som inte såg till individen och som generaliserade?

Anf. 131 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Fru talman! När det gäller Miljöpartiets initiativ och utskottsinitiativet har jag artikeln här. Jag läste bara innantill ur den. Där står det "minimibemanning". Den frågan kan vi väl lämna utifrån det perspektivet.

Sedan gäller det tidigare debatter. Min uppfattning är att det var en diskussion om minimibemanning. Min uppfattning är att man inte diskuterade att den enskildes vårdbehov skulle stå i centrum för vilken bemanning man skulle ha, utan det gällde riktlinjer för en norm som skulle ligga till grund för hur man skulle göra.

Sedan har det modifierats lite grann. I nästa omgång gällde det att det skulle ligga till grund för lokala delar, där man skulle ta lokala hänsyn. Men det kom i ett senare skede. I det första skedet handlade diskussionen om minimibemanning. Jag kan inte förstå att Lena Hallengren inte kan se att det var detta diskussionen handlade om. Att rycka repliker och citat ur sitt sammanhang är att vara lika osjyst som kvällspressen ibland kan vara.

Anf. 132 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det initiativ som togs var ingen debattartikel. Utskottsinitiativet är det som finns redovisat i betänkandet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det kan alla som vill ta del av. Det innehåller inget om minimibemanning. Det gjorde det inte heller förra gången. Jag är rätt angelägen om den historieskrivningen.

Jag hade aldrig kunnat stå och försvara en minimibemanning som skulle utgöra något slags golv, utan det har handlat om att försöka utveckla och problematisera. Det är faktiskt inte enkelt att utfärda de här riktlinjerna. Men det förslag som gavs är det som snart levereras. Det innehåller varken golv eller tak, utan det är en helt annan typ av resonemang.

Jag har egentligen ingen mer fråga till Margareta B Kjellin utan tar bara tillfället i akt att understryka att den som säger att det handlar om minimibemanning faktiskt förvanskar lite grann av hur det egentligen var.

Anf. 133 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Fru talman! Man kan alltid strida om påvens skägg, men man har alltid en uppfattning om vilken diskussion man har fört. Den uppfattningen äger man själv. Du äger din, och jag äger min. Så är det.

Den här artikeln kom dagen innan. Det står alltså att man i morgon ska väcka ett utskottsinitiativ. Miljöpartiet säger att det är deras. Gustav Fridolin var i tv dagen innan vi tog upp det här till behandling. Då pratade han också om att få igenom en lag om minimibemanning. I min värld måste den diskussionen ha förts i er konstellation när ni har gått igenom de här delarna.

Men hur det än har varit och vad det än blir är jag glad åt att vi i dag har ett förslag och ett betänkande som utgår från socialtjänstlagens redan befintliga del, att kommunerna är skyldiga att se till att det finns en bemanning som motsvarar den enskilda individens behov. Det är jag väldigt glad för.

Anf. 134 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Jag tror att jag börjar med att säga att vi i Miljöpartiet också är glada över det här.

Sverige är ett land där vi har lovat att ta hand om varandra när vi behöver varandra. Trots detta såg vi i höstas upprepade skandaler som visar på ett ovärdigt omhändertagande av äldre. Alltför många personer i äldreboenden får sällan komma ut på promenad, ha ett längre samtal med någon eller vara med och laga sin egen mat.

Resurserna till äldreården har minskat under 30 år, vilket lett till att man måste vara allt sjukare för att få insatser. År 1980 fick 62 procent av dem som var över 80 år offentlig vård. I dag är det 35 procent. Chansen att få hemtjänst har minskat med över 40 procent sedan slutet av 80-talet. Sammanlagt har 100 000 anhöriga tvingats gå ned i arbetstid eller helt sluta jobba för att ta hand om äldre släktingar. Det rimmar illa både med värdighetsgarantin och med arbetslinjen.

Det var bland annat mot denna bakgrund som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänstern initierade ett förslag om riktlinjer för bemanning i särskilda äldreboenden. Jag har samma förhoppning som Margareta, att värdighetsgarantin, i och med den förändring vi gör, ska uppfyllas.

En avgörande faktor för att säkerställa en trygg äldreomsorg är att det finns tillräckligt med personal. Regeringen och Socialstyrelsen har tidigare varit negativt inställda till att sätta ”siffror” på detta. Men nu har Socialstyrelsen öppnat dörren för att införa regler om hur mycket bemanning som krävs för att vårda demenssjuka. I december 2010 beslutade riksdagen att regeringen borde ge Socialstyrelsen i uppdrag att komplettera sina nationella riktlinjer för god vård och omsorg vid demenssjukdom med riktlinjer för bemanning.

Nu kommer en fortsättning på detta, nämligen föreskrifter för bemanning även i särskilda boenden. Socialstyrelsen får således i uppdrag att utreda och, om myndigheten finner det lämpligt, utfärda föreskrifter om bemanning för personer utan demenssjukdom som bor i särskilda boenden.

När det gäller lämplig bemanning ska naturligtvis individens behov och förutsättningar stå i centrum. Det är själva utgångspunkten. Det är

den äldres behov av vård som avgör hur bemanningen ska se ut. Det är helt klart att det är utifrån individen. Det är det viktigaste.

Mats Thorslund är professor på Stockholms läns Äldrecentrum – det var Stockholms läns Äldrecentrum som tog fram möjligheterna när det gäller bemanning och som visade att det går att bedöma bemanning på demensboenden. Han tog i sitt anförande i den offentliga utfrågningen den 15 december förra året upp att bemanning är en av de tre absolut viktigaste punkterna när det gäller en god äldreomsorg.

Marta Szebehely, professor i socialt arbete, avslutade sitt anförande med att säga: Har vi råd? Har vi råd att låta bli? Äldreomsorg är inte bara en kostnad.

Jag tycker att hon ger uttryck för ett synsätt som borde färga hela äldreomsorgen.

Vi i Miljöpartiet är glada över att utskottet har kommit fram till ett gemensamt ställningstagande i denna otroligt viktiga fråga. Utskottets förslag är också Miljöpartiets förslag. Jag yrkar bifall till förslaget i sin helhet.

Anf. 135 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Fru talman! Agneta Luttröpp! Jag måste ställa frågor till dig med tanke på den artikel som du själv har skrivit under. Där står det verkligen att ni vill ha en lag om minimibemanning. Er rubrik är: ”Lag om lägsta bemanning löser krisen i äldrevården”.

Då funderar jag över hur det kommer sig att det har blivit en total omsvängning och att ni inte ser att ni har sagt detta. Till och med Gustav Fridolin sade för någon vecka sedan i tv att ni nu hade fått igenom det.

Jag blir också lite bekymrad när jag läser den här artikeln och ser att ni refererar till Äldrecentrum – du refererar också nu till Mats Thorslund. De säger då att bemanningen är lämplig om den kan anses vara tillräcklig för att uppnå de krav som framgår och så vidare. Man tar den delen av citatet men inte den andra delen. Enligt rapporten kan dock lämplig bemanning inte översättas till norm.

Ni väljer den ena meningen men inte den andra.

Jag skulle vilja ha svar på dessa frågor: Står du bakom att det var en minimibemanning ni krävde? Vad är det som gör att ni väljer ett halvt citat när ni refererar till Äldrecentrums rapport?

Anf. 136 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det är viktigt att slå fast att det som står i utskottsbetänkandet är det vi ska utgå från. Det är det som vi resonerar om i dag, och det står vi till fullo bakom. Det handlar om bemanning.

Precis som Lena har sagt är det inte minimibemanning. Det är inte golv. Det är inte tak. Det är bemanning det handlar om.

Det som Mats sade tog jag från den här offentliga utfrågningen. Då ställde han upp tre problem. Ett av problemen var just bemanning.

Anf. 137 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Fru talman! Nog kan vi vara helt överens om att bemanning är otroligt viktigt, för utan någon bemanning inom äldreomsorgen har vi ingen vård alls. Men frågan är: Står du bakom den artikel som du själv har

skrivit i de här delarna? Det står att ni väcker ett initiativ som innebär en minimibemanning, och ni vill ha en sådan lag. Det må vara hänt att ni sedan har ändrat er, men det här var utgångspunkten för er.

Den andra delen är fortfarande obesvarad. I artikeln refererar ni till ett halvt citat, inte helheten.

Anf. 138 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp att i så fall har Moderaterna ändrat sig något alldeles fantastiskt sedan vi började den här debatten för något år sedan. Det är en helomsvängning. Man kan ju undra vad av det här som ni egentligen står bakom, eftersom det är en total omsvängning.

Jag har ingen anledning att stå bakom någonting annat än det som gäller utskottet. Där är vi eniga. Det står jag bakom, och det är det som är det viktiga.

Anf. 139 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Nu tycker jag att det är nog sagt om historieskrivningen och citat hit och dit. Det är ju glädjande för dem det gäller att vi nu är överens om tagen framöver. Det är bra att Socialstyrelsen får ta tag i frågan om vad man ska tänka på när människor är så sjuka att de kräver att få ett vård- och omsorgsboende eller särskilt boende.

Det är inte så många diagnoser det handlar om. Det är demens och det är sammansatta vårdbehov, men det är väldigt många olika människor som det gäller. De är födda i olika delar av landet. De kommer från andra länder. De har olika språk. De har olika utbildning.

Här ska man nu flytta till ett boende där man inte heller har valt att bo tillsammans med de övriga som bor där. Många känner att man flyttar från något. Vi måste skapa en situation där människor känner att de flyttar till något, något som är bättre än det boende man har, där man inte längre kan klara sig själv.

Det är myndigheten, Socialstyrelsen, som får ansvaret att beskriva vad man ska tänka på. Men lite medskick är kanske inte fel.

Jag ser ju biståndshandläggaren som en väldigt viktig resurs. Den äldre möter biståndshandläggaren som ska fundera ut vad det är som passar Anna, Kalle eller vad de nu heter. Vad är det för resurser som behöver finnas här? Då anser jag att biståndshandläggaren måste vara en del i ett team där också hälso- och sjukvårdens personal kommer in med sin kunskap om Anna, Kalle och alla de övriga.

Tyvär har jag fått uppleva biståndshandläggare som har sagt att läkarintyget bryr vi oss inte om. Det är jätteviktigt att man i den här situationen bryr sig om läkarintyget, men också vad sjukgymnaster och andra som har mött de här personerna vet om vad det är som man ska tänka på inför flytten till ett vård- och omsorgsboende.

Hur ska det möbleras när man flyttar dit? Vad ska man tänka på när det gäller mat, när det gäller kulturellt inslag och kanske inte minst rehabiliteringen? Det här är personer som har bott ganska så länge, kanske för länge, i sitt gamla boende och gått ned sig. Förhoppningsvis kan man återvinna mycket av de gamla funktionerna om man får god rehabilitering, att sjukgymnaster och andra med kompetens kommer in och ser vad det är för förmågor som de kan väcka till liv igen när det gäller den här äldre personen. Det här kan se väldigt olika ut.

Det är klart att det är olika behov också. Vi har de basala behoven i form av hygien, mat och så vidare. Men sedan handlar det om det sociala innehållet i tillvaron, att det ska kännas bra att bo där. Vi var ju, jag själv också, i förra veckan inne på en rad saker att tänka på. Eva Olofsson tog upp språket och de som är döva och dövblinda. Jag hoppas ju att det också kommer med i Socialstyrelsens analys, vad man ska tänka på i den här biståndshandläggningssituationen för att den äldre ska kunna kommunicera med andra. Det här är inte lätt.

Det finns i dag också mycket teknik som har utvecklats och som kan vara till god hjälp. Den kunskapen måste spridas ut i landet på ett mycket bättre sätt, sådana kommunikationsmöjligheter som Skype till exempel. Om man nu är född med ett annat språk och har tappat det svenska språket kanske man den vägen kan kommunicera med dem som är födda med samma språk som man själv.

Det finns många sådana här saker att tänka på när man möter en äldre person som det nu är dags för att flytta till ett vård- och omsorgsboende. Det här är naturligtvis kopplat till vad det är för resurser i form av bemanning, men det är också olika hjälpmedel man har att tänka på.

Jag är väldigt glad att vi har lämnat det matematiska tänket, att man kan säkra en god tid för äldre människor i det här skedet av livet genom sifferexercis. Det är behovsanalysen som ska gälla, inte minst det som gäller den allra sista tiden i livet. Då ska det finnas sjukvårdsresurser så att man inte i onödan måste åka till akuten och där kanske bli utsatt för insatser som man faktiskt varken vill ha eller behöver. Man ska kunna få en god vård i livets slutskede i de här boendena.

Med det yrkar jag naturligtvis bifall till det förslag som vi faktiskt är eniga om i det här betänkandet.

Anf. 140 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! I dag behandlar vi ärendet *Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen*, ett ärende som aktualiserades under hösten och vintern då ett flertal fall av missförhållanden avslöjades och ledde till en het debatt om kvaliteten inom äldreomsorgen. I mycket har den kretsat kring den privata äldreomsorgen, men liknande missförhållanden har också avslöjats inom den kommunala äldreomsorgen.

Socialstyrelsen, som numera är tillsynsmyndighet, granskade hundra demensboenden runt om i landet. Man upptäckte att på sex av tio boenden var det så låg bemanning att man var tvungen att låsa in de dementa under natten utan tillsyn.

Men det är inte bara på natten som det finns för lite personal. Bemanningsproblemen är precis lika stora på dagen inom äldreomsorgen.

200 av landets kommuner har själva satt upp mål för hur ofta gemensamma aktiviteter ska finnas på äldreboendena. Men inte ens hälften av kommunerna som ingår i kommun- och landstingsdatabasen når upp till de målen. I den nationella brukarundersökningen för äldreomsorgen visas tydligt att social samvaro och sociala aktiviteter var områden som de äldre var mest missnöjda med. Endast 56 procent av de äldre var nöjda med detta.

Äldreomsorg måste vara mer än bara förvaring. Äldre som bor på äldreboende har precis som alla andra egna behov och intressen.

Men att situationen ser ut så här inom äldreomsorgen är inte alls konstigt och det är ingenting man ska vara förvånad över, för antalet anställda inom äldreomsorgen har minskat med 25 000 personer sedan 2002. Det innebär att var tionde anställd har försvunnit.

Enligt forskare vid Stockholms universitet är personaltätheten den främsta kvalitetsfaktorn inom äldreomsorgen. Det finns ett tydligt samband mellan låg personaltäthet och sämre vårdkvalitet, som exempelvis undernäring och trycksår. Vi har fortfarande oacceptabelt många med smärtsamma trycksår inom äldreomsorgen, trots att det finns gedigen kunskap om hur man gör för att undvika att trycksår uppstår. Detta kostar mellan 100 och 200 miljoner kronor i månaden helt i onödan.

Att det finns tillräckligt med personal är också viktigt för att hinna med att umgås med de äldre och ge dem ömhet i livets slutskede. Vi måste inse att det krävs både kunskap och tillräcklig bemanning för att kvalitetssäkra äldreomsorgen. Vill man ha kvalitet inom äldreomsorgen finns det inga genvägar.

Fru talman! Jag tar mig friheten att nu bli lite mer personlig. Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utreda och utfärda föreskrifter om bemanningen på särskilda boenden inom äldreomsorgen. Det här är något som behövs och är efterlängtat. Det gör mig oerhört glad och stolt, glad för alla de äldre och deras anhöriga som nu får möjlighet till en värdigare äldreomsorg.

Jag är också glad för att all den personal som kämpar dag och natt för att de äldre ska ha det bra framöver kommer att få bättre förutsättningar för rimligare arbetsförhållanden, där de inte ska behöva avstå från att sitta hos en döende person eller hålla om någon som behöver tröst för att andra arbetsuppgifter kallar.

Stolt är jag över att vi sverigedemokrater för andra gången sedan vi kom in i riksdagen har kunnat utnyttja vår vågmästarroll för att de äldre ska få det bättre här i vårt land. Första gången var hösten 2010 då vår motion om lämplig bemanning inom demensvården fick gehör. De här föreskrifterna ska vara färdiga nu till sommaren, vilket jag ser fram emot.

Fru talman! När jag för cirka ett och ett halvt år sedan tog tjänstledigt från mitt arbete inom äldreomsorgen för att ta plats här i riksdagen fick jag ofta höra att vi är ett sådant litet parti att vi inte kommer att påverka någonting. Men dessa olyckskorpar visade sig ha fel, och det är jag glad över. För Sverigedemokraterna och för mig själv har målet hela tiden varit att personalen i den äldreomsorg som jag lämnade för ett och ett halvt år sedan ska ha bättre förutsättningar att bedriva en värdig äldreomsorg den dag jag åter börjar jobba inom omsorgen. Dagens beslut är ett viktigt steg på vägen till en trygg och värdig äldreomsorg.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet.

Anf. 141 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag vill också börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet om riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen.

Jag är också glad. Det är viktigt att det finns ett enigt utskott bakom det utskottsinitiativ som Vänsterpartiet tog tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det ger bättre förutsättningar när man ute i landet senare ska arbeta med frågorna. Vi har alla lokala partikamrater som vet att vi i riksdagen har fattat ett gemensamt beslut.

Det som vi nu fattar beslut om innebär att vi kompletterar det gamla beslutet om riktlinjer för lämplig bemanning i demensboendena med andra delar av äldreboendena. Barbro Westerholm tyckte att vi hade talat tillräckligt mycket om historien, men jag kan ändå inte låta bli att säga att det har varit en resa hit. Det var inte självklart att utskottet skulle bli enigt.

Det har tidigare talats om *Uppdrag granskning*s program om Piteå. Så var det. Jag kommer också ihåg de oanmälda tillsynsbesöken. Jag tror att det var fråga om 96 slumpmässigt utvalda äldreboenden. På närmare 60 procent av dem var det för lite personal på natten.

Jag kommer också ihåg den interpellationsdebatt jag hade med ansvarig minister. Ministern sade tydligt att det är kommunernas ansvar. Det är inte ett ansvar som ska tas nationellt, utan kommunerna har ansvar för äldreomsorgen. De får ta ansvar.

Jag skrev Vänsterpartiets motion om att komplettera de nationella riktlinjer som fanns för demensvården och riktlinjer för bemanning. Motionen byggde på den rapport som kom från Stockholms läns Äldrecentrum. Där stod ingenting om minimibemanning, och där stod inte att det skulle se likadant ut överallt. Inte heller stod det något om golv och fasta siffror för bemanningen. I Äldrecentrums rapport stod det att det går att komma fram till en lämplig bemanning för en god äldreomsorg utifrån de äldres behov.

Jag kan hålla med om att kommunerna har ett ansvar, men det finns ett tydligt nationellt ansvar. Vi har ett nationellt ansvar för kvaliteten i äldreomsorgen. Det ska inte skifta alltför mycket över landet, och äldreomsorgen ska vara bra. Alla har rätt till en god äldreomsorg.

Vi kan se att skillnaderna i dag inom äldreomsorgen runt om i landet är alldeles för stora. Vi kan se äldreboenden som har alldeles för låg bemanning. Vi kan se personal som stressar, som inte hinner med vad de vill göra.

Det är bra att vi kan anta detta förslag i enighet. Förra gången fick vi rösta igenom frågan mot de borgerliga partierna i riksdagen. Nu behöver vi inte göra så. Det skapar andra förutsättningar att jobba lokalt med frågan.

Bakom den diskussion vi har nu finns en verklighet. Det är en verklighet med en äldreomsorg som många gånger fungerar bra, andra gånger fungerar mindre bra. Det är tydligt att den fråga om bemanning som diskuteras i Stockholms läns Äldrecentrums rapport inte finns på många äldreboenden. Man sade inte att alla skulle ha en viss bemanning, utan det var fråga om en bemanning som man kom fram till på en enhet för nio demenssjuka. Där fanns erfarna personer från äldreomsorgen som följde med i vårdarbetet och såg vilken bemanning som skulle vara bra. Jag tycker att vi ska vara ärliga med att det här inte är fråga om lagstiftning om minimibemanning där det följer med en finansieringsprincip och pengar till kommunerna. Det här är föreskrifter som kopplas av Socialstyrelsen till den lagstiftning som finns och de kvalitetskrav som finns i lagstiftningen.

Resurserna till äldreomsorgen har minskat. Äldreomsorgen har inte varit prioriterad när det gäller var pengarna ska hamna. Mellan 2000 och 2009 minskade äldreomsorgens resurser med 6 procent, medan antalet äldre över 80 år ökade med 9 procent. Det har försvunnit långt över

20 000 platser på äldreboendena under de senaste åren. Vi vet att ribban är hög på många håll för att få en plats på ett äldreboende. Andra väljer själva att bo kvar längre hemma. Det innebär också att de som bor på äldreboendena i dag behöver mer vård, omsorg och stöd än vad de gjorde för kanske 20 år sedan.

Vi ser också resultatet att anhöriga har fått ta över betydligt mer än vad de gjorde för ett antal år sedan. Den utvecklingen fortsätter. Som vi vet är anhöriga ofta kvinnor och döttrar till människor som inte har så gott om pengar. Om man har mer pengar köper man privata tjänster. Det bästa anhörigstödet är egentligen en väl fungerande äldreomsorg, så att man ger den hjälp man vill till sina anhöriga av kärlek, lust och för att man har tid och ork.

Vi ser också resultatet av stressiga arbetsförhållanden för personalen med mer helgtjänstgöring, delade turer med arbete morgon, eftermiddag, kväll och ett obetalt pass mitt på dagen. Vidare är det känslan av att inte hinna med och räcka till.

Caremaskandalen har pekat på att privata vinstintressen leder fel. Vi har också sett uppgifterna från Socialstyrelsen om ungefär 10 procents lägre bemanning hos privata utförare. Då har det inte funnits statistik som skiljer på ideella utförare som Ersta i Stockholm eller Bräcke Diakoni i Göteborg utan man har slagit ihop alla privata utförare.

Ett stort gemensamt problem, vare sig det är en kommunal eller en privat utförare, är krympande resurser och att det finns för lite personal. Därför är det bra att vi är eniga om att vi ska ställa större krav på kommunerna att vara tydliga med vilka behov som finns, vilka behov den enskilde äldre har. Vid biståndsbedömningen ska man göra en bedömning av vilka behov som finns, timmarna, och en genomförandeplan för hur det ska gå till. Bemanningen ska rättas efter de enskilda behoven.

Det ska vara synligt för äldre och anhöriga hur bemanningen ser ut i förhållande till behoven på ett äldreboende. Det ska vara synligt för intresserad allmänhet och för de lokala politikerna. De måste ta ett tydligt ansvar för att de resurser till den äldreomsorg man säger sig vilja ha har avsatts.

Socialstyrelsen säger i sitt yttrande att den enskildes behov ska styra bemanningen. Jag vet att många ute i landet känner att det inte är behoven utan budgeten som styr. Det är därför viktigt och ärligt av oss att säga att vi inte skickar med pengar i det här läget. Men vi vet alla att det här kommer att kräva mer resurser till äldreomsorgen i de flesta kommuner. Det här är ett verktyg som gör att Socialstyrelsen kan agera starkare i sin tillsyn. Lever äldreomsorgen upp till föreskrifterna eller inte?

Det är viktigt att se att kommunerna behöver pengar till mer personal i äldreomsorgen. När jag besöker representanter för äldreomsorgen berättar de ofta att de har ett budgetunderskott. De står inte och väntar på mer personal, utan de oroar sig för mindre personal. Vänsterpartiet är det enda riksdagsparti som – hittills – i sin skuggbudget har öronmärkt ytterligare 3 miljarder fram till 2014 för mer personal. Det ska vara en permanent nivåhöjning med 7 000 fler anställda med prioritering på demensvården. Vi har redan bestämt att vi kommer att gå vidare i nästa års budget och satsa ytterligare 1 miljard på andra delar av äldreboendena. På det sättet ger vi förutsättningar för vår politik att leva upp till de före-

skrifter som Socialstyrelsen lägger fram. Det är självklart att det här inte räcker fullt ut.

Vi vet att det jobbar många i äldreomsorgen som inte har rätt utbildning. Vi har länge drivit kravet på en långsiktig satsning om 4 miljarder under tio år. Vi har utbildningsvikariat så att man ska få vikarie när man går sin utbildning. Vi har satsat på ett matlyft. Vi jobbar väldigt mycket med äldres inflytande över äldreomsorgen, vilket är en av våra allra viktigaste frågor. Det går dock inte att komma ifrån det som många har sagt: Med för lite personal är det väldigt svårt att få en bra äldreomsorg.

Därför, än en gång: Jag tror att vi har tagit ett steg framåt i dag, men det kommer också att krävas mer pengar för att detta ska bli konkret verklighet.

Anf. 142 ANDERS ANDERSSON (KD):

Fru talman! Som företrädare för Kristdemokraterna är jag glad den här dagen och i den här debatten. Jag är glad, och då framför allt för innehållet i betänkandet. Dessutom vill jag säga att det alltid är en särskild glädje när man noterar att åtta partier i riksdagen kan samlas till ett enigt beslut i en viktig fråga som berör tusentals människor, tusentals anställda och tusentals anhöriga till dem som behöver vård. Enigheten är viktig att glädjas åt, men innehållet är – om jag nu får framföra det – ännu viktigare.

Den fråga vi nu har att debattera och fatta beslut om är nog en av dem som ligger högst upp om man skulle ha något slags lista över vad människor samtalar om ute i samhället. Det handlar nämligen om att ge trygghet åt landets pensionärer och deras anhöriga. Det handlar om kvalitet inom äldreomsorgen. Det är frågan om hur vi har löst bemanningen på våra äldreboenden och hur vi lyfter fram värdighet för alla våra äldre som har rätt att känna trygghet i livet.

De rapporter om brister och vanvård inom äldreboenden som redovisats är ovärdiga ett välfärdsland. Vi har fått för många sådana rapporter, och jag vill säga att de är helt oacceptabla. Det gäller oavsett om det är privat eller kommunalt drivna vårdboenden.

Detta betänkande från socialutskottet är oerhört viktigt. Det är kanske inte det mest omfattande betänkandet – det är 20 sidor långt – men det är en tydlig signal om kvalitet och bemanning inom äldreomsorgen i vårt land. Alla partier står sida vid sida och ger ett gemensamt besked. Det är bra – mycket bra.

Samtidigt är det intressant att notera att betänkandet faktiskt inte innehåller några förslag om ny lagstiftning. Den socialtjänstlag vi nu har anger vad som gäller för att nå en hög kvalitet och ge förutsättningar för att äldre ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Allt detta redovisas i betänkandet från socialutskottet under rubriken ”Gällande rätt” på s. 5.

Efter riksdagsbeslutet i december 2010 har Socialstyrelsen fått i uppdrag att komplettera sina nationella riktlinjer för god vård och omsorg vid demenssjukdom med riktlinjer också för bemanning. När detta arbete har påbörjats har Socialstyrelsen genom bland annat tillsyn och utvärderingsarbete kommit fram till att det finns brister i bemanningen. Av denna anledning har man bedömt att det behövs föreskrifter och all-

männa råd om tillämpningen av lagens regler om god kvalitet. Detta behov finner man gäller också för andra grupper än demenssjuka.

Det man saknar är kopplingen mellan den enskildes individuella faktiska behov och det särskilda boendets bemanning. Detta framhålls i betänkandet, och det är också det Socialstyrelsen pekar på. För mig har gällt, gäller och kommer att gälla att vi vill forma det stöd och den hjälp som ska ges till den enskilda pensionären utifrån hans eller hennes enskilda behov.

Personligen har jag besökt olika former av äldreboenden vid ett stort antal tillfällen, eftersom jag har hunnit med att vara socialnämndsordförande innan jag ägnade mig mest åt landstingspolitik. Jag har vid varje sådant besök, då jag har träffat personal och äldre på äldreboenden, noterat att ingen av dem som bor och får sin omsorg på dessa boenden har exakt samma behov. Behoven hos dem som bor på våra äldreboenden varierar. Behoven är individuella. Det handlar om att vi när vi formar politiken för bemanning utgår från dessa faktiska förhållanden, nämligen att behoven är individuella.

Poängen med det betänkande som nu läggs fram är att vi alla i socialutskottet slår fast att det är just utifrån dessa individuella behov vi vill forma riktlinjerna för äldreomsorgens bemanning. Jag delar därför utskottets skrivning när vi tolkar Socialstyrelsens yttrande som att det är möjligt att utfärda föreskrifter om hur den enskilda individens behov ska vara avgörande för bemanningen. Kommunerna får då även möjlighet att använda detta som underlag i sin uppföljning. Allmänna råd enligt den inriktning som Socialstyrelsen presenterat skulle också ge ett bra underlag för kommunernas bemanning när det gäller demensboenden.

I vårt betänkande har vi skrivit att huvudmännens, det vill säga kommunernas, ansvar för äldreomsorgen måste både betonas och respekteras. Det är därför jag ser det som angeläget att stödja kommunerna i deras arbete och ge dem förutsättningar att bedriva en äldreomsorg av god kvalitet. Ökad öppenhet och transparens i kommunernas äldreomsorg vad gäller redovisning av bemanning och kvalitet är något som stimulerar och kan utveckla äldreomsorgen samt ge en ökad trygghet för medborgarna. I detta ingår äldres självklara rätt att få varierade behov tillgodosedda.

I socialutskottets betänkande har vi konstaterat att Socialstyrelsen har ett flertal regeringsuppdrag som gäller arbetet med äldreomsorgen lokalt. Det är ett uppdrag som omfattar riktlinjer för kommuners upphandling av omsorgstjänster. Ett annat regeringsuppdrag handlar om värdegrundsarbetet, och ytterligare ett handlar om förstärkt kompetens inom äldreomsorgen. Jag vill säga att jag välkomnar och ser positivt på detta, och jag tar dessa uppdrag från regeringen som ett uttryck för att regeringen ständigt önskar utveckla kvaliteten och tryggheten för landets pensionärer.

Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag i betänkandet SoU11.
(Applåder)

Anf. 143 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! Man får passa på. När vi plötsligt är eniga kommer man näst sist, och då kan man inte begära replik mer än på den som är sist. Det är ännu tråkigare för Anders.

Jag har också varit ute på rätt många äldreboenden. Det som slår mig är, som jag sade i mitt anförande, att det många gånger fattas personal. När man borde vara tre är man två, och när man borde vara två är man en. Det är väldigt vanligt när man går och tittar på till exempel en demensenhet. Det är också det personalen beskriver. De säger: Vi räcker inte till. Vi kan oftast, om ingen är sjuk, hinna med det som är nödvändigt, men att se varje människas egna behov hinner vi inte med.

Lika ofta träffar jag på detta att det finns en oro över att man ligger 30 eller 40 miljoner back – eller något annat, beroende på kommunens storlek. Jag skulle gärna vilja höra med Anders Andersson som är med i samma parti som både socialministern och äldreministern: Att se till att det finns pengar till de förbättringar i kommunerna vi talar om, att faktiskt öronmärka pengar till äldreomsorgen – är det något KD kan tänka sig? Eller hur har ni tänkt att kvalitetshöjningen ska gå till? Ska man omprioritera i kommunerna, eller ska man höja skatten? Betyder det kanske inte så mycket i verkligheten?

Anf. 144 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Du har rätt, Eva. När både du och jag och, är jag övertygad om, övriga riksdagsledamöter i olika omfattning har varit på äldreboenden och i hemtjänsten finns det personalgrupper och enskilda personer som upplever en oro för bemanningen, alltså att man skulle gå kort om någon blir sjuk eller någonting annat skulle hända.

Jag ser det som oerhört viktigt att det utifrån dagens beslut är grundläggande att det är individens behov som avgör. Det är det som finns i socialtjänstlagen. Det är det vi har lagt fast i den socialtjänstlag vi i dag bekräftar är det som är grunden för beslutet. Här är det självklart så att kommunerna har ett ansvar för att göra prioriteringar. Jag tror inte att vi kan lösa det på annat sätt än att det är kommunerna och landstingen som har ett finansieringsansvar och ansvar för att lösa det i huvudsak.

Men det som jag är glad över, och som är ett kristdemokratiskt avtryck, är att vi inledde förra mandatperioden med 5 miljarder i en särskild satsning för sju områden inom äldreomsorgen.

Den här mandatperioden har vi lyft in 4 miljarder kronor för en satsning på de mest sjuka äldre, de som vi ibland upplever hamnar mellan stolarna när landsting och kommuner inte hittar lösningar. Just nu redovisas från Eva Nilsson Bågenholm resultatet av denna ersättning och stimulans till kommunerna. Det här kommer inte att lösa kommunernas problem, men det är en hjälp för att upprätthålla den kvalitet som vi vill ha. Jag fick senast i veckan en redovisning av fördelningen av resurserna, och 70 procent av resurserna går till kommunerna för satsningen på de mest sjuka äldre. Jag tror att det är där vi har de stora personalgrupperna.

Detta är viktigt utöver satsningen på omvårdnadslyftet som också är en personalsatsning för att utveckla kvaliteten i äldreomsorgen.

Anf. 145 EVA OLOFSSON (V) replik:

Fru talman! En av mina riksdagskollegor pryade på ett äldreboende för några dagar sedan. Där hade de 1 000 timmar biståndsbedömda timmar och bemanning 500 timmar. Det är det som jag tror kommer att hända på sina håll, det vill säga att när man går efter personernas enskilda behov och lägger ihop det ser man att man inte har den beman-

ningen. Det är kommunerna själva som får stå för det här, och vi vet redan att resurserna har krympt med 6 procent, fast antalet äldre har ökat.

Jag tycker att det vore ett väldigt bra krav att göra som man gjorde med skolan, där man öronmärkte pengar, och faktiskt öronmärka pengar till mer personal, för det är ju inte samma sak att de får stimulansbidrag som försvinner efter tre år eller ställs om till något annat.

Jag har varit ute i äldreomsorgen där man har sagt: Det är jättebra med stimulansbidragen. Vi anställde en aktivitetsledare som satsade på verksamheter, på det sociala innehållet och även för mindre grupper och enskilda personer. Men nu har vi tyvärr fått ta bort den personen, för nu finns inte pengarna längre.

Just för det viktiga att få en permanent högre personalbemanning hjälper inte de här stimulanspengarna, som vi också har i vår budget och som jag tror att vi alla partier har i våra budgetar. Och satsningen på de allra mest sjuka är en satsning som vi inte alls har kritiserat utan tycker är bra och också har i våra budgetar.

De olika områdena kommer ju från propositionen som lades fram före valet, när vi bytte regeringen, av Ylva Johansson som socialminister. I den propositionen fanns inriktningarna med vad gällde vad man skulle satsa pengar på.

Den fråga som jag vill ställa till dig är hur kommunerna när de nu har ett tufft läge, är hårt trängda och på flera håll ligger på minus ska få fram de här pengarna. Är det inte en vettig satsning att öronmärka pengar i riksdagens budget för mer permanent personal?

Anf. 146 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Fru talman! Förutsättningarna för att äldreomsorgen ska ha resurser och muskler och att det ska finnas ekonomi i kommunerna att finansiera den är att vi har ordning på den samlade ekonomin i landet. I det avseendet ska vi vara glada över att varken Eva Olofsson eller jag står i det grekiska parlamentet i dag, för då hade vi haft bekymmer.

Sveriges kommuner och landsting har ingen lätt ekonomisk situation. Men i jämförelse med våra länder i Europa i övrigt har vi ändå förutsättningar att prioritera, för ekonomin är i ordning och har en god utveckling.

Med detta som utgångspunkt har vi gemensamt, du och jag, i betänkandet på s. 10 formulerat följande: Huvudmännens, det vill säga kommunernas, ansvar för detta måste både betonas och respekteras. Och det gör vi. Vi vill betona och respektera kommunernas ansvar. Vi är beredda att ta fram det som vi nu har gjort, riktlinjer för bemanningen, och utgå från den enskildes individuella behov. Det är dessa som ska tillgodoses. Det är dessa som vi ska ha som utgångspunkt för varje bemanningsbedömning.

Utöver det kan jag inte låta bli att säga att när vi tidigare tillförde 5 miljarder för en satsning på kvalitetsutveckling i äldreomsorgen, när vi nu satsar 4 miljarder kronor för de mest sjuka äldre, när vi lyfte in 1 miljard för ett särskilt omvårdnadslyft är det ett uttryck för att regeringen har ambitionen att ständigt utveckla kvalitet och trygghet för våra äldre.

Jag tror att det är i samspelet mellan regering, riksdag och landets kommuner som vi kan säkerställa att vi har en kvalitet som innebär att

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

Folkhälsofrågor

18 § Folkhälsofrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU12
Folkhälsofrågor.

Anf. 147 GUNNAR SANDBERG (S):

Fru talman! I detta betänkande behandlas 48 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 som rör folkhälsofrågor. Det finns nio reservationer och fyra särskilda yttranden. Jag ställer mig självklart bakom alla våra reservationer, men för att vinna lite tid yrkar jag bifall bara till reservationerna 1 och 4.

Jag väljer att i mitt anförande koncentrera mig på de vidare perspektiven och inte fastna i den fåra som regeringen stakat ut när det gäller folkhälsa och som i mycket innebär att individen ensam ska ta ansvaret för sin hälsa.

Jag vill tydliggöra den orättvisa som regeringens folkhälsopolitik leder till. Vi socialdemokrater fokuserar alla våra utvecklingsinsatser till att skapa rättvisa, eftersom vi vet att det är en viktig del av folkhälsan.

Det är lätt att fastna i enkla lösningar som till exempel att det handlar om lata människor som inte sköter sin hälsa. Låt mig ta ett exempel. Fysisk aktivitet och inaktivitet har många effekter på människors hälsa och på folkhälsan i stort. Som vi känner till förbättrar fysisk aktivitet hälsan på många sätt. Fysisk inaktivitet är en riskfaktor för hjärt- och kärlsjukdomar, fetma, typ 2-diabetes, sjukdomar i rörelseorganen, psykisk ohälsa och cancer. Bibehållen fysisk aktivitet genom livet bidrar till att människor kan leva ett oberoende liv långt upp i åldrarna.

Riksdagens utredningstjänst har i december 2011 beräknat att den alltmer minskande fysiska aktiviteten i befolkningen skulle innebära kostnader för samhällsekonomin motsvarande omkring 11 miljarder kronor under 2012. Med andra ord kan bristande motion i dag leda till högre samhällsekonomiska kostnader än bruk av tobak.

Som socialdemokrat anser jag att den yttersta strävan ska vara att alla människor ska kunna må så bra som det är individuellt möjligt och känna välbefinnande. Detta ska gälla oavsett om en person har en sjukdom eller en funktionsnedsättning.

En god hälsa innebär att känna meningsfullhet i tillvaron, att ha ork och att kunna styra och hantera sitt liv efter de förutsättningar man har. En människa som mår bra har större förmåga att i övrigt ta till vara sina möjligheter, engagera sig för andra och utnyttja de fri- och rättigheter som ska finnas i ett jämlikt, jämställt och solidariskt samhälle.

Jag som socialdemokrat delar Världshälsoorganisationens synsätt att en god hälsa utifrån individens egna förutsättningar ska vara en rättighet.

Folkhälsan har under lång tid i stort förbättrats i vårt land. Samtidigt har de stora skillnaderna i hälsa mellan olika sociala grupper bestått och på senare tid till och med ökat. Den rikaste tiondelen av befolkningen mår bättre som 80-åringar än vad den fattigaste tiondelen mår som 65-åringar. Män i vissa höginkomstkommuner runt Stockholm lever i snitt nio år längre än männen i några av våra Norrlandskommuner eller i fattiga förorter i storstäderna. De stora könsskillnaderna i hälsa beror i stor utsträckning på skilda livsvillkor för män och kvinnor och bristande jämställdhet. Den psykiska ohälsan har under senare år ökat påtagligt bland ungdomar och allra mest hos flickor.

Dagens stora hälsoklyftor handlar inte främst om genetik eller individens val av livsstil. Att sätta fokus på en god hälsa för hela befolkningen kräver politiska förändringar inom många samhällsområden. Det handlar om inkomsternas fördelning, jobb, fysisk planering, skola och andra liknande frågor.

Det är en politik som står i skarp kontrast mot den borgerliga regeringens politik som vill lägga ansvaret för hälsan enbart på individen. Människor formas av sina livsvillkor, och det är ojämlika livsvillkor som skapar skillnader i hälsan. Skillnader i hälsa handlar i korthet om såväl klass och kön som generation, men även etnicitet, funktionsnedsättning och sexuell läggning spelar in. För att alla människor ska kunna må bra och känna välbefinnande räcker inte frihet och materiell standard. Människor måste också kunna uppleva livskvalitet.

Målet är alltså mycket vidare än att endast den genomsnittliga hälsan ska förbättras.

För att förbättra folkhälsan har tillväxt setts som en nödvändighet, men tillväxt i sig skapar inte en bättre och jämlik hälsa. Det handlar om hur tillväxten används och fördelas.

Man kan också ställa sig frågan om konsumtionssamhället i sig har ökat den psykiska ohälsan. Klimatförändringarna kan bli nya hot mot den globala hälsan. Inte minst i fattiga länder kan konsekvenserna för hälsan bli stora. Att arbeta för en bättre och jämlik hälsa i hela världen måste därför gå hand i hand med en aktiv och solidarisk miljöpolitik.

Vilka bestämningsfaktorer styr vår hälsa? Ja, vår hälsa och vårt välbefinnande bestäms av många faktorer, men generellt sett handlar det om vilka resurser vi har och vilka risker vi utsätts för. De faktorer som får allra mest uppmärksamhet i medierna är våra levnadsvanor: hur ofta vi joggar, vad vi äter eller hur mycket alkohol vi dricker.

Individens levnadsvanor har självfallet en stor betydelse för hälsan, men vi silar mygg och sväljer kameler om vi inte ser sambandet mellan levnadsvanor och individens livsvillkor kopplat till social position. Ohälsosamma levnadsvanor hänger ofta samman med livsvillkor genom att människor med begränsade resurser har svårare att påverka sin egen situation. De löper större risk att bli arbetslösa, komma i ekonomisk kris och uppleva stress.

Om tillvaron känns pressad och framtiden oförutsägbar är man även mindre motiverad att investera långsiktigt i en god hälsa. I stället ligger det nära till hands att utveckla levnadsvanor som ger en omedelbar vinst, till exempel i form av rökning, snusning, riskbruk av alkohol eller drog-användning.

Det är den här kopplingen mellan levnadsvanor och livsvillkor som är en viktig anledning till att sätta förbättrade livsvillkor i första rummet när man ska minska hälsoklyftorna i samhället. Man måste dessutom skapa stödjande miljöer som underlättar för individen att välja hälsosamma levnadsvanor. Att sträva efter en bättre och jämlik hälsa berör därför utformningen av hela samhället. Därför har politiskt påverkbara bestämningsfaktorer en avgörande betydelse för vår hälsa.

Ett exempel på positiva hälsfaktorer är arbete. Att över huvud taget ha ett arbete att gå till är en viktig faktor, men det handlar också om god arbetsmiljö och att ha ett stimulerande och utmanande arbete som man har makt att styra över. Ofta hör sådana arbeten ihop med en hög inkomst som innebär att man fritt kan välja sitt boende och över huvud taget får större möjlighet till olika val som främjar hälsan, som exempelvis fritidsaktiviteter eller hur man tillbringar sin semester.

Hittills har regeringens politik gett till dem som redan har, och avståndet till dem som har lite eller inget ökar. Dubblering av antalet långtidsarbetslösa, den mycket höga ungdomsarbetslösheten och den växande barnfattigdomen är bara några exempel på politiskt påverkbara faktorer som kommer att leda till sämre folkhälsa i framtiden.

Låt mig sammanfatta det helt kort: Människor i olika sociala positioner har tillgång till olika resurser och utsätts för olika hälsorisker. När en sjukdom eller skada väl uppstår har människor med högre sociala positioner bättre resurser att hantera detta än personer med sämre resurser. Därmed kommer konsekvenserna av ohälsa att se mycket olika ut.

I dag är hälsa och ohälsa mycket ojämnt fördelade i vårt samhälle. Eftersom individens och familjens relativa inkomst och förmögenhet har stor betydelse för hälsan räcker det inte att allmänt höja inkomstnivåerna eller sänka skatterna för yrkesverksamma eftersom vi då inte når de utsatta grupperna.

Människor som drabbas av arbetslöshet eller sjukdom måste tillförsäkras en inkomst som gör att de inte blir ännu mer utsatta för hälsorisker än vad själva sjukdomen eller arbetslösheten innebär. Maskorna i välfärdsnätet bör tätas i stället för att vidgas. En individ som både är sjuk och får en låg inkomst är mer sårbar för ytterligare ohälsa.

Den pågående samhällsutvecklingen tenderar att bli alltför individinriktad. Inte minst försöker kommersiella aktörer slå mynt av den utvecklingen. Ett samhälle där var och en är sig själv nog är farligt för hälsan på sikt och för solidariteten mellan människorna.

Jag vill avrunda mitt anförande med Olof Palmes ord:

Jag bestyrks i min övertygelse när jag i vårt eget land ser orättvisorna öka, arbetslösheten tillta, spekulation och fiffel gripa kring sig. När jag ser hur högerpolitiken i land efter land driver ut människor i arbetslöshet, slår sönder tryggheten men ändå inte löser de ekonomiska problemen. När jag ser in i den framtid de borgerliga tydligen har att erbjuda där löntagarna ska bli fattigare och de rika rikare, där den sociala tryggheten blir bräckligare och lyxbåtarna fler, där solidariteten blir svagare och egoismen starkare, där de starka kan ta för sig och de svaga får ta skeden i vacker hand.

Jag är en demokratisk socialist. Jag är det med stolthet över vad denna demokratiska socialism har utträttat i vårt land, jag är det med glädje för jag vet att vi har viktiga arbetsuppgifter framför oss efter det

borgerliga vanstyret. Och med tillförsikt, för nu vet människor vad som händer med jobben och tryggheten och stabiliteten när högerkrafterna har ansvaret.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Folkhälsofrågor

I detta anförande instämde Christer Engelhardt, Christin Hagberg och Lena Hallengren (alla S).

Anf. 148 GUNVOR G ERICSON (MP):

Fru talman! Folkhälsa handlar inte bara om människors levnadsvanor utan främst om samhälleliga strukturer för att främja befolkningens hälsa.

Att vi lever allt längre är positivt. Befolkningens hälsotillstånd är dock mycket ojämnt, vilket också Gunnar Sandberg var inne på.

För någon vecka sedan lyfte statsministern upp frågan om höjd pensionsålder, att vi skulle behöva jobba tills vi är 75 år. Den genomsnittliga pensionsåldern är dock ungefär 63 år. Om fler ska kunna arbeta ens till 65 år måste arbetsmiljön förbättras.

Vad har detta med folkhälsa att göra? Jo, arbetsmiljöfrågor är också en del av folkhälsopolitiken. Det fjärde målområdet är hälsa i arbetslivet, men om det hörs ytterst lite från denna regering.

När regeringen Reinfeldt tillträdde 2006 och lade fram sin första budgetproposition framgick att Arbetslivsinstitutet skulle läggas ned den 30 juni 2007. Institutet inrättades 1977 och forskade om arbete och hälsa. *Arbete och hälsa* hette också deras skriftserie. Forskningen handlade bland annat om arbetsmarknad, arbetsrätt, arbetsorganisation, belastningsskador, arbetsmiljöteknik, arbetsmedicin, allergi, kemiska riskfaktorer och toxikologi.

Vid nedläggningen hade institutet 285 forskare anställda. De forskade för att förbättra arbetsförhållandena så att människor inte skulle komma till skada.

Arbetsmiljöverket fick samtidigt minskade resurser. Reinfeldts regering agerade.

Samtidigt försämrades a-kassan, sjukförsäkringen, trygghetssystemen och så vidare. Det är exempel på strukturer som påverkar människors hälsa.

Det är mer effektivt att inrikta folkhälsoarbetet på bestämningsfaktorer för hälsa än på enskilda sjukdomar. Dagens hälsopanorama präglas i hög grad av samverkande bakomliggande faktorer. Ju tidigare i orsakskedjan en insats sätts in och ju fler människor som omfattas, desto större blir den förebyggande effekten.

Att utgå från bestämningsfaktorer innebär stora fördelar när det gäller uppföljning av folkhälsan. Det tydliggör konsekvenser av politiska beslut och även avsaknad av åtgärder.

Bestämningsfaktorernas utveckling är lättare att följa över tiden än sjukdomsutveckling, eftersom det kan ta flera decennier innan sjukdom eller annan ohälsa visar sig.

Folkhälsopolitikens 11 målområden omfattar 42 bestämningsfaktorer. Dessa mäts via 36 huvudindikatorer och 47 delindikatorer. Alla målområden har dock inte bestämningsfaktorer.

I en skrivelse till riksdagen 2006 påtalade Folkhälsoinstitutet att det fanns behov av att arbeta fram fler bestämningsfaktorer och indikatorer.

Den skrivelsen lade regeringen i byrålådan. I stället arbetades en ny folkhälso proposition fram 2007 där man inte längre tryckte på behovet av arbetet med bestämningsfaktorer.

Målområdena ändrades i rubrikform, men egentligen är det samma inriktning. Man behöll det övergripande målet för folkhälsan. Man kan dela in målområdena i två kategorier. Den ena omfattar bestämningsfaktorer kopplade till människors livsvillkor, den andra omfattar bestämningsfaktorer kopplade till människors levnadsvanor och livsstil. Det är djupt oroväckande att regeringspartierna har valt att jobba med den andra kategorin i stället för att försöka leva upp till det övergripande målet som hela riksdagen ställde sig bakom 2003, det vill säga att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Den första punkten i det betänkande från socialutskottet som vi debatterar handlar om målet för folkhälsopolitiken. I den reservation som Socialdemokraterna har fokuserar man på en liten del, det olycksförebyggande arbetet, i stället för att betona strukturerna. Det var glädjande att höra att Gunnar Sandberg ändå pekade på de strukturer som påverkar folkhälsopolitiken i stället för att bara lyfta fram det olycksförebyggande.

Det är också bra att koppla ihop klimat och folkhälsa, för det hänger ihop. Vi kommer att påverkas även här i Sverige när sjukdomspanoramat förändras, till exempel av så kallade zoonoser, det vill säga sjukdomar som är överförbara mellan djur och människa.

Ett förebyggande folkhälsoarbete är samhällsekonomiskt lönsamt. Det är nog de flesta partier eniga om, även om de borgerliga partierna betonar individens ansvar att själv välja det som är bra i stället för att inse att det finns ett politiskt ansvar att underlätta goda val och skapa en infrastruktur för det.

Miljöpartiet anser att alla människor vill och kan ta ansvar om de ges förutsättningar för det. Då måste man också skapa de förutsättningarna. Det är ett politiskt ansvar.

Trots insikt hos många satsas det alldeles för lite på preventiva insatser och strukturer som gynnar hälsa. För att komma till rätta med det bör regeringen tillsätta en utredning som utvärderar de pilotprojekt som drivits om främjande av hälsa och samhällsekonomi.

Folkhälsopolitiken bör bygga på bred kunskap. Det finns bred kunskap. Det finns mycket forskning som visar att jämlika samhällen har bättre hälsa än samhällen med stora socioekonomiska klyftor. Man kan också se att folkhälsa och miljö går hand i hand. Folkhälsa är egentligen den sociala dimensionen av ett långsiktigt hållbart samhälle. Om vi ska få samhället att utvecklas positivt över lång tid gäller det att få ett samhälle i balans ekologiskt, socialt och ekonomiskt. De tre perspektiven hänger ihop.

Luftföroreningar kan tyckas vara en miljöfråga. Det är fler som dör i förtid av luftpartiklar än som dödas i trafiken. Kemikalier påverkar fortplantningsförmågan och kemikalier kan påverka frekvensen av hjärtinfarkt. Frågan om transfetter kan tyckas vara en detalj. Man har gjort en studie på 87 000 kvinnor i USA. Den visar en ökad frekvens av stroke, hjärninfarkt, på grund av transfetter. Kemikaliefrågor och miljöfrågor går hand i hand med folkhälsofrågan.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden och hänvisar till pågående arbete. Jag tvivlar på att det kommer några resultat. Vad är det för

arbete som pågår? WHO har uppmanat samtliga nationer i FN att tillsätta nationella kommissioner om folkhälsa. Det har Sverige gjort en tummetott av. Man skulle titta på nationell nivå, och sedan bidde det ingenting av det uppdraget.

Som tur är har Sveriges Kommuner och Landsting tillsatt en grupp bestående av representanter för kommuner och landsting och tjänstemän från SKL som ska jobba med förutsättningar för att skapa en mer jämlik hälsa i Sverige. Jag ser fram mot det arbetet, men jag tvivlar på att regeringen kommer att lägga fram förslag som bidrar till att vi uppnår det övergripande målet.

Numera finns det inte ens en särskilt ansvarig folkhälsominister. Det var länge sedan jag hörde något från den minister som har de övergripande folkhälsofrågorna på sitt bord; ministern är inte heller här i dag.

Många andra länder jobbar aktivt med WHO:s uppmaning att tillsätta nationella folkhälsokommissioner, som jag nämnde. Jag tycker att det är synd att Sverige har valt att inte göra det.

Jag står självklart bakom samtliga reservationer. För tids vinning yrkar jag bifall till reservation 2 om mål för folkhälsopolitiken och reservation 4 om hbt-personers hälsa.

Jag ser fram mot att få svar på mina frågor om vilken ambition regeringen har, om det finns någon ambition.

Anf. 149 MARGARETA SANDSTEDT (SD):

Fru talman! Visst är det lätt att reagera på att vi i Sverige prioriterar trafiksäkerheten så mycket när tre gånger fler dör av självmord än i trafiken. Jag har ingenting emot att man prioriterar trafiksäkerheten, men man kan tycka att proportionerna är lite ojämna. Den psykiska ohälsan borde lyftas fram på samma sätt som trafikfarligheten, speciellt som dödsiffrorna talar sitt tydliga språk. Jag tror att vi skulle behöva samtala om de frågorna mycket mer än vad vi gör. För det krävs fortbildning, träning och resurser.

För två år sedan begicks 1 442 självmord. Antalet självmord har minskat sedan 80-talet, men det är oförändrat eller har till och med ökat när det gäller den unga generationen. Ohälsan hos unga har ökat så mycket att det betecknas som ett av våra största folkhälsoproblem. Jag anser därför att det behövs handlingsberedskap. Det krävs mod att våga agera.

Jag tror att sekulariseringen i vårt land delvis har bidragit till det händelseförlopp jag pratar om. Det saknas vägledning och riktlinjer i största allmänhet. När till och med Svenska kyrkan ifrågasätter sina egna tros-satser och sin vägledande roll är det inte konstigt att många lämnas med sina tvivel om meningen med livet när svackor kommer. Man står inför en andlig tomhet som kan upplevas som outhärdlig.

Många unga har genomgått stora personliga förluster och familjetrauman. Med det i bagaget går man in i vuxenlivet med obearbetad sorg. Traditionell familjestruktur, brist på normer och socialt sammanhang bidrar också till en sorts rotlöshet. Dessutom är det en kaotisk arbetsmiljö i många skolor och en deprimerad och tung arbetsmarknad. Det är inte konstigt att många, speciellt unga, tycker att livet känns tungt.

Utbudet på alkohol och droger har väl aldrig varit större än i dag. Missbruket kryper allt längre ned i åldrarna. Det är inte konstigt att vi

försöker mildra stress och ångest. Man kan lösa det på många sätt. En del använder tyvärr alkohol och narkotika. Det ökar ju i stället ångest, depressioner och psykos. Det har framförts som en viktig orsak till att självmorden bland unga ökat.

I utskottets svar ser jag att regeringen har gett Karolinska Institutet i uppdrag att genomföra en pilotstudie som ska vara självmordsförebyggande. Den ska riktas till de målgrupper som vi framför önskemål om i vår motion. Det tycker jag är mycket bra och glädjande att läsa.

Samtidigt kan jag inte förstå varför det måste till en studie kring sådant som vi egentligen borde känna till. Vi vet redan att personliga trauman och olika typer av missbruk ökar risken för självmord. Jag efterlyser därför en mer pragmatisk modell när det gäller att stävja självmorden genom att vi omedelbart börjar verka för kompetenslyft i kommuner och landsting och ger ökade resurser.

När det gäller Socialstyrelsens nationella riktlinjer för behandling av depression för efterlevande vid självmord kan jag ibland känna en viss tveksamhet om det är tillräckligt. Tittar man på SPES hemsida förra året framförde man där fortfarande kritik om brister i psykiatrin. Det handlade främst om brist på tillgänglighet. Jag har mycket svårt att tro att detta tillgänglighetsproblem är åtgärdat i dag eller kommer att åtgärdas inom en snar framtid.

Vi ser att forskning kring efterlevandes situation har hamnat i skymundan. Samtliga efterlevande som har intervjuats i rapporten *När det ofattbara händer* uppger att de önskat ett mycket bättre stöd än de fått.

Jag anser därför att det är viktigt att framhålla den kraftigt förhöjda risken för självmord bland de efterlevande.

Förvisso har regeringen vidtagit en hel del åtgärder. Men samtidigt måste vi ständigt se till att verksamheten förbättras och inte stannar av.

Vi sverigedemokrater anser att resurser i form av personal måste till för att svara upp mot behoven. Vi ville därför anslå 200 miljoner till skolhälsovården och förbättringar av den psykosociala miljön i skolan. Pengarna var tänkta att gå till att anställa fler skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer 2012 med en successiv upptrappning till 400 miljoner mer än regeringen har velat anslå till 2015.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår motion So648 – punkterna 1 och 3.

Anf. 150 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2 om inriktningen på folkhälsopolitiken och reservation 4 om hbt-personers hälsa.

Fru talman! Många människor har god hälsa i Sverige. Men samtidigt är hälsoklyftorna i det svenska samhället mycket påtagliga enligt *Folkhälsopolitisk rapport* från 2010, och de har ökat under det senaste decenniet. Den ökande ojämlikheten och de ökande klyftorna i det svenska samhället återspeglar sig nu också på hälsans område.

Kvinnor lever visserligen längre än män men har i stället en sämre hälsa. En viktig förklaring är att kvinnor har arbeten med hög psykosocial stress och belastningsskador. Äldre kvinnor befinner sig ofta i en isolerad social situation och har svårt att få den vård de behöver. Närmare var femte kvinna över 85 år har ordinerats antidepressiv medicin.

Risken att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom är omkring tre och en halv gånger högre om man är låginkomsttagare än höginkomsttagare. Risken att dö i sjukdomen är mer än dubbelt så hög. Skillnaderna beror bara delvis på livsstilsfaktorer, som för övrigt också påverkas av den sociala situationen. Ändå brukar inte låg inkomst nämnas som riskfaktor för hjärtsjukdom.

Det finns mycket stora skillnader mellan olika kommuner och bostadsområden. I Danderyd är medellivslängden bland män nästan åtta år högre än i Pajala. Jämför vi bostadsområden som Rinkeby och Danderyd är ohälsotalen fyra gånger högre i Rinkeby än i Danderyd. Bland människor med funktionsnedsättning är det tio gånger så vanligt med nedsatt självrapporterad hälsa, ofta utan att den har ett direkt samband med orsakerna till funktionsnedsättningen. Det kan handla om dålig tandhälsa eller om dålig psykisk hälsa.

Som det har sagts här tidigare har ungdomars psykiska hälsa försämrats mycket påtagligt sedan början av 1990-talet. Nästan en tredjedel av de unga kvinnorna har besvär av oro, ängslan eller nedstämdhet. Allt fler ungdomar medicinerar mot depression och uppmärksamhetsstörningar.

Men hälsoskillnader är inget naturligt tillstånd. De handlar om hur vi ordnar vårt samhälle och hur delaktiga människor känner sig i de beslut som fattas. Hälsoskillnader går att minska, och befolkningens hälsa är ett av de viktigaste kriterierna på om vi lever i ett bra samhälle.

Vi i Vänsterpartiet vill återupprätta en folkhälsopolitik med det övergripande målet att minska klass- och könsklyftorna i fråga om hälsan och där man på ett systematiskt sätt påverkar de samhällsförhållanden och miljöfaktorer som skapar ohälsa.

En folkhälsopolitik värd namnet inriktar sig inte nästan enbart på frågor om individuell livsstil, utan den lyfter fram folkhälsans sociala bestämningfaktorer om ekonomisk och social trygghet, delaktighet och inflytande, arbete och ett samhälle där alla får bidra utifrån sin förmåga.

Den borgerliga regeringen har på ett systematiskt sätt nedrustat den svenska folkhälsopolitiken och, som jag sade tidigare, gjort hälsa till en fråga om individuell livsstil. På så sätt vältrar man över skulden för ohälsan på människorna själva och deras levnadsvanor.

Som tidigare sades har Världshälsoorganisationen uppfordrat medlemsländerna att lägga fram egna program för att minska de sociala skillnaderna i fråga om hälsan. Också här är vi i Sverige mycket passiva i dag.

I den motion om folkhälsa som vi i Vänsterpartiet har skrivit har vi lyft fram några frågor som är konkreta just på folkhälsoområdet. Det är rätt konstigt att vi inte har en kontinuerlig och rutinmässig statistik som visar socioekonomiska skillnader i hälsa så att vi kan följa hur de utvecklas och dra slutsatser av det. En sådan statistik borde självklart finnas i Sverige.

Man använder också alldeles för lite hälsokonsekvensbedömningar. Det är en analysmetod som syftar till att vi som fattar beslut ska se de samlade hälsoeffekterna av ett politiskt beslut. Det borde man kunna göra på nationell, regional och lokal nivå. Genom denna metod mäter man också människors delaktighet i besluten.

Jag kan inte annat än fundera på vad en hälsokonsekvensbedömning skulle säga om försämringarna av till exempel a-kassan.

Det finns också starka samband mellan hälsa och diskriminering. I den folkhälso rapport som Folkhälsoinstitutet gjorde kom man fram till att det är färre människor som i dag känner sig diskriminerade och kränkta. Men bland de människor som är diskriminerade är den samlade ohälsan betydligt större än bland svenskarna i genomsnitt. Därför är det viktigt att kunskaperna ökar om sambandet mellan diskriminering och ohälsa. Därför har vi också lyft fram hbt-personers hälsa som en viktig del. Vi vet att till exempel unga hbt-personer oftare begår självmord, ofta mår sämre och ofta är utsatta för diskriminering. Dessa samband måste lyftas fram. Det måste finnas en medvetenhet och kunskap om detta samtidigt som vi måste motverka diskrimineringen.

Vi har också lyft fram, som sades här tidigare, att det är viktigt med långsiktiga satsningar på förebyggande insatser. Det är också viktigt att vi tar till oss lärdomar av de satsningar som görs och utvärderar dem.

Det krävs ett mer jämlikt och jämställt samhälle för att förbättra hälsan över lag och för att minska skillnader som finns i fråga om hälsa mellan olika grupper.

Om man tittar på olika former av forskning om ojämlikhet och hälsa visar den att stora inkomstklyftor försämrar människors hälsa. I ett land som Sverige är det inte i första hand människors inkomstnivå som har betydelse, utan det är den ekonomiska ojämlikheten och dess konsekvenser som ger negativa effekter på hälsan. De ekonomiska klyftorna får naturligtvis störst konsekvenser för dem med lägre inkomster. Men även i högre inkomstgrupper finns ett negativt samband mellan hälsa och ekonomisk ojämlikhet.

Då är jag lite grann tillbaka där vi började.

Vi måste ha en folkhälsopolitik där vi tittar på vilket samhälle vi vill ha och där vi gör strukturella insatser. Ska vi få en folkhälsa hänger det mycket samman med att minska klyftor mellan rika och fattiga, att minska klyftor mellan kvinnor och män, att bekämpa diskriminering och att ha ett samhälle med delaktighet och trygghet.

Anf. 151 HENRIK RIPA (M):

Fru talman, ledamöter! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag i betänkandet samt avslag på alla motioner på grund av att arbete pågår.

Den här regeringen har gjort mycket för folkhälsan. Frihet är viktigt samtidigt som frihet kräver kunskap och möjlighet till rationella val.

Det övergripande nationella målet för folkhälsoarbetet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa, på lika villkor för hela befolkningen.

Många ovanor börjar när vi människor är unga, så det handlar om att skapa en bra start i livet för oss. Beräkningar visar att den påverkbara ohälsan i dagsläget kostar 120 miljarder per år, enligt Folkhälsoinstitutet. Ohälsan kan minskas betydligt, bland annat genom förutsättningar för sundare matvanor, ökad fysisk aktivitet samt minskat bruk av alkohol och tobak. Bara rökningen dödar dagligen 18 svenskar. De flesta har börjat röka före 18 års ålder.

Folkhälsopolitiken är viktig för att det ska vara lätt för människor att göra goda val. Men folkhälsopolitiken kan också vara skillnaden mellan liv och död. Föräldrastöd, självmordsförebyggande arbete, kost, fysisk

aktivitet samt minskad användning av tobak var de viktigaste frågorna i folkhälsopropositionen 2008.

Under 2012 ligger prioriteringarna på införandet av den nya ANDT-strategin, på att tillsammans med SKL jobba för en rationell och återhållsam förskrivning av antibiotika i sjukvården och på att ta fram öppna jämförelser på folkhälsoområdet för att tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar för en bättre folkhälsa.

Folkhälsan är viktig, men mycket av det folkhälsofrämjande arbetet kan bli bättre när det gäller både att ge effekt och att vända sig till målgrupper med störst behov.

Regeringen jobbar för att alla folkhälsoinsatser ska bygga på vetenskaplig grund och på beprövad erfarenhet. Detta är ett högt satt mål. Bara för drygt en månad sedan fick Folkhälsoinstitutet i uppdrag att utreda hur man kan införa den utvärderingsmodell som kallas för Gradesystemet.

De motioner som socialutskottet behandlar i detta betänkande visar att regeringen med sin folkhälsopolitik är på rätt väg. När det gäller folkhälsa visar den på ett engagemang för särskilt utsatta grupper – ungdomar, hbt-personer och äldre. Detta engagemang delar självklart vi nya moderater.

I Sverige har hälsan mätt i medellivslängd förbättrats. Jag får erkänna att det inte bara är Alliansens förtjänst. Det här arbetet har skett i många decennier. Ett stort antal hälsoproblem har minskat över tid.

Det finns också många utmaningar i vårt samhälle.

Rökningen – som jag tidigare nämnt dör 18 svenskar dagligen till följd av rökning – ökar bland unga tjejer.

Fortfarande finns det tydliga skillnader i hälsa mellan olika grupper. Det kan handla om utsatta personer avseende socioekonomiska förhållanden och om personer med utländsk bakgrund, med funktionsnedsättning eller hbt-tillhörighet.

Vi vet att andelen skador bland barn och unga är 40 procent större i de socioekonomiskt svaga grupperna jämfört med hur det är i de starka grupperna. Risken för depression och ångest är också dubbelt så stor.

En analys av förändringarna under de senaste fem åren visar på ett antal framgångar i folkhälsoarbetet, framför allt på två viktiga områden: Allt färre röker nu dagligen, och totalkonsumtionen av alkohol har minskat något.

Regeringen har en tydlig inriktning med nationella handlingsplaner och har tilldelat området ekonomiska och personella resurser. Man har satsat på samordningsfunktioner på nationell, regional och lokal nivå. Ett exempel är länsstyrelsernas samordnare av det alkohol- och drogförebyggande arbetet.

På andra områden kunde man önska större förändringar, framför allt när det gäller att ge barn och unga en god start. Förutsättningarna för att kunna fullfölja skolan med fullständiga betyg vet vi är en avgörande faktor. Där hoppas vi att den nya skolreformen om ett antal år visar på en positiv trend.

Vi vet att tryggheten för ungdomar är avgörande. När det gäller mobbning har Skolverket gjort en kunskapsgenomgång, och det finns mycket goda intentioner. Tyvärr fungerar det inte lika bra i verkligheten. Men nu finns det en universitetskurs för lärare i hur man motverkar

mobbing. Den nya skollagen stärker kraven på skolhälsovård. Dessutom vet vi att otrygghet ofta omöjliggör lärande.

I Lerum hade vi en 14-åring som, tragiskt nog, tog sitt liv. Detta påverkade oss alla starkt och blev en nystart i vårt antikränkningensarbete.

Att invandrare och unga lågutbildade kvinnor fastnar i tobaksberoendet, som man vet kommer att ge dem år av ohälsa och en för tidig död, kan inte stoppas enbart genom upplysning. Nya skärpta lagar kommer även att krävas. Vi måste gå vidare med tobakskonventionen och bli föregångare när det gäller arbetet med att motverka rökning.

Jag träffar många engagerade som jobbar med just dessa frågor – Tobaksfakta, Visir, A Non Smoking Generation och nu senast Sjuksköterskor mot Tobak.

I folkhälsoarbetet är det viktigt att arbeta med metoder som fungerar. I samarbetet med Sveriges Kommuner och Landsting har man enats om Metodbanken som ska vara ett verktyg för att få fram information om hälsofrämjande och förebyggande åtgärder och om hur man kan förmedla den informationen.

Ett sådant exempel som jag själv har från Lerum är Livsrumsvveckan. På ett positivt sätt försöker man lyfta fram vad som kan göras för att få ett hälsosammare liv – detta utan pekpinnar. Årligen har man 22 000 besökare. Det senaste temat var barns och ungas psykiska hälsa. Man kan konstatera att detta arbete ger resultat – ett arbete som sker tillsammans med föreningar och företag.

Det goda exemplet måste spridas. Det är så vi förändrar.

Utan hälsa blir alla andra frågor ganska oviktiga.

Med detta yrkar jag, som sagt, bifall till socialutskottets förslag i betänkandet. För övrigt anser jag personligen att rökning bör förbjudas i Sverige.

(Applåder)

Anf. 152 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Sitt anförande inledde Henrik Ripa med att tala väl om goda levnadsvanor och om att göra det lätt för människor att göra goda val. Jag delar den uppfattningen. Det är viktigt att se att det handlar om både livsvillkor och levnadsvanor.

Men när det gäller regeringens prioritering handlar det år 2012 om ANDT-strategin, en strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken – detta sagt för den som lyssnar på debatten och som inte vet vad förkortningen står för. Det här är inriktat på levnadsvanor.

I betänkandet står det att Folkhälsoinstitutet i november 2010 har redovisat förslag. Man har pekat på behovet av insatser, till exempel för personer med hbt-identitet. Institutet har lagt fram förslag där man säger att regeringen ska tillsätta en nationell samordningsgrupp för folkhälsa som ska bestå av representanter för myndigheter och departement.

När kommer regeringen att tillsätta denna grupp, och vad kommer man att göra för att förbättra situationen för hbt-personer?

Henrik Ripa sade också i sitt anförande att man ska vända sig till målgrupper där det blir mest effekt. Vilken vetenskaplig grund anser Henrik Ripa att det finns för selektiva insatser jämfört med generella insatser?

Anf. 153 HENRIK RIPA (M) replik:

Fru talman! En exakt tidpunkt för när nämnda grupp kommer i gång är en information som jag inte har.

När det gäller insatserna, om de ska vara generella eller om de ska vara riktade till vissa grupper, kan jag inte exakt peka på forskning avseende det ena eller det andra. Men min uppfattning är att resurser som satsas på speciellt utsatta grupper ger större verkan jämfört med generellt genomslag på befolkningen som helhet.

Anf. 154 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Det finns faktiskt ganska mycket forskning som visar att generella insatser ger större effekt än selektiva insatser. Bland annat kan jag nämna Chess, ett center vid Karolinska Institutet här i Stockholm. Det finns också internationell forskning som WHO plockat fram i rapporten *Closing the gap in a generation*. Där pekar man på att det totalt sett handlar om insatser som innebär bättre livsvillkor. Det i sin tur ger människor större möjlighet att göra val i praktiken, i stället för enbart individriktade insatser när det gäller levnadsvanor. Den forskningen rekommenderar jag att regeringen tar till sig.

Vi har också praktiska exempel i Sverige. Antirökkampanjer i skolan har inte haft så jättegod effekt om man utvärderar vad som har hänt. Att införa förbud mot rökning på krogen, en generell insats, hade effekt.

Min konkreta fråga är om Moderaterna är beredda att införa en lag mot dold försäljning av tobak. Jag vet att Henrik Ripa personligen vurmar för antitobaksarbete. Å ena sidan säger regeringen att man vill verka för ett minskat tobaksbruk, men å andra sidan säger regeringen att man vill börja exportera snus. Hur hänger det ihop?

Anf. 155 HENRIK RIPA (M) replik:

Herr talman! Om jag börjar med den andra delen kan jag konstatera att när det gäller tobaksdirektivet är vi inte helt framme med vilka åtgärder som kommer att vidtas varje år. Det är klart att min förhoppning är att man ska kunna införa dem, men jag kan inte i dag säga när detta blir aktuellt i Sverige. Enligt tobakskonventionen uppfattar jag att det är ett mål att införa det.

När det gäller de generella åtgärderna vet vi att den bästa åtgärden för att få en god folkhälsa är fullföljda studier. Att man har klarat av sin skolgång är en faktor som avgör väldigt mycket hur ens livskvalitet och hälsa blir längre fram. Där kan jag självklart se kopplingen mellan en väl fungerande utbildning och ett bra folkhälsoarbete.

Anf. 156 GUNNAR SANDBERG (S) replik:

Herr talman! Henrik Ripa och jag är överens om väldigt mycket inom folkhälsopolitikens område, men det finns vissa skiljelinjer. Arbetsmarknadspolitiken är en sådan.

För att främja en bra folkhälsa är det viktigt att människor har ett arbete. I januari för sex år sedan var 28 000 personer långtidsarbetslösa. Det var oacceptabelt, tyckte regeringen. Men ni hade ett recept, och det var arbetslinjen, som skulle bryta utanförskapet.

Sedan 2006 har långtidsarbetslösheten ökat med 143 procent enligt Arbetsförmedlingens nya siffror, och i dag är 68 000 långtidsarbetslösa. Det är oacceptabelt. Men regeringen är tyst. Tar du ansvar, Henrik Ripa?

En och en halv miljon svenskar står utanför a-kassa. Färre sjuka får ersättning, och på två år har försörjningsstödet ökat med 30 procent. De arbetslösa saknar ofta rätt kompetens för de nya jobben. Många har fel eller för låg utbildning. Samtidigt har komvux och arbetsmarknadsutbildningarna bantats. Av dem som utförsäkrats har bara en av tio fått arbete. Två tredjedelar visade sig vara så sjuka att de fick återvända till sjukförsäkringen. Drygt en av tio har helt försvunnit ur försäkringssystemet, och resten är tillbaka hos Arbetsförmedlingen.

Om människor lär sig att om den egna ekonomin kör i diket eller om de blir av med jobbet och vet att de får skattelättnader om de får ett arbete kommer de att få ett jobb. Det fungerade inte, Henrik Ripa. Hårdare krav på sjuka och arbetslösa gjorde inte folk friska och anställda. Regeringens politik har inte minskat arbetslösheten och har inte minskat utanförskapet. Däremot har det blivit svårare att inte ha ett jobb. Det var väl inte det som var meningen?

Anf. 157 HENRIK RIPA (M) replik:

Herr talman! Ja, om Sverige hade varit en egen planet skulle man självklart ha kunnat se det på det sätt som Gunnar gör. Men för oss som ser att det finns någonting utanför våra gränser, med den kris som pågår i omvärlden, där arbetslösheten skenar, där ekonomierna går över styr, där hela världen påverkas av det läge som råder, och vi kan konstatera att Sverige är ett av de få länder som klarar sig i denna situation blir bilden lite annorlunda.

Att Sverige skulle stå helt opåverkat i den här förändringen är ganska orimligt. Jag är helt övertygad om att med en socialdemokratisk politik hade de här siffrorna varit oerhört mycket högre än vad de är i dag.

Väljer man att inte se omvärlden och den kris som pågår runt omkring oss och bara jämför två årtal med varandra kan man påvisa vad man vill. Men vi lever med en omvärld, som sagt, och där har vi lyckats klara dessa frågor betydligt bättre än de flesta andra länder i världen.

Anf. 158 GUNNAR SANDBERG (S) replik:

Herr talman! Att minska de socioekonomiska klyftorna är kanske det som skapar den bästa folkhälsan och minskar ojämlikheten i folkhälsan, där de sjuka och de arbetslösa har en svag ekonomi.

Vi har fått en rapport om ekonomiskt bistånd och antalet biståndsmottagare som är 16 år och äldre kommun för kommun. I Västra Götaland var antalet uppe i 9 324 och i Jämtland 549. I din kommun, Henrik Ripa, Lerum, har det stigit med 185. Det är också en grupp som har särskilt svårt att klara sig och som säkert förväntas få en sämre hälsa.

I går presenterade Aftonbladet att antalet arbetsplatsolyckor ökar. En dödas varje vecka, och minst 500 kommer att skadas allvarligt kommande år. Olyckorna på jobbet minskar inte längre. Varje år dör tusen människor av arbetsrelaterade sjukdomar.

Här har vi också ett viktigt område inom arbetsmarknadspolitiken, och det är arbetsmiljön. Regeringen har lagt ned Arbetslivsinstitutet, varför vi i dag saknar verktyg till bättre arbetsmiljö och arbetsliv. Ar-

betsmiljöverkets resurser har kraftigt minskat, vilket bland annat har lett till betydligt färre inspektioner av farliga arbetsplatser.

På vilket sätt, Henrik Ripa, främjar det folkhälsan?

Prot. 2011/12:79

1 mars

Folkhälsofrågor

Anf. 159 HENRIK RIPA (M) replik:

Herr talman! Tittar man på arbetsmiljön får man säga att det är självklart att ansvaret ligger hos de företag, kommunala organisationer och landsting som har de här anställda. Det största ansvaret måste ju finnas där. Sedan ska vi ha tillräckligt med tillsyn för att se att lagar och förordningar följs. Det tycker jag är en självklarhet.

När det gäller den andra frågan, om att biståndet ökar, kommer jag tillbaka till det som vi pratade om tidigare. Det är inte konstigt om försörjningsstödet ökar när vi ser en omvärld i kris och arbetslösheten skenar runt om i världen. Att tro att vi då skulle stå helt skadeslösa, även om vi har lyckats minimera effekterna av det hela, är inte rimligt.

Anf. 160 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Det vi debatterar i dag är ett motionsbetänkande, ett spretigt sådant, där några av alla de frågor som finns inom folkhälsoområdet tas upp. Det är alltså inte ett propositionsbetänkande. Jag väljer att ändå ta upp lite allmänna synpunkter.

Jag känner inte igen beskrivningen av Sverige som nästan ett u-land när det gäller folkhälsoarbete. Sverige brukar lyftas fram som ett av de främsta länderna och får därför också ansvaret att i internationella sammanhang vara spindeln i nätet för att ta fram förslag till program som gäller folkhälsoområdet.

Som exempel kan jag nämna att Sverige fick ansvar för det EU-program som har tagits fram när det gäller förebyggande insatser för äldre människor och där man kunde visa att det viktigaste var – det har jag sagt förut här i kammaren – att människor känner att de behövs. Sedan kom det här med skador, tobak, alkohol och läkemedelsanvändning.

Man ser också med stort intresse på det projekt som pågår i Malmö där de har tagit fasta på de sociala olikheterna i hälsa för att se om det går att hitta metoder för att komma åt dem och se på deras orsaker. Där vet vi en hel del, och det är att kort utbildning betyder mycket för hur man kommer att framleva sitt liv och hur gammal man blir. Det är avsevärda skillnader i medellivslängd både inom ett land och mellan länder. I Sverige kan det skilja sex år mellan olika delar av landet, och inom Europa-regionen i sin helhet skiljer det 20 år.

Det pågår en studie ledd av sir Michael Marmot där man djupdyker i vad som ligger bakom skillnaderna, som man vet ganska mycket om, men framför allt hur man kan angripa dem. Det visar sig att det är ganska olika tillvägagångssätt som man måste använda.

Det blir väldigt tydligt i dessa sammanhang att ansvaret för att ge bra förutsättningar för en god hälsa ligger på olika nivåer.

I Sverige har staten ett tydligt ansvar genom sina myndigheter. Vi har Folkhälsoinstitutet, Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet – jag ska inte räkna upp alla – som ger underlag som sedan kommuner och landsting men också det civila samhället och den ideella sektorn använder.

Det är ju inte alltid som samhället som sådant är den bästa sändaren. De ideella organisationerna kan vara mycket bättre på att sända ut ett verkningsfullt budskap.

Som företrädare för Socialstyrelsen grubblade jag på de sex till åtta brödsnivorna. Vi var helt fel sändare av att svenska folket skulle äta sex till åtta brödsnivor om dagen. Konsumentverket däremot, som var med i samma veva, var mycket bättre, för de var konsumenternas företrädare, medan Socialstyrelsen var överheten.

För att gå över till den civila sektorn och forskarvärlden: Vi i Socialstyrelsen tänkte gå ut med att svenska folket som ett nyårslöfte skulle sluta röka på nyårsdagen. Men så slog det oss: Vi är inte rätt sändare. Cancerfonden gick ut i stället. Det var rätt sändare, för det blev så tydligt: rökning och cancer.

Det är på det sättet vi i Sverige arbetar. Vi har kunskapsunderlag och letar fram vem som är rätt sändare för att den enskilda människan ska känna sig motiverad att ändra sina vanor av olika slag. Man är också olika mottaglig i olika delar av livet. Ungdomar, rökning och cancer: Cancer kommer så långt bort – det får jag fundera på sedan. Äldre människor är däremot väldigt medvetna om att det aldrig är för sent att sluta röka. Kunskapsunderlag ska sändas på lite olika sätt.

Jag hade förberett att kommentera de olika reservationer och motioner som finns i betänkandet. Men den tidigare debatten har egentligen inte handlat om dem utan varit mer allmän, så jag tackar nu för ordet.
(Applåder)

Anf. 161 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ja, Barbro Westerholm, Sverige har haft gott anseende när det gäller folkhälsopolitiken, precis som vi har haft gott anseende när det gäller miljöområdet. Effekten hänger i ganska länge efter de insatser som man har gjort.

Vi var tidigt ute och jobbade aktivt sedan FN hade tagit beslut om att man skulle jobba med folkhälsopolitiken. Det gjorde Sverige. Vi var tidigt ute och beslutade om en lagstiftning 2003.

Men i dag hörs det inte lika mycket på den internationella nivån om det som Sverige som stat gör. Det finns många intressanta initiativ och saker som sker runt i landet.

Barbro Westerholm nämnde Malmö hållbarhetskommission, som arbetar på ett väldigt bra sätt. Där har man tagit till sig forskare och personer från civilsamhället för att se vad man kan göra i Malmö kommun. Det kommer från ett politiskt initiativ från majoriteten i Malmö, där Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet har tillsatt den kommissionen, just för att man ska jobba strategiskt med folkhälsoarbetet.

Men i Sverige, till exempel till skillnad mot Danmark, finns det inget lagstadgat ansvar för folkhälsoarbete för kommunerna. Vi har inte det i Sverige. Det har föreslagits av bland annat Miljöpartiet i denna kammare, och det finns med i det här betänkandet, men det är lagt för förenklad behandling i dag.

Är Barbro Westerholm beredd att arbeta för en lagstiftning när det gäller kommunalt ansvar?

Anf. 162 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Det finns redan i hälso- och sjukvårdslagen sedan 1982. Det handlar om att använda den möjligheten.

Allt står inte i tidningarna. Det pågår mycket arbete som inte syns där. Jag har inte alls den bild som du har när det gäller det internationella engagemanget. Jag sitter i Marmotkommissionen och ser vad som händer.

Det har talats om en kommission, som en del tror är lösningen på problemet. Vi har haft en sådan kommission. Den leddes först av dåvarande statsministern Ingvar Carlsson. Sedan togs den över av Kjell-Olof Feldt, eftersom statsministern inte hade tid. Sedan sjönk nivån på dem som hade ansvaret, och till slut upplöstes det hela. Det var inte rätt sätt att arbeta på.

Jag tror mycket mer på att de myndigheter som vi har delegerat ansvaret till ska ha en bra samverkansform. Där pågår det en utredning ledd av Stefan Carlsson, och den kommer den 15 maj, om jag minns rätt, med ett förslag på hur myndigheterna inom det sociala området och därmed också folkhälsoområdet kan samordna sina resurser på ett bättre sätt.

Det kommer naturligtvis att ha ringar-på-vattnet-effekt ute i kommuner och landsting, för det handlar ju om att samverka med andra sektorer än hälso- och sjukvården.

Anf. 163 GUNVOR GERICSON (MP) replik:

Herr talman! Hälso- och sjukvårdslagen har vi haft sedan 1982. Jag har själv jobbat inom hälso- och sjukvården. Ordet ”hälsa”, som man petade in 1982, har tyvärr inte haft någon större betydelse i praktiken förrän en bra bit in på 90-talet.

Det jag pratade om handlar om det kommunala ansvaret för det breda folkhälsoarbetet. Det är inte något lagstadgat ansvar. Hälso- och sjukvårdslagen reglerar det som handlar om målområde 6, det vill säga hälso- och sjukvårdens ansvar.

Kommunen har ett mycket viktigt ansvar för att se till att samla olika grupper, det civila samhället, som Barbro Westerholm pratade väl om, för att tillsammans jobba strategiskt med folkhälsofrågorna. I Danmark har man gjort en sådan lagstiftning, men i Sverige har vi inte det.

Den politikerkommission som Barbro Westerholm gjorde en historiebegränsning av är något helt annat än de expertkommissioner som nu jobbar. Marmotkommissionen, när det gäller WHO:s rapport, hade en representant från Sverige i Denny Vågerö, som arbetar vid Chess. I Malmö har man också samlat flera experter för att skanna av vilka olika insatser man kan göra för att komma åt den ojämlika hälsan.

Det är klart att man gärna vill lyfta fram några enskilda exempel. Det görs mycket bra på lokal nivå – men inte på central nivå och inte på statens nivå, vilket var det jag ville påpeka.

Slutligen vill jag fråga: Var det inte brödbranschen som startade den där kampanjen en gång i tiden och egentligen inte alls Socialstyrelsen?

Anf. 164 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Det var Socialstyrelsen, Brödinstitutet och Konsumentverket tillsammans. Men ingen människa kommer ihåg de båda andra, för man upplevde just överheten i Socialstyrelsen. Dessutom var affi-

scherna på höga ARE-bolagspelare, så satt man i en bil kände man sig faktiskt också nedtryckt av budskapet. Men det var lärorikt.

Jag tycker inte att vi ska lagstifta om allt. Det finns redan nu kunskap och förutsättningar som gör att man kan arbeta vidare på de olika nivåerna.

Det jag dock efterlyser är mer av hälsoekonomiska studier, för dem som har hand om skattepåsarna i kommuner och landsting, och det gäller även den statliga nivån och säkert också ideella organisationer. De mänskliga vinsterna borde vara självklara. Men när det kommer till pengarna är frågan: Vad får vi ut? Hur ska vi prioritera gentemot andra insatser? Där behövs hälsoekonomisk forskning.

Vi vet att rökningen nu kostar 30 miljarder per år i Sverige. Den viktigaste insatsen skulle vara – jag håller med Ripa här – om vi fick alla människor i Europa, inklusive Sverige, att sluta röka. Wow, vad bra det skulle bli när det gäller hälsan!

Anf. 165 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Det övergripande nationella målet för folkhälsoarbetet är att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. En god folkhälsa är avgörande för hur vi ska klara den framtida hälso- och sjukvården.

Folkhälsoarbetet måste bedrivas inom många politikområden och på alla nivåer, vilket tydligt framgår av de elva målområden som utvecklats inom det nationella målet för folkhälsoarbetet. Bland målområdena finns Barns och ungas uppväxtvillkor och, som ett av målen, Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel.

Det sker mycket inom folkhälsoarbetet. Hälso- och sjukvården och socialtjänsten är två särskilt viktiga aktörer för en god folkhälsa, och Socialstyrelsen har i uppdrag att redovisa den långsiktiga utvecklingen av folkhälsan ur ett befolkningsperspektiv.

Det är oerhört viktigt att barn och unga redan under uppväxten får lära sig betydelsen av kost och motion och de skadeverkningar som bruk av alkohol, narkotika, dopning och även tobak kan ge. För mig handlar det här inte bara om kristdemokratisk politik. Det handlar om hela svenska folkets mående.

Herr talman! Lika viktigt inom folkhälsoområdet är insatserna mot antibiotikaresistens och mot vårdrelaterade sjukdomar. Engelsen Alexander Fleming som upptäckte penicillinet och fick Nobelpriset 1945 varnade redan då för att bakterierna kunde bli resistenta. Även om Sverige har en relativt kontrollerad förskrivning av antibiotika går det att minska användningen. Den prestationsbaserade patientsäkerhetsstrategin som innebär att landstingen har som mål att minska förskrivningen av antibiotika med 30 procent per år under åren 2012–2014 är ett sätt som kommer att ge goda resultat. Ändå vet vi att kommande generationer kommer att drabbas. Men vi vet också att om människor mår bättre kommer medicineringen och ohälsotalet att minska.

De frivilliga ungdomsmottagningarna har en mycket viktig funktion när det gäller att främja hälsa och förebygga ohälsa relaterad till sexualitet och samliv. Vi kristdemokrater vill se fler ungdomsmottagningar, minst en i varje kommun. Den ungdomsmottagning som finns på nätet, umo.se, är ett bra stöd för både killar och tjejer eftersom det kan vara

långa avstånd till närmaste mottagning, och kanske vågar man i början inte ställa sina frågor till en vuxen. Men umo.se ersätter givetvis inte ungdomsmottagningarna. Skolhälsovården är också en viktig aktör när det gäller tidiga insatser eftersom man möter alla skolelever.

Herr talman! När det gäller folkhälsan kan jag inte gå förbi alkoholens skadeverkningar. Då tänker jag framför allt på barnen och deras uppväxtvillkor. Enligt Folkhälsoinstitutet växer vart femte barn upp med föräldrar som dricker för mycket. Det handlar om 400 000 barn i vårt land. Det är vart femte barn i Sverige, alltså uppskattningsvis – lyssna! – tre barn i varje klass.

Vi har i Sverige ca 300 000 alkoholmissbrukare. Runt varje missbrukare räknar vi med att det finns fem anhöriga som drabbas på olika sätt. Så många som 1,5 miljoner människor i Sverige far alltså illa på grund av alkoholen.

En tredjedel av alla trafikdödade är alkoholpåverkade, och hälften av alla drunknade. 99 av 100 grova ungdomsbrott är alkoholrelaterade. Åtta av tio våldsbrott i samhället utgörs av så kallat alkovåld.

I var fjärde sjukhussäng ligger en patient med alkoholrelaterade sjukdomar. En femtedel av alla som söker akutvård är alkoholpåverkade och så vidare. Sedan har vi överdödligheten och de sociala konsekvenserna med ödelagda äktenskap och vänskapsband och förstörda uppväxtförhållanden för barn.

Samtidigt är det positivt att Systembolaget i Sverige har tagit in folkhälsan som en viktig del i sin policy. Vi kristdemokrater värnar om Systembolagets monopol bland annat för att det är en viktig informationskälla till svenska folket om alkoholens skadeverkningar.

Herr talman! Till sist: Anhöriga är lika drabbade som de som dricker. Så här berättar en ung person på en offentlig sajt på internet:

”Jag är en tonårstjej som har en pappa som är alkoholist och det har han varit hela mitt liv och länge före det. Han är även maniskdepressiv, har ångest och sociala problem. Detta blandat med hans alkoholmissbruk gör att han inte har det så lätt med sig själv vilket drabbar hela familjen. Jag tycker verkligen jätte synd om min pappa, vet att han har det riktigt svårt och jag älskar honom även om det väldigt ofta känns som jag hatar honom.

Pappas problem har även gett mig problem. Jag har bl.a. ångest och mycket dåligt självförtroende, tänker hela tiden på att min familj skall må bra. vilket gör att jag har jätte svårt att ha kul själv. Jag vet att jag har jätte kul tillsammans med mina kompisar, men ändå är det något i mig som ofta säger att jag borde stanna hemma och umgås med min familj och se till att det har det bra. och att ta hem kompisar till mig finns inte ens i min värld, eftersom jag inte vill att de skall se min pappa full! (—)

är det någon som känner igen sig? svara gärna, jag känner mig ensamast i världen!”

Så upplever en av 400 000 barn det i vårt land i dag 2012. Det är långt ifrån läkaren Galenos definition på hälsa som han myntade på 200-talet e. Kr.: ”Hälsa är ett tillstånd i vilket vi varken lider ont eller är förhindrade från det dagliga livets funktioner.”

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande SoU12.

Anf. 166 MARGARETA SANDSTEDT (SD):

Herr talman! Jag vill bara göra ett förtydligande i förhållande till mitt senaste anförande. Jag yrkade bifall till motion 648. Jag menar naturligtvis reservation 9. Jag ville bara korrigera detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

*Svar på
interpellationer*

19 § Svar på interpellation 2011/12:222 om Nationellt kompetenscentrum Anhöriga

Anf. 167 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Lena Hallengren har frågat mig om jag har för avsikt att göra Nationellt kompetenscentrum Anhöriga, NkA, till permanent verksamhet, vilka förutsättningar jag ser att Kalmar län har för att få behålla NkA som permanent verksamhet i Kalmar och hur min tidsplan ser ut i detta ärende.

Inom äldreområdet finns sedan 2008 två nationella kompetenscentrum, Svenskt Demenscentrum och Nationellt kompetenscentrum Anhöriga, NkA. Regeringen avsätter 10 miljoner kronor per år till de båda kompetenscentrumen. Deras uppdrag är bland annat att samla in, strukturera och sprida kunskap om vård och omsorg om äldre personer.

Det innebär till exempel att kartlägga erfarenheter från hela landet, att ta del av och sammanställa utvärderingar och forskningsresultat samt att sprida goda exempel. Kompetenscentrumen ska också verka för att påskynda kunskapsutveckling mot en mer tillämpad och praktisk inriktning och fungera som en länk mellan forskning, praktik och beslutsfattare. Målgruppen för insatserna är såväl arbetsledare och andra anställda som beslutsfattare, äldre personer och anhöriga.

I början av år 2011 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att svara för en utvärdering av kompetenscentrumens etablering och verksamhet.

Den utvärdering som Socialstyrelsen lämnade till regeringen i december 2011 visar bland annat att NkA har lyckats väl när det gäller att sprida och synliggöra sin verksamhet. Närmare 800 anhöriga, politiker, tjänstemän och anhörigsamordnare har deltagit i 66 lärande nätverk runt om i landet.

Några exempel på specifika framgångsfaktorer är att organiseringen av NkA är spridd över landet. Det gör det möjligt att fånga upp kompetens och att sprida resultat. Man har ett evidensbaserat arbets- och förhållningssätt i produktionen av kunskap, och de anhöriga uppfattas och ges en roll som aktiva i denna produktion.

Utvärderingen lyfter även fram specifika frågor som NkA bör utveckla, som exempelvis att arbeta mer gentemot landstingen, lyfta frågan till central politisk nivå för att öka medvetenheten och bidra till ett anhörigvänligt arbetsliv och en anhörigvänlig vård och omsorg som helhet samt att vidga arbetet mot andra anhörigrupper än äldre.

Jag vill i detta sammanhang understryka att jag är glad för resultatet av utvärderingen. Den visar på att de båda kompetenscentrumen i stort har lyckats med uppdraget. Det har varit nödvändigt att ta del av den utvärdering som nu finns, och den fortsatta finansieringen kommer att

behandlas i sedvanlig ordning. NKA består av många samarbetspartner, och den geografiska placeringen är en fråga som ankommer på samarbetsparterna att lösa.

Prot. 2011/12:79
1 mars

---

*Svar på
interpellationer*

Anf. 168 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Tack, Maria Larsson, för svaret! Anledningen till att jag engagerar mig särskilt i frågan är kanske inte huvudsakligen mitt uppdrag som vice ordförande i socialutskottet utan snarare att jag är riksdagsledamot från Kalmar län, vilket också kommer att präglade våra diskussioner, hoppas jag. Den interpellation jag har ställt handlar ju ganska mycket om själva lokaliseringsfrågan.

Låt mig först säga någonting om Socialstyrelsen som ger ett utmärkt betyg till Nationellt kompetenscentrum Anhöriga. I den färskva utvärderingen ger man högsta betyg till det arbete som har bedrivits under drygt tre år. Och man föreslår att verksamheten ska bli permanent.

Utvärderingen har genomförts av Linköpings universitet tillsammans med Apels FoU-enhet. De pekar på att aktiviteten har varit hög, att man på relativt kort tid nått ut med sin information till ett stort antal organisationer, myndigheter och enskilda personer. Den framtagna kunskapen har också varit av god kvalitet, vilket har bidragit till att ge verksamheten hög legitimitet. Slutsatsen är att Nationellt kompetenscentrum Anhöriga har utvecklats i linje med det regeringsuppdrag man fick för tre år sedan och att det därför finns goda skäl att permanenta verksamheten. Det är också den rekommendation som skickas till Socialdepartementet.

Jag saknar fortfarande något mer definitivt besked om huruvida den ska permanentas eller inte. Det har ändå gjorts en utvärdering. Frågan är vilka ytterligare underlag som krävs för att man faktiskt ska sätta ned foten och bestämma sig för att det är en viktig verksamhet som borde permanentas.

Sakfrågan i sig är, som sagt, väldigt angelägen. Och de verkar lyckas med sitt arbete. I Socialstyrelsens utvärdering skrivs det också om betydelsen av att man vidgar arbetet till andra anhörigrupper än äldre, såsom anhöriga till barn och ungdomar med funktionsnedsättning, barn som är anhöriga, anhöriga till personer med psykisk ohälsa med flera. Man ska vara en resurs även när det gäller detta.

En sådan utvidgning av centrumets ansvarsområden utökar också själva centrumets arbetsuppgifter. Det skulle generera fler arbetsuppgifter, som jag ser det.

Anledningen till att jag ställer frågan är att Kalmar län är ett av de län som har den allra lägsta andelen statliga arbetstillfällen. Det är inte irrelevant på något sätt. Det saknas huvudkontor för någon statlig myndighet i Kalmar län. Att det finns arbetstillfällen som handlar om akademiska jobb är viktigt även för Kalmar län. Nu har vi ett universitet på plats. Men arbetstillfällen är naturligtvis viktiga för att man ska stanna kvar efter sina universitetsstudier.

Det förs en diskussion till och från om huruvida man kan flytta myndigheter eller om man ska lokalisera någon ny myndighet. Det är mycket enklare att lokalisera någonting som inte redan finns, någonting som ska lokaliseras, än att flytta någonting. Det vet vi allihop. Då tycker jag att det här är ett gyllene tillfälle att faktiskt passa på.

Det är en verksamhet i Kalmar län. Nu ska man samordna med andra delar, men det är ju inte ovanligt att man ser ett centrum som en möjlighet att samla en kritisk massa och också åstadkomma en god utveckling. Ska man permanenta verksamheten och förhoppningsvis också utöka den skulle det vara en fantastisk möjlighet för Kalmar län att få härbärgera en verksamhet som jag tror är viktig också för framtiden.

Jag hade en interpellationsdebatt med Mats Odell någon gång under 2006 eller 2007 och diskuterade då möjligheten till statliga jobb. Det var en ganska lång interpellationsdebatt som jag inte har tid att upprepa här, men den avslutades i alla fall med att dåvarande statsrådet Mats Odell sade: Vi ska tänka på att de delar av landet som har låg andel av statlig verksamhet ska stå högt upp på listan när det nästa gång är aktuellt att flytta ut statliga jobb till olika delar av landet. Där tror jag att Kalmar län har goda förutsättningar att komma upp.

Då känner jag att tillfället missas varje gång. Inte ens när vi sitter med en verksamhet med goda resultat som borde permanentas enligt Socialstyrelsens utvärderingar kan regeringen säga: Ja, det gör vi, och Kalmar har goda chanser.

Anf. 169 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag är glad över att Lena Hallengren uppskattar den här verksamheten, som jag har varit angelägen om att starta. Anhörigas insatser är nämligen betydelsefulla och förtjänar att uppmärksammas. Och kunskapen om vad det innebär att vara anhörigvårdare behöver spridas över landet.

Det var anledningen till att vi gav ett uppdrag med en utlysning. Alla fick komma in och ansöka om att etablera det här centrumet.

Det var då en första omgång på några år som vi naturligtvis ville utvärdera. Det betyder att utvärderingen har varit central för hur vi ska gå vidare. Men vi såg ett behov av att både samla kunskapen och sprida den. Det är anledningen till etableringen.

Jag blev oerhört glad – låt mig säga det – när jag läste Socialstyrelsens utvärdering. Det är sällan man läser så positiva utvärderingar som den av kompetenscentrum för anhöriga och den av Svenskt Demenscentrum. Bägge får ett väldigt gott betyg för att de snabbt har kommit upp på banan och etablerat en verksamhet som verkligen bygger nätverk för kunskapsspridning och också fungerar väldigt väl när det gäller att samla in den relevanta kunskapen. Det är självklart en bra grund för hur arbetet ska gå vidare.

Lena Hallengren som själv har varit statsråd vet naturligtvis hur formerna ser ut och att det är i samband med budgetprocesser som man beslutar om en fortsättning.

Det var viktigt att göra utvärderingen, att få den på bordet och veta att det här är en verksamhet som har varit lyckad. Jag kan väl ändå säga att det gavs en fingervisning när vi fattade ett beslut den 29 november 2011. Vi gjorde faktiskt precis det som Lena Hallengren efterfrågade, nämligen utvidgade uppdraget. Det är ett samarbete med Socialstyrelsen och Linnéuniversitetet. Man ska ha ett samarbete när det gäller ett nationellt utvecklingsarbete för stöd till barn i familjer med exempelvis missbruk, alltså barn som anhöriga.

Det här är ett utvecklingsarbete som ska pågå under perioden 2011–2014. Det ska också finnas en bas för kunskapsproduktion och kunskaps-spridning. Linnéuniversitetet genomför det här uppdraget i samarbete med NkA. Det betyder att NkA faktiskt har fått ett utvidgat uppdrag att arbeta med mer än bara anhöriga till äldre, som ju det första uppdraget gällde.

Låt mig också säga att jag har stor förståelse för viljan att se till att det finns etableringar i Kalmar län. Jag har själv mitt barndomshem i Kalmar län. Jag har en sommarstuga där nere. Det är ett fantastiskt län. Jag är den första att hålla med om det. Men vi måste ta saker och ting i rätt ordning.

När det gäller den här typen av nätverk har etableringen egentligen skett i hela landet, men basen finns i Kalmar län. Det viktiga med de här kunskapsspridande organisationerna är att de verkligen fungerar organiskt och att det finns tillgång till dem i hela landet. Det har man lyckats med. Men basen ligger i Kalmar. Det är naturligtvis en fråga för partnerskapet, i händelse av en förlängning, var man vill förlägga verksamheten.

Utvärderingen är som sagt fantastiskt bra. Det ger naturligtvis stora förhoppningar att det här ska kunna vara en verksamhet som fungerar väl också i framtiden, förutsatt att vi hittar budgetresurser för den.

Anf. 170 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag känner väl till att var en statlig verksamhet lokaliseras kan antingen avgöras av olika myndigheter, som ofta ser skäl till att vara så nära alla andra myndigheter som möjligt – det är ju inte aktuellt i det här fallet, eftersom den inte är lokaliserad i Stockholm – men jag är ganska övertygad om att även statsrådets engagemang i frågan när det gäller lokalisering spelar roll. Det skulle förvåna mig mycket annars.

Om man utökar verksamheten och om man permanentar verksamheten skapar det trygghet i organisationen. Jag tycker faktiskt att det också är en gest mot ett län som har en väldigt låg andel statliga jobb. Jag tycker att det inte ska förringas. Om man kommer från Stockholm eller bor i andra delar av Sverige med både många statliga myndigheter och många statliga jobb kanske den här frågan låter lite märklig och kanske lite futtig, om jag ska uttrycka mig så, men för ett län som har lite drygt 2,5 procents statliga jobb, en bra bit under snittet, spelar det roll. Det spelar roll om statsrådet har ambitionen att permanenta verksamheten eller inte.

Statsrådet säger att det är en fråga om budgetmedel. Är då beskedet att i samband med nästa budget ska beslut fattas om en permanentning, eller hur ska jag tolka det svaret?

Jag har en annan fråga, som anknyter till forskningen. Vi väntar ju också på en forskningsproposition. Ett annat område som beskrivs i Socialstyrelsens utvärdering är just frågan om forskning och utveckling inom anhängområdet som är relativt återhållsam, som de skriver. De skriver fortsättningsvis: ”Om forskning sker är den oftast teoretiskt inriktad. Nationellt kompetenscentrum Anhöriga vill försöka åstadkomma mer praktisk tillämpad forskning och att det skapas mer forskning inom området. Utvecklingen ska ske på ett mer systematiskt sätt och med vetenskapliga metoder. Det är av vikt att nå ut till forskare men också till den/dem som har forskningsanslag och kan bevilja medel.”

Jag vill mest litet nyfiket ställa frågan om det här är någonting som statsrådet spelar in i forskningspropositionen. Äldreomsorgsfrågor över huvud taget och forskning på äldre är väl inte det som riktigt är prioriterat när man tittar på hur forskningsmedel används. Vi har ju tillfälle i forskningspropositionen att möjligen gemensamt kunna driva och peka på detta. Det är en fråga.

De andra frågorna var alltså: Kan vi förvänta oss att i samband med budgeten få ett besked om verksamheten ska permanentas eller inte? Avser statsrådet att engagera sig i frågan om lokalisering?

Anf. 171 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Mitt engagemang för anhörigfrågor tror jag har varit synligt och tydligt, inte minst genom att vi har etablerat det här centrumet. Sedan 2008 finns det på plats.

Jag tror ändå att det är viktigt att säga att när man etablerar en ny verksamhet och har ett ansökningsförfarande är det betydelsefullt att titta på var det finns ett embryo till att kunna hantera den här verksamheten och ha en god kompetens. Nu har vi fått en utvärdering som säger att man har lyckats väldigt väl i Kalmar. Det finns från min sida självklart ingen ambition att flytta en verksamhet som är väl fungerande. Det jag säger är att det naturligtvis ibland är så att det inom ett partnerskap eller ett nätverk, som det här är, kan uppstå andra förhållanden som gör att verksamheten själv kan fundera på annan lokalisering. Det finns inga sådana ambitioner från min sida.

Sedan är det så att man i samband med budgeten beslutar om vad man ska använda statsbudgeten till nästkommande år. Det är ingen nyhet. Det har Lena Hallengren varit med om ganska många gånger. Därför ska jag be att få återkomma.

Inriktningen när vi startade verksamheten var att vi såg att det fanns ett behov av det här. När vi i november 2011 gav ett utvidgat uppdrag innebar det att vi fortfarande såg att behovet kvarstod. Sedan är ingenting klart förrän det är klart. Vi får återkomma med närmare besked när vi har haft en budgetgenomgång och budgetförhandlingar.

Låt mig när det gäller forskningspropositionen – som jag av förståeliga skäl inte har något svar på exakt vad den kommer att innehålla – säga att behovet av forskning inom hela det sociala området naturligtvis är stort, inte minst av den praktiktäna och verksamhetsnära forskningen. Vi har sett det här väldigt tydligt. Det är också anledningen till att vi har kroat arm med Sveriges Kommuner och Landsting när det gäller området evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. Det är en gemensam överenskommelse som vi har haft under flera år, utvidgad efter hand, och som jag ser som väldigt betydelsefull just för att föra ned också forskningen och forskningens resultat till den praktiska vårdvardagen, anhörigvården och så vidare.

Här finns en tydlig ambition uttalad att den kunskap som finns tillgänglig på respektive forskningsfält verkligen ska ned i myllan och kunna spridas. Kunskapscentrumen har en del i kunskapsspridningen, men det här är också ett bra sätt att sprida kunskap vidare. Det fortlöper väldigt väl. Vi har ett antal konferenser nu som är mycket välbesökta. Det är verkligen ett efterfrågetryck från socialtjänsten, vilket är väldigt glädjande.

Anf. 172 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag vet inte riktigt hur långt vi kommer i den här diskussionen. Vi har inga delade meningar om huruvida ämnet är relevant och viktigt. Tvärtom, det är jätteviktigt. Jag vill verkligen berömma Maria Larsson för den här verksamheten. Om den är helt på plats kan vi diskutera, men den har i alla fall kommit i gång och den skulle kunna komma på plats.

Jag vill fortfarande veta: Är det så att i samband med nästa budget kommer det ett besked om huruvida NkA ska permanentas eller inte, eller ska man leva med detta ett par år framåt i tiden? Det är ändå inga stora pengar som vi talar om. Vi pratar om 10 miljoner kronor till Nationellt kompetenscentrum Anhöriga och Svenskt Demenscentrum tillsammans. Det kan inte riktigt vara det som är den stora knäckfrågan. Kommer beskedet i samband med nästa budget?

Om det nu är så att Nationellt kompetenscentrum Anhöriga i konkurrens med andra har fått verksamheten till en början, har lyckats över all förväntan enligt utvärderingen, är i ett län som är underrepresenterat när det gäller statliga arbetstillfällen och man nu har hittat ett område där vi verkligen inte kan säga att ni ska få något för att vi ska vara snälla mot Kalmar utan det passar som hand i handsken att låta detta fortsätta vill jag fortfarande veta: Är Maria Larssons intentioner att verksamheten ska kunna hamna i Kalmar eller är det enkelt att säga att det är upp till samarbetspartnern att diskutera frågan? Jag vill veta om det finns ett stöd och en support hos äldreministern för att verksamheten ska permanentas i Kalmar.

Anf. 173 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Det finns verkligen ett starkt stöd och en stark support för att anhörigfrågorna ska levandegöras och vinna spridning i hela vårt land och att det nätverksarbete som är så omfattande i dag faktiskt också kan fortsätta.

Det är ganska mycket vi har gjort åt anhörigfrågorna för att lyfta anhörigas betydelse, inte minst förändrade vi också lagstiftningen där vi skrev att socialtjänsten ska erbjuda ett stöd åt den som har behov av stöd och hjälp för sina egna behov, inte för behoven hos den man vårdar.

Den vägledning som sedan har tagits fram av Socialstyrelsen med anledning av lagstiftningsförändringen håller också på att vinna spridning. Allt det här sammantaget är viktigt, att vi ökar vår kunskap ytterligare om anhörigas förhållande.

Vi har nu ett uppdrag till Socialstyrelsen som jag tror också kan vara till gagn för att öka kunskapen om hur anhörigvårdares situation blir när man går in i ett sådant här åtagande. För mig är det viktigt att säga att den insats man vill ge av kärlek och omtanke som anhörigvårdare ska vi som samhälle ta emot och vara tacksamma för. Men alla ska känna att det bara är av fri vilja. Man ska aldrig känna sig tvingad.

Därför är det viktigt att öka kunskapen om anhörigvårdares situation. Därför fyller det nationella centrumet för anhörigvårdare en väldigt stor funktion. De har tillfört den kunskap som vi efterfrågade och eftersökte.

Lena Hallengren kommer att få svar på alla frågor så småningom. Det kan jag garantera. Men ibland får man det inte riktigt på dagen och på studs.

Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 2011/12:228 om personaltäthet i den privat utförda vården

Anf. 174 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Peter Persson har frågat mig vad jag avser att göra för att undvika en försämrad kvalitet och lägre personaltäthet i den svenska välfärden.

Inledningsvis vill jag betona att regeringen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att effektivisera kvalitetsarbetet inom äldreomsorgen såväl i enskild regi som i kommunal regi.

Peter Persson framför att det förekommer systematiska kvalitetskillnader i enskilt respektive offentligt driven äldreomsorg. Peter Persson anser också att höstens mediala uppmärksamhet kring bland andra Carema Care AB visat att det var angeläget att undersöka om vårdkvaliteten påverkades av i vilken driftsform äldreomsorgen gavs.

Hittills har den statliga tillsynen inte kunnat finna några systematiska kvalitetskillnader mellan enskilt och kommunalt driven vård och omsorg om äldre. För en fördjupad analys har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att utreda denna fråga och rapportera till regeringen den 31 maj i år.

Socialstyrelsen jämför bemanning i enskilt respektive kommunalt drivna äldreboenden under åren 2008–2010 i sin *Lägesrapport 2012* och konstaterar att personaltätheten är ca 10 procent lägre i boenden som drivs av enskilda utförare jämfört med de kommunalt drivna. Socialstyrelsen har också i sin tillsyn av demensboenden riktat kritik mot bristande bemanning i såväl kommunalt som enskilt drivna boenden. Kritiken avsåg särskilt bemanningen nattetid då Socialstyrelsen bedömde att den inte var tillräcklig för att tillgodose de boendes trygghet och säkerhet. På uppdrag av regeringen ska Socialstyrelsen återkomma med kompletterande vägledning till de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom. Regeringen inväntar myndighetens redovisning under våren 2012.

Den låga personaltätheten är anmärkningsvärd men innebär inte självklart sämre kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om antal personer. Det handlar också om resursfördelning, effektivitet, ledarskap, kompetens och organisation. Inte minst är det viktigt att den äldre bemöts med respekt och kompetens. Kommunernas ansvar för kontinuerlig uppföljning av dessa komponenter, oavsett vilken utförare som bedriver verksamheten, måste både betonas och respekteras. Vi ser det därför som mycket angeläget att stödja kommunerna i detta arbete och ge dem förutsättningar att bedriva äldreomsorg av god kvalitet.

Peter Persson utgår från hypotesen att vårdbolag som drivs av riskkapitalbolag håller lägre kvalitet, ofta på grund av just lägre personaltäthet.

Jag vill påpeka att vi i dag inte har underlag för att fastslå detta samband. Jag vill understryka att en ökad valfrihet för den enskilde kräver att fler och olika aktörer har förutsättningar att etablera sig. Ökad mångfald av utförare kräver dock i än högre utsträckning att kommunerna uppfyller sitt ansvar gentemot sina medborgare i form av bra upphandling, uppföljning och egenkontroll. Jag skulle också gärna se att den icke vinstdrivande sektorn etablerar sig i större omfattning bland äldreomsorgens utförare.

Uppföljning och kontroll är väsentlig för att uppnå en väl fungerande äldreomsorg. Den statliga tillsynen är ett centralt verktyg för att utveckla, granska och kontrollera kvaliteten i äldreomsorgen och är från den 1 januari 2010 samlad hos Socialstyrelsen. Myndigheten kan lämna kritik, begära åtgärder, lämna föreläggande med eller utan vite och stänga hela eller delar av verksamheten, oberoende av om verksamheten bedrivs i enskild regi eller i kommunal regi.

Anf. 175 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar naturligtvis Maria Larsson för svaret på min interpellation. Ytterst handlar interpellationen om de ord som var så frekventa bara för en kort tid sedan i vårt land: Koppargården, Carema, rantesnurror, vanvård, lämnad ensam att dö, personalen vågar inte meddela, riskkapital, Tallbohov.

Upprördheten var oerhörd, och med all rätt. De äldre har byggt upp vårt land, den välfärd vi har, och de omvandlas till lönsamma objekt. Vårdministern reagerar inte för att personalbemanningen är 10 procent lägre i de privata äldreboendena, utan säger med en fluffig beskrivning att personalen inte är viktigast.

Det privata vårdbolaget rekvirerar skattemedel från murare, snabbköpskassörskor och bankirer som rätteligen betalar sin skatt för att den ska fördelas rättvist till välfärd. Du får medel för att anställa tio undersköterskor, men en låter du bli att anställa. De pengarna stoppar du i egen ficka. Om du är riktigt fiffig ser du till att göra en sådan konstruktion att du tvättar bort skatteeffekten. Du slipper också skatt på vinsten. Det är sannerligen en lysande affär.

800 miljoner kronor i faktiska medel som skulle ha använts till verksamhet har man sparat in och omvandlat till vinst. Det hade räckt till 2 400 undersköterskor. Om BK Häcken i Göteborg hade haft 2 400 på sin hemmamatch hade de sagt att det är fullsatt. Alla var där! Så många undersköterskor har omvandlats till något annat.

Tycker du att det är rimligt, Maria Larsson, att man kan rekvirera medel för att anställa tio men bara anställa nio? En tiondel av ersättningen används i direkt vinstuttag. Tycker du att det är rimligt?

90 procent av den privata vården i dag drivs ensidigt efter principen vinstmaximering. Tycker du att det är ett bra inslag i svensk äldreomsorg att 90 procent av vården drivs i direkt vinstmaximeringssyfte? De frågorna skulle jag gärna vilja få ett klagörande svar på.

Anf. 176 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Låt mig först säga att vanvård eller dålig kvalitet i äldreomsorgen aldrig kan accepteras. Äldre ska känna sig trygga med att när de behöver omsorgen och vården ska den finnas på plats. Skatt ska

betalas i Sverige. Peter Persson vet mycket väl att vi har tillsatt en utredning som tittar på att förhindra den typen av skatteflykt som inte är någon nytt fenomen utan som också fanns under Peter Perssons partis regeringstid.

Det är lite att måla världen svart och vit att säga att vanvård enbart kan förekomma när det finns en enskilt driven verksamhet. Jag vill påminna Peter Persson om att när vi fick se reportagen från äldreomsorgen i Piteå, demensboendet med låg bemanning, där det inte fanns någon personal nattetid, att det var fråga om ett kommunalt boende. När vi fick redovisningarna från Norrköping om ett förfärligt bemötande handlade det om kommunal omsorg.

Vi har sett historiskt att vanvård kan uppstå i olika verksamheter, vare sig det är enskild verksamhet eller det är kommunal verksamhet. Lösningen heter inte kommunalt monopol. Lösningen heter möjlighet att jämföra, att öppet redovisa, hur kvaliteten ser ut. Men det har ni socialdemokrater aldrig brytt er om tidigare. Nu har vi fått ny och ökad kunskap tack vare att vi har infört öppna jämförelser och att vi har börjat fråga de äldre själva vad de tycker om kvaliteten. Plötsligt vet vi mycket mer än vi har någonsin gjorde under er regeringstid.

Nu har det varit möjligt att göra en tillsyn nattetid på 100 demensboenden samtidigt. Det har skett tack vare den nya organisationen. Där har skett tillsyn på samma sätt i hela landet samtidigt.

Anf. 177 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Maria Larsson är ivrig att försvara de privata verksamheterna. Det finns inte ett uns av kritik mot att en tiondel av den ekonomiska ersättningen försvinner, tas ut i vinst – det är helt okej.

Jag vill påstå att det spelar roll vem som driver verksamheten. Jag vill påstå att motiven bakom att driva verksamheten spelar en avgörande roll. Inge Axelsson, som har en professur, har gått igenom 38 miljoner patientöden över hela världen. Han har ställt frågan: Hur blir slutresultaten när det gäller kvalitet, effektivitet och kostnadsutveckling när vården drivs med krav på vinst? Svaret är: genomgående sämre.

Jag tror att åtskilliga människor har kompetens och kvalifikation att själva göra denna värdering, utan ett omfattande forskningsarbete. Motivet i marknadens logik är nämligen att få ned kostnader och maximera din avkastning. När du bara har lokaler, människor och personal vet vi ju att det obönhörligen går ut över personalens arbetssituation, som många gånger är sämre ur arbetstidssynpunkt. Det gäller inte minst de plågor vi talade om kring de skandaler jag pekade på i mitt förra inlägg, när man inte vågar yttra sig om sin arbetsplats – när man inte har rätten att yttra sig.

Maria Larsson sitter i en regering som vill öppna välfärden för marknaden och ge marknaden möjlighet att storma in. För de kommuner som är socialdemokratiska och som inte har infört den så kallade valfrihetsreformen, lag om valfrihetssystem, vill Maria Larsson nu lagstifta. Hon vill tvångsprivatisera i hela landet. De kommuner som inte tar en tiondel av de ekonomiska resurserna och omvandlar i vinster ska tvingas att göra det. Fältropet är ”valfrihet”, och valfriheten ska bestå i att två stora monopol inom vård- och omsorgsverksamheten som i dag håller på att lägga

landet under sig ska få njuta frukterna av våra skattemedel och omvandla till vinster.

Det är oerhört att KD har vandrat så som man har gjort och att Maria Larsson inte ser det som något som helst problem att omvandla svensk äldreomsorg till vinstgeneratorer och monopolistiska vårdbolag, inte sällan ägda av riskkapital moget för försäljning. De gamla på auktion åter!

Prot. 2011/12:79

1 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 178 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Med Peter Perssons sätt att resonera skulle han försvara dålig vård bara den utförs i kommunal regi. Det är ju vad han säger: Om man håller den offentligt knuten får den vara hurdan som helst. Det var väl därför ni aldrig brydde er om att tillsyna ordentligt eller öppna upp för öppna jämförelser. Bara vården var knuten till kommunen var allt bra, och ingen vågade lyfta förlåten och titta efter under er tid.

För mig är transparens och öppenhet grundvärden. Det är därför jag tror på mångfalden och att det finns lite olika saker att välja på. Min och Peter Perssons syn på de äldres kapacitet att välja, och vilja att faktiskt ha något att välja på, skiljer sig också åt. Jag tilltror äldre människor möjlighet och kraft att råda över sina egna liv, medan Peter Persson vill att de ska stå med mössan i hand – som de har fått göra förr – och ta emot det som erbjuds av en enda vårdgivare.

För mig är det centrala att vi har en äldreomsorg med god kvalitet. Det är min utgångspunkt. Jag tror att kvaliteten förbättras om det är flera som är idégivare till varandra, och det är den utveckling vi har sett. I dag har jag träffat Stockholms äldreomsorgsinspektörer, och jag frågade dem just om de ser skillnad i kvaliteten på enskilt driven verksamhet och kommunalt driven verksamhet. De hade sju åtta års erfarenhet av sitt arbete, och de sade: Nej, det kan vi inte se. Det finns fantastiska kommunala boenden, och det finns de som har en väldigt dålig omsorg. Det finns fantastiska enskilt drivna boenden, och det finns de som inte håller måttet.

Det är inte där problemet finns. Problemet har legat i uppföljningen, fram till att den här regeringen satte ett system för god uppföljning och utvärdering – fram till att vi satte systemet med lex Sarah, där vi säger att inte bara allvarliga missförhållanden ska uppmärksammas utan att till och med risk för missförhållanden ska uppmärksammas.

Jag tycker att Peter Persson ska ringa upp sina kolleger, Socialdemokraterna i Katrineholm och i Storuman, som säger: LOV har varit fantastisk därför att den har satt vår egen verksamhet i ett helt nytt ljus. Vi har kunnat förbättra vår egen verksamhet, och vi välkomnar mångfalden.

Lyssna på kollegerna! Lyssna på Socialdemokraterna i Katrineholm, i Storuman och på väldigt många andra ställen! De har lite mer vidsynthet än Peter Persson uppvisar i denna debatt. Här är monopolkramandet det centrala, inte att äldreomsorgen ska innehålla en god kvalitet.

Anf. 179 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag tror att den gamles längtan efter valfrihet handlar om att påverka inriktningen och omfattningen av den vård och omsorg som ges. Den kvaliteten handlar ytterst om dem som arbetar inom verksamheten – om de är 9 eller 10, 90 eller 100, 900 eller 1 000.

Maria Larsson tycker att det inte är några som helst problem att 2 400 undersköterskor omvandlas till vinster i riskkapitalbolag. Var tionde krona som går till de privata verksamheterna – det som egentligen skulle ha använts till personal – försvinner i vinst!

Sedan har du i sak fel när det gäller tillsynsverksamheten. Jag minns 2004, när den dåvarande socialministern Engqvist såg till att det anställdes skyddsombud, som de populärt benämndes. I Jönköpings län var det tre personer som arbetade med råd, stöd och uppföljning – särskilt ur ett medborgarperspektiv. De jobbade ihop med pensionärsorganisationer och fångade upp opinion.

Jag kan upplysa Maria Larsson om att det i dag, när Socialstyrelsen har tagit över verksamheten, fortfarande är tre personer – men de ska verka i Östergötlands, Kalmar och Jönköpings län. Ni har alltså kraftigt minskat den resurs som skulle följa upp och kontrollera äldrepolitiken. Det har väl också gått på skattesänkningarnas konto.

Anf. 180 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag hörde Peter Perssons partiordförande Stefan Löfven säga bara för någon dag sedan att skattesänkningarna är något ni socialdemokrater accepterar, men Peter Persson kanske är av en annan mening. Det skulle vara väldigt intressant att få veta i så fall. Det skulle naturligtvis också vara intressant att veta varför Peter Persson inte har tagit kontakt med någon av sina kolleger som jag hänvisade till. Han vill inte ens svara på den frågan. Kanske är det så att Peter Persson är lite ensam i sitt parti om att stå för de åsikter som här framförs.

Låt mig säga att tillsynen tillfördes mer resurser – rejält mycket mer – när vi satte den nya tillsynsorganisationen. Det är bara att läsa i budgeten. Sedan är det också så att jag är övertygad om att det finns en gräns för hur lite personal man kan vara. Jag tror att en hel del kommuner, kanske både socialdemokratiskt styrda och alliansstyrda, har en del boenden där man har för låg personalbemanning i den kommunala omsorgen. Jag tror även att det kan finnas enskilda verksamheter där det är för låg bemanning.

Det är därför som vi nu har gett ett uppdrag till Socialstyrelsen att titta på hur man kan vägleda kommunerna bättre när det gäller bemanningsnivåer. Men bemanningen är en kvalitetsfaktor. Den är inte den enda, och låt mig återkomma till det.

För några år sedan såg jag en sammanställning av kostnaden per kommun per hemtjänststimme. En hemtjänststimme var sju gånger dyrare i den dyraste kommunen än i den billigaste. Men de äldre tyckte inte att den var bäst i den dyraste kommunen där man hade mest personal.

Det är flera faktorer som spelar in. Bemanningen är en – den är inte oviktig – men vi måste se att den goda kvaliteten skapas av komplexa system där många olika saker ingår. Det är den vi ska eftersträva. Och den kommer inte att bli som bäst med Peter Perssons monopolkramande, utan vi ska tillförsäkra de äldre en möjlighet att vara med och styra över sina egna liv, ha makt över sin egen vardag. De är beslutsföra och beslutskompetenta, och det måste vi faktiskt tillerkänna dem. Det hade jag hoppats att också Peter Persson skulle göra.

Tack för debatten!

21 § Svar på interpellation 2011/12:251 om rätt till ledsagning vid grav synskada

*Svar på
interpellationer*

Anf. 181 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Eva Olofsson har frågat mig vad jag avser att göra för att blinda och gravt synskadade personer inte av ekonomiska skäl ska tvingas avstå från ledsagarservice. Eva Olofsson vill också veta vilka åtgärder jag tänker vidta för att synskadade personer ska få ökad frihet att bestämma vad ledsagningen ska användas till samt vilka initiativ jag avser att ta för att tillgodose rätten till ledsagarservice för blinda och synskadade enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Slutligen frågar Eva Olofsson om jag avser att verka för en mer enhetlig och likvärdig tillämpning när det gäller ledsagarservice.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är en rättighetslagstiftning. Den som tillhör målgruppen i lagen och i övrigt uppfyller villkoren för att vara berättigad till någon av de i lagen tio angivna insatserna, av vilka en är ledsagarservice, har rätt till denna. Detta gäller givetvis oavsett vilken kommun eller vilket landsting personen är bosatt i. Skulle beslut om insatser avslås kan beslutet överklagas till förvaltningsdomstolen. För överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Att den enskilde som insatsen gäller har ett inflytande och ett medbestämmande över insatser som ges är givetvis något som ska eftersträvas i så stor utsträckning som möjligt. Att så ska vara fallet anges också i LSS. I den redovisning från Socialstyrelsen som Eva Olofsson nämner i sin interpellation, *Ledsagning enligt LSS och SoL – Kartläggning av kommunernas insatser 2010* som kom från Socialstyrelsen i mars 2011, konstaterar styrelsen att i nästan samtliga kommuner följs ledsagningen upp i dialog med den enskilde som fått ta del av insatsen. Detta är mycket positivt. Av rapporten framgår dock att det i inte ens hälften av kommunerna finns rutiner för att återföra den enskildes omdöme om ledsagningen till berörd ledsagare, och detta ser jag som viktigt att kommunerna skulle kunna utveckla. Det är särskilt viktigt när någon annan än kommunen utför tjänsten.

Lagen om valfrihetssystem, LOV, bidrar till att öka möjligheten till självbestämmande och valfrihet för den enskilde. Detta är inte minst viktigt vad gäller en insats som ledsagning. Jag hoppas i framtiden att få se att många nya aktörer etablerar sig runt om i kommunerna och erbjuder kvalificerade ledsagningstjänster. Detta skulle också bidra till att synskadade personer i ökad utsträckning kan välja den service som de uppfattar som bäst.

Socialstyrelsen har till stöd för kommuner och landsting tagit fram en handbok och allmänna råd för handläggning och dokumentation för bland annat handläggning inom LSS. Socialstyrelsen ska enligt 3 § förordning 2009:1243 med instruktion för Socialstyrelsen följa, analysera och rapportera bland annat om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning genom statistikframställning, uppföljning, utvärdering och epidemiologiska studier.

Flertalet kommuner erbjuder även ledsagning som insats inom ramen för socialtjänstlagen. I den nämnda kartläggningen av Socialstyrelsen, som Eva Olofsson refererar till, ges ingen enhetlig bild av ledsagningsinsatserna i riket, utan former, omfattning, villkor och begränsningar för ledsagningsinsatsen varierar.

För att kunna erbjuda individuellt utformad ledsagning på lika villkor och med god kvalitet oavsett kommun bör, enligt Socialstyrelsen, större enhetlighet mellan kommunerna eftersträvas. Socialstyrelsen har nyligen lämnat sin rapport *Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst – Lägesrapport 2012* till regeringen. I denna rapport konstateras bland annat vissa av de begränsningar som Eva Olofsson pekar på i sin interpellation.

Jag anser, i likhet med Eva Olofsson, att det är mycket otillfredsställande om den enskilde går miste om insatser enligt LSS på grund av brister i kommunernas förutsättningar att handlägga ärenden enhetligt och säkert.

I november förra året svarade jag på en skriftlig fråga från Eva Olofsson som också rörde ledsagning för personer med synskador. Jag sade då att jag har för avsikt att följa de åtgärder som har vidtagits för att förbättra kommunernas möjligheter till enhetliga och säkra beslut. Jag vill betona att jag även fortsättningsvis kommer att följa utvecklingen inom detta område, bland annat när det gäller stöd som ges till personer med grava synskador.

Anf. 182 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret. Men det enda som jag kan utläsa av svaret på mina fyra frågor är att Maria Larsson ska följa hur ledsagningen utvecklas för människor med grava synskador. Då undrar jag om statsrådet inte kan vara lite mer konkret.

Jag vet att många människor som är synskadade, blinda eller dövblinda är väldigt intresserade av den här frågan. Några sitter faktiskt här på läktaren och lyssnar och har fått lyssna på två interpellationsdebatter innan.

Synskadades Riksförbund har samlat in mer än 2 000 namn bakom uppropet att blinda och gravt synskadade ska omfattas av LSS och därmed få tillgång till den så viktiga insatsen ledsagarservice.

Att vara gravt synskadad, blind eller dövblind innebär behov av stöd av någon annan person för att klara vardagen i boendet, klara utbildningar, klara sig på arbetsplatsen och på fritiden. Det behövs hjälp med orientering och förflyttning, att ta del av information och kunna kommunicera skriftligt.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, har till uppgift att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället. Det är en hög ambitionsnivå. Med utgångspunkt i de egna önskemålen och intressena ska det vara möjligt att få stöd för att till exempel träffa vänner, delta i kultur- och fritidsaktiviteter, hälsa på sina barnbarn eller bara ta en promenad.

En av insatserna som man kan få enligt LSS är ledsagarservice. Det är en service som ursprungligen utvecklades för människor med synskador men som har blivit en allmän form av stöd till personer med funktionsnedsättning. Men sedan en tid tillbaka har det blivit svårare just för

personer med grava synskador att få sina ansökningar om ledsagarservice beviljade.

Allt fler kommuner anser inte att grav synskada längre ingår i de funktionsnedsättningar som gör att man har rätt till stöd enligt LSS. Den tolkningen har fått stöd i domstol, men andra förvaltningsdomstolar har en annan mening. Just nu beror det alltså på i vilken ort i Sverige man bor vilket stöd man får genom ledsagning eller, för att säga det rent ut, vilka möjligheter man får att leva ett självständigt och delaktigt liv.

Man kan i stället få ledsagning beviljad enligt socialtjänstlagen. En av nackdelarna med det är att det kan kosta rätt mycket pengar, till skillnad från insatserna enligt LSS som är avgiftsfria. Och för oss i Vänsterpartiet är det självklart att behovet ska styra vilka insatser som ska gälla.

Lika självklart är det att alla människor ska ha inflytande över sitt eget liv. Då är det orimligt, tycker jag, att det ska bero på vilken kommun man bor i om man som blind eller gravt synskadad får tillgång till ledsagarservice. Det är lite oroligt att det ska hänga på ens ekonomi om man ska ha möjligheter att leva ett självständigt och gott liv. Och det är oroande att det ibland är svårare för denna grupp att få ledsagning enligt LSS.

Om kommuner och domstolar tolkar lagen på olika sätt måste det vidtas åtgärder för att personer som är blinda eller gravt synskadade ska få rätt till kostnadsfri ledsagarservice enligt samma premisser som LSS föreskriver. Jag vill därför ställa några frågor till Maria Larsson, och den här gången skulle jag vilja ha ett mer konkret svar som innehåller lite mer än det längre svaret som vi hörde nyss.

Är statsrådet nöjd med situationen som den är? Finns det något som statsrådet anser behöver genomföras på nationell nivå? Vad avser statsrådet att göra för att blinda och gravt synskadade inte ska tvingas avstå från ledsagning av ekonomiska skäl?

Anf. 183 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar Eva Olofsson för frågeställningarna. Det är av stor angelägenhetsgrad att diskutera denna fråga.

Det finns en utveckling som visar att insatsen ledsagarservice enligt LSS har minskat över tid. År 2006 var det 9 700 personer som kom i fråga för insatsen enligt LSS. Den senaste siffran jag har är 9 300 personer 2010. Det är alltså en minskning. Det är också 29 000 personer som får insatsen via socialtjänstlagen.

Sedan Eva Olofsson senast ställde sin fråga till mig i höstas har vi fått ytterligare underlag som visar på problem inom området. Socialstyrelsens lägesrapport 2012, som speglar 2011, fick jag för bara några veckor sedan. Det gör att vi inte till fullo har hunnit analyserat den än.

Vi vet att lokala riktlinjer på LSS-området finns i endast fyra av tio kommuner. Det finns begränsningar i insatsen av lite olika slag i 25 procent av kommunerna. Det kan handla om begränsningar för vissa aktiviteter och geografisk begränsning. Det finns inget lagstöd för att införa denna typ av begränsningar inom ramen för LSS.

Det upplevs som svårt från kommunernas sida att kunna rekrytera lämpliga ledsagare. I 25 procent av kommunerna ställer man inga specifika krav på ledsagarnas kompetens. Den enskilde kan inte heller alltid påverka valet av ledsagare.

Detta vet vi, och det finns nu ett samlat underlag inklusive den lägesrapport som jag mottog för några veckor sedan som vi behöver titta närmare på. Vi behöver överväga hur vi kan förbättra förutsättningarna för en ledsagarinsats som håller god kvalitet på lika villkor oavsett kommun.

Socialdepartementet har också vid ett tjänstemannabesök fått muntlig information från Synskadades Riksförbund om hur de ser på detta och om vad problemen man har iakttagit från förbundets sida kan leda till. Sådan information är givetvis också värdefull för oss och för bedömningarna.

Eva Olofsson frågar vilka initiativ jag avser att ta. Vi behöver utifrån det samlade underlag vi har fått från Socialstyrelsen överväga vilka åtgärder som kan vara effektiva att ta initiativ till och göra någon form av analys.

Jag föreställer mig att vi kommer att ha behov av att ta en kontakt med Sveriges Kommuner och Landsting för att efterhöra hur de tänker arbeta för att få fram en enhetlighet och säkerhet i besluten om ledsagarservice för att den enskilde ska kunna känna sig trygg med att man får en enhetlig prövning och bedömning oavsett vilken kommun man bor i.

På Eva Olofssons fråga om jag avser att verka för en mer enhetlig och likvärdig tillämpning av ledsagarservice är mitt enkla svar: Ja.

Anf. 184 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Det var ett något bättre svar än det jag fick på interpellationen. Socialstyrelsens lägesrapport 2012 som kom för några veckor sedan bygger på den rapport som var resultatet av det uppdrag regeringen gav Socialstyrelsen att göra en kartläggning av ledsagningen, och den kom i mars 2011 och har funnits ett tag. Det har alltså gått att se var bristerna finns. Jag är också säker på att SRF tydligt upplyste om det vid det möte som Maria Larsson talade om.

Jag ska koncentrera mig på en fråga. Ledsagarservice enligt LSS är viktigt. Många människor får ledsagning genom socialtjänstlagen, och det kan bli väldigt dyrt. Det hänger på den egna ekonomin om man ska kunna promenera, gå till simhallen, gå på konsert eller fotbollsmatch, hälsa på vänner eller annat. 62 procent av kommunerna tar ut avgifter för ledsagning enligt socialtjänstlagen, och avgifterna varierar. De flesta tar betalt enligt hemtjänsttaxan. Där är taket 1 712 kronor i månaden, vilket är ganska mycket. Ofta ligger hemtjänstavgifterna på 200 eller 300 kronor per timme.

Hur många av oss skulle vilja betala 200 kronor för en timmes promenad eller 600 kronor för ett besök i köpcentrumet eller på stan? Vem har råd att betala både den egna och ledsagarens konsert- eller teaterbiljett plus kostnaden för ledsagningen?

Vissa kommuner låter den som behöver stöd för att delta i olika aktiviteter betala både resor och eventuella inträden för såväl sig själv som ledsagaren, och det är rent ut sagt oanständigt.

Det här betyder att man måste ha bra ekonomi för att kunna vara delaktig i samhället. Här behöver vi sätta ned foten ordentligt.

I svaret har statsrådet hänvisat till lagen om valfrihet, vilket statsrådet ofta gör. Det svarar dock inte på någon av frågorna: Hur ska vi komma till rätta med begränsningar som inte har stöd i lagen eller som ibland är

alldeles orimliga? Hur ska vi komma till rätta med att en del kommuner sätter avgifter som i sig blir en begränsning av ekonomisk art?

Vi har haft aktiva förslag om att titta på nationella riktlinjer och om att utreda frågan om avgifterna.

Räcker det att tala med SKL eller är statsrådet beredd att sätta ned foten ordentligt? Vi vet att många funktionsnedsatta inte har så bra ekonomi. Många har lägre inkomster och svårare att få jobb än andra. Ska man dessutom vara isolerad i sitt hem för att man inte har råd med ledsagning? Borde vi inte kunna vara överens om att ändra på det?

Svar på
interpellationer

Anf. 185 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! När vi av Socialstyrelsen begärde en genomgång på detta område fick vi en första rapport 2011. Det kan dock vara svårt att identifiera trender, och man kan behöva få saker belysta över något längre tid. Det är anledningen till att vi har inväntat lägesrapporten. Den understryker det som var synligt i rapporten 2011. Det har skett förändringar, och det görs väldigt olika bedömningar i olika kommuner.

Jag tror dock att vi även fortsättningsvis behöver två typer av ledsagarservice, för även om man inte ingår i LSS-kretsen kan man ha behov av ledsagning. Att ledsagning också kan ges via socialtjänstlagen kommer nog att vara en nödvändighet också i framtiden.

Det är fyra kommuner av tio som har en avgiftsfri ledsagarservice, precis som Eva Olofsson nämner. Att prissättningen ser ut så har att göra med att vi har kommunalt självstyre. Det gäller alla taxor och avgifter.

Jag vet inte om Eva Olofsson avser att sätta sig över det och säga att staten ska ta över eller vad som ligger i Eva Olofssons frågeställning. Det tror inte jag på. Jag tror på att man strävar efter en större enhetlighet också när det gäller taxesättning.

Vänsterpartiet och Kristdemokraterna finns representerade i nästan varenda kommun i Sverige och har därigenom stora möjligheter att påverka prissättningen och lägga den på en rimlig och överkomlig nivå.

Lösningen på alla problem är inte alltid att staten ska överta ansvaret från kommunerna. Det kommunala självstyret är överenskommet sedan lång tid tillbaka och värnas av många, och då måste vi också beakta att det finns en viss självständighet när det gäller taxesättning. Här finns det dock möjligheter för oss som partier att verka och dessutom slå följe med andra partier. Jag tycker inte att man ska försumma att inse att det finns påverkansarenor på olika nivåer.

Jag har redan svarat på frågan om jag avser att verka för en mer enhetlig och likvärdig tillämpning. Det gör jag. Jag tycker att det är bekymmersamt att det är så stora olikheter och att begränsningarna för ledsagning enligt LSS har kommit in i nästan hälften av Sveriges kommuner. När vi är klara med vår analys är det självklart att vi måste titta på vad som är det mest effektiva vi kan göra för att få förändringar till stånd. Jag tror att en del i detta kommer att vara att föra samtal med SKL som ju också har uppmärksammat problemet.

En faktor som jag vill nämna och som kan vara viktig att ta hänsyn till när man diskuterar enhetlighet och säkerhet i kommunernas beslut är handläggarnas kompetens. Socialstyrelsen har pekat på det. LSS-handläggarna är ofta ensamma i sin roll. De kan ha svårt att få stöd i sitt ar-

bete och de kan ha svårt att göra lagtolkningar. Det finns handböcker, men ibland finns de inte hos LSS-handläggarna.

Det råder en kompetensbrist på många ställen. Det finns skäl att titta på om det är där problemet ligger när det gäller att bedömningarna blir så olika.

Anf. 186 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Det vore intressant att höra vad det är mer konkret som står i lägesrapporten. Jag har tittat i den. Jag tycker att det står mycket mindre i den än i den omfattande kartläggningen.

Socialstyrelsen har skrivit tydligt i sin sammanfattning i kartläggningen att ledsagning är en betydelsefull och ofta avgörande insats för ökad delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättning. Man skriver också att det borde vara en självklarhet för kommuner att erbjuda individuellt utformad ledsagning av god kvalitet. Vidare skriver man: För att kunna erbjuda individuellt utformad ledsagning på lika villkor med god kvalitet oavsett kommun bör större enhetlighet mellan kommunerna eftersträvas. Det håller ju Maria Larsson med om. Det är bra.

Jag tycker inte att det är rimligt att kommunerna sätter så olika avgifter när det är helt avgörande att man får hjälp av ledsagning för att man inte ska bli isolerad, sittande hemma utestängd från samhället. Annars får man sitta där eller bli beroende av anhöriga eller vänner.

Vi har möjlighet att fundera över om det ska vara fri avgiftssättning eller inte. Vänsterpartiet har föreslagit ett tak när det gäller hemtjänsttimmar på 100 kronor. Det går att sätta ett tak här också. Det finns en maxtaxa, men 1 700 kronor i månaden är väldigt mycket för att man ska kunna röra sig ute i samhället, promenera och hälsa på vänner.

Det borde gå att fatta beslut om att man inte får tvinga folk att betala även ledsagarens resor och entréavgifter. Jag tycker att det finns nationella saker att göra och att det inte räcker med att säga att vi ska prata med SKL om detta.

Är Maria Larsson beredd att göra något på nationell nivå?

Anf. 187 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Låt mig först säga att LSS-lagstiftningen är unik i ett internationellt perspektiv. Det är en lagstiftning som vi ska vara stolta över och som vi ska vårda. Den kom till under den tidigare borgerliga regeringen. Det är en lagstiftning som vi har all anledning att värna och vårda. Ledsagning är en av tio delar av LSS.

Frågan är mycket angelägen för mig. Vi har nu ett underlag från Socialstyrelsen som måste föranleda oss att analysera vad som är effektiva åtgärder att ta till.

Mycket av problematiken ligger hos Sveriges kommuner. Man kan alltid fundera över om statlig reglering är det bästa sättet eller om man ska flytta uppgifter från den ena arenan till den andra. Jag tror inte att lösningen är att staten går in och tar ett tydligare ansvar just när det gäller detta.

Vi kan stödja kommunerna i ett arbete där enhetligheten och rättssäkerheten blir större. Det vill jag försöka göra; det har jag uttryckt tydligt i den här debatten. Men jag kan inte i dag säga vilka som är de mest effek-

tiva insatserna. Det ska vi titta på utifrån den rapport som vi fick för bara några veckor sedan. Jag ber att få återkomma. Det är det svar jag kan ge Eva Olofsson i dag. Med tanke på att lägesrapporten kom för bara några veckor sedan tror jag att det kan finnas förståelse för det. Tack för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2011/12:79
1 mars

Svar på
interpellationer

22 § Svar på interpellation 2011/12:233 om regeringens relation till bankerna

Anf. 188 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Peter Persson har ställt frågor till finansministern som rör bankers verksamhet. Han har efterfrågat mer konkreta försök att påverka bo- och sparräntor men även efterlyst förslag till ny eller ändrad beskattning av den finansiella sektorn. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Sverige har etablerat ett ramverk för att stärka förutsättningarna för finansiell stabilitet i det finansiella systemet. Detta ramverk inkluderar ett förbättrat regelverk för finanssektorn, effektiva tillsynsstrukturer, krishanteringssystem och insättningsgarantiskydd.

De fyra storbankerna redovisade ett sammantaget rörelseresultat på 77,6 miljarder kronor för helåret 2011. Under samma period steg bolånemarginalen, som den beräknas av Riksbanken, från 0,7 procentenheter i början av 2011 till 1,2 procentenheter i slutet av året. Slutsatsen ligger nära till hands att av bankernas kunder har inte minst bolånekunderna bidragit till bankernas goda vinster. De höga vinsterna visar att det hade varit möjligt att bygga buffertar som gör bankerna och det finansiella systemet mer robust utan att vältra över kostnaderna på kunden.

Regeringen har ingen avsikt att direkt styra över marknadens prissättning, vare sig det gäller finansiella tjänster eller andra tjänster. Regeringen avser däremot att verka för en effektiv konkurrens, bland annat genom att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaderna. På det området har regeringen genomfört en rad åtgärder. Under den återstående delen av mandatperioden avser regeringen att särskilt fokusera på bland annat ökad transparens om kostnader med mera samt en tydligare gränsdragning mellan försäljning och rådgivning.

När det gäller frågan om beskattning är det riktigt att regeringen har ställt sig avvisande till förslaget om en finansiell transaktionsskatt. Regeringen anser att finanssektorn ska bära sin rättmätiga andel av kostnader och risker vid finansiella kriser. Att införa en finansiell transaktionsskatt är dock fel väg att gå, bland annat mot bakgrund av negativa effekter på den reala ekonomin. Det finns andra och bättre lämpade åtgärder för att hantera den finansiella sektorns risktagande och ansvar i samband med finansiella kriser. Regeringen har redan infört stabilitetsavgifter som betalas av bankerna och som innebär att bankerna själva bär kostnaderna för risker som de tar. Regeringen verkar även för att kapitaltäckningsreglerna ska få en utformning som säkerställer finansiell stabilitet, med hänsyn tagen till banksektorns storlek i förhållande till bnp och utan att försvåra gränsöverskridande tillsynssamarbete.

Vi kan inte utesluta behovet av ytterligare åtgärder även på skatteområdet. Det kan mot bakgrund av finanskrisen och det senaste årets mycket stora vinster i banksektorn övervägas om det krävs ytterligare åtgärder för bättre stabilitet och mot överdrivet risktagande. Det kan även övervägas om det inte är rimligt att bankerna lämnar ytterligare bidrag till samhället. Regeringen följer noga den fortsatta utvecklingen.

Anf. 189 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Peter Norman för svaret. Interpellationen var ursprungligen ställd till finansminister Anders Borg, men jag har respekt för att Peter Norman har tagit över svaret.

Skälet till att jag interPELLERADE Anders Borg är att man ibland får känslan av att Anders Borg uppträder med Bertolt Brechts dramatiska toner om banksektorn. Brecht sade: Vad är det största brottet – att råna en bank eller att äga den?

Många människor i vårt land har med rätta blivit djupt upprörda över att bankerna vägrar sänka främst bolåneräntorna när det finns marginaler och att det på lönekontot inte utgår någon ränta. Men till bankdirektörerna utgår flotta bonusar, fantasifulla konstruktioner för att fylla på lönekuvertet, omfattande lyxboende och andra excesser som vi alla har kunnat skåda.

Nästan alltid rycker Anders Borg men också Peter Norman ut med en mycket radikal samhällskritik. Men sedan återvänder de till Finansdepartementet med alla de instrument som man förfogar över som regeringsmakt. Då blir det ingenting. Det blir bara prat rakt ut. Det enklaste är väl att byta bank, säger Peter Norman, och överlämnar ansvaret till konsumenten som ska ägna någon dag åt att göra jämförelser och ränna runt och förhandla.

Peter Norman, du träffar de fyra storbankerna vid så kallade rundabordsträffar. Jag tycker att det skulle vara mycket intressant att få reda på vad ni säger där. Framför du den kritik som du och Anders Borg framför i den samhälleliga debatten? Vad svarar de? Vad drar du för slutsats av svaren? Tycker de om kritiken? Eller kan det möjligen vara så att de tackar snällt och säger: Vi förstår att ni måste skälla lite där ute. Men vi är väl sams här inne?

Det skulle vara utomordentligt intressant att höra Peter Normans beskrivning av dessa konferenser och stämningläget.

Det skulle också vara intressant att höra om denna upprördhet över bankernas vinstmaximering är i överensstämmelse med möjlig handling. Skulle du kunna tänka dig att medverka till att uppmana och stödja andra bolagsformer än vinstmaximering inom banksektorn? Tycker du att det skulle vara en bra utveckling? Är du beredd att delta i den samhälleliga debatten för att inleda en sådan process mot någon annan styrning än en ren vinstmaximering för en sådan viktig samhällelig infrastruktur som bankerna utgör?

Nu ska det bli mycket spännande att få en rapport från rundabordsamtalen.

Anf. 190 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag kan fortsätta på det spår som Peter Persson har i sin interpellation.

Jag tänkte börja med frågan om kapitaltäckningsgraden som också varit uppe till diskussion. Det har framförts kritik från Anders Borg och Peter Norman mot att bankerna går fram för hårt och kräver ökad kapitaltäckningsgrad i stället för att göra någonting åt räntemarginalerna för bolånekunderna.

Detta är ett stort problem, inte minst för småföretagen. Det har nämligen visat sig att det framför allt i glesbygd men också på andra håll har blivit allt svårare för småföretagare att låna pengar av bankerna. Bankerna har hänvisat till att de måste bygga upp sin egen kapitaltäckningsgrad i stället för att låna ut till företag.

När man tittar vidare på hur det ser ut inom den statliga verksamheten kan jag konstatera att Fouriertransform, som är ett statligt ägt bolag med ungefär 3 miljarder, har till uppgift att låna ut pengar till småföretag. Det skapades i samband med fordonskrisen för några år sedan. Detta företag har enligt regeringens skrivelse till riksdagen ett avkastningskrav på 10–15 procent på sitt kapital. Det är precis det som diskussionen har handlat om. Av de 3 miljarder som riksdagen ställde till förfogande har bolaget lånat ut ungefär 300 miljoner kronor, och det har skett på sådana villkor som har gjort att företagen i många fall har sagt att de lika gärna kan gå till banken som att gå till denna fond eftersom de har ungefär samma villkor. Ibland har detta företag till och med ännu hårdare krav på återbetalning.

Vad är då poängen med detta resonemang? För mig blir slutsatsen följande: Precis som Peter Persson säger har regeringens företrädare i dessa frågor utåt en agenda och kritiserar bankerna. Men där man själv har möjlighet att agera på ett annat sätt än vad bankerna gör så gör man inte det. Man ställer orimliga krav genom dessa höga avkastningskrav även på de egna företagen som har till uppgift att låna ut pengar som ska ge möjlighet att få fart på det svenska näringslivet och inte minst på småföretagen.

Här borde regeringen använda sig av de instrument som man själv förfogar över och också tillse att man går före och visar på marknaden vad som ska göras för att få fart på Sverige i stället för att öka på kapitaltäckningsgraden till orimliga nivåer samtidigt som orimliga utdelningar görs, vilket de olika bankerna också gör inte minst till sina aktieägare, och det tycker jag att man ska kritisera hårt.

Peter Norman säger i interpellationssvaret: ”De höga vinsterna visar att det hade varit möjligt att bygga buffertar som gör bankerna och det finansiella systemet mer robust utan att vältra över kostnaderna på kunden.”

Det är väl kunden som betalar, antingen genom en liten ränta på sina pengar eller genom hög ränta på det som man behöver låna? Det är alltså kunderna som får betala även det.

Det skulle vara intressant att höra Peter Norman utveckla resonemanget om hur staten ska kunna gå före med de instrument som man förfogar över.

Anf. 191 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Bankernas nyckelroll i det finansiella blodomloppet kan inte på något sätt förringas. Det ömsesidiga beroendeförhållandet mellan banker och deras omvärld ställer särskilt stora krav på ansvarstagande.

Därför har alliansregeringen verkat aktivt för att skapa ett bättre regelverk i Sverige.

Erfarenheten från den senaste krisen för några år sedan visar att bankerna inte hade tillräckliga kapitalbuffertar. Detta skapade en extra sårbarhet i den svenska ekonomin då Sverige har den tredje största finanssektorn i förhållande till bnp i Europeiska unionen. Man har dessutom flera stora banker som har gränsöverskridande verksamhet. Detta gör att Sveriges utsatta position ställer större krav på säkerhetsmarginaler för att säkra finansiell stabilitet.

Riksdagen röstade därför för regeringens förslag om en skärpning av bankernas kapitaltäckningskrav. Detta ställer dock krav på att bankernas anpassning till de nya reglerna inte innebär en övervältring av kostnader på kunderna.

En sak är säker, nämligen att alla kriser inte kommer att kunna upptäckas och förebyggas. Mycket tyder på att instabiliteten finns inbyggd i själva de finansiella systemen.

Därför är min fundering med anledning av interpellationen vilka problem som Socialdemokraterna vill lösa genom ett införande av en EU-skatt på finansiella transaktioner.

Dyrare och krångligare betalningar och transaktioner löser knappast de akuta och djupa problem som EU i dag står inför med stora budgetunderskott, stigande statsskulder och krympande konkurrenskraft. Högre skatter på investeringar leder till mindre investeringar och färre nya jobb i Europa.

EU-kommissionen har i sina egna analyser konstaterat att skatten, om den skulle införas, kan komma att minska bnp i Europa med 1–2 procent. Och högre kostnader för finansiella tjänster riskerar att föra kostnaden vidare in i alla andra sektorer och branscher. Det här begränsar konkurrenskraften. Det begränsar möjligheten till nya jobb. En sådan utveckling skulle vara olycklig för den sköra tillväxt som just nu råder i Europa.

En EU-skatt riskerar att leda till att stora delar av de internationella transaktionerna och investeringskapitalet flyr bort från EU till länder som inte har någon liknande skatt. Utflyttad finanshandel leder inte till mindre spekulation, snarare tvärtom. Om transaktioner flyr från Europa kan de i stället flytta till delar av världsekonomin där transparens och regleringar är sämre än i vår del av världen.

Då kan man undra: Vilken nytta har man av en sådan transaktions-skatt? Vad har man vunnit, utöver att barnet åkte ut med badvattnet?

Anf. 192 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag diskuterade ett mycket snarlikt ämne med Peter Persson för en vecka sedan här i kammaren. Då var temat från Peter Perssons sida att jag och finansministern skäller och pratar mycket men kommer inte med några konkreta förslag. Då ägnade jag mitt första interpellationsinlägg på fyra minuter åt att räkna upp 28 förslag som var konkreta och aktiva. Sedan var tiden ute, och jag hann inte göra mer fast jag hade punkter kvar på listan.

I och med att jag tycker att Peter Persson är en trevlig, jovialisk prick vill jag inte genera honom med att upprepa denna uppräkningslista. Jag nöjer mig med att säga att det går att titta i riksdagsprotokollet för att se åtminstone 28 förslag som vi har genomfört.

När det gäller rundabordssamtalen tror jag att jag kommer att göra Peter Persson besviken. Jag har haft två rundabordssamtal under min tid som finansmarknadsminister. De är, tror jag, planlagda en gång i halvåret. På grund av sjukdom blev det inget första halvåret 2012, och två ägde rum 2011. De ägnas mest åt att diskutera rapporter som är beställda av undervegetationen, så att säga, som heter Finansmarknadskommittén.

En rapport som har diskuterats är till exempel en analys av kreditvärderingsinstituterna. Det har varit problem med rådgivare och försäljare i den finansiella sektorn. Just nu har de fått i uppdrag att utreda möjligheten att på ett konsumentvänligt sätt göra fondavgifterna mer begripliga för konsumenten. Det är den typen av frågor som behandlas allmänt vid runda bordet, så mer hemligt än så är det inte.

Andra bolagsformer är en väldigt intressant fråga. Jag tror att det är värt att diskutera och eventuellt gräva lite i och analysera den fristående sparbanksfunktionen. Jag tror att det finns ett värde i lokal information för kreditgivning. Jag tycker att det är tråkigt att det finns allt färre fristående sparbanker i Sverige.

Vad jag har fått förklarat för mig är att de ofta upplever en mycket stor administrativ börda i form av nya EU-bestämmelser, vilket gör att de får svårt att klara sig. Jag skulle gärna vilja forska lite mer i det där, för jag tycker att det är ett värde, som Peter Persson mycket riktigt säger, med fler typer av bolagsformer. Jag avvisar absolut inte det. Som ett exempel skulle det vara intressant att kontrollera vari själva problemet ligger, varför fristående sparbanker inte etablerar sig med tanke på att de är så få.

Jag förstod inte riktigt Lars Johanssons synpunkt om kapitaltäckning. Vi har nu aviserat att dra upp kapitaltäckningen till i princip Europas högsta. Jag förstod inte om Lars Johansson tyckte att det var bra eller dåligt. Jag tycker att det är bra för stabiliteten, för annars står skattebetalarna för väldiga risker i det finansiella systemet.

När det gäller Fouriertransform tycker jag att det ligger helt utanför den här debatten, som handlar om vårt förhållande till bankerna. Jag kan återkomma om detta, men det tar en debatt i sig.

Sedan tror jag att Lars Johansson har läst fel i interpellationssvaret. Jag skriver: ”De höga vinsterna visar att det hade varit möjligt att bygga buffertar ... utan att vältra över kostnaderna på kunden.” Kunden har ju fått betala, och det hade inte behövt hända. Det kanske var en dålig formulering i svaret. Jag tror att vi har samma uppfattning där.

Jag förstod inte heller om Lars Johansson tycker att det är fel att vi kritiserar utdelningarna. Där tror jag också att vi har samma uppfattning. Jag tycker att det är bra att både jag och Lars Johansson, och andra, då och då är kritiska mot utdelningspolitiken.

Anf. 193 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag vill först uttrycka en djup tacksamhet till Peter Norman för att han inte ånyo läser upp de 40 punkterna, ty det hade varit en smula generande för honom att lösa bankkrisen genom att utbilda skolungdomar i ekonomi. Kanske skulle en del av utbildningsinsatserna ha satts in mot bankdirektörerna.

Vid rundabordssamtalen tar man alltså bara emot rapporter. När man träffar de fyra bankerna – som är nästan identiska i sin behandling av

kunder, kostnader, räntor och marginaler – hade det då inte varit ett utomordentligt tillfälle att tala med bankerna med samma tonläge som när Rapports eller Aktuelltts kameror är på eller när Dagens Nyheters reporter är framme? Då sitter ni och tar emot rapporter. Ni säger till enskilda konsumenter av banktjänster i Jönköping eller Skillinge att de ska ta itu med bankerna. Men när landets finansmarknadsminister har dem på plats sitter han och tar emot rapporter.

Dessutom säger han: Ja, det är intressant att få andra ägarinslag. Vi har ett samhälleligt ägarinslag, som är 100 procent i SBAB, och där kan staten genom ägardirektiv verka för att den banken ges en annan situation på konkurrensmarknaden. Det gör ni inte. Ni vill sälja ut den, fast ni har inte stöd i riksdagen. I Nordea har ni krympt ägarandelen så att det inte är samma kraft, men också där hade det kunnat vara ett annat skick än den rena vinstmaximeringen.

Sedan har jag både läst och hört särskilt Anders Borg, men jag tror också Peter Norman, tala om att banksektorn är underbeskattad. I interpellationen ställer jag frågan som Peter Norman inte svarar på. Han värjer sig för en beskattning inte till EU utan en gemensam beskattning av kanske finansiell omsättning på europeisk nivå till medlemsländerna, som vi socialdemokrater är öppna för att diskutera. Helst skulle man naturligtvis ha det på global nivå. Det har tydligt framkommit här att det inte är aktuellt.

Det skulle vara intressant att veta: Vad är det för typ av beskattning som Peter Norman kan tänka sig eftersom den finansiella sektorn, banksektorn, är underbeskattad? Det skulle vara utomordentligt fint att få ett sådant besked i dag, för annars fortsätter den här debatten. Då får vi mötas om 14 dagar igen och konstatera att Moderaterna bara pratar men visar ingen handling. Jag är outtröttlig, Peter Norman. Vi kan ses oavsett tidpunkt här var fjortonde dag till 2014, för sedan hoppas jag att det är slut.

Anf. 194 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag får väl se om jag ska interpellera finansmarknadsministern om Fouriertransform längre fram. Jag kan ändå konstatera, vilket var min poäng, att i och med att staten själv med sitt eget företag som sysslar med att låna ut pengar, riskvilligt kapital, har höga avkastningskrav ger det en bild av att bankerna väl också ska ha höga avkastningskrav. Det är den kopplingen jag menar att man kan göra när man resonerar kring de här frågorna.

Vi är väl ändå överens om, vilket står i interpellationssvaret, att rörelseresultatet för de stora bankerna var väldigt gott under föregående år, över 77 miljarder kronor, och att det naturligtvis är kunderna som har skapat den vinsten genom att de har betalat räntor eller inte fått några räntor på sina pengar. Det är ju den marginalen som har skapat den stora vinsten i bankerna.

Jag är självklart av uppfattningen att vi ska ha en bra kapitaltäckningsgrad. Men det jag ville peka på för finansmarknadsministern är att problem har uppstått.

När man pratar med företagare runt om i landet får man veta att de har problem i dag. Bankerna ställer väldigt hårda krav på säkerhet när de ska låna ut pengar, framför allt i glesbygden, där fasta tillgångar har ett

lägre värde än i till exempel Stockholm och andra storstadsregioner. Det innebär att de får svårigheter att klara de krav som ställs. Då har bland annat bankerna framfört just att vi har stora krav på att höja kapitaltäckningsgraden och att de därför inte har möjlighet att ta de riskerna.

Det stoppar upp investeringsviljan i landet. Det är det problemet som detta skapar. Då får man också bedöma om det går för fort att lyfta upp kapitaltäckningsgraden i relation till de problem som uppstår på utlåningsmarknaden.

Anf. 195 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Den här interpellationen och den efterföljande interpellationen, som rör kundernas ställning på bankmarknaden, går lite grann in i varandra. Det handlar i stor utsträckning om diskussionen att kunden ofta hamnar i ett underläge. Det är detta som ger anledning till både finansministern och finansmarknadsministern att höja tonläget.

Det är något som man i möten med människor, i våra valkretsar, möter stor uppskattning för. Äntligen är det någon från regeringen som vågar höja rösten mot de aktörer som de flesta människor har en mer eller mindre frivillig relation till.

Det är svårt att inte ha en bankrelation i dag. De flesta transaktioner sker inte genom kontanter utan sker via banksystemen. Den flexibilitet som kunden önskar finns inte alltid i de systemen. Det är väldigt lätt att ta ett snabblån, ett kortlån, men det är inte lika lätt att med samma bank byta leverantör.

Det handlar väldigt mycket om en ömsesidig respekt som måste finnas. Bankerna måste ha respekt för kunden i livets alla cykler. Det är ett ansvar som bankerna behöver visa för att få den respekten tillbaka.

Att finansmarknadsminister Peter Norman höjer rösten är ordets makt. Och ordets makt – det vet vi som står i den här kammaren – är understundom fantastiskt stor.

Det handlar inte om någon dubbel agenda. Jag tycker snarare att man ska säga att agendan är att ha människan i fokus. Det är en ganska sympatiskt enkel agenda.

Anf. 196 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Till Peter Persson beträffande rundabordssamtalen som svar på din enkla fråga: Nej, det är ett dåligt forum för att diskutera med bankerna. Om man har talat till banker under ett antal år, som jag har gjort, vet man att när banker sitter i ett rum med andra banker, då säger de ingenting. De säger absolut ingenting, i och med att de är rädda för att säga något som kommer konkurrenten till del.

Ska man tala med banker, då ska man tala med dem en och en. Jag kan lova Peter Persson att varken jag eller Anders Borg är speciellt populära hos bankcheferna. De håller inte med oss. De tycker att vi har en kritik som är orättvis och orättfärdig, att vi inte har med saken att göra och liknande.

Rundabordssamtal är alltså inte bra. Ska man tala med banker, som ett litet råd på vägen: Ta dem var och en för sig! Ta dem inte i klump, för då kommer det inte att fungera!

I mångt och mycket inbillar jag mig att vi är hyfsat överens om många saker inom banksektorn. Låt oss ta upp det som vi antagligen inte är överens om: SBAB och Nordea.

Vi har gjort det Peter Persson vill att vi ska göra. Vi har sänkt avkastningskraven på SBAB, så de är nu ungefär mindre än hälften av avkastningskraven på affärsbankerna. Trots detta gör SBAB väldigt liten vinst. Min bedömning är att om SBAB skulle sänka sina räntor, då skulle man gå med ett minusresultat.

Då kommer frågan: Hur ska vi förklara detta för EU, som kommer att säga att det är statsstödssubvention? Jag tror inte att det är på det sättet en bra bankmarknad utvecklas. En bra bankmarknad utvecklas genom att man ger goda konkurrensvillkor. Vår analys är att konkurrensen fungerar bristfälligt på grund av att kunden är i underläge.

Det är vår analys. Därför försöker vi stärka kunden. Vi försöker tvinga säljaren, producenten, att vara mer transparent och försöker göra det lättare att byta bank.

Vad gäller beskattningen: Finansiella tjänster är undantagna från moms. En transaktionsskatt skulle i praktiken innebära en skatt på pensioner som skulle överflyttas till Bryssel, i och med att pensionsfonderna är de i särklass mest aktiva på de finansiella marknaderna. Pensionärer skulle betala till byråkraterna i Bryssel. Det är ingen bra idé.

Det finns andra skatteformer som är tänkbara och möjliga, till exempel något som heter FAT, Financial Activities Tax, eller andra typer av skatter. Om vi ser att det fortfarande blir stora vinster till banksektorn måste vi naturligtvis överväga detta eller på andra sätt se till att marknaden fungerar bättre.

Jag har varit väldigt tydlig med att jag tycker att Nordeas 15-procentiga avkastningsmål är orealistiskt. Det säger jag som finansmarknadsminister men också som företrädare för ägarandelen i Nordea. Jag har förklarat varför: Om man till exempel kommer till en ledning och säger ”Jag har ett projekt som jag tror ger 14 procents avkastning”, då säger ledningen nej till det, eftersom det inte når upp till de avkastningskrav som finns.

Här har jag varit mycket tydlig, vilket har gett stora reaktioner, inte bara från Nordea utan från andra ställen. Men här skulle jag vilja höra andra. Jag skulle gärna vilja ha med Peter Persson i debatten. Jag har aldrig hört Peter Persson säga att det är orättvist avkastningsmål. Jag skulle uppskatta om han sade det, om inte annat så i dag.

Anf. 197 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Peter Norman tycker att det är olämpligt att tala med företrädare för de fyra storbankerna när de sitter tillsammans, eftersom ingen säger något då. Säger ingen något, då kan ingen höra något heller. Men det verkar som om de har kapacitet att förmedla sig mellan varandra, eftersom villkoren nästan med exakthet överensstämmer ut mot kund.

Då hade det väl rimligen varit möjligt för Sveriges finansmarknadsminister att föra en diskussion med sektorn. Men jag har tidigare konstaterat att Moderaterna försöker *prata* om samhällsproblem som man har full kapacitet att ta itu med.

I ett eller ett och ett halvt års tid har jag hört framför allt Anders Borg och nu också Peter Norman säga: Banksektorn är underbeskattad. När får vi propositionen? När kommer förslaget till riksdagen?

Sedan säger han att avkastningskravet för Nordea är orimligt och att han inte kan påverka det fullt ut. Då blir logiken att göra sig av med allt ägande.

Det hänger inte ihop, Peter Norman. Det är så uppenbart. Ni står för en samhällsmodell och en samhällssyn där marknad och vinstmaximering är det logiska tillståndet. De människor som drabbas och påverkas tycker inte detsamma. Därför har ni en verbal formuleringskonst och kritik men en avsaknad av politik – för innerst inne ogillar ni inte vad som händer.

Anf. 198 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag måste ägna en del av denna tid åt att svara på Lars Johanssons inlägg senast.

Jag håller med om att en hög kapitaltäckning kan leda till problem och kreditåtstramning. Det aviserade vi också när vi lade fram vårt förslag om ny kapitaltäckning som vi gjorde i samarbete med Socialdemokraterna, vilket jag uppskattar mycket.

Vi måste alltså se till att bankerna är bättre rustade för finansiella kriser. Det gör vi genom att lyfta kapitaltäckningen. Där var vi överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Vi sade då också att om detta leder till en kraftig kreditåtstramning så måste vi kunna diskutera att senarelägga starten av kapitaltäckningen. Jag är helt överens med Lars Johansson om att detta kan bli ett problem. Man kan hoppas och tro att om det blir ett kraftigt problem så kommer det att påverka Sverige i makroekonomisk mening, och då kommer förmodligen centralbanken, Riksbanken, att korrigera räntan av detta skäl. Jag håller dock med om att detta är ett problem.

Sedan tycker jag att jag och Peter Persson har identifierat var vi är oense. Jag tycker att det är bättre att vi politiker försöker få marknaden att fungera. Peter Persson tycker att det är bättre att staten ska vara en aktör och gå före. Här kan vi tycka olika.

Det finns ju ekonomiska system som har drivit det här långt. När man har tyckt att bilar inte fungerat särskilt bra eller varit dyra har man gjort egna bilar – Trabant, Lada och vad de nu heter. De länder som har valt det systemet har det inte gått så bra för.

Jag tror att det är bättre att vi hyllar en gammal hederlig svensk modell och ser till att marknaderna fungerar. Gör de inte det ska politiken användas för att i detta fall stärka konsumenten, göra producenten mer transparent och minska problemen med att byta bank.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på interpellation 2011/12:249 om kundernas ställning på bankmarknaden

Anf. 199 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Bo Bernhardsson har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka allmänintresset och kundernas ställning på den svenska bankmarknaden.

Konsumenten ska kunna känna sig trygg på bankmarknaden. Detta gäller i alla situationer när konsumenten kommer i kontakt med banker och andra finansiella företag, vare sig det handlar om att spara till en buffert, låna till en bostad eller planera inför pensionen. Ett grundläggande problem är dock att konsumenterna och de finansiella företagen möts på en ojämn spelplan. Konsumenterna befinner sig i ett underläge, och därför arbetar regeringen med att stärka deras ställning. Regeringen har till exempel gett Finansinspektionen ett kraftigt ökat anslag för övervakning och tillsyn av finansiella företag. Finansinspektionen och Konsumentverket ser också över marknaden för rådgivningstjänster inom ramen för sin löpande tillsyn, bland annat eftersom gränsdragningen mellan försäljning och rådgivning behöver bli tydligare.

Regeringen har även inlett ett samarbete med branschen och forskare för att komma fram till hur information till kunderna, till exempel om avkastning, risk och avgifter, ska redovisas på ett tydligare och mer lättbegripligt sätt.

För att stärka konsumenternas kunskaper om vad olika finansiella tjänster och produkter innebär satsar regeringen 5 miljoner kronor per år på utbildningssatsningar i Finansinspektionens regi. Det är också glädjande att området privatekonomi från och med hösten 2011 har förtydligats i de nya läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer samt i det ämnesinnehåll som alla elever i gymnasieskolan läser.

För att stärka kundernas ställning på bankmarknaden är det också viktigt med ökad rörlighet. Det ska vara enkelt att byta bank, förvaltare och att välja bort dyra fonder och försäkringsprodukter. Ökad rörlighet pressar de finansiella företagen att erbjuda alla kunder bättre villkor och är ett led i att förbättra konkurrensen på finansmarknaden. Regeringen har som del i arbetet med att öka rörligheten bland annat tillsatt en utredning för att se över flytträtten av försäkringssparande. Betänkandet från den utredningen är planerat till juni.

Låt mig också betona att regeringens hållning är att det är bankerna, inte skattebetalarna, som ska bära kostnaderna för de risker som bankerna tar. Det är således inte fråga om att riskerna har socialiserats, som interpellanten framställer det. Syftet med stabilitetsavgiften har varit just att eventuella stödåtgärder i första hand finansieras av kreditinstituten själva. Finanskriskommittén, som regeringen tillsatte förra året, kommer bland annat att föreslå ett system för hur denna avgift ska kunna riskdifferenteras. Detta är just för att avgiftens storlek ska avspegla hur stor risk det enskilda institutet tar.

Regeringen har också föreslagit att kapitaltäckningskraven för de svenska storbankerna ska skärpas. Mer motståndskraftiga banker gör att systemet som helhet blir mer robust och att riskerna för bankernas ägare blir mindre och ägarnas vinstkrav kan sänkas. Det är därmed inte rimligt att bankerna använder förslaget om högre krav på kapitaltäckning som

förevändning för att belasta sina kunder med exempelvis högre bolåne-
marginaler. Regeringen har gett Finansinspektionen i uppdrag att över-
vaka bankernas anpassning till de nya reglerna, däribland hur bolåne-
marginalerna utvecklas. Finansinspektionen kommer att publicera en
första sådan rapport i mitten av maj.

Regeringen vidtar alltså ett flertal åtgärder för att stärka konsumen-
tens ställning på finansmarknaden och vi följer noga den fortsatta ut-
vecklingen. Vi fortsätter att arbeta för att konsumenten ska känna sig
trygg på finansmarknaden.

Anf. 200 BO BERNHARDSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för svaret från statsrådet. Jag ska
inledningsvis säga att vi är överens om ganska mycket. Jag kan inte ta
ställning till huruvida vi är överens om de 28 punkterna eller hur många
av dem vi är överens om, men det är i varje fall en hel del som vi är
överens om. Det gäller både avsikterna att förbättra informationen och att
öka kapitaltäckningskraven på bankerna.

Sedan är det en annan sak att vi inte vill att de ökade kraven ska vält-
ras över på kunderna eller att det ska gå ut över utlåningen.

Jag tror till och med att vi är överens om vad som ska hända om en
systemviktig bank fallerar. Där är vi ganska ensamma i Europa om att
tycka att staten i det läget ska kunna gå in och ta över banken till mark-
nadspris.

Allt är vi dock inte överens om, och det är därför vi har den här de-
batten. Det vi inte är överens om är var fokus i fortsättningen ska ligga.
Regeringen och finansmarknadsministern uppehåller sig mycket vid att
man ska rätta till obalansen på marknaden genom att stärka kunderna
med hjälp av information och utbildning.

Här finns det faktiskt en röd tråd från den tidigare finansmarknads-
ministern Mats Odell. Han och jag hade en interpellationsdebatt där han
uppehöll sig mycket vid att vi skulle starta en folkbildningskampanj för
att lära människor hur bankerna fungerar och att genomskåda avgifter
och information. Detta är ett huvudnummer också på Peter Normans
åtgärdslista. Det är kunderna som ska stärkas med hjälp av information
och lära sig se igenom vad som är svårt att se igenom.

Man ser framför sig hur dubbelarbetande ensamstående föräldrar med
hjälp av studiecirkel och utbildning ska försöka sätta sig in i hur den här
marknaden fungerar.

Faktum är ju att den finanskris som vi nyligen har upplevt uppstod
bland annat därför att inte ens de som ska begripa sig på finansmark-
naden gjorde det. Inte ens bankdirektörerna visste i själva verket vad som
pågick på deras banker. Detta var en av anledningarna till att vi fick
finanskrisen. Man visste inte var riskerna fanns.

Nu ska kraven ställas på medborgarna, på kunderna. Där är tyngd-
punkten i regeringens agerande fel. Kunderna ska sätta sig in i hur ban-
kernas produkter i själva verket ser ut och värdera de olika erbjudandena.

Jag såg en diskussion i en morgonsoffa i tv för inte så länge sedan.
Jag ska återkomma till den i nästa inlägg. Där sade Peter Norman att det
gällde för kunderna att byta bank och använda sig av detta. Då sade re-
portern ungefär så här: Ska man ta ledigt en vecka för att sätta sig in i hur
det fungerar och vilka erbjudanden som är bäst?

Min bild av människors frihet eller vad vi vill åstadkomma är en annan. Vissa saker ska bara fungera. Det är politikernas uppgift att se till att strömmen kommer genom de två hålen i väggen och att bankerna är att lita på. Man ska inte lägga alltför mycket ansvar på medborgaren själv som ska lära sig välja och ägna massor av tid åt det. Jag tycker i stället att medborgarna ska kunna ägna tid åt sin familj, att åka skidor och att läsa romaner.

Anf. 201 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Låt mig börja så här. Det som jag tycker har byggt Sverige starkt är 1842 års folkskolereform och Gripenstedts insats som finansminister. Det är ABF i stor utsträckning och det är ansvarsfulla fackförenings- och arbetarrörelseledare som såg till att vi inte hade en massa konflikter i Sverige på 00- och 10-talet. Och så är det en utbildningstradition som har lett till vårt höga välstånd.

Jag trodde aldrig att jag skulle få höra en hög företrädare för Socialdemokraterna ironisera över folkbildning i finansiella sektorn. Men så är det tydligen.

Vi säger att det är tre spår. Kunden ska stärkas. Banken ska tvingas bli tydligare, och det ska vara enklare att byta bank.

Vi har gett Finansinspektionen resurser som de inte kunnat drömma om för några år sedan, som i reala termer är nästan dubbelt så mycket som de fick under den tid som Socialdemokraterna satt i regeringen. Detta handlar om att stärka tillsynen och tilliten för att kunderna ska känna att bankerna är ordentliga institut. Det är precis det som Bo Bernhardsson själv föreslår.

Sedan har vi sett till att bankerna ska ha högre kapitaltäckning än man i princip har i något annat land i Europa. Det handlar om att bankerna själva ska stå för en större del av kakan direkt genom att egna pengar ska gå åt när man får en finanskris.

Detta måste väl ändå vara någonting som är bra. Jag delar inte synen att det är kunden som får bördan. Däremot är kunden viktig i en marknad, som bankmarknaden är.

Vi kan läsa grundkurser i nationalekonomi eller företagsekonomi. Om marknaden ska fungera på ett bra sätt krävs det att säljare och köpare har ungefär samma information om produkten. Det är det som saknas, tycker jag, i finanssektorn.

Finanssektorn är väldigt skicklig på att konstruera nya och mer komplicerade produkter, och kunden hinner inte riktigt med. Är det så kan det inte vara en strategi att kunden inte ska få hjälp att genomskåda produkterna, tvärtom. Jag tror att det här är en framtidsfråga för breda befolkningsgrupper. Man måste förstå och lära sig att genomskåda förslag i den finansiella sektorn. Det är möjligt att man inte behöver samma typ av utbildning eller kunskap när man köper andra produkter, men i finanssektorn tror jag att det är extra viktigt.

Anf. 202 BO BERNHARDSSON (S):

Fru talman! Jag skulle inte drömma om att vara motståndare till folkbildning. Den har naturligtvis en stor och viktig roll i den demokratiska strukturen – självklart. Men det finns områden där det är mer eller mindre lämpligt att förlita sig på folkbildningen.

Det är klart att vi ska ha bättre information till kunderna. Det är klart att kunderna, så gott det går, ska sätta sig in i hur de här systemen fungerar och hur produkterna ser ut. Men vad jag säger är att regeringen har för mycket fokus på det och för lite på annat. Det är avvägningen och balansen i detta som jag vänder mig mot.

Ni lägger en väldigt börda på människor. Det gäller inte bara på det här området. Vi får ha den diskussionen en annan gång, men människor ska liksom ägna alltmer av sin tid åt att försöka genomsåda vad privata aktörer sysslar med och göra bra val. Jag menar att det i grunden är politikernas uppgift att just lägga en bra grund för detta, inte minst på bankmarknaden.

För nästan ett år sedan hade jag en interpellationsdebatt med Peter Norman. Det handlade om privatiseringen av Nordea, eller utförsäljningen av aktier i Nordea. Det var en affär som Ebberöds bank hade kunnat vara ganska stolt över. Det var ingen bra affär, om jag säger så. Då svarade Norman mig så här: Frågeställaren antyder att staten genom att sälja bolag frånhänder sig möjligheten att styra utvecklingen på ett antal viktiga områden. I det här fallet var det bankmarknaden.

Ja, jag inte bara antydde det, utan det var faktiskt vad jag påstod.

Där skiljer vi oss också i uppfattning. Jag tror att man kan göra både och. Man kan agera både som en ägare och som en stark aktör och med andra medel förbättra marknadens funktionssätt.

Men det som gjorde att jag ställde den här interpellationen var just debatten i morgonsoffan jag såg på tv. Där lät Peter Norman lite anorlunda än i interpellationsdebatten med mig för ett år sedan. Då fick Norman frågan: Varför inte använda bankerna, som staten ändå har ett ägande i? Peter Norman sade inte: Nej, det ska vi inte göra. Vi ska sälja ännu mer, eller vi ska sälja ut SBAB. Han sade: Vi är aktiva på Nordeas bolagsstämma, men vi äger bara 12 procent i Nordea och kan därför inte göra så mycket. Så var det. Dessutom sade Peter Norman: Vi ställer bara hälften så höga avkastningskrav på SBAB som privata ägare gör på sina banker.

Jag uppfattar det som ett erkännande av möjligheten att faktiskt använda ett statligt ägande för att styra eller sätta en standard på bankmarknaden. Det gäller informationen också, att man kan ge bra information. Men det gäller inte bara information, utan det gäller även att man naturligtvis kan bidra till en bättre konkurrens och pressade räntemarginaler. Det innebär att man kan göra något i stället för att skälla på bonusarna hela tiden. I de företag man äger har man ju möjligheten att sätta en standard, att man inte ska ha bonusar. Eller hur?

Jag uppfattade det som lite glädjande den där morgonen, som att Peter Norman hade flyttat sig i viss utsträckning när det gäller det här med att ägandet kan användas.

Det är väl det som den här interpellationsdebatten från min sida går ut på. Vi är inte oense om att det är viktigt att förbättra informationen – absolut inte. Men när det gäller balansen tycker jag att regeringens åtgärder är för mycket inriktade på att kunden måste ta sitt ansvar, folkbilda sig och så vidare och för lite inriktade på de andra möjligheterna.

Anf. 203 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Då förstår jag bättre, och jag har full respekt för den synpunkten.

Jag vill ägna åtminstone en del av den här tiden till Nordea. Jag och Bo Bernhardsson har olika uppfattningar om huruvida staten ska äga Nordea eller inte och hur mycket. Det kan vi diskutera. Där är interpellationerna bra.

Men den utförsäljning som gjordes av Nordea gjordes av opolitiska tjänstemän i Regeringskansliet – de är ofta underbetalda jämfört med hur det är i den privata sektorn. De gjorde den utförsäljningen på absolut bästa sätt.

De lyckades skruva ned de provisioner som investmentbankerna fick till en bråkdel jämfört med vad de haft tidigare. Den gick över natten i tre världsdelar. Sedan råkade det bli ett väldigt bra pris. Det har jag inga problem med att erkänna. När det gäller priset på en sådan transaktion tror jag inte att man kan tajma marknaden. Det råkade vara ett väldigt bra pris. De gjorde ett fantastiskt bra jobb.

Sedan är det en så kallad finansanalytiker som har brett ut sig i tidningarna och tycker att det här var fel. Hans huvudsakliga argument är att man skulle ha sålt till en stor ägare som kunde ha gett ett bättre pris. Naturligtvis undersökte vi om det fanns en stor ägare som ville ha en stor del av kakan. Det fanns inte. Därför faller den kritiken till marken.

Transaktionen genomfördes på ett ypperligt professionellt sätt. Jag och Bo Bernhardsson kan skälla på varandra eller diskutera om vi ska äga Nordea eller inte. Men den här transaktionen utfördes av de här opolitiska tjänstemännen, som är extremt professionella. De gjorde det på ett sådant sätt att vi fick hyllningsartiklar i Financial Times och i Wall Street Journal. När vi får det kan jag stå ut med att en svensk finansanalytiker har vaknat på fel sida.

Jag vill stå upp för de här tjänstemännen. De gör ett fantastiskt jobb. Transaktionen var extremt professionell. Klaga inte på den, för det går inte att påstå att den var dåligt gjord! Vi kan hålla på och diskutera om vi ska ha aktieägare i Nordea eller inte, men jag vill hålla tjänstemännen om ryggen. De gör ett fantastiskt arbete.

Det spelar ingen större roll om vi äger 12 procent eller 25 procent. Vi ska över 50 procent för att vara ordentliga ägare i Nordea. Men vi försöker ändå använda vår röst, framför allt på bolagsstämorna, genom att försöka få med andra ägare på den linje som vi själva har. De senaste två åren har det handlat om minskad utdelning och ett mindre ambitiöst bonusprogram.

Här har vi inte lyckats. Men vi tog den chansen på arenan, på Nordeas bolagsstämma, och var väldigt tydliga med vad vi ville. Vi har lagt ut anförandet av statssekreteraren på nätet, så att alla kan läsa det. Det gav eko både i Nordea och på andra ställen.

Jag kan notera att under den tid som Socialdemokraterna var vid makten var man inte på bolagsstämman och höll några anföranden. Man valde inte att använda arenan. Det här med mycket väsen för lite ull tycker jag därför går tillbaka som en liten bumerang.

Anf. 204 BO BERNHARDSSON (S):

Fru talman! Min kritik riktar sig definitivt inte mot tjänstemännen på Regeringskansliet. Den riktar sig mot regeringen. Det är ni som har sagt att ni ska sälja ut. Det är inte tjänstemännen. De har säkert skött sitt jobb utifrån de förutsättningar de har fått.

När jag säger Ebberöds bank är det inte för att tjänstemännen gjorde ett dåligt jobb utan därför att motivet för att sälja var att man skulle kunna betala av på statsskulden. Som Peter Norman sade: Man ska inte ha så stor balansräkning.

Prot. 2011/12:79

1 mars

Där ger en beräkning vid handen att man fick – nu reserverar jag mig lite för de exakta siffrorna – 400 miljoner mindre om året i ränteutbetalningar genom att betala av på statsskulden och tappade fyra eller fem gånger så mycket i avkastning från banken. Det är Ebberöds bank.

Nu är inte min poäng att vi ska ha banker bara för att de ska ge avkastning, vilket ju har framgått. Jag vill också att vi ska ha dem för att kunna sätta en standard på bankmarknaden. Det är det andra motivet. Det är det vi diskuterar. Jag tror inte på bara den här folkbildningen. Jag tror inte ens i huvudsak på den, utan jag tror på att man måste ha regelverk och också vara en aktör som sätter standarden. Det har man möjlighet att göra.

Jag blev rätt road när jag kom hem efter den förra interpellationsdebatten. Det glömde jag säga här, men nu ska jag säga det. När Peter Norman säger att staten ska ha en liten balansräkning slog det mig: Tänk om jag skulle säga det till de fattiga i Sverige – och de blir ju fler och fler – att ni ska vara glada för att ni i alla fall inte har så stor balansräkning. Det är inget särskilt bra argument. Frågan är varför man har ett ägande, vad det ger för intäkter och vad man kan styra med hjälp av det ägandet.

Jag skulle vilja ha ett löfte av finansmarknadsministern: Ta bort SBAB från privatiseringslistan, även om det bara är en önskelista som det ser ut i riksdagen i dag.

Anf. 205 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Stor eller liten balansräkning – fråga folket i Grekland! Var de glada för den stora balansräkningen? Fråga dem på Irland eller på Island! Var de glada över den stora balansräkningen? Jag tror att de skulle säga att de hade varit glada om de hade haft en balansräkning av vår storlek.

När det gäller Ebberöds bank är det väl bra att vi är överens om att transaktionen i sig skedde på ett professionellt sätt. Det är så jag tolkar Bo Bernhardsson. Om Ebberöds bank är ett argument att ta på allvar borde man köpa mer i Nordea än vad man har. Man borde köpa mer i SE-banken. Man borde köpa mer i Telia. Man borde köpa mer i ABB, Astra Zeneca, SKF, Sandvik, hela börsen, om det är det som är argumentet. Som jag sade i den förra interpellationsdebatten har det inte gått så bra för de länder som har valt vägen att låta staten köpa upp hela näringslivet. Jag tror att den svenska modellen är att föredra.

Om vi ska vara starka som reglerare i banksektorn kan vi bara vara starka om vi själva inte är spelare på marknaden. Det blir konstiga roller annars. Det är därför man inte har spelare och domare på samma lag i en fotbollsmatch. Man har en neutral domare.

Jag tror att vi kan vara mycket tuffare mot banksektorn, vi kan vara mycket besvärligare, sätta upp mycket tuffare regler och heller inte anklagas för att gynna vår egen bank om vi inte är där. Här tycker vi uppenbarligen olika. Jag tror att den här marknaden fungerar bättre utan statlig inverkan, med en stark stat som står för regleringar. Bo Bernhardsson tror på ägandet. Här skiljer vi oss åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 206 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Mats Pertoft har frågat mig när jag avser att lägga en proposition om det kommunala utjämningsystemet på riksdagens bord.

Att kommunerna och landstingen behöver långsiktiga och stabila planeringsförutsättningar är något jag tror att vi alla är eniga om. Detta innefattar även systemet för kommunalekonomisk utjämning.

I betänkandet *Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningsen* (SOU 2011:39) föreslås att vissa modifieringar och uppdateringar görs i dagens utjämningsystem. Det är alltså inte fråga om att införa ett nytt system.

Även om flertalet remissinstanser i huvudsak är positiva till förslagen har det i remissvaren framförts en hel del synpunkter på och även invändningar mot vissa av förslagen. Regeringen värderar alltid de synpunkter som har lämnats i samband med remittering i den fortsatta beredningen av olika förslag. Beredningen i det aktuella ärendet är ännu inte avslutad.

Jag är mycket väl medveten om att kommunerna och landstingen väntar på besked. Jag avser därför att återkomma i dessa frågor så snart som möjligt.

Då Mats Pertoft, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Helena Leander i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 207 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Tack för svaret! Jag ska fatta mig ungefär lika kort och kärnfullt, eftersom jag fick hoppa in lite hastigt och lustigt i den här debatten.

För kommunerna är det väldigt viktigt att veta vad man har att spela med. I den här utredningen, där alla partier var eniga, föreslog man att förändringarna i utjämningsystemet skulle träda i kraft 2013. Det är ju inte så vansinnigt långt borta. Det är många som sitter i sina kommuner nu och funderar: Vad kommer vi att ha för ekonomiska förhållanden när vi ska lägga fram vår budget för nästa år? Man är lite nyfiken på att få svar på om de här förändringarna kommer att hinna träda i kraft till 2013 eller inte.

Jag förstår att saker och ting ska beredas. Det är självklart och det är väldigt viktigt. Men jag tror att det skulle vara bättre för kommunerna om man i så fall sade att det här kommer att ta jättelång tid, vi kommer inte att lägga fram det förrän det datumet. Då vet de i alla fall. Hellre att veta att det ligger en bit bort än att som nu sväva i ovisshet och inte ha en aning om när det här kan träda i kraft. Det försvårar verkligen planeringsförutsättningarna.

Sedan tror jag också att det kanske även för regeringens beredning kan vara en fördel att ha en liten deadline att sikta på. Det brukar göra att man till slut kommer till skott.

Svar på
interpellationer

Anf. 208 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Jag vill tacka Mats Pertoft, även om han inte är här, för att han har gett möjlighet till den här diskussionen. Det är naturligtvis också så att jag instämmer med i stort sett hela Kommunsverige som bara undrar vad det är som händer. Varför kommer inte propositionen?

Jag satt själv i den här utredningen, och för att vara en skatteutjämningsutredning var den rejält annorlunda. Den präglades från första stund av en vilja att komma överens över alla partigränser om en syn på både inkomstutjämning och kostnadsutjämning. Vi lyckades också med det ned till sista stavelsen. Det finns inga särskilda yttranden. Det finns inga reservationer. Alla partier är överens.

Det som är så väsentligt är att vi med den utredningen kunde gräva ned stridsyxan och konstatera att ska vi ha ett kommunalt självstyre i det här landet måste det till en långtgående både inkomst- och kostnadsutjämning.

Det kanske allra viktigaste var att den myt om Stockholmsregionen som nettobetalare till systemet vederlades. Genom den vetenskap som fanns till utredningens förfogande kunde vi konstatera att så inte var fallet. Det betyder väldigt mycket för den kommande debatten att det inte är på det sättet.

Den kanske allra väsentligaste av de förändringar som föreslås är en väldig modernisering av synen på barnomsorgen. I det gamla systemet handlade utjämningen på barnomsorgsområdet om att man förutsatte att det bara var barn vars föräldrar arbetade som hade barnomsorg, vilket betydde att storstäderna på sätt och vis blev gynnade. Nu har vi tack och lov en syn i hela landet att det är en rättighetsfråga med barnomsorg. Det innebär också att väldigt många mindre kommuner nu har lika stora utgifter som storstadskommunerna hade när det gamla systemet kom till.

De förslag som utredningen har kommit fram till handlar om att modernisera. Det handlar faktiskt om en gemensam syn på behovet av utjämning av både inkomster och kostnader.

Nu är det hög tid att komma till skott. Svaret från ministern har vi hört några gånger. Med tanke på hur alla partier i utredningen lade sig vinn om att komma överens blev det fråga om stora eftergifter, inte minst för vårt parti, för att skapa detta rena betänkande utan reservationer. Med respekt för oss ledamöter, vilka stötestenar är det som nu bereds? Vad är problemet? Nästan alla remissinstanser har varit överens om att detta ska göras 2013. Det går inte att bara säga att frågan bereds. Ni är svaret skyldiga om vilket område som de sju partierna har kommit överens om där regeringen inte delar den synen.

Anf. 209 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Låt mig först säga att det här är en viktig och svår fråga. Det brukar vara så att 50 procent tycker att ett sådant förslag är bra och 50 procent tycker att det är dåligt med tanke på att hälften gynnas och hälften missgynnas. Nu verkar det vara 80 procent som tycker att förslaget är bra och 20 procent tycker att det är dåligt. I och med att det är en matematisk truism att summan är noll eftersom det är fråga om ett nollsummespel, innebär det att de 80 procent som tycker att förslaget är bra tycker att det är lite bättre och de 20 procent som tycker att förslaget är dåligt tycker att det är mycket sämre.

Låt mig svara på Leif Jakobssons fråga rakt upp och ned. Jag har försökt att läsa ett stort antal av remissförslagen. Det är över 300 som har kommit in. Det är 290 från kommuner och landsting, och sedan är det från SKL och andra. Från kommuner och landsting kan man ändå spåra att de som vinner tycker att förslaget är bra och de som förlorar tycker att det är dåligt. Men ett remissinslag som jag har försökt att borra ned mig i ordentligt är från Statskontoret.

Statskontoret tar inte ställning och drabbas inte över huvud taget. De har försökt att göra en noggrann och rigorös analys. Av Statskontorets remissvar framgår följande.

Statskontoret anser att enskilda kommuner och landsting inte ska kunna påverka sina bidrag eller avgifter i utjämningsystemet. Enligt Statskontoret har inte kommittén varit helt konsekvent i denna fråga. Statskontoret anser vidare att kommittén borde ha lagt mer vikt vid att arbeta för att förenkla modellerna, vilket också var ett av direktiven till kommittén.

Vidare framgår av Statskontorets text att i direktivet anges att kommittén ska utreda alternativa metoder för inkomstutjämning i syfte att identifiera om det i den nuvarande utjämningsmodellen finns tillväxthämmande faktorer och i så fall föreslå hur dessa kan undanröjas samt hur incitamentet för tillväxt och ökad sysselsättning kan stärkas. Statskontoret anser inte att kommittén har levt upp till direktivet på denna punkt. Någon analys av den målkonflikt som finns mellan å ena sidan att utjämna skillnader mellan landets kommuner och å andra sidan att skapa tillväxt redovisas inte i kommitténs betänkande. Som en konsekvens av detta redovisas inte heller några alternativa utjämningsmodeller.

Det är just detta som är kärnan i vår beredning, det vill säga att vi inte är övertygade om att utredningen har grävt tillräckligt djupt i tillväxtfrågorna som är avgörande inte bara för enskilda kommuner utan för hela vårt land.

Anf. 210 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Ibland får man inte det svar man har önskat. Ibland frågar man om en sak, man har en bild av ungefär vad man tror att man ska få för svar, men sedan sitter människor i en utredning, gräver i en fråga och kommer fram till något helt annat. Det behöver inte innebära att de har gjort ett dåligt jobb. Tvärtom kan de ha gjort ett bra jobb.

Här har vi haft representanter från olika partier, olika delar av landet, alla möjliga olika intressen, som har lyckats enas i förslaget. Det är en bedrift i sig som borde borga för att det finns någon form av kvalitet i det hela.

Visst finns det alltid saker som kan bli bättre. Säkert finns det fog för synpunkter från många remissinstanser. När jag nu lyssnar på Peter Norman låter det dock som att man vill göra om hela utredningen. Det är i så fall ett besked som Sveriges kommuner vill ha snart. Då är det plötsligt helt andra förutsättningar som gäller om förslaget ska komma fram hyfsat snabbt. Om det är en helt ny utredning på gång är det läge att komma fram med den nu.

Anf. 211 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Det var intressant att få svar på var skon klämmer.

Den fråga som handlar om beteendet att kanske gilla ett förslag som gynnar en och inte gilla ett förslag som missgynnar en är vi väl medvetna om. Regeringens uppgift måste vara att se till hur verkligheten har förändrats. Det handlar framför allt om barnomsorgen. Om vi vänder på steken kan vi se att såsom det är i dag övergynnas de kommuner som nu anser sig bli missgynnade av att barnomsorgsbegreppet införs i enlighet med den rättighetslagstiftning vi har och den utbredning som barnomsorgen numera har. Skillnaden var så enormt stor när systemet sattes in. I dag finns nästan ingen skillnad.

De kommuner som tidigt byggde ut barnomsorgen lever gott på det även i dag. Det måste rättas till. Det är inte så förvånande med den typen av remissvar. De får ha den tyngd som det innebär.

Frågan om tillväxthämmande inslag i kostnadsutjämnningen oroar mig rejält. Det var själva huvudpoängen för utredningen. Man har tydligt kommit överens om att det inte finns sådana inslag. Däremot pekar utredningen på ett par områden där regeringen skulle kunna gynna tillväxten, bland annat genom att inte ställa krav på medfinansiering i infrastrukturen och medverka för att få fart på bostadsbyggandet.

Anf. 212 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag håller med Helena Leander om att det finns ett värde i att vara överens. Vad jag vet är detta den första produkten av detta slag där man är överens. Det finns ett egenvärde i detta. Det är bra.

Vi satte inte upp någon proposition i propositionsförteckningen för vårriksdagen därför att det är, har jag har lärt mig, besvärligare att ta bort en produkt som finns på propositionslistan än att föra upp en ny. Än så länge har vi sagt att antingen kommer propositionen till våren eller så kommer det en del av betänkandet i form av en proposition under våren.

Arbetet med att analysera frågan fortsätter. Det är inte bara Statskontoret som har uttryckt farhågor för tillväxten. Jag vet att man i utredningen är övertygad om att man har utrett tillväxtfrågan, men Statskontoret, delar av Regeringskansliet och även andra experter uttrycker en stor farhåga för att detta kan bli tillväxthämmande för både kommuner och regioner. Det skulle drabba Sverige illa. Vi vill inte hamna i det problemet.

Det här är genuint svårt. Arbetet fortgår. Jag lovar att vi arbetar så fort vi kan, men vi kan inte nonchalera de varningsklockor som kommer från Statskontoret och andra om att tillväxtfrågan inte är tillräckligt utredd.

Anf. 213 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Antingen kommer en proposition eller inte, eller så kommer en liten proposition. Det är inte ett tydligt besked, men det är i alla fall någonting att hoppas på. Då kan vi hålla tummarna för att det åtminstone kommer en liten proposition eller kanske en stor – och gärna så fort som möjligt. Jag låter mig nöja med det och håller tummarna.

Anf. 214 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Regeringen tar frågan om kommunal utjämning på största allvar. Jag har själv talat med ordföranden i kommittén, och jag har talat med flera kommittéledamöter. Jag har diskuterat frågan med SKL, senast för några veckor sedan. Jag har diskuterat frågan med Statskontoret, oberoende akademiker samt naturligtvis även våra egna tjäns-temän.

Jag delar Helena Leanders och Leif Jakobssons vända över att vi inte har blivit färdiga än. Jag kan bara lova att vi jobbar så fort vi kan. Vi tar det på största allvar, och jag hoppas att vi kan komma med mer besked inom en snar framtid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2011/12:79

1 mars

---

*Svar på
interpellationer*

25 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av skr. 2011/12:73 Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism

2011/12:Ju10 av Kent Ekeroth (SD)

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S)

26 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 1 mars

2011/12:272 Renovering av dricksvattenledningar

av *Katarina Köhler* (S)

till miljöminister *Lena Ek* (C)

2011/12:273 Rätt räckestyp på svenska vägar

av *Helene Petersson* i Stockaryd (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2011/12:274 Nedläggning av det statliga servicekontoret i Angered

av *Shadiye Heydari* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

2011/12:275 Inkomstskillnader och demokratin

av *Maryam Yazdanfar* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 mars.

27 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 mars

2011/12:438 Avskaffande av VAB-intyg

av *Gustav Fridolin* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:439 Ekonomiskt stöd till organisationer som arbetar med arbetsmarknadsfrågor

av *Per-Ingvar Johnsson* (C)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:440 Den syrianska minoritetens plats i den nya turkiska författningen

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:441 Skatteutjämningen

av *Peter Hultqvist* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2011/12:442 Jaktkort för turister

av *Jonas Gunnarsson* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2011/12:443 Ökad bältesanvändning i buss och förbud mot stående passagerare i buss

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:444 Statsbidrag till lovskolor

av *Gunilla Svantorp* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 mars.

28 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 1 mars

2011/12:378 Svenskt deltagande i Ocean Shield under 2012

av *Allan Widman* (FP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:380 Åtgärder för att minska metanutsläppen

av *Emma Wallrup* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:392 Syrien

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:393 Val i Mauretanien
av *Carina Hägg* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:394 Val i Kongo
av *Carina Hägg* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:404 Senegal
av *Carina Hägg* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:407 Utvecklingen i Mali
av *Carina Hägg* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:409 Utvecklingen på Maldiverna
av *Jens Holm* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:418 Ökade attacker mot hbt-personer i Liberia
av *Hans Linde* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:421 Det nordiska skatteavtalet
av *Ann-Kristine Johansson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 13 mars.

29 § Kammaren åtskildes kl. 20.50.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.52,
av förste vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 121,
av tredje vice talmannen därefter till och med 18 § anf. 154 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 22 § anf. 194 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Tillkännagivande om Prinsessan Estelles födelse	1
3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
4 § Ny riksdagsledamot	2
5 § Anmälan om nya ersättare.....	2
6 § Avsägelse	2
7 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet.....	2
8 § Anmälan om personlig ersättare för särskild företrädare för partigrupp	3
9 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott.....	3
10 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	3
11 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	3
12 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
13 § Mineralpolitiska frågor.....	4
Näringsutskottets betänkande 2011/12:NU14.....	4
Anf. 1 KARIN ÅSTRÖM (S)	4
Anf. 2 LISE NORDIN (MP)	6
Anf. 3 LARS ISOVAARA (SD).....	8
Anf. 4 KENT PERSSON (V).....	10
Anf. 5 EVA FLYBORG (FP).....	12
Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik.....	14
Anf. 7 EVA FLYBORG (FP) replik	15
Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik.....	15
Anf. 9 EVA FLYBORG (FP) replik	16
Anf. 10 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	16
Anf. 11 EVA FLYBORG (FP) replik	17
Anf. 12 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	18
Anf. 13 EVA FLYBORG (FP) replik	18
Anf. 14 LISE NORDIN (MP) replik.....	19
Anf. 15 EVA FLYBORG (FP) replik	19
Anf. 16 LISE NORDIN (MP) replik.....	20
Anf. 17 EVA FLYBORG (FP) replik	20
Anf. 18 JOHAN JOHANSSON (M).....	21
Anf. 19 KARIN ÅSTRÖM (S) replik.....	23
Anf. 20 JOHAN JOHANSSON (M) replik	24
Anf. 21 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	24
Anf. 22 JOHAN JOHANSSON (M) replik	25
Anf. 23 LISE NORDIN (MP) replik.....	25
Anf. 24 JOHAN JOHANSSON (M) replik	25
Anf. 25 LISE NORDIN (MP) replik.....	26
Anf. 26 JOHAN JOHANSSON (M) replik.....	26
Anf. 27 KENT PERSSON (V) replik.....	27
Anf. 28 JOHAN JOHANSSON (M) replik	27
Anf. 29 KENT PERSSON (V) replik.....	28

Anf. 30 JOHAN JOHANSSON (M) replik	28
Anf. 31 HELENA LINDAHL (C)	29
(forts. 15 §)	31
Ajournering	31
Återupptagna förhandlingar	31
14 § Frågestund	31
Anf. 32 FÖRSTE VICE TALMANNEN	31
<i>Strategisk samverkan med näringslivet</i>	31
Anf. 33 JENNIE NILSSON (S)	31
Anf. 34 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	31
Anf. 35 JENNIE NILSSON (S)	32
Anf. 36 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	32
<i>Sveriges självförsörjningsgrad</i>	32
Anf. 37 EMMA WALLRUP (V)	32
Anf. 38 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	33
Anf. 39 EMMA WALLRUP (V)	33
Anf. 40 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	33
<i>Energisnåla hus</i>	33
Anf. 41 JAN LINDHOLM (MP)	33
Anf. 42 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	34
Anf. 43 JAN LINDHOLM (MP)	34
Anf. 44 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	34
<i>Bostadsbristen</i>	35
Anf. 45 MAGDALENA ANDERSSON (M)	35
Anf. 46 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	35
Anf. 47 MAGDALENA ANDERSSON (M)	36
Anf. 48 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	36
<i>Cannabisanvändning bland unga</i>	36
Anf. 49 ANNA STEELE (FP)	36
Anf. 50 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	36
Anf. 51 ANNA STEELE (FP)	37
Anf. 52 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	37
<i>Behovet av arbetskraft</i>	37
Anf. 53 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	37
Anf. 54 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	38
Anf. 55 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	38
Anf. 56 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	38
<i>Bostadsbyggandet och klimatmålen</i>	39
Anf. 57 ROGER TIEFENSEE (C)	39
Anf. 58 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	39
Anf. 59 ROGER TIEFENSEE (C)	39
Anf. 60 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	39
<i>Omvårdnadslyftet</i>	40
Anf. 61 ROLAND UTBULT (KD)	40
Anf. 62 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	40
Anf. 63 ROLAND UTBULT (KD)	40

Anf. 64 Statsrådet MARIA LARSSON (KD).....	41
<i>Kulturprojekt i biståndsarbetet.....</i>	<i>41</i>
Anf. 65 KERSTIN ENGLE (S).....	41
Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M).....	41
Anf. 67 KERSTIN ENGLE (S).....	42
Anf. 68 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M).....	42
<i>Matlandsambassadörernas uppdrag.....</i>	<i>42</i>
Anf. 69 CHRISTER ENGELHARDT (S).....	42
Anf. 70 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	43
Anf. 71 CHRISTER ENGELHARDT (S).....	43
Anf. 72 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	43
<i>Regelverket för yrkesfisket.....</i>	<i>43</i>
Anf. 73 RUNE WIKSTRÖM (M).....	43
Anf. 74 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	43
Anf. 75 RUNE WIKSTRÖM (M).....	44
Anf. 76 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	44
<i>Arbetsmarknadspolitiken.....</i>	<i>44</i>
Anf. 77 AGNETA GILLE (S).....	44
Anf. 78 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	44
Anf. 79 AGNETA GILLE (S).....	45
Anf. 80 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	45
<i>Djurskyddskrav vid statlig upphandling av mat.....</i>	<i>45</i>
Anf. 81 HELENA LEANDER (MP).....	45
Anf. 82 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	45
Anf. 83 HELENA LEANDER (MP).....	46
Anf. 84 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	46
<i>Högekostnadsskydd vid behandling av endometrios.....</i>	<i>46</i>
Anf. 85 HILLEVI LARSSON (S).....	46
Anf. 86 Statsrådet MARIA LARSSON (KD).....	46
Anf. 87 HILLEVI LARSSON (S).....	46
<i>Tidiga åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.....</i>	<i>47</i>
Anf. 88 ROGER HADDAD (FP).....	47
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	47
Anf. 90 ROGER HADDAD (FP).....	47
Anf. 91 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	48
<i>Näringspolitiken.....</i>	<i>48</i>
Anf. 92 BÖRJE VESTLUND (S).....	48
Anf. 93 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	48
Anf. 94 BÖRJE VESTLUND (S).....	49
Anf. 95 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	49
<i>Nystartsjobben.....</i>	<i>49</i>
Anf. 96 LOTTA OLSSON (M).....	49
Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	49

Anf. 98 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	50	Prot. 2011/12:79
15 § (forts. från 13 §) Mineralpolitiska frågor (forts. NU14)	50	1 mars
Anf. 99 LISE NORDIN (MP) replik	50	
Anf. 100 HELENA LINDAHL (C) replik.....	51	
Anf. 101 LISE NORDIN (MP) replik	51	
Anf. 102 HELENA LINDAHL (C) replik.....	52	
Anf. 103 KARIN ÅSTRÖM (S) replik.....	52	
Anf. 104 HELENA LINDAHL (C) replik.....	53	
Anf. 105 KARIN ÅSTRÖM (S) replik.....	53	
Anf. 106 HELENA LINDAHL (C) replik.....	54	
Anf. 107 MATS ODELL (KD)	54	
Anf. 108 LISE NORDIN (MP) replik	56	
Anf. 109 MATS ODELL (KD) replik	57	
Anf. 110 LISE NORDIN (MP) replik	57	
Anf. 111 MATS ODELL (KD) replik	58	
Anf. 112 KARIN ÅSTRÖM (S) replik.....	58	
Anf. 113 MATS ODELL (KD) replik	59	
Anf. 114 KARIN ÅSTRÖM (S) replik.....	59	
Anf. 115 MATS ODELL (KD) replik	60	
Anf. 116 KENT PERSSON (V) replik.....	60	
Anf. 117 MATS ODELL (KD) replik	61	
Anf. 118 KENT PERSSON (V) replik.....	61	
Anf. 119 MATS ODELL (KD) replik	62	
Anf. 120 MARIE NORDÉN (S).....	62	
Anf. 121 TOMAS NILSSON (S)	64	
Anf. 122 LARS JOHANSSON (S).....	65	
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	66	
16 § Eftersök av vilt vid sammanstötning med spårbundna fordon.....	66	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12: MJU5	66	
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	66	
17 § Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen	66	
Socialutskottets betänkande 2011/12: SoU11	66	
Anf. 123 KENNETH JOHANSSON (C).....	66	
Anf. 124 LENA HALLENGREN (S).....	67	
Anf. 125 KENNETH JOHANSSON (C) replik	69	
Anf. 126 LENA HALLENGREN (S) replik	69	
Anf. 127 KENNETH JOHANSSON (C) replik	70	
Anf. 128 LENA HALLENGREN (S) replik	70	
Anf. 129 MARGARETA B KJELLIN (M).....	70	
Anf. 130 LENA HALLENGREN (S) replik	72	
Anf. 131 MARGARETA B KJELLIN (M) replik.....	72	
Anf. 132 LENA HALLENGREN (S) replik	72	
Anf. 133 MARGARETA B KJELLIN (M) replik.....	73	
Anf. 134 AGNETA LUTTROPP (MP).....	73	
Anf. 135 MARGARETA B KJELLIN (M) replik.....	74	
Anf. 136 AGNETA LUTTROPP (MP) replik.....	74	
Anf. 137 MARGARETA B KJELLIN (M) replik.....	74	

Anf. 138	AGNETA LUTTROPP (MP) replik	75
Anf. 139	BARBRO WESTERHOLM (FP).....	75
Anf. 140	PER RAMHORN (SD).....	76
Anf. 141	EVA OLOFSSON (V)	77
Anf. 142	ANDERS ANDERSSON (KD)	80
Anf. 143	EVA OLOFSSON (V) replik.....	81
Anf. 144	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	82
Anf. 145	EVA OLOFSSON (V) replik.....	82
Anf. 146	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	83
	(Beslut skulle fattas den 14 mars.)	84
18 §	Folkhälsofrågor	84
	Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU12	84
Anf. 147	GUNNAR SANDBERG (S)	84
Anf. 148	GUNVOR G ERICSON (MP)	87
Anf. 149	MARGARETA SANDSTEDT (SD)	89
Anf. 150	EVA OLOFSSON (V)	90
Anf. 151	HENRIK RIPA (M)	92
Anf. 152	GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	94
Anf. 153	HENRIK RIPA (M) replik.....	95
Anf. 154	GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	95
Anf. 155	HENRIK RIPA (M) replik.....	95
Anf. 156	GUNNAR SANDBERG (S) replik.....	95
Anf. 157	HENRIK RIPA (M) replik.....	96
Anf. 158	GUNNAR SANDBERG (S) replik.....	96
Anf. 159	HENRIK RIPA (M) replik.....	97
Anf. 160	BARBRO WESTERHOLM (FP).....	97
Anf. 161	GUNVOR G ERICSON (MP) replik.....	98
Anf. 162	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	99
Anf. 163	GUNVOR G ERICSON (MP) replik	99
Anf. 164	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	99
Anf. 165	ROLAND UTBULT (KD).....	100
Anf. 166	MARGARETA SANDSTEDT (SD)	102
	(Beslut skulle fattas den 14 mars.)	102
19 §	Svar på interpellation 2011/12:222 om Nationellt kompetenscentrum Anhöriga	102
Anf. 167	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	102
Anf. 168	LENA HALLENGREN (S)	103
Anf. 169	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	104
Anf. 170	LENA HALLENGREN (S)	105
Anf. 171	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	106
Anf. 172	LENA HALLENGREN (S)	107
Anf. 173	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	107
20 §	Svar på interpellation 2011/12:228 om personaltäthet i den privat utförda vården.....	108
Anf. 174	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	108
Anf. 175	PETER PERSSON (S).....	109
Anf. 176	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	109
Anf. 177	PETER PERSSON (S).....	110

Anf. 178 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	111
Anf. 179 PETER PERSSON (S)	111
Anf. 180 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	112
21 § Svar på interpellation 2011/12:251 om rätt till ledsagning	
vid grav synskada.....	113
Anf. 181 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	113
Anf. 182 EVA OLOFSSON (V).....	114
Anf. 183 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	115
Anf. 184 EVA OLOFSSON (V).....	116
Anf. 185 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	117
Anf. 186 EVA OLOFSSON (V).....	118
Anf. 187 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	118
22 § Svar på interpellation 2011/12:233 om regeringens	
relation till bankerna	119
Anf. 188 Statsrådet PETER NORMAN (M)	119
Anf. 189 PETER PERSSON (S)	120
Anf. 190 LARS JOHANSSON (S).....	120
Anf. 191 HANS ROTHENBERG (M).....	121
Anf. 192 Statsrådet PETER NORMAN (M)	122
Anf. 193 PETER PERSSON (S)	123
Anf. 194 LARS JOHANSSON (S).....	124
Anf. 195 HANS ROTHENBERG (M).....	125
Anf. 196 Statsrådet PETER NORMAN (M)	125
Anf. 197 PETER PERSSON (S)	126
Anf. 198 Statsrådet PETER NORMAN (M)	127
23 § Svar på interpellation 2011/12:249 om kundernas	
ställning på bankmarknaden	127
Anf. 199 Statsrådet PETER NORMAN (M)	127
Anf. 200 BO BERNHARDSSON (S)	129
Anf. 201 Statsrådet PETER NORMAN (M)	130
Anf. 202 BO BERNHARDSSON (S)	130
Anf. 203 Statsrådet PETER NORMAN (M)	131
Anf. 204 BO BERNHARDSSON (S)	132
Anf. 205 Statsrådet PETER NORMAN (M)	133
24 § Svar på interpellation 2011/12:259 om nytt kommunalt	
utjämningsystem.....	134
Anf. 206 Statsrådet PETER NORMAN (M)	134
Anf. 207 HELENA LEANDER (MP).....	134
Anf. 208 LEIF JAKOBSSON (S).....	135
Anf. 209 Statsrådet PETER NORMAN (M)	135
Anf. 210 HELENA LEANDER (MP).....	136
Anf. 211 LEIF JAKOBSSON (S).....	137
Anf. 212 Statsrådet PETER NORMAN (M)	137
Anf. 213 HELENA LEANDER (MP).....	137
Anf. 214 Statsrådet PETER NORMAN (M)	138
25 § Bordläggning.....	138
26 § Anmälan om interpellationer.....	138
27 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	139

Prot. 2011/12:79
1 mars

---

28 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	139
29 § Kammaren åtskildes kl. 20.50.	140

Tryck: Elanders, Vällingby 2012